

T.C.

GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**BATI TRAKYA TÜRKLERİ'NİN DÜNÜ,
BUGÜNÜ VE YARINI**

107302

Kemal EKER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

STRATEJİ BİLİMİ ANABİLİM DALI

107302

TEZ DANIŞMANI

Prof.Dr.Abdülkadir AKÇİN

GEBZE

2001

**TC.YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANİSTON MÜHÜRÜ**

Kemal EKER'in Tez çalışması, G.Y.T.E. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ...21./08./2001 Tarih ve 2001/..22 Sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından STRATEJİ BİLİMİ Anabilim Dalında Yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

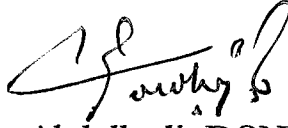
JÜRİ

ÜYE : Prof.Dr.Abdülkadir AKÇİN (GYTE)
(Tez Danışmanı)

ÜYE : Prof.Dr.Salih AYNURAL (GYTE)

ÜYE : Prof.Dr.Abdülkadir DONUK (İstanbul Ü.)

ONAY

G.Y.T.E. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 16/10/2001 tarih ve 2001/30. sayılı kararı.

ÖZET

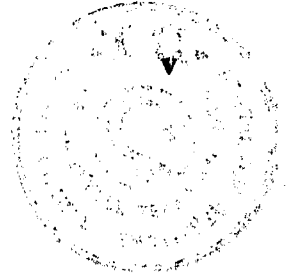
Bu tez çalışmasında Türklerin 1363 yılında Batı Trakya'yı fethetmelerinden günümüze kadar bölgede gelişen olaylar incelenmiştir. Kaynak taramasının yanı sıra Batı Trakya göçmenleri ve halen Batı Trakya'da yaşayan Türklerle yapılan mülakat tekniğine dayalı alan araştırması sonuçlarından da yararlanılmıştır.

1912-13 Balkan savaşları'na kadar 549 yıl Türk toprağı olarak kalan Batı Trakya'da Türklerin mücadeleleri 1828-29 Osmanlı-Rus Savaşı sonunda Yunanistan'ın, 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı ile de Bulgaristan Prenslığı'nin kurulması ile başlamıştır. Bölgenin zaman zaman bu iki ülke arasında el değiştirmesi nedeniyle bu devletlere karşı özgürlük mücadelesi verilerek, kısa süreli bağımsız ve otonom devletler kurulmuştur.

Ancak Lozan Antlaşması ile Yunanistan'a bırakılan Batı Trakya bölgesi Türkleri, İstanbul Rumları ile birlikte iki ülke arasında yapılan mübadele dışında bırakılarak azınlık durumuna düşmüşlerdir. Mübadeleden sonra yaşanan établi (yerleşik) sorunu Atatürk-Venizelos dostluğu içinde çözülmeye çalışılmış, ardından gelen II. Dünya Savaşı ve Yunan içsavaşında Türkler yaşadıkları ülkeye olan bağlılıklarını göstermiş ve Yunanistan'ı arkadan vurmamışlardır.

1960'lı yıllarda patlak veren Kıbrıs olayları iki ülke ilişkilerini bozmuş ve Yunanistan Batı Trakya Tüğrkleri'nin Lozan ve diğer antlaşmalardan doğan haklarına aykırı politikalar izlemeye başlamıştır. Çalışmamızda Yunanistan'ın sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda izlediğı baskı ve asimilasyon politikasının örnekleri geniş biçimde yer almıştır. Bu baskılar sonucunda bugün nüfusları 150.000 civarındaki Batı Trakya Türkleri 350.000'den fazla göçmen vermişlerdir.

1980'lerden sonra Dr. Sadık AHMET önderliğinde başlayan ve uluslararası alana yayılan Batı Trakya Türkleri'nin hak arama mücadelesi, Avrupa Birliği üyesi olan Yunanistan'ın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde mahkum edilmesine kadar gidebilmiştir. Ancak Yunanistan'ın yaptığı ayrımcı uygulamalar sona ermemiştir. Bu konuda nihahi sonuç alınana kadar yapılması gerekenler sonuç bölümünde ortaya konmuştur.

SUMMARY

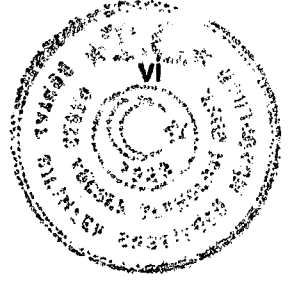
In this thesis the events occuring since the conquest of West Thrace by the Turks in 1363 until our days are studied. Besides the references, investigations made in the field with West Thrace Turks and immigrants directed me in this thesis.

The struggle of the Turks begun after 1828-1829 and 1878-79 Ottoman-Russian wars. As a result Greece and Bulgaria were founded in the lands held by the Turks until 1912-1913 Balkan war. West Thrace changed hand between Greece and Bulgaria in different dates so the Turks gave their independance struggle against those countries and found some independant states of short duration.

As a result of the Treaty of Lozan, the territories were given to Greece. The Turks and the Greek population of Istanbul were held aware of the population exchange and so they became minorities. After the exchange of the populations, establishment problems were solved due the friendship between Atatürk and Venizelos. During the Second World War and the Greek Internal War, the Turks were faithful to Greece. In the sixtees Cyprus problems aroused and Greece begun to act in different manners which were in contradiction with the Treaty of Lozan. The pressure exerced by Greece in social, political, economical and cultural fields, the policy of assimilation and migration is thoroughly described. In nowadays the population of West Thrace Turks is around 150.000 while 350.000 were obliged to migrate.

The struggle for searching the rights of West Thrace turks begun after 1980 under the leadership of Dr. Sadık Ahmet and Greece which is a member of the European Community was sentenced by the European Court of human rights. Even though the policy of Greece did not change much.

In the final section the policies and strategies to follow in order to obtain a definitive result is described for both parts.

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanmasında en başta yol gösterici tutumları ve himayeleri için danışmanım Sayın Profesör Doktor Abdülkadir AKÇİN'e, kaynak göstererek yardımcı olan, Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği Genel Başkanı Sayın. Av. Burhanettin HAKGÜDER'e, mülakat sorularının hazırlanmasında katkıda bulunan Sayın Reşat EKER'e, çalışmalarım sırasında bana her türlü kolaylığı sağlayan Deniz Kıdemli Üsteğmen Özgür Murat OLCAY'a, Batı Trakya ile bağlantılarımı sağlayan ve çeşitli kaynaklarla katkıda bulunan Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği Soma Şubesi Başkanı Sayın Ahmet KEREÇİ'ye, Yunaca'dan yaptığı çevirilerden dolayı yeminli tercüman Sayın Selami URGANCI'ya, mülakatlarıma katılan Batı Trakya Derneği Soma Şubesi Yönetim Kurulu Üyelerine ve tüm Batı Trakyalı dostlara en içten teşekkürlerimi sunarım.

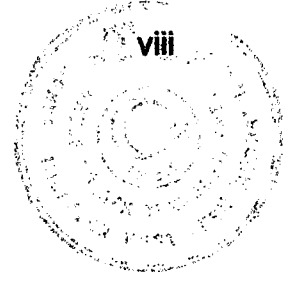
Ayrıca, yüksek lisans yapmam konusunda beni yüreklendirerek maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen biricik eşim Neslihan Eker'e ve SayınTanseli-Eli POLIKAR çiftine, tezi kaleme almamda yardımcı olan Sayın Rifat ŞENÇOBAN ve Hayrettin FENERCİ'ye bu vesile ile teşekkür ederim.

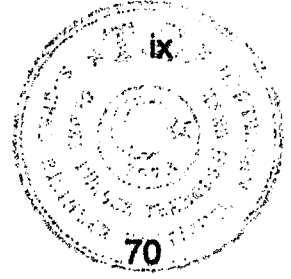
İÇİNDEKİLER

SAYFA

ÖZET	iv
SUMMARY	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
ÇİZELGELER DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Batı Trakya'nın Tanımı ve Coğrafyası	2
1.2. Batı Trakya'nın Tarihçesi ve Fethi	5
1.3. Batı Trakya Sorunu'nun Ortaya Çıkışı	6
1.3.1. Yunan İsyanı'nın Nedenleri	6
1.3.2. Etnik-i Eterya Derneği ve Faaliyetleri	12
1.3.3. İsyanların Başlaması ve Gelişmesi	13
1.3.4. 1828-1829 Osmanlı-Rus Harbi ve Yunanistan'ın Kurulması	14
1.3.5. 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi ve Bulgaristan'ın Kurulması	16
2. BATI TRAKYA'DA VERİLEN ÖZGÜRLÜK MÜCADELELERİ	18
2.1. 1877-1878 Osmanlı Rus Harbi ve Sonrası Rodop Türk Muvakkat Hükümeti'nin Kurulması	18
2.2. 1912-1913 Balkan Savaşları ve Garbi Trakya Müstakil Hükümeti'nin Kurulması	22
2.4. Birinci Dünya Savaşı Sırasında Kurulan Cunta Hükümeti	27
2.5. Milli Mücadele Dönemi, Müttefiklerarası Trakya Hükümeti ve Batı Trakya Milli Hükümeti	29
3. LOZAN VE SONRASINDA BATI TRAKYA	34
3.1. Lozan Görüşmeleri	34
3.2. Lozan Sonrası Son Bağımsızlık Çabası	36

3.3. II. Dünya Savaşı Öncesi, Savaş Sırası ve Yunan İç Savaşı'nda Batı Trakya	37
3.2.2 Savaş Sonrası Türk-Yunan İlişkilerindeki Gelişmelerin, Batı Trakya Sorunu Bağlamında Değerlendirilmesi	42
4. AZINLIKLARIN ULUSLARARASI KORUNMASI	46
4.1. Uluslararası İlişkilerde Azınlık Kavramı	46
4.2. Azınlıkların Toplumdaki Konumu	49
4.3. Azınlıkların Korunması	50
5. BATI TRAKYA TÜRK AZINLIĞI'NIN KORUNMASI İLE İLGİLİ ULUSLARARASI ANTLAŞMALAR	53
5.1. 1830 Londra Protokolü	53
5.2. 1881 İstanbul Uluslararası Sözleşmesi	53
5.3. 1913 Atina Antlaşması (Muahedenamesi) ve 3 Numaralı Protokol	55
5.4. Milletler Cemiyeti Sistemi İçinde Yunanistan'daki Müslüman-Türk Azınlığı'nın Korunması	58
5.5. Sistem İçinde Batı Trakya Müslüman-Türk Azınlığı'nın Bugünkü Statüsünün Saptanması	59
5.5.1. 10 Ağustos 1920 Yunan Sevr'i	60
5.6. Lozan Sistemi	61
5.6.1. Mübadele Protokolü	61
5.6.2. Azınlıkların Korunmasına Dair Protokol	63
5.6.3. 1926 Atina Antlaşması	65
5.6.4. 1930 Ankara Antlaşması	66
5.6.5. 1933 Ankara Antlaşması	67
5.7. Birleşmiş Milletler ve Azınlıklar Konusu	68
5.8 Günümüzde Azınlıklar Konusu Batı Trakya Türk Toplumu'nun Hukuksal Durumu	68

6. BATI TRAKYA'DA TÜRKLERİN SOSYAL ÖRGÜTLENMESİ

6.1. Batı Trakya Türk Toplumu Danışma Kurulu

ile Vaaz ve Irşad Heyeti

70

6.2. Dernekler (Birlikler)

71

6.2.1. İskeçe Türk Birliği

72

6.2.2. Gümülcine Türk Gençler Birliği

74

6.2.3. Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği

74

6.2.4. 29 Ocak 1988 Yürüyüşü

76

6.3. Cemaat İdare Heyetleri

78

6.4. Müftülük Kurumu

81

6.4.1. 24 Ağustos İskeçe Saldırısı

86

7. BATI TRAKYA TÜRKLERİNİN SİYASAL ALANDA

KARŞILAŞTIĞI BASKILAR

91

7.1. Seçim Engellemeleri

91

7.2. Basın ve İfade Özgürlükleri'nin Kısıtlanması

93

7.3. Dolaşım Özgürlüğü'nün Kısıtlanması

95

7.4. Yunanistan'ın Türkleri Bölme Çabası ve Çingeneler ve Pomaklar

99

8. YUNANİSTAN'DA TÜRK KİMLİĞİ'NİN REDDİ VE SONUÇLARI

107

8.1. Türklere Yapılan Tahrik ve Baskılar

107

8.2. 29 Ocak 1990 Olayları

114

9. BATI TRAKYA TÜRKLERİ'NİN EĞİTİM ALANINDAKİ SORUNLARI

118

9.1. Eğitim ile İlgili Hukuki Gelişmeler

118

9.2. İlkokullar

123

9.3. Ortaöğretim Kurumları

125

9.4. Yükseköğretim ve Okul Öncesi Eğitim

131

9.5. Selanik Özel Pedagoji Akademisi (S.Ö.P.A.)

132

9.6. Öğretmen Sorunu

134

9.7. Kitap Sorunu

135

9.8. Dikatsa (Dikaça) Sorunu

137

10. BATI TRAKYA TÜRKLERİ'NİN EKONOMİK ALANDAKİ SORUNLARI

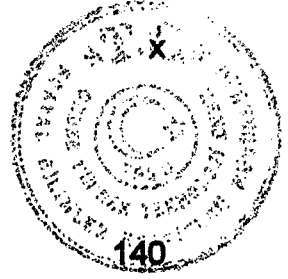
139

10.1. Konunun Hukuksal Boyutu

139

10.2. Sürekli Arazi Yitirme Sorunu

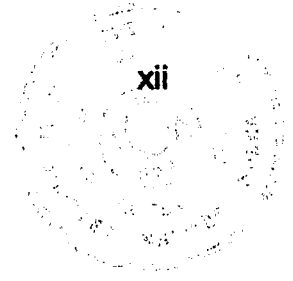
140

10.2.1. Azınlık Mallarının Alınmasının Özendirilmesi	140
10.2.2. Yasaların Ayrımcı Biçimde Uygulanması	141
10.2.2.1. Kamulaştırmalar	141
10.2.2.2. Arazi Birleştirilmesi (Anadazmos)	143
10.2.3. Mevcut Durumun Sorun Yapılması ile	144
10.2.3.1. Zilyetliği Tanımama	144
10. 2.3.2. Tapuyu Tanımama	145
10.2.3.3. Fuzuli İşgal İddiası	145
10.2.3.4. Yeni Taşınmaz Mal Satın Alamama Sorunu	147
10.3. Ekonomik Sömürü	147
11. SONUÇ	151
12. TEKLİF VE ÖNERİLER	163
KAYNAKLAR	167
ÖZGEÇMİŞ	172
EKLER	173

ŞEKİLLER

ŞEKİL	SAYFA
1.1. Batı Trakya Haritası	4
1.2. Doğu Roma ve Pontus Rum İmparatorluğu ve Megalo İdea'nın hedeflerini gösteren harita.	9
1.3. Yunanistan'ın 24 Nisan 1830 tarihindeki kuruluş sınırlarını gösteren harita	15
2.1. Garbi Trakya Müstakil Hükümeti'nin Mühürleri	26
3.1. Azınlık Okulları'nda "Müslüman Okulu" yerine "Türk Okulu" adının kullanılmasını emreden direktif.	42
7.1. 19. maddeye göre Yunan yurttaşlığından atılma belgesi	97
7.2. Dönüş hanesinin üeri çizilmiş pasaport.	98
7.3. Yasak Bölge sınırları	99
7.4. Yasak Bölgeye giriş, çıkışta kullanılan özel paso	101
8.1. Mübadele komisyonu tarafından verilen yerleşiklik (établi) belgesi	108
8.2. Yunan basınının dış Yunanlılar hakkındaki haberleri	108
8.3. Yunan İstihbaratının tahrik bildirileri	109
8.4. Üzerinde "Yunanistan'ın başkenti İstanbul'dur" yazılı para	110
8.5. Mezarlıklara yapılan saldırılara örnekler	111
8.6. 29 Ocak 1990 Saldırısı'ndan sonra Müftü Mehmet Emin AGA	116
9.1. Hem Türkçe hem Yunanca "Türk" ibaresi taşıyan okul tabelası	119
9.2. Cunta öncesi dönemin diploma örneği	121
9.3. Cunta dönemi diploma örneği,	122
10.1. Üzerine cezaevi yapmak için kamulaştırılan topraklar	142
10.2. Batı Trakya'da Türklerin oturduğu mahalle	147
10.3. Aynı bölgede Yunanlılara ait mahalle	148
10.4. Yunan makamlarınca ruhsat verilmeyen cami	149

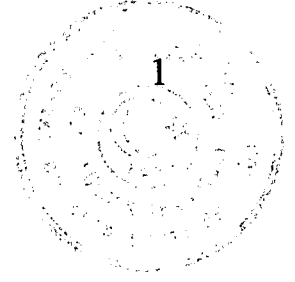
ÇİZELGELER

ÇİZELGE

SAYFA

3.1. Lozan'daki Türk heyetine göre bölge nüfusunun etnik gruplara göre dağılımı	34
3.2. VENİZELOS'un Lozan'dan dört yıl önce Müttefik Devletlere verdiği istatistiklere göre bölge nüfusunun etnik gruplara dağılımı	35
9.1. Azınlık Liselerinde öğrenci durumu	126

1.GİRİŞ

Günümüz dünyası, gelişen teknoloji ve iletişim olanakları sayesinde gittikçe küçülmüş; bunun sonucu olarak da "insan hakları" konusu, uluslararası ilişkilere damgasını vurmaya başlamıştır. İçinde bulunduğumuz çağa, "bilgi çağı", "iletişim çağı" gibi isimler verilmesinin ötesinde hızla gelişen bilişim teknolojileri çağını "insan hakları" çağı olarak da adlandırmak yanlış olmayacaktır. "Azınlık hakları" da insan hakları bağlamında, yeni bir yorumla ele alınarak, yalnızca azınlığın yaşadığı ülke ve varsa diğer taraf ülkeleri ilgilendiren bir konu olmaktan çıkmak suretiyle uluslararası önemli bir boyut kazanmıştır.

Çalışmamıza konu olan, Yunanistan'daki Batı Trakya Türk Azınlığının da bu çerçevede değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle de konu başlıklarının seçilmesinde, Batı Trakya Türk Toplumu'nun sahip olduğu haklar ön plana çıkmış ve "Batı Trakya Sorunu" olarak tanımladığımız sorunun, hukuksal boyutu önem kazanmıştır. Batı Trakya Meselesi, tarihsel süreç içerisinde, mümkün olan her açıdan irdelenerek stratejik değerlendirmenin alt yapısı oluşturulmuş ve buna paralel olarak da Batı Trakya Türkleri'nin yakın geleceği üzerinde fikir yürütülebilme imkanı doğmuştur.

Batı Trakya Türkleri'nin durumunu tespit etmek için, günümüz şartlarında geçerli olan gerçekliklerin belirlenmesi amacıyla ise ülkemize çeşitli nedenlerle göç etmiş Batı Trakyalılar ve halen Batı Trakya'da yaşayan kişileri kapsayan bir alan araştırması yapılmıştır. 15-70 yaş gruplarından yaklaşık 100 kişi ile yapılan ve mülakat (görüşme) tekniğinin kullanıldığı bu çalışmanın sonucunda elde edilen veriler, güncelliklerini korudukları için ayrı bir döküm halinde verilmemiş ancak çalışmamızı yönlendirmek açısından büyük fayda sağlamıştır (Bkz. Ek -1).

1.1. Batı Trakya'nın Tanımı ve Coğrafyası:

Batı Trakya'nın coğrafi tanımını yapmak için Rumeli, Balkanlar, Trakya, Doğu Trakya ve Batı Trakya kavramlarına açıklık getirmek gerekmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun, Avrupa'daki topraklarının tamamına Rumeli adı verilmektedir. Diyar-ı Rum, Memalik-i Rum adlandırmaları da aynı anlama gelmektedir. Karpat Dağları, Avusturya, Macaristan, Dalmaçya Kıyıları, Adriyatik Denizi, Yunan (İyon) Denizi, Ege (Adalar) Denizi, Marmara Denizi ve Karadeniz arasında kalan geniş topraklar Rumeli'dir. Bulgaristan, Romanya, Macaristan, Eski Yugoslavya (Sırbistan, Karadağ, Makedonya, Hırvatistan, Bosna-Hersek, Slovenya ve Kosova), Arnavutluk, Çek Cumhuriyeti, Slovakya ve Yunanistan topraklarının hemen hemen tamamı, Rusya, Polonya ve Avusturya topraklarının ise bir kısmı Rumeli'dedir. Türkiye'nin Doğu Trakya bölümünü de içeren bu geniş toprakların yüzölçümü 924.140 kilometrekaredir (Yaz, 1986, s. 68).

Balkanlar ise güneyde Kythira adası ile Akdeniz, kuzeyde Tuna ve onun kolu olan Sava Nehirleri, doğuda Karadeniz, güneydoğuda Ege ve Marmara Denizleri ile güneybatıda İyon Denizi arasında kalan yaklaşık 505.000 kilometrekarelik bölgedir (Sükan, 2001, s. 2).

Adını M.Ö. 2000-1200 yıllarında buraya gelmiş ve yerleşmiş olan Trak kabilelerinden alan Trakya Bölgesi; ilk çağlardan beri doğuda Karadeniz, güneyde ise Marmara Denizi, Çanakkale Boğazı ve Ege Denizi ile sınırlandığı kabul edilen bir toprak parçasıdır. Bölgenin kuzey ve batı sınırları tartışmaya açık olup en geniş biçimde yorumlayanlara göre, kuzeyde Balkan Dağları hatta Tuna Nehri, batıda ise Struma (Usturuma) Nehri'ne dek uzanmaktadır.

Meriç Nehri'nin batısında kalan yerlere Batı Trakya; Balkanların doğusu, Marmara'nın kuzeyi, Karadeniz'in güneyinde kalan topraklara da

Doğu Trakya adı verilmektedir. Trakya topraklarının, 24.000 kilometrekaresi Türkiye'de yani Doğu Trakya'dadır. 62.000 kilometrekarelik bölümü Bulgaristan, 8.500 kilometrekarelik bölümü de Yunanistan'dadır (Ana Britanica, 1993, s. 83).

Batı Trakya Yunanistan'da Ferecik, Dedeağaç, Gümölcine, İskeçe; Bulgaristan'da Kırcaali, Mestanlı, Koşukavak, Ortaköy gibi şehirler ve bunlara bağlı köy ve kasabaları içine alır. Batı Trakya'nın Yunanistan ve Bulgaristan topraklarını, Rodop Dağları birbirinden ayırır (Yaz, 1986, s. 69).

Bu çerçevede Batı Trakya, batıda Ustruma Nehri, doğuda Meriç Nehri, kuzeyde Arda Nehri ve Çirmen, Kırcaali, Mestanlı, Ropçoz, Nevrokop bölgelerini içine alan, güneyde ise Ege Denizi ile çevrili olan bölgedir (Görgülü, 1991, s. 1).

Tarihte, Batı Trakya denilince bir kısmı Yunanistan, bir kısmı Bulgaristan sınırları içinde kalan bu bölge akla gelmesine karşın, bugün Batı Trakya tabiri sadece Yunanistan sınırları içinde kalan bölge için kullanılmaktadır. Çalışmamız sırasında, Batı Trakya Türkleri'nin geçmişi ve özellikle bugünü incelenirken, Yunanistan sınırları içindeki Batı Trakya esas alınmıştır.

Şekil-1.1'de görüldüğü üzere Batı Trakya, Yunanistan'ın kuzeybatı kesiminde, doğusunda Türk-Yunan sınırını belirleyen Meriç Nehri, batısında Karasu (Mesta) Nehri ve Makedonya, kuzeyinde Bulgaristan ve güneyinde Ege denizi ile çevrilmiş 8.578 kilometrekarelik dar bir şerit halinde uzanan bir bölge olup, Rodop- Gümölcine (Komotini), İskeçe (Ksanthi) ve Dedeağaç (Evros) illerinden oluşmaktadır (Galip, 1998, s. 5).

Bu bölgede, yaklaşık 150.000'i Türk olmak üzere 420.000 insan yaşamaktadır. 1985 yılı itibarı ile Türkler; İskeçe de nüfusun %45'ini, Gümölcine'de %55'ini, Dedeağaç'ta ise %5'ini oluşturmaktadır. Bugün Batı Trakya'da, 180 civarında Türk köyü ve 58 adet de karışık (Türk-Yunan) köyü mevcut olup, Türkler'in % 85'i köylerde yaşamaktadır. (Görgülü, s. 16, 1991).

Şekil-1.1. Batı Trakya Haritası (Oran, 1991, s. 326).

Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü ve Yunanistan'ın en verimli yerlerinden biri olan bölgede, halkın büyük çoğunluğu özellikle de Türkler tarımla uğraşırlar. Bölgedeki Türklerin en önemli tarım etkinliği, tütün yetiştiriciliği olup ayrıca Yunanistan'ın buğday, zeytin, pamuk ve hayvan ürünlerinin önemli bir kısmı da Batı Trakya'da üretilir. Özellikle dağlardan inen akarsular ve yüzeye yakın yeraltı suları sayesinde yılda iki veya üç ürün elde edilir.

Batı Trakya Türkleri arasında, Ege Denizi'ne kadar inen bölüme Ova, buradan Rodop Balkanları'na kadar olan kısma Yaka, oranın da kuzeyindeki dağlık bölgeye ise Cebel ya da Balkan Kolu adı verilmektedir (Oran, 1991, s.24).

Balkan Kolu adı verilen bölge ise genellikle ormanlarla kaplı olup tarıma fazla elverişli değildir. Bu yörenin en önemli geçim kaynağı hayvancılık ve orman ürünleridir.

1.2. Batı Trakya'nın Tarihçesi ve Fethi:

M.Ö. 2000-1200 yılları arasında bölgede Traklar yaşamışlardır. Daha sonra sırasıyla İskitler (Sakalar), Persler, Galliler, Daklar, Alanlar, Makedonlar, Atinalılar ve Doğu Romalılar hakimiyet kurmuşlardır. M.S. 4. yüzyılda Hun ve Avar, 9. yüzyılda Peçenek, 11. yüzyılda Kuman Türkleri bölgeye yerleşmiş ve hakimiyet kurmuşlardır (Uluslararası İlişkiler Ajansı 'İNAF', Türk-Yunan....., 1992, s. 10-11).

Batı Trakya, 1363 yılından itibaren Osmanlı egemenliğine geçmiş ve 1912-1913 Balkan Harbi faciasına kadar tam 549 yıl Türk toprağı olarak kalmıştır (Görgülü, 1991, s. 1).

1363 yılında Lala Şahin Paşa tarafından Edirne fethedildikten sonra, I. Murat, Dimetoka'yı geçici olarak merkez yapmış; bir yıl sonra Gazi Evrenos Bey Gümülcine'yi, Lala Şahin Paşa Filibe'yi ele geçirmiştir. Bu fetihlerden sonra I. Murat'ın Anadolu'ya geçmesini fırsat bilen Macar Kralı, topladığı Haçlı kuvvetleri ile Edirne üzerine yürümüştür. Haçlı kuvvetleri Edirne'nin kuzeybatısında, Hacı İlbey komutasındaki birliklerimizin gece baskını ile imha edilmişler ve 1364 yılındaki bu olay tarihimize "Sırp Sındığı Zaferi" olarak geçmiştir. Bu zaferden sonra, Sultan I. Murat 1365'de tekrar Rumeli'ye geçerek Dimetoka'ya yerleşmiş ve Edirne'de yapımına başlanan sarayın bitimine kadar burada kalmıştır. Edirne 1368'de başkent olana kadar Dimetoka yaklaşık beş yıl Osmanlı Devleti'nin geçici başkenti olmuştur.

Türkler'in Batı Trakya'nın tamamını ele geçirmeleri ve bölgede tam hakimiyet kurmaları ise "Çirmen Zaferi" ile gerçekleşmiştir. Türkleri Avrupa'dan çıkarmak için Sırp Kralı, topladığı kuvvetlerle Edirne üzerine yürümüş ve Türk kuvvetleriyle Çirmen'de karşılaşmıştır. 26 Eylül 1371'de Türk birlikleri, düşman karşısında büyük bir zafer elde edince Türkler'e Makedonya kapıları açılmış, aynı yıl içinde İskeçe, Kavala, Drama, Serez bölgeleri ele geçirilerek Batı Trakya'nın fethi tamamlanmıştır. Fetihler

sonrasında Anadolu'dan Türk aileleri getirilerek bölge Türkleştirilmiştir (T. S. K. Tarihi, 1964, s. 51).

1.3. Batı Trakya Sorunu'nun Ortaya Çıkışı:

Bu gelişmelerden sonra bölgede uzun yıllar devam eden Osmanlı hakimiyeti sırasında bölge insanları huzur içinde bir yaşam sürdürmüşlerdir. Ancak Fransız ihtilalinin bir sonucu olan milliyetçilik akımlarının Osmanlı egemenliğindeki milletleri de etkisi altına alması, Osmanlı İmparatorluğu'nun sanayi devrimini gerçekleştirememesi ve buna paralel olarak da güç kaybetmeye başlaması, bölgedeki Türk hakimiyeti'ni sona erdiren süreci başlatmıştır.

Balkanlar bölgesinde o zamana kadar gelişen olaylar incelendiğinde, Osmanlı Devleti'nden başka İngiltere, Fransa gibi Avrupa ülkelerinin ve Panislavizm siyaseti doğrultusunda Rusya'nın etkinlik kurma çabaları gözlemlenir.

1774 Küçük Kaynarca Antlaşması'ndan sonra, Türkleri Balkanlar'dan hatta Anadolu'dan çıkarmayı hedefleyen "Şark Meselesi" siyaseti ortaya atılmış ve yukarıda saydığımız ülkelerin de çabaları sonucu Balkanlar'da Sırbistan, Karadağ, Yunanistan ve Bulgaristan gibi yeni ülkeler ortaya çıkmıştır. Batı Trakya Sorunu'na ışık tutması açısından, Yunanistan'ın ve Bulgaristan'ın Osmanlı devletinden ayrılış aşamaları aşağıda incelenmiştir.

1.3.1. Yunan İsyanı'nın Nedenleri:

Yunan isyanının başlamasının ve başarıya ulaşmasının en önemli nedeni Osmanlı İmparatorluğu'nun her yönüyle zayıflamasıdır. Bilindiği gibi Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarında pek çok millet bir arada yaşamaktaydı. Genellikle, ülkenin belli yerlerinde ve toplu halde yaşayan bu milletlere Sırlar, Bulgarlar ve Arnavutlar örnek gösterilebilir. Rumlar ise

Osmanlı ülkesinin hemen hemen her yerinde dağınık olarak yaşamakta ve çoğunluğu ticaretle uğraşmaktaydı. Rumların bu şekilde geniş alanlarda ve özellikle liman şehirlerinde yaşamaları ve ticaretle uğraşmaları, dış dünya ile bağlantı kurmalarına, azınlık bilincine kavuşmalarına, Bizans kültürünün kalıntılarını sahiplenmelerine ve fikri yönden gelişmelerine neden olmuştur.

Türklerin sanat ve ticaretle ilgilenmeyi küçük gören anlayışları ve bunların yerine ziraat, hayvancılık ve özellikle askerlikle ilgilenmeleri Rumları Türkler aleyhine zenginleştirmiş, Venedikliler de zayıflayınca Rumlar, Ermeni ve Yahudilerle birlikte, ticaret alanında daha etkin bir konuma gelmişlerdir. 1774 yılında yapılan Küçük Kaynarca Antlaşması'ndaki, "Rumlar Karadeniz'de Rus bayrağı takarak ticaret yapabilirler. Ruslar da Karadeniz ve Akdeniz'de serbestçe ticaret yapabileceklerdir." maddesi Rumlar'ın Karadeniz ve Akdeniz ticaretinin büyük bir kısmını ellerine geçirmelerini sağlamıştır. Bu durum, Rumlar'ın kısa sürede 4.000 kadar ticari gemiye ulaşmalarına; kendilerini korsanlardan koruma bahanesi ile 15.000'e yakın tayfa ile 8.000'e yakın top edinmelerine fırsat vermiştir (Yaz, 1986, s. 95).

Bu sosyal ve özellikle ekonomik altyapı paralelinde isyanı hazırlayan nedenleri ana başlıkları ile aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

1. Avrupa'da, özellikle 1789 Fransız İhtilali ile gelişen milliyetçilik akımlarının, Rumlar arasında da yayılmaya başlaması,
2. Rum aydınlarının bağımsızlık için çalışmaları,
3. Avrupalı aydınların Rumların bağımsızlığı yönünde çalışmaları,
4. Etniki Eterya Cemiyeti'nin kurulması ve çalışmaları,
5. Tepedelenli Ali Paşa'nın isyanı (Tezcan, 1994, s. 21)

Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u alınca burada bulunan bilim adamlarının çoğu Avrupa'ya geçerek, gittikleri ülkelere eski Yunan kültürünü taşımışlardır. Böylece Avrupalı aydınlar Rönesans'tan itibaren "Grek Medeniyeti" ürünlerini öğrenmiş; Yunan kültür ve medeniyetine hayranlık duyanlar, bu medeniyeti öven eserler kaleme almışlardır. Avrupa'da oluşan

bu Yunan hayranlığından, o dönemde Rumların bile haberi olmamasına rağmen, Avrupa'da bir Yunan davası yaratılmıştır.

Osmanlı Devleti'nden destek görerek kısa sürede zenginleşen ve dünyanın pek çok yerinde ticari koloniler kuran Rumlar, Avrupa'nın kendilerini "Yunan medeniyetinin mirasçısı" olarak gördüklerini ve kendilerine arka çıkacağını anlamakta gecikmediler.

Ayrıca, Rumlar zenginleştikçe imparatorluğun pek çok yerinde okullar açarak, kendi kültürlerini öğrenme ve geliştirme imkanını bulmuşlar; bu okulları bitiren gençleri Avrupa'nın büyük üniversitelerine tahsile göndermişlerdir. Genellikle Paris, Londra ve Viyana Üniversiteleri gibi zamanın kültür merkezlerinde öğrenim gören bu öğrenciler müspet bilimlerin yanında ulusal ideal doğrultusunda kendilerini yetiştirmişlerdi. 1789 Fransız İhtilali sırasında Paris'te bulunan bu gençler çeşitli mecmualar ve gazetelerle ülkelerindeki Rumları aydınlatma çabasına girişmişlerdir.

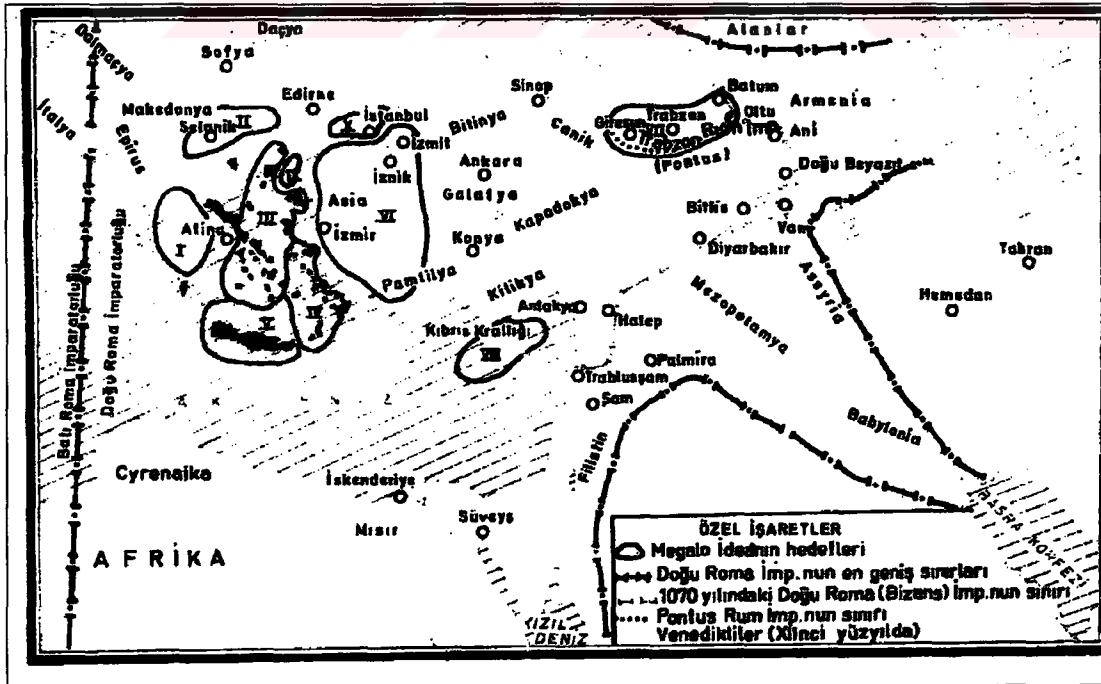
Paris'te öğrenim gören Coreas, Antimos Gazis ve Trakyalı şair Rigas ulusal heyecanın oluşmasında büyük rol oynamışlardır. Şair Aşil'in, "Kalkın ey! Elen çocukları, şeref ve şan sizindir!" şiiri Yunan diriliş şarkısı haline gelmiştir.

Ayrıca, Yunan şair Rigas ile Coraes yabancı ülkelerdeki Yunan taraftarı akımları yazılar ve şiirler yazarak desteklemişlerdir. Rigas, müstakbel Yunan Devleti'nin sınırlarını belirttiği bir harita ile yeniden Bizans (Doğu Roma) İmparatorluğu'nun topraklarının tamamına sahip olma idealini ortaya atmış ve Yunan Megala İdeası (Büyük Ülkü) bu şekilde doğmuştur. Megala İdea'nın ana hatları şöyledir:

1. Yunan Milleti'nin tam bağımsızlığının sağlanması,
2. Batı Trakya ve Selanik'in Yunanistan'a ilhakı,
3. Oniki Adanın Yunanistan'a katılması,
4. Ege Denizi'ndeki diğer adaların alınması,
5. Girit Adası'nın alınması,

6. Batı Anadolu'nun Yunanistan'a ilhakı,
7. Pontus Rum Devleti'nin yeniden kurulması,
8. Kıbrıs'ın Yunan adası haline getirilmesi,
9. Gökçeada (İmroz) ve Bozcaada'nın alınması,
10. Nihayet, İstanbul'un ele geçirilmesi ve Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu'nun yeniden kurulması (Salısk, 1968, s. 149).

Öte yandan Patrikhane'nin 1600 yılında Fener'de bugünkü yerine taşınması ile Rumların ileri gelen aileleri de bu semte taşınmaya başlamışlar ve çocuklarını başta İtalya olmak üzere Avrupa'ya tıp, felsefe, temel bilimler gibi alanlarda eğitime göndermişlerdir. Bu gençler, Türkçe, Arapça, Farsça dillerinin yanı sıra çeşitli Avrupa dillerini de öğrendiklerinden; İstanbul'a döndüklerinde bir çok dili bilmelerinden dolayı, bürokraside özellikle tercüman olarak yer almışlardır. 1711 tarihinden itibaren Eflak ve Boğdan Prensleri (Voyvoda), Divan-ı Hümayun ve Donanma-i Hümayun tercümanlarının bu kişiler arasından seçilmesi gelenek halini almış, bunlara Avrupalıların adlandırması ile Fenerliler (Phanariots) denmiştir (Benlisoy ve Macar, 1996, s. 38-39).

Şekil -1.2. Doğu Roma ve Pontus Rum İmparatorluğu'nun Sınırları ile Megalo İdea'nın Hedefleri'ni gösteren harita (Gnkur.Atase, 1985).

Böylece devlet hizmetinde Rum azınlığı büyük ayrıcalıklar elde etmişler; önemli mevkilerde ve sır gerektiren yerlerde bulunmalarından yararlanarak, devletin azınlık politikasını, devletin nasıl yönetildiğini, diğer devletlerin düşüncelerini, iç ve dış politikanın yürütülüşünü öğrenmişlerdir. Karlofça Antlaşması'nın yapılacağı sırada Türk heyetinde tercüman olan ve antlaşmanın aleyhimize ağır şartlar taşıması için elinden geleni yapan Mavro Kordato da bu kişilerden biridir. Zaman zaman ihanetleri tespit edilip azledilenler de olmuş ancak bu kişiler önemli mevkilerden geldikleri için gittikleri yerlerde büyük saygı görmüşler ve bu sayede Yunan propaganda faaliyetlerine büyük katkıda bulunmuşlardır. Böylece devlet olmak için gereken altyapı hazırlanmıştır. Nitekim isyandan sonra kurulan Yunan Devleti'nin çekirdek kadrosunu oluşturanlar, Osmanlı Devletinde tercümanlık ve voyvodalık yapan kişilerdir (Yaz, 1986, s. 97).

Özetlemek gerekirse, Osmanlı İmparatorluğu'nun tebaası içinde, özellikle Ege kıyılarında yerleşik olup ticaret ve gemicilik yapan Rumlar ve Fenerli zenginlerin arasında 18. yüzyılda bir burjuvazi oluşmaya başlamış, 1789 Fransız Devrimi ile ideolojik donanıma da sahip olmaya başlayan bu sınıf, Osmanlı'dan kopma noktasına gelmiştir. 1821'deki Mora İsyanı, bu kopuşun en son aşamasıdır.

1830'da Yunanistan'ın kurulması ile sonuçlanacak olan, Osmanlı İmparatorluğu'ndan bu, ilk ulus devletin doğuşu ve bu konuda Patrikhane'nin rolü çok tartışılmıştır. 1821 Mora İsyanı'nı destekledikleri gerekçesi ile Patrik V. Grigorios ve üç metropolit idam edilmiştir. Patriğin idam edildiği patrikhanenin orta kapısı halen kapalıdır ve bu da üzerinde en çok spekülasyon yapılan konudur (Benlisoy ve Macar, 1996, s. 39).

Bazı kaynaklarda, Ortodoks Kilisesi'nin Fransız İhtilali görüşlerinden esinlenen bu burjuva ile çatıştığı vurgulanır (Avcıoğlu, 1978, s. 47). İdeolojik hesaplaşmanın temel metni 1798 yılında İstanbul'da basılan Kudüs Patriği Anthimos tarafından yazılan "Pederler Öğretisi" (Didaskalia Patriki) adlı metindir (Clogg, 1969, s. 87-115). Kimilerine göre dönemin İstanbul Patriği V. Grigorios (daha sonra asılan patrik) tarafından kaleme alınmış olan bu

belgede “Allahsız Fransız Fikirleri” eleştirilir. Yine bu dönemde patrikhane tarafından, “Hristiyan Savunma” adıyla, yine aynı doğrultuda bir risale basılır. Yunan İhtilali’nin hazırlayıcılarından olan Coraeas, patrikhaneye, “Kardeşlik Öğretisi” ile yanıt vererek ‘özgürlük’ ve ‘cumhuriyet’ ideallerini savunur.

Bu konuda “... Osmanlı İmparatorluğu’ndaki bu kavga dini değil fakat milli ve toplumsaldı... Patrikhane, her zaman padişahla beraber çalışıyordu.” şeklinde görüş bildiren yazarlar da vardır (Kitsikis, 1980, s. 105). Aynı doğrultuda “Osmanlı sisteminin millet yapısı içinde Patrikliğin gücünün, İmparatorluğun büyümesine paralel olarak artması dolayısıyla, Patriklik merkezinde ayrılıkçı hareketlere karşı bir tutum vardır. Bu bakımdan Patrikliğin çıkarları ile, İmparatorluğun yöneticilerinin çıkarları üst üste düşmektedir” görüşü savunulmuştur (Tekeli ve İlkin, 1980, s. 360). Ayaklanma başladığında Patrik V. Grigorios isyancıları afaroz etmiştir.

“Bağımsız bir kilise özlemi daha bağımsızlık savaşı sürerken dile getiriliyordu. Yunanistan, ülkesindeki Kiliseyi yönetmek konusunda Ekümenik İstanbul Patrikanesi’ne güvenmiyor, onu Osmanlı güdümünde görüyordu.” (Meyendorff, 1960, s. 360). “Yunanistan Kilisesi 1833’te kuruldu ve Fener tarafından ancak onyediyıl sonra tanındı. Bu ‘ulusal’ kilise ile ‘evrensel’ İstanbul Kilisesi arasındaki çekişme hiçbir zaman sona ermedi ve günümüzde de farklı boyutlarda sürmektedir.” (Benlisoy ve Macar, 1996, s. 41).

Bir başka kaynakta ise bu konuda, “Rumlar, eski Bizans’ın adet, gelenek ve göreneklerini; İmparatorların elbiselerini, eşyalarını büyük bir itina ile sakladılar. Patrikhane adeta ‘Dinsel bir imparatorluktu.’ Eski Bizans patrikhanede yaşamaktaydı. Osmanlı Devleti’nin kuyusunun kazılması işleri hep buradan idare edildi. Manastırlar ile kiliseler ve diğer dinsel yerler silah, cephane ve eğitim merkezi oldular” denilmektedir. Yine aynı kaynağa göre Patrik Grigorios idam sephasına giderken: “Türkler, İstanbul’dan kovulacak. Salıpçe geri alınacak. Bizans kartalı yine semalara hakim olacak. Yarıda kalan ayın tamamlanacak. Yarıda kalan ayın tamamlanıncaya kadar bu kapı

kapalı kalsın!... Ey Ruh-ül Kudüs!... Sesimi duy!..." diye dua ettiği belirtilmiştir.
(Yaz, 1986, s. 97).

Burada bahsedilen "yarıda kalan ayın", Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethettiğinde Ayasofya'ya giderek, "Rum milleti dilinde ve dininde hürdür. Her kişi evine gitsin ve rahatına baksın. Mal ve canlarınız benim korumam altındadır!..." dediği konuşması sırasında Rumlar'ın yaptığı ayindir.

1.3.2. Etniki Eterya Derneği ve Faaliyetleri:

Önce 18. yüzyılda şair Rigas tarafından kurulan bu dernek, Rigas'ın 1798'de idam edilmesiyle dağıldı. Bu tarihten 16 yıl sonra 1814 yılında Odesa'da yeniden kuruldu. Derneğin kuruluşunda tüm etki ve katkı Rus Çarı I. Aleksandr üzerindeydi. Fakat bu tamamen gizli tutuluyordu. "Milli Ortaklık" anlamına gelen bu derneğin kurucuları: Çar I. Aleksandr'ın özel yaveri Aleksandr İpsilanti, kardeşi zengin bir armatör olan Diamandis İpsilanti ve İstanbul Rum Patrikanesi'nden gelen özel temsilci Mihail Fotiadis idi. Bu üç kişi, Odesa'da Rus Çarı'nın sarayında bir araya gelerek, gizli bir metin üzerinde mutabık kaldılar.

Kısa sürede dünyanın pek çok yerinde, önemli şehirlerde şubeleri açılan dernek, Osmanlı topraklarında da şubeler açmaya başladı. İstanbul, Tekirdağ, Selanik, Konya, İzmir, Atina, Patras, Bükreş gibi yerlerde açılan şubeler önemli bir başarı elde etti. Dernek, tüm Avrupa ülkelerinden destek görüyordu. Kurucuları son derece zengindi ve bu uğurda büyük paralar akıtıyorlardı. Dernek, gizlice faaliyetini yürüterek 7-8 sene gibi kısa bir sürede büyük bir güç olarak ortaya çıktı.

Aleksandr İpsilanti, 1820 yılında 40.000 kişilik güçleri biriktiğini yazmaktadır. Oysa o tarihlerde Mora'daki Türk kuvvetleri sadece 20.000 kişiydi (Yaz, 1986, s. 100).

1.3.3. İsyanların Başlaması ve Gelişmesi:

Yunan isyanı ilk defa Eflak-Boğdan'da 1821 yılında başlamıştır. Aleksandr İpsilanti kuvvetleri ile Prut Nehri'ni geçerek Bükreş'e girmiş, isyanı başlatmıştır. Ancak gelişen olaylar ve Bükreş halkının isyanı benimsememesi sonucu bu hareket başarısız olmuş; Türk kuvvetleri Eflak-Boğdan isyanını bastırmıştır.

İkinci isyan Mora'da başlamıştır. Bu isyanın yönetimini bizzat papazlar ele aldığından isyan diğer Ege adalarına da sıçramış ve Türk-Yunan egemenlik savaşına dönüşmüştür. Osmanlı İmparatorluğu tehlikeyi sezinlemiş ve aldığı tedbirlerle isyanı bastırmak için büyük çaba sarfetmiştir. Mehmet Ali Paşa kuvvetleri 1827 yılında isyanı bastırmıştır.

Bu isyanlar sonucunda Rusya, Osmanlı İmparatorluğu'nun bu durumundan faydalanarak 7 Ekim 1826 tarihinde imzalanan Akkerman Sözleşmesi ile Balkanlar'da yeni haklar elde etmiştir. Bu sözleşme yapılmadan önce de İngiltere ile Rusya arasında 4 Nisan 1826'da Petersburg Protokolü yapılmıştır. Bu protokole göre; "Yunanlılar, Osmanlı Devleti'ne vergi ile bağlı özerk tek bir devlet haline getirilecek ve bütün Türkler Yunanistan'dan çıkartılacak; İngiltere ile Rusya her türlü çıkar hesaplarından uzak olarak, bu öneriyi Osmanlı Hükümeti'ne kabul ettireceklerdi" (Driaut, 1912, s. 152-153). İngiltere ve Rusya tarafından alınan bu karar Yunanistan Devleti'nin kurulması yolunda devletler arası diplomasi yolunda atılan ilk karar olmuştur. Rusya-Osmanlı İmparatorluğu arasında yapılan Akkerman Sözleşmesi ise şunları kapsıyordu:

1. Sırbistan'ın özerkliği onaylanacak ve bir anayasası olacaktı.
2. Eflak-Boğdan'a Rusya'nın onayı da alınarak, yerli beylerden voyvoda atanacaktı.
3. Rumeli ve Kafkasya sınırlarında Rusya lehine bazı düzeltmeler yapılacaktı.
4. Osmanlı Devleti, Rus ticaret gemilerine Osmanlı denizlerinde ve sularında serbestçe dolaşma hakkı verecekti.

5. Garp ocaklarına ait gemilerin, Rus gemi ve tüccarlarına verecekleri zararları Osmanlı Devleti karşılayacaktı.

6. Bükreş Antlaşması aynen uygulanacaktı. İngiltere, Rusya ve Fransa, Osmanlı Devleti'ne bir nota vererek bir ay içinde Petersburg Protokolü'ne uyulmasını, aksi takdirde silah kullanılacağını bildirmiştir.

Bunun kabul edilmesi diğer toplumlara da aynı hakların verilmesi anlamına geldiğinden Osmanlı Devleti bu notayı şiddetle protesto etmiştir. Bunun üzerine İngiliz, Fransız ve Rus Donanmaları Navarin'de Osmanlı Donanması'nı yakmışlardır. Bu olay Akdeniz'in kapılarını Rus donanması'na açmış; Donanma'nın yok olmasıyla Fransızlar da Mora'ya asker çıkarmışlardır. Bütün bu gelişmeler olurken Rusya bulunduğu durumun kazancını dikkate alarak Osmanlı topraklarına saldırmış ve Osmanlı-Rus Savaşı başlamıştır (Tezcan, 1994, s. 23).

1.3.4. 1828-1829 Osmanlı-Rus Harbi ve Yunanistan'ın Kurulması:

1828-29 Harbi'nde Ruslar, harbin ikinci yılında 44 gün kahramanca savunulan Silistre Kalesi'nin 30 Haziran 1829'da düşmesinden sonra Balkan Dağları'nı geçerek, Varna-Burgaz-Aydos istikametinden ilerleyip Edirne'yi 22 Ağustos 1829'da muharebesiz işgal etmeyi başarmışlardır. Harp sonunda Osmanlı Devleti, Kaynarca Antlaşması'ndan sonra kabul ettiği en ağır antlaşma olan; Edirne Antlaşması'nı 14 Eylül 1829 tarihinde imzalamak zorunda kalmıştır. Bu antlaşmanın beşinci maddesi Yunanistan'ın bağımsızlığı ile ilgilidir. Antlaşmanın hükümleri aşağıdaki gibiydi:

1. Rusya, Tuna nehrinin ağzındaki adalar hariç olmak üzere, Rumeli'de işgal ettiği yerlerden çekilecek ve Prut nehri savaştan önce olduğu gibi, iki devlet arasında sınır olacaktı.

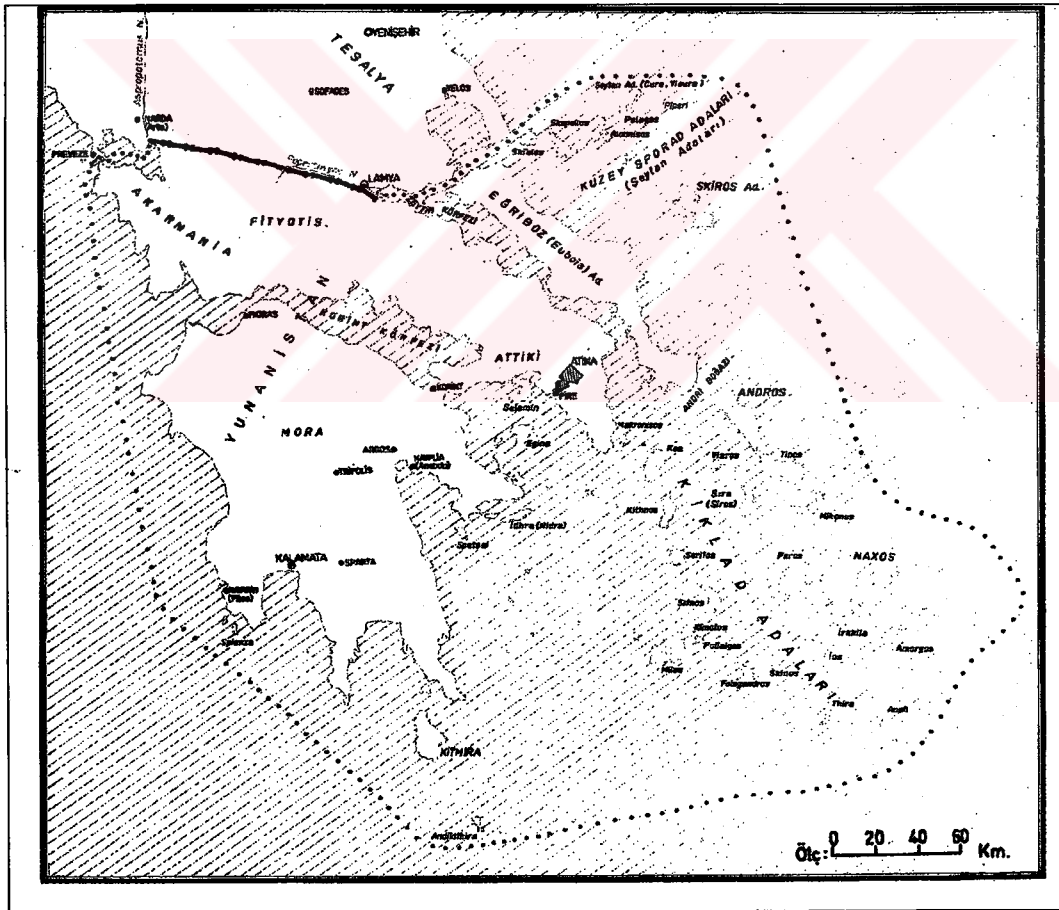
2. Osmanlı Devleti, Gürcistan ve Kafkasya'daki diğer yerlerin Rusya'ya ait olduğunu kabul ediyordu. Buna karşılık Rusya, Ahıska, Poti, Anapa hariç, Doğu'da işgal ettiği yerleri iade edecekti.

3. Sırbistan'a ve Eflak-Boğdan'a daha önce verilmiş olan haklar yenileniyor ve genişletiliyordu. Bundan böyle, Eflak-Boğdan Voyvodaları bu makama hayatları boyunca atanacaklar ve bu topraklar Osmanlı Devleti'ne bağlı kalmakla beraber, Türkler burayı terk edeceklerdi.

4. Rus ticaret gemileri boğazlardan serbest olarak geçebilecekler ve Ruslar Osmanlı topraklarında ticaret yapabileceklerdi.

5. Osmanlı Devleti; Rusya, İngiltere ve Fransa'nın Londra'da 6 Temmuz 1827'de ve buna dayalı olarak yine Londra'da 22 Mart 1829'da aralarında yaptıkları, Yunanistan Devleti'nin kurulmasını ve bağımsızlığını öngören, anlaşma ve protokolü kabul edecekti.

6. Osmanlı Devleti, Rusya'ya 10.000.000 düka altın savaş tazminatı ödeyecekti (Uçarol, 1985, s. 107).

Şekil-1.3. Yunanistan'ın 24 Nisan 1830 tarihindeki kuruluş sınırlarını gösteren harita (Gnkur. Ates, 1985).

1.3.5. 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi ve Bulgar Prensliği'nin Kurulması:

Tarihe 93 Harbi olarak geçen bu savaşta Osmanlı ordusu, Rusya ve Balkanlı müttefiklerine karşı kendisinden beklenmeyen bir direniş sergilemiştir. Osman Paşa kendisinden çok üstün kuvvetlere karşı imkansızlıklar içinde Plevne'yi 143 gün savunmuş ve bu kahramanlık destanı Ruslara çok pahalıya malolmuştur. Plevne'de Ruslar 55.000, Romenler 10.000 kişi kaybederken, Türkler 30.000 kişi kaybetmiştir. Bu savaşta, sivil halkın kayıpları da dahil edildiğinde ölenlerin sayısı 100.000 kişiyi buluyordu. Tarihin o güne kadar kaydettiği en kanlı savaşlardan biri olan Plevne'ye Ruslar ve müttefikleri 25.0000 asker, 700 adet topla saldırmış; Türkler 60.000 asker ve 100 topla savunmuştur (Demirbaş, 1996, s. 16).

1879'da İngiliz Bristol Gazetesi'nde çıkan bir haber savaşın dehşetini ve Avrupalı'nın gerçek yüzünü de gösteriyordu. "30 ton insan kemiği Plevne'den Bristol Limanı'na getirilmiştir." Ufacık bir Balkan kasabasını ele geçirmek ve savunmak için hayatlarını verenler, İngiliz topraklarını gübrelemekte kullanılıyordu (Furneux, 1972, s. 298).

Rus Ordusu, Plevne savunmasını yok edip, Şipka'daki Osmanlı direnişini kırdıktan sonra Süleyman Paşa kolorduları bozulmuş, Rus ordusunun karşısında tutunacak düzenli birlikler kalmamıştı. Rus kuvvetlerinin ileri unsurları 22 Ekim 1877'de Edirne'yi işgal etti.

II. Abdülhamit, Rusları mümkün olduğu kadar uzakta durdurmak maksadıyla Edirne'de barış esaslarını tespit eden, bir antlaşma imzalattırdı. Bu mütareke ile ateş kesilmiş ancak Ruslar bir taraftan Terkos Gölü-Küçükçekmece, diğer taraftan Marmara, Ege kıyıları ve Ustruma Nehri'ne kadar bütün Batı Trakya'yı ve Doğu Rumeli'yi işgal etmişlerdi. Bu esaslara göre işgallerini tamamlayan Ruslarla 3 Mart 1878'de Ayastefanos (Yeşilköy) Antlaşması imzalandı. Bu antlaşmanın Trakya ile ilgili kısımları özetle şöyledir:

Özerk ve Osmanlı Devleti'ne vergi verecek bir Bulgar Prensiği kurulacak ve Bulgaristan sınırı, doğuda Midye-Enez hattından geçecek, Enez ile Ustruma Nehri arasındaki Ege kıyıları Bulgaristan'a verilecek; batıda Üsküp, Manastır, Debre ve Ohri Gölü Bulgaristan sınırları içinde kalacaktır. Bu suretle Osmanlı Devleti'nin Rumeli'deki toprakları ikiye ayrılmış; Selanik, Yanya ve Arnavutluk'un İstanbul ile karadan irtibatı kesilmiş oldu (Görgülü, 1991, s. 3).

Yukarıda açıklanmaya çalışılan bu tarihi gelişmelerden sonra, Batı Trakya bölgesi büyük devletlerin ve Balkan devletlerinin siyasal çekişme alanı haline gelmiştir. Bölge çeşitli savaşlara sahne olmuş ve böylece Batı Trakya Türkleri'nin, günümüze değin süren yaşam mücadeleleri başlamıştır.

2.BATI TRAKYA'DA VERİLEN ÖZGÜRLÜK MÜCADELELERİ

2.1. 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi Sonrası Rodop Türk Muvakkat (Geçici) Hükümeti'nin Kurulması:

93 Harbi'nde Edirne'nin de düşmesinden sonra binlerce göçmen canını kurtarmak için İstanbul'a akın etmiş, İstanbul'a ve diğer kentlere sığınamayanların binlercesi Meriç vadisinde mahsur kalmıştı. Bulgar ve Kazak atlılarının saldırılarından korunmak için Rodop Balkanı'na sığınan Türk ve Müslümanlar, Rus Orduları Başkumandanı Grandük NİKOLA'ya başvurarak bu saldırı ve yağmanın durdurulmasını istediler. Sivil halkın bu insani başvurusu dikkate alınmadığı gibi gönderdikleri elçiler de yolda Bulgarlar tarafından katledildi. Mazlum Müslümanlar, Süleyman PAŞA ordusunu bozulmasından sonra oralarda kalan askerleri de aralarına alıp, ellerine geçen silah ve birkaç topla kendilerini savunmaya koyuldular (M.Celalettin Paşa, 1983, s. 616).

Ruslar yağma ve saldırıları önleyeceklerine, Bulgar gönüllülerinin de katılmasıyla oluşturdukları 12.000 kişiye ulaşan bir güçle, Türk direnişini ezmeye çalıştılar. Ancak arazinin savunmaya elverişli oluşu ve direnişçilerin inançlı savunması karşısında bir sonuç elde edemediler.

Rodoplar'daki bu başarı, birlikleri bozulmuş, başıbozuk askerlerin ve göçmenlerin de bu bölgeye toplanmasıyla daha örgütlü bir yapı kazanmaya başladı. Yıllarca süren işgal sırasında Rodoplar, Rumeli'de teslim olmayan ve istila edilemeyen bir Türk adası olarak kaldı.

Ayastefanos Antlaşması'ndan kırk gün sonra 14 Nisan 1878'de Çirmen civarında Türklerle işgal kuvvetleri arasında ilk silahlı çarpışma başladı (Bıyıklıoğlu, 1987, s. 19). Silahlı mücadele, yalnız bu bölgede kalmayıp Bulgaristan'a bırakılmak istenen her yerde kendini gösterdi. Türk halkı Rus

ve Bulgar zulüm ve tecavüzüne, yağmacılığına karşı silaha sarıldı. Çünkü işgal bir vahşetti ve bölgedeki Türklerin toptan imhasını amaçlıyordu. Mücadelenin düzenli ve teşkilatlı yürütüldüğü bölge ise, Kırcaali ve Rodop Dağları'nın kuzey kısımları idi.

Kırcaali'ye Türklerin maksatlarını anlamak ve hatta onları yatıştırmak üzere, İstanbul'dan, içinde Rusların da bulunduğu bir heyet gönderildi. Görüşmelerde Türk Kuvva-i Milliye Reisleri, "Osmanlı idaresinden başka bir idare altına girmeyeceklerini ve Osmanlı toprağında Rus askeri bulundukça silahlarını bırakmayacaklarını" ifade ettiler (Bıyıklıoğlu, 1987, s. 20).

İşgale karşı mücadele veren Türkler II. Abdülhamit'ten silah ve cephane istediler, ancak alamadılar. II. Abdülhamit yönetimi, Rodop Türkleri'nin bu isteklerine ve kahramanca girişimlerine karşı bir şey yapmazken, Rodop Türkleri mücadeleyi daha düzenli bir şekle dönüştürerek, 16 Mayıs 1878 tarihinde Sultanyeri kazasının Karatarla köyünde Rodop Türk Muvakkat Hükümeti'ni kurdular. Ahmet TİMİRSKİ (Timşirli), Hacı İsmail EFENDİ, Hidayet PAŞA ve Kara Yusuf ÇAVUŞ'tan oluşan, dört kişilik kurucu heyeti olan Hükümetin, aynı zamanda otuz kişilik bir Temsilciler Meclisi de bulunmakta ve egemenliği altında dört milyon Türk yaşamaktaydı. (Kurtuluş, 1979, s. 4).

Kurucu hükümette ayrıca Kırcaalili Abdullah EFENDİ, Hacı RAGİP, Çirmenli Ahmet EFENDİ, Dimetokalı Şakir EFENDİ, Hacı MÜMİN, Hacı HALİL, Halil EFENDİ ve Ali AĞA yer almaktaydı. Hükümet yetkilileri bir yandan silahlı mücadelelerini sürdürürken, bir yandan da siyasi alanda mücadele verdiler. Hak ve hukuklarını kabul ettirmek ve korumak için Paris Antlaşması'nı imzalamış olan devletlerin İstanbul'daki elçilerine birer muhtıra göndererek Rus ve Bulgar mezalimini dile getirdiler. Hükümetin kurulduğu gün olan 16 Mayıs 1878 tarihinde, muvakkat hükümetin mührünü taşıyan muhtıra ile mücadele sebeplerini şöyle anlattılar:

"Avrupa devletleri, geçici olarak idare etmekte olduğumuz halkın niçin silaha sarıldığını sorup araştırmak zorundadırlar. Biz hiç bir şahsa karşı isyan

etmiş değiliz. Silaha sarılmaktan maksadımız, kendi mal, can ve ırzımızı korumaktan ibarettir. Biz hiçbir meşru hükümete karşı ayaklanmadık. Kendi şahsi çıkarlarımızı korumakla en tabi haklarımızı kullanıyoruz. Ayastefanos Antlaşması, Paris Antlaşması'nı imzalamış olan devletlerin tasdikinden geçmedikçe hükümsüzdür. Ayastefanos Antlaşması'nın yerine bir yenisi konmalıdır. Bulgarların irtikap ettikleri cinayetler tarif olunmayacak kadar büyüktür. İleri karakollarımıza silahlı bir kuvvetin yavaşmasını kabul etmeyiz. Bölgemizin ahalisi kamilen Türk ve Müslüman olduktan başka, aramıza yüz bin Müslüman göçmen de sığınmış bulunmaktadır.

Ayastefanos Antlaşması'ndan sonra Ruslar ve Bulgarlar memleketimizi istila ettiler. Biz de hükümete kaldık. Her ne kadar Osmanlı Devleti bizleri Bulgaristan'a emanet etmiş ise de, Avrupa Devletleri'nin tasdiki olmadıkça, Bulgar Hükümeti'ne meşru bir hükümet gözü ile bakmayız, Ruslar ve Bulgarlar girdikleri yerlerde sayısız mezalim ve ağza alınmayacak cinayetler işlediler. Müttecavizleri geri atmak için silaha sarıldık. Eğer biz geçici bir hükümet kurmamış ve bir zabıta heyeti düzenlememiş olsaydık, memleketimizde karışıklıklar çıkabilirdi. Bugün bölgemizde emniyet ve asayiş, Rus askerlerinin bulundukları yerlerde ise huzursuzluk ve karışıklık vardır.

Netice olarak Ayastefanos Antlaşması'nı şiddetle protesto ediyoruz. Müslümanların idare ettikleri yerlerde Rus ve Bulgarlar tarafından idare olunan memleket arasındaki büyük farkı görmek üzere kimi isterseniz gönderiniz. Meriç'in güneybatı tarafındaki topraklardan yeni Bulgaristan'a bir karışık yer vermemenizi istirham ederiz. Çünkü idaremiz altında bulunan dört milyon müslüman, işitilmemiş cinayetlerle ismini kirlenmiş olan ve her vakit düşmanımız bulunan hükümete boyun eğmektense yok olmayı tercih eder" (Parlak, 1986, s. 88).

Mücadele veren Türkler İstanbul'dan resmi olarak silah ve cephane desteği göremeyince ihtiyaçlarını çevredeki Türk birliklerinden temin ettiler. Şıpkı Kahramanı Süleyman PAŞA'nın ordusundan da bazı nizamiye

taburları Muvakkat Hükümet birliklerine katıldılar. Hükümetin silahlı kuvvetleri hakkında çeşitli kaynaklarda, farklı rakamlarla karşılaşmaktayız. Örneğin;

Piyade	:135.000
Süvari	: 86.000
Mahalli Zabıta	:15.000 gibi (Aydınlı, 1971, s. 17).

Çirmen'de başlayan silahlı mücadele kısa zamanda Batı Trakya ve Rodopların kuzeyinde Lofça, Plevne, Tırnova'ya kadar yayıldı. İşgal kuvvetleri birer birer imha edilmeye başlandı. Nisan 1878'de Rodopları işgal etmek üzere 11 süvari taburu ve 8 gönüllü Bulgar taburu ile taarruz eden Ruslar, Kırcaali ile Mestanlı arasında Türk Milli Kuvvetleri tarafından bozguna uğratıldı (Görgülü, 1991, s. 6).

Ayastefanos Antlaşması'nın Ruslara tanıdığı büyük kazançtan rahatsız olan Avrupa Devletleri Berlin'de toplanarak, Rus ve Bulgar kazançlarını azaltan Berlin Antlaşması'nı 13 Temmuz 1878'de imzaladılar. Osmanlı Devleti ile Rusya arasında ise 8 Şubat 1879 günü İstanbul'da imzalanan kesin barış antlaşması ile Ayastefanos Antlaşması'nın yerine Berlin Antlaşması'nın geçtiği kabul edildi. Berlin Antlaşması, Ayastefanos ile kurulan Bulgar Prensiği'nin topraklarını küçülttü. Antlaşmanın 13. maddesi ile Trakya'nın kuzey bölümü, İstanbul tarafından atanacak ve büyük devletlerce onaylanacak bir Hristiyan valinin yönetimine verilerek, Doğu (Şarki) Rumeli Vilayeti adı altında değişik bir statü altına kondu. Bu bölge siyasal ve askeri bakımdan Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı kalacak fakat içte yönetim özgürlüğü olacaktı. Harp dolayısıyla Rus Ordusu'nun işgal etmiş olduğu Osmanlı topraklarının hemen boşaltılması kararlaştırıldı.

Bu antlaşma Rodoplardaki mücadeleyi kısmen azalttı. Arda Nehri'nin güneyindeki bölge ve Batı Trakya, tekrar Osmanlı idaresine geçtiğinden bu bölgedeki Türkler silahlarını bıraktılar. Ancak Doğu Rumeli sınırları içinde kalan Kırcaali, Ropçoz ve Dövlén bölgeleri yeni vilayetin idaresini tanımadılar. Bölgedeki Bulgar çetelerinin Türklere karşı yaptıkları haksız saldırılara ve vahşete karşı mücadelelerini sürdürdüler. Muvakkat Türk

Hükümeti'ni kuran Kırcaalililer ve Rodoplular, 1880 başlarında Şarkı Rumeli Valisi'nin girişimi ile bu idareyi tanımışlar ancak silahlarını teslim etmeyerek Bulgar jandarmasını bölgelerine sokmamışlardı. Bulgarların Doğu Rumeli'yi ilhakı üzerine, vilayetle olan ilişkilerini tekrar kestiler. Rodop ve Batı Trakya Türklerine liderlik yapan ve Geçici Hükümet'i kuran Hacı İsmail AĞA, bu durum karşısında bölgedeki Türklerle, Doğu Rumeli Vilayeti içinde kalan Hasköy'ü işgal etmeye ve Filibe üzerine yürümeye karar verdi ve gereken hazırlıkları yaptı. Ancak Osmanlı idaresindeki Gümülcine mutasarrıfının tavsiyesi üzerine vazgeçti.

Bulgaristan ile Osmanlı Devleti arasında 1 Şubat 1886'da Doğu Rumeli'nin Bulgaristan Prensiği'ne verildiğini açıklayan Sureti Tesviye Antlaşması imzalanmış ve bu antlaşma 5 Nisan 1886'da Avrupalı devletler tarafından da onaylanmıştır. Bu antlaşma ile o tarihe kadar Doğu Rumeli idaresine geçmemiş ve bu idareyi kabul etmemiş olan Kırcaali ve Ropçoz kazaları Osmanlı topraklarına bırakıldı. Böylece Nisan 1878'den beri haklı mücadelelerini sürdüren Rodop Bölgesi Türkleri, sekiz yıllık mücadelenin sonucunda 300 köyün Osmanlı hudutları içerisinde bırakılmasını sağladılar. Geçici Rodop Hükümeti fiilen 5 Nisan 1886'da, resmen de 20 Nisan 1886'da sona erdi. Hacı İsmail AĞA gibi dirayetli bir liderin etrafında toplanan Rodoplular, mücadelelerini zaferle sonuçlandırdılar ve böylece Türk idaresine kavuştular (Görgülü, 1991, s. 7).

2.2. 1912-1913 Balkan Savaşları ve Garbi Trakya Müstakil Hükümeti'nin Kurulması

Doğu Rumeli adını alan kuzey parçası dışında Trakya, bir kıyı şeridi halinde Balkan Savaşları'na değin, Türklerin yönetiminde kalmıştır.

Birinci Balkan Savaşı'nda umulmadık ve büyük yenilgiler alan Osmanlı ordusu, Çatalca hattının gerisine çekilmek zorunda kalınca; bu hattın batısındaki topraklar ve bu arada Batı Trakya, Balkanlı Müttefikler tarafından işgal edilmiştir.

21 Ekim 1912'de Bulgarların Kırcaali'ye girmesi ile başlayan Batı Trakya işgali, 27 Ekim'de Ferecik'in, 29 Ekim'de Karaağaç'ın, 5 Kasım'da Drama ve Kavala'nın, 6 Kasım'da Serez'in, 19 Kasım'da Dedeağaç'ın, 20 Kasım'da İskeçe'nin ve 21 Kasım'da Gümülcine'nin elden çıkması ile sonuçlanmıştır. Batı Trakya'yı savunmakla görevli Kırcaali Müfrezesi 27 Kasım 1912'de Bulgar'lara teslim olmuş ve Batı Trakya'da Türk hakimiyeti sona ermiştir.

30 Mayıs 1913'de yapılan Londra Barış Antlaşması sonucu Osmanlı Devleti, Midye-Enez hattının batısındaki bütün topraklarını Balkan Devletleri'ne bırakmıştır.

Bilindiği üzere Londra Antlaşması'nın getirmiş olduğu koşullar bu tarihe kadar Osmanlı Devletine karşı aralarındaki çekişmeleri bir tarafa bırakarak birleşen ve birlikte hareket eden Balkan Devletleri'nin birbirlerine düşmelerine neden olmuş ve sonunda bu devletler 29 Haziran 1913'te kendi aralarında savaşa tutuşmuşlardır. Osmanlı orduları da bundan yararlanarak 21 Temmuz 1913'de Edirne'yi, 22 Temmuz 1913'te Dimetoka'yı, 27 Temmuz 1913'te de Sofulu'yu geri alarak Meriç Nehri'ne kadar olan toprakları kurtarmayı başarmışlardır. Fakat Osmanlı Hariciyesi'nin (Dışişleri), Meriç'in batısına geçilmeyeceğine ilişkin olarak Batılı Devletler'e göndermiş olduğu 19 Temmuz 1913 tarihli nota gereğince daha ileri gidilememiştir. İkinci Balkan Savaşı sırasında Yunanlılar tarafından işgal edilen ve savaşı sona erdiren 10 Ağustos 1913 tarihli Bükreş Antlaşması ile tekrar Bulgarlara bırakılan Batı Trakya'da Bulgar çeteleri Türklere zulüm ve tecavüzlere başlamışlardır.

Batı Trakya'da Bulgar çetelerince Türklere karşı yürütülmeye başlanılan zulüm, işkence ve tecavüzler karşısında 10. Kolordu Kurmay Başkanı Enver BEY'in (Paşa) emri ile, "Umum Çeteler Kumandanı" Eşref KUŞÇUBAŞI'nın komutasında 16 Subay, 100 erden oluşan müfreze 15 Ağustos 1913'te Batı Trakya'ya geçmiştir. Müfrezenin 16 Ağustos 1913'te Koşukavak, 18 Ağustos 1913'te Mestanlı ve 19 Ağustos 1913'te Kırcaali'yi geri alması İstanbul tarafından hoş karşılanmamış ve daha ileri gitmemesi için emir verilmiştir. Eşref BEY de bu emir üzerine, Edirne'de bulunan ve bu

faaliyetler için kendisinden doğrudan emir aldığı Enver BEY'le 22 Ağustos 1913'te Ortaköy'de görüşmüş ve bu görüşmede Trakya'nın işgali kararlaştırılmıştır. (Bıyıklıoğlu, 1987, s. 75).

Bu görüşme, Batı Trakya Türkleri'nin mücadelesini yeni bir aşamaya getirmiş, Enver Paşa'nın desteği ile Batı Trakya'ya bir miktar daha birlik ve subay gönderilmesi sağlanmıştır. Bu subaylar arasında, sonradan kurulacak olan Teşkilat-ı Mahsusa'nın reisliğini ve I. Dünya Harbi'nde Irak Cephesi Komutanlığı yapacak olan, Süleyman Askeri BEY de yer almıştır.

Yeni subayların ve iki bölüğün de Batı Trakya'ya geçmesi ile işgal altında bulunan bölgelerin kurtarılmasına devam edilerek, Bulgar kuvvetleri ile kısa bir çarpışmadan sonra 31 Ağustos 1913'te Gümülcine, 1 Eylül 1913'te İskeçe kurtarılmış; Dedeağaç hariç bütün Batı Trakya milli kuvvetler tarafından kontrol altına alınmıştır. Gümülcine'nin kurtarılması ile beraber 1 Eylül 1913'te "Garbi Trakya Hükümet-i Muvakkatesi" (Batı Trakya Geçici Hükümeti) kurularak Cumhurreisliği'ne (cumhurbaşkanlığı) da Müderris Salih HOCA getirilmiştir. Hükümette ayrıca, Hafız Galip EFENDİ, Hacı Saffet BEY, Süleyman Askeri BEY, Mehmet PAŞA, Şükrü BEY, Hüseyin PAŞA, Hilmi PAŞA, Hacı İsa EFENDİ ve Eşref Sencer KUŞÇUBAŞI yer almıştır. (Yaz, 1986, s. 138).

Ayrıca bütün kazalarda (ilçe) da Muvakkat Hükümet Reisleri tespit edilmiş; Garbi Trakya Hükümeti Muvakkatesi'nin üstünde "Garbi Trakya Hükümeti İcraiyesi" kurularak başına, Genelkurmay Başkanı vazifesini de görmekte olan Süleyman Askeri BEY atanmıştır. Ayrıca, Batı Trakya'nın Bulgarlara karşı emniyetini sağlamak için cephe komutanlıkları da tesis edilerek doğrudan Süleyman Askeri BEY'e bağlanmış ve bu kararlarla, Batı Trakya'nın bütün yürütme kuvveti Süleyman Askeri BEY'de toplanmıştır.

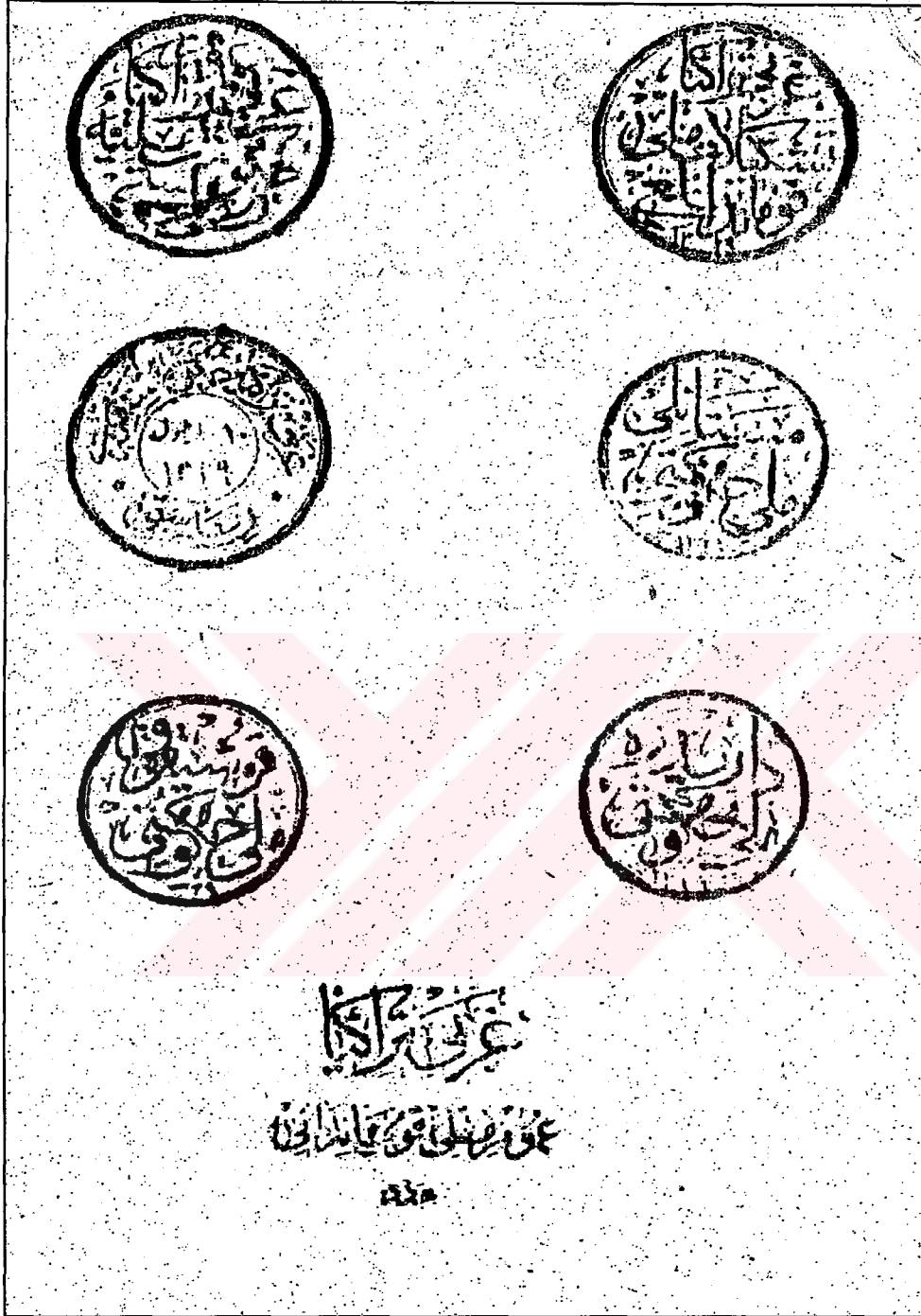
Batı Trakya'da işgal sahasının genişlemesi ve Garbi Trakya Hükümeti Muvakkatesi'nin kurulması İstanbul ile Sofya'da telaş ve heyecan uyandırmış, diğer devletlerin de girişimleri neticesinde zaten bu işe başından beri muhalif olan Osmanlı Başkumandanlığı, 25 Eylül 1913'te Batı Trakya'ya gitmiş

birliklerin yurda dönmelerini emretmiştir. Fakat Trakya yöneticileri geri dönme emrini Osmanlı Devleti ile maddi ilişkilerini keserek ve "Garbi Trakya Hükümeti Muvakkatesi"nin bağımsızlığını ilan ederek cevaplandırmışlardır. (Bıyıklıoğlu, 1987, Vesika 12). Muvakkat Hükümetin adı da "Garbi Trakya Müstakil Hükümeti" olarak değiştirilmiştir (Bıyıklıoğlu, 1987, Vesika 13).

Böylece 25 Eylül 1913'te Batı Trakya'da yeni bir Türk Devleti daha tarih sahnesine çıkmış, bu yeni devleti ilk olarak Bulgaristan ve Yunanistan tanımışlardır. Bölgenin Bulgarların elinden kurtarılmasını, menfaatlerine uygun bulan Yunanlılar ayrıca askeri yardım vaadinde de bulunarak ellerinde tuttukları Dedeağaç'ı 02 Ekim 1913 tarihinde yeni kurulan devlete devretmişlerdir. Aynı gün Dimetoka'da kurtarılarak hükümet sınırlarına dahil edilmiştir.

Bağımsız Cumhuriyet, başkentini Gümülcine olarak kabul ve ilan ederek; Yeşil-Beyaz-Siyah renkler üzerine ay ve üç yıldızlı bayrağını resmi binalara çekmiştir. Pasaport sistemini, posta teşkilatını kurmuş ve pul bastırmıştır. Sesini dışarıya duyurmak için Batı Trakya ajansını kurdurarak, Fransızca ve Türkçe olarak "İndependant" adlı bir gazete çıkarmıştır. Süleyman Askeri Bey tarafından yazılan milli marşını kabul etmiş (Bkz Ek-2) ve "Özgür" adlı resmi gazetesini yayımlamaya başlamıştır (Parlak, 1986, s. 340). Yeni cumhuriyet fiilen 29.170 askeri silah altına aldığı gibi, 61.000 kişilik bir orduyu beslemeyi öngören bir de bütçe tasarısı hazırlamıştır.

Ancak Batı Trakya Müstakil Hükümeti'nin siyasi ömrü uzun sürmemiştir. Bulgarlar kendilerine bırakılan topraklar üzerinde, bir Türk Devleti kurulmasını kabullenememiş ve başta Rusya olmak üzere, diğer büyük devletlere şikayetlerde bulunmuşlardır. Bu devletlerin Osmanlı Devleti'ne yaptıkları baskılar sonucu, yeni devletin bekaası tehlikeye düşmüştür. Öyle ki Rusya'nın, bu devlet söndürülmediği takdirde, Doğu Anadolu'da bir Ermeni Devleti kurdurmak için faaliyete geçeceği yönünde tehditler savurduğu bile söylenmektedir (Aydınlı, 1971, s. 55).

Şekil-2.1. Garbi Trakya Müstakil Hükümeti'nin Mühürleri (Demirbaş, 1996, Ekler)

Bulgarlar, zayıf durumdaki askeri kuvvetleri ile Batı Trakya'yı alamayacaklarını değerlendirdiklerinden, Osmanlı Devleti kanalı ile buralara tekrar sahip olabilecekleri ortamın oluşmasını beklemişler ve Osmanlı-Bulgar heyetleri arasında görüşmeleri başlatmışlardır. İşte bu görüşmeler sonunda 29 Eylül 1913'de imzalanan İstanbul Antlaşması Batı Trakya'yı tümüyle

Bulgaristan'a bırakmış ve bu olay Batı Trakya'da şok etkisi yapmıştır. Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti Batı Trakya'yı 25 Ekim 1913'e kadar Bulgarlara teslim etme tahaddünde bulunmuştur (Kutay, 1962, s. 264).

Batı Trakya Hükümeti'nin başındakileri ve halkı, Bulgarlara karşı silahlı mukavemetten vazgeçirmek ve teskin etmek üzere, antlaşmanın yapımcılarından olan Albay Cemal (Bahriye Nazırı Cemal Paşa) Ekim 1913 başlarında, İstanbul'dan Dedeağaç, Gümilcine ve İskeçe'ye giderek Bulgarların kan akıtmadan Batı Trakya'yı işgal etmelerini sağlamıştır. Ekim 1913 ortalarında başlayan Bulgar işgali General LAZAROF komutasındaki Bulgar kuvvetlerinin, Paşmaklı, Şahin, Sekizkilometre ve Hamazlar üzerinden İskeçe'ye oradan da Gümülcine'ye geçerek almaları ile 30 Ekim 1913'de olaysız bir şekilde sona ermiştir. Batı Trakya Müstakil Hükümeti de 25 Ekim 1913'te kendini feshetmiş, böylece bir Türk Devleti daha 55 günlük siyasi bir ömürden sonra tarih sahnesinden çekilmiştir.

2.4. Birinci Dünya Savaşı Sırasında Kurulan Cunta Hükümeti:

Batı Trakya 1913-1918 yılları arasında hukuken ve fiilen Bulgarların egemenliğinde kalmış ve bu süre içinde Türklerin direnişi devam etmiştir. Kurmay Yarbay Enver BEY Batı Trakya ile ilgisini kesmeyerek, Batı Trakya ve Makedonya işlerini yürütmek üzere 1914 yılında, İstanbul'da Muharicin Müdürlüğü'nü kurmuş ve başına da Kurmay Binbaşı Süleyman ASKERİ'yi getirmiştir. Birinci Dünya Savaşı'na kadar ilişkiler, bu müdürlük kanalı ile sürdürülmüştür.

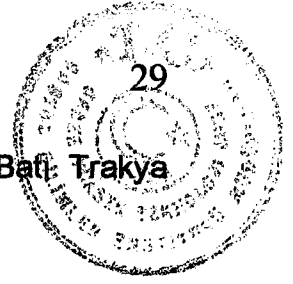
Avrupa'da Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasından sonra bu sıralar Harbiye Nazırı olan Enver PAŞA, 05 Ağustos 1914'te "Teşkilat-ı Mahsusa" isimli gizli bir teşkilat kurarak, başına gene Süleyman ASKERİ'yi getirmiştir. Bu teşkilat bütün Müslüman memleketleri ilgi sahası içine almış, Süleyman ASKERİ, Batı Trakya'daki Bulgar yetkilileri ile görüşerek Sırlara ve Yunanlılara karşı Osmanlı-Bulgar müşterek mücadele esaslarını tespit

etmiştir. Buna göre, Sırbistan ve Yunanistan Makedonyası içlerine, Türk ve Bulgarlar'dan oluşan gerilla timleri gönderilmiş bu timler bölgedeki önemli köprüleri tahrip ederek ve gönüllüler toplayarak yararlı hizmetler yapmışlardır. Makedonya bölgesinde faaliyet gösteren Üsteğmen Fuat (BALKAN), Avrupa cephesine çarpışmak üzere gönderilen 15. ve 20.Türk kolordularına 18.000 civarında ikmal eri sağlamıştır. (Bıyıklıoğlu, 1987, s. 91).

Osmanlı Devleti savaşa girdikten sonra, yukarıdaki faaliyetler devam ederken, Batı Trakya'yı muhtemel Yunan işgaline karşı korumak ve savaş nedeniyle bölgedeki etkinliği azalan Bulgar otoritesinden, fırsat olduğunda kurtulmak için 30 Temmuz 1915'de Drama'nın Radalios köyünde "Batı Trakya Kurtuluş Komitesi" kurulmuştur. (Kurtuluş, 1979, s. 12). Yüzbaşı Fuat (BALKAN), Şakir ZÜMRE ve Cevat BEY'in oluşturduğu bu komiteye, Osmanlı safında savaşa katılan Bulgarlar da bölgenin Yunanistan'ın eline geçmesini önlemek için destek vermişler; böylece bir "Cunta Hükümeti" oluşmuştur. Bu Türk Cunta Yönetimi'nin egemen olduğu alan 19.000 kilometrekare olup, 320.000 nüfusa sahipti. İskeçe, Kavala, Drama, Nevrokop ve Serez bölgeleri 27 Eylül 1917 yılına kadar bu Cunta Yönetimi tarafından idare edilmiştir. Bu uygulama ile Osmanlı Devleti ilk olarak ulusal sınırları dışında bir Türk yönetimini kabul ediyordu.

Bu dönemde Yunanlılar da Batı Trakya'ya ilk saldırılarını yapmışlar; Yunan 4. kolordusu Orgeneral PANGALOS'un komutasında Piravusta, Kavala ve Drama bölgelerine girmiştir. Yüzbaşı Fuat'ın Sarışaban'lı üç milis taburu, saldırgan Yunan kuvvetlerini yenmiş ve 4. kolorduyu esir almıştır. Bundan sonra, Batı Trakya'da İkinci Cunta Yönetimi başlamış ve bu yönetim zaman zaman Bulgar hükümeti tarafından da desteklenmiştir.

Kasım 1916'da yani savaş devam ederken, bölgeye 20.Türk kolordusu gönderilerek, Yunanlı ve Fransızlara karşı Bulgarlarla beraber Makedonya cephesi açılmıştır. Kolordunun gelişiyile birlikte, Batı Trakya Kurtuluş Komitesi yönetiminin gücü ve otoritesi daha da artmıştır. Kolordu Komutanı Abdülkerim PAŞA yönetimi ele almış 27 Eylül 1917'de İstanbul'dan gelen

emirle, Abdülkerim PAŞA'nın bölgeden ayrılması sonucunda Batı Trakya Kurtuluş Komitesi kendini feshetmiştir (Aydınlı, 1971, s. 53).

2.5. Milli Mücadele Dönemi, Müttefiklerarası Trakya Hükümeti ve Batı Trakya Milli Hükümeti:

Bulgaristan'ın da Birinci Dünya Savaşı'na üçlü ittifaktan yana katılması üzerine, bu ülkenin 1913 yılından beri resmen elinde tuttuğu Batı Trakya'nın durumunun ne olacağı konusunu görüşen Paris Barış Konferansı, bu konuda kesin karara varamadığı için, Bulgaristan'ın güney sınırlarını saptayacak bir barış antlaşmasının yapılmasını ve Batı Trakya konusunda kesin bir karar alınana dek bölgenin müttefikler tarafından işgal edilmesini uygun gördü. 27 Kasım 1919'da imzalanan Neuilly Antlaşması gereğince Batı Trakya'nın dağlık kuzey kısımları Bulgaristan'a bırakılıyor, güney kısımları da müttefiklerce işgal ediliyordu. Bu işgal Fransız kuvvetleri tarafından Ekim 1919'da gerçekleştirildi ve Fransız Generali CHARPY'nin vali olarak atandığı "Müttefiklerarası Trakya Hükümeti" (Thrace Inter-Alliée) kuruldu.

Bu gelişmeler öncesinde, Mondros Mütarekesi'nden sonra 10 Kasım 1918 tarihinde İstanbul'da "Garbi Trakya Komitesi" kurulmuştu. Komite'nin amacı Batı Trakya'yı kurtararak topraklarımıza katmaktı. Komite, Bulgar yönetiminde bulunan Meriç ile Karasu nehirleri arasındaki bölgeden başka, Karasu ve Ustruma nehirleri arasında kalan ve Kavala, Drama ve Serez'i kapsayan bölgeyi de Batı Trakya olarak kabul ediyor ve ahalisinin büyük çoğunluğu Türk olan Batı Trakya'da, Wilson Prensipleri esaslarına göre plebisit yapılmasını istiyordu. Bu amaçla, Batı Trakyalıların geleceklerini kendilerinin tayin etmesi gerektiği yolunda muhtıra yayınlayan "Garbi Trakya Komitesi" halk hareketlerini yakından izlemek için de merkezini Gümülcine'ye nakletti. Komite 22 Mayıs 1920'de gerçekleşen Yunan işgaline dek, Müttefiklerarası Batı Trakya Hükümeti'nin devamı süresince Gümülcine'de kalarak bu hükümet sınırları içindeki Türklerin haklarını korumak için, Fransız Askeri Valisi ile işbirliği yaptı.

Türk Milleti'nin milli menfaatleri lehinde çalışan bu komitenin hemen arkasından Yunan ve yabancı parasıyla kurulmuş iki cemiyet daha ortaya çıkmıştı. Bunlardan birincisi Yunan Meclisi'nde Trakya milletvekili olan, altı Türk tarafından Ekim 1919'da kurulan ve Doğu ve Batı Trakya'yı Yunanistan'a bağlamak gayesini güden Trakyalılar Birliği veya Trakyalılar Komitesi idi. Ancak İstanbul Polis Müdürlüğü'nün gayretli çalışmaları bu vatansızların faaliyetine imkan bırakmadı, bir kısmı tutuklandı ve diğerleri kaçmak zorunda bırakıldı (Bıyıklıoğlu, 1987, s. 144).

Yabancı nüfuzu ile kurulan ikinci kuruluş ise Fransız himayesinde ortaya çıkan ve Müttefiklerarası Trakya Hükümeti zamanında Gümölcine'de faaliyet gösteren Batı Trakya Umumi Merkezi idi. Bu merkez Batı Trakya'nın Doğu Trakya ve Türkiye ile her türlü ilgisini kesmeyi amaçlıyordu.

Batı Trakya'nın tarihi 15 Ekim 1919'dan 23 Mayıs 1920'ye dek 7 ay süren bu "Müttefiklerarası Trakya Hükümeti" döneminde karanlıktır. Kimi kaynakların bu hükümeti açıkça bir "Türk Hükümeti" olarak ilan ettikleri görülmektedir. Buna karşılık, Batı Trakya tarihi üzerine tek derli toplu kaynak olma niteliğini koruyan bir yapıt "...Batı Trakya'nın Bulgarlardan boşaltılan kısımlarında kurulan bu muvakkat hükümet, Batı ve Doğu Trakya'nın mukadderatı hakkında kesin karar verilinceye kadar Yunan işgalini kolaylaştırmak ve Venizelos siyasetine öncülük etmek üzere düşünülen bir tertipten başka bir şey değildi" demektedir (Bıyıklıoğlu, 1987, s. 184).

Yunanistan'ın galip devletler nezdinde yaptığı diplomatik faaliyetler sonucu 27 Kasım 1919 tarihli Neuilly Antlaşması'nın 48. maddesi gereğince bölgede referandum yapılması kararlaştırıldı. Mayıs 1920 tarihinde yapılan referandum maalesef ki, Batı Trakya'nın Yunanistan'a ilhakıyla sonuçlandı.

Venizelos bu referandum sırasında elinden geleni yaparak Fransa'nın desteğini sağlamış, Batı Trakya'daki nüfusun % 85'i Türk olmasına rağmen İtilaf Devletleri'nin de desteği ile 75.000 Osmanlı altını harcayarak bir çok çiftlik beyini satın almış ve sonucun böyle olmasını sağlamıştır (Aydınlı, 1971, s. 70).

Bu olay Atatürk tarafından Nutuk'ta şöyle anlatılmaktadır: Yunanlılar Yunan amalini terviç ettirmek (emellerine ulaşmak) üzere İskeçe ve Gümölcine'de propogandaya ehemmiyetle devam eylemekte ve bu hususta halka mühim meblağlar dağıtmaya çalışmaktadır" (Atatürk, 1962, s.191).

14 Mayıs 1920'de, Yunan askerlerinin Batı Trakya'ya girmeleri ile başlayan işgal, 22 Mayıs 1920'de tamamlanmıştır. Ancak bu gelişmeler Türk halkını yıldırnamamış ve mücadelesinden vazgeçirememiştir. Anadolu'da milli mücadele devam ederken, Batı Trakya Türkleri de Batı Trakya'da mücadeleyi başlatmışlardır.

Batı Trakya'da milli mücadele için bazı hazırlıklar, bölgenin Yunanlılara verilmesinden önce başlatılmış zira neticenin bu şekil alacağı tahmin edilmiştir. Hatta Atatürk, Batı Trakya'nın Bulgarlardan alınarak Yunanlılara verileceğini, 23 Temmuz 1919'da, Erzurum Kongresi'ni açış nutkunda haber vermiştir (Atatürk, 1962, s. 38).

Nisan 1919 tarihinde İstanbul'da, Batı Trakya'daki faaliyetleri düzenlemek üzere bir heyet toplandı. Albay İsmet (İNÖNÜ), Albay Galatalı ŞEVKET, Kara VASİF, Genel Karargah İstihbarat Şube Müdürü Albay Seyfi (DÜZGÖREN) ve Yarbay Kemalettin Sami (Çolak KEMALİ-Korgeneral GÖKÇEN)'den ibaret heyet, toplantıya çağırılan Yzb. Fuat BALKAN'ı Batı Trakya'da silahlı mücadelede bulunmak, silahlı bir kuvvetle Batı Trakya'ya geçerek Yunan işgaline karşı Türkler'in ayaklanmasını sağlamakla görevlendirdi. İsmet BEY, bu maksatla hükümetten temin ettiği 4.000 lirayı Batı Trakya Komitesi'ne verdi. Bunun 2000 lirası da Fuat Bey'e verilmişti (Bıyıklıoğlu, 1987, s. 185).

Bu dönemde Mustafa Kemal Paşa'nın Batı Trakya ile ilgili verdiği direktiflerin ana esasları şöyle idi:

"Batı Trakya'nın siyasi mukadderatı üzerinde yabancılarla yapılacak temaslarda uyanık davranılmalıdır. Batı Trakya'nın Türklerin elinde ve bir bütün olarak kalması ve munasip bir zaman ve fırsatta anavatana katılması

gayemizdir. Biz bu Türk vatan parçasının yabancı müstemleke olmasına razı olamayız" (Atatürk, 1962, s. 294).

"Batı Trakya için başvurulacak birinci çare, Batı Trakya'da ezici çoğunluğu teşkil eden kardeşlerimizin, milli teşkilatlarını geliştirip Wilson Prensipleri'ne dayanarak haklarını istemeleri ve ilk adım olarak istiklal veya muhtariyetlerini kazanmaya çalışmalarıdır" (Atatürk, 1962, s. 295).

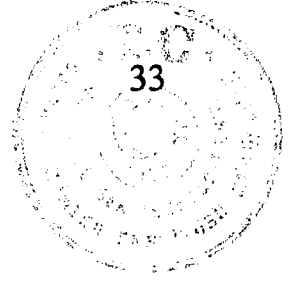
"Fransız ve Yunan emellerine, asla muvafakat edilmemeli ve yabancı işgaline hiç bir vakit rıza gösterilmemelidir" (Atatürk, 1962, Vesika 251).

"Doğu ve Batı Trakya'nın bir mülki birlik içinde ifade ve ilanı doğru değildir. Doğu Trakya, itiraz ve münakaşa götürmez bir surette Türk vatanının bir parçasıdır. Batı Trakya ise, bir barış antlaşmasıyla vaktiyle, bırakılmış bir vatan kıtasıdır. Doğu ve Batı Trakya'nın ısrarla birliğini ifade etmek, Doğu Trakya üzerinde de bazı yabancı iddialarına sebep olabilir. Doğu Trakya hakkında, hiçbir münakaşa, bahis konusu olmamalıdır" (Atatürk, 1962 Vesika 288-294).

Batı Trakya'nın durumu 28 Ocak 1920'de son Osmanlı Meclis-i Mebusan'ında kabul edilen Misak-ı Milli'de şu şekilde yer almıştı: "Türkiye sulhüne bırakılan Garbi Trakya vaziyeti hukukiyesinin tespiti de, sekenesinin (oturanlarının), kemali hürriyetle beyan edecekleri araya (oylar) tabaan vaki olmalıdır" (Ülman, 1973, s.199).

Fransızların Batı Trakya'yı işgalleri sırasında faaliyetlerini ve merkezini İstanbul'dan Gümölcine'ye Ekim 1919'da nakleden Batı Trakya Komitesi, Batı Trakya'nın Yunanlılar tarafından işgal edildiği günlerde Gümölcine'nin kuzeyinde Hemitli nahiyesinde 25 Mayıs 1920'de Batı Trakya Milli Hükümeti'ni kurdu. Yunan işgalinin varlığına rağmen Lozan Antlaşması'na kadar varlığını sürdüren hükümetin kabinesini oluşturan üyeler şunlardı:

Hükümet Başkanı	: Peştreli Tevfik Bey
Başkan Yardımcısı	: Bekir Sıtkı Bey

Adalet Bakanı : Bekir Sıtkı Bey
Dışişleri Bakanı : Mahmut Nedim Bey
İçişleri Bakanı : Hasan Tahsin Argun Bey
Maliye Bakanı : Sabri Tüten Bey
Genel Kurmay Başkanı : Piyade Yüzbaşı Fuat (BALKAN)
Genel Kurmay II. Başkanı : Piyade Teğmen Fahri (ÖZDİLEK)

Hükümet, Ankara'dan aldığı talimatlara göre hareketlerini yönlendirdi. Ankara Hükümeti'nin bütçesinden Batı Trakya için tahsisat ayrıldı ve yokluğa rağmen bu tahsisat aksatılmadan gönderildi.

Mücadelede, bölgedeki Bulgarlar da Türkler'in yanında yer aldı. Hükümette de iki Bulgar üye bulunuyordu ve Yunanlılara karşı beraber çarpışıldı. Gerilla taktikleri ile yürütülen hareket sayesinde Yunanlılara çok zaiyat verildi ve Yunanistan'ın kayda değer miktarda birliği Anadolu lehine bu bölgede oyalandı (Aydınlı, 1971, s. 83-92).

Batı Trakya'da milli mücadele devam ederken 25 Nisan 1922'de İstanbul'da "Garbi Trakya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" kuruldu. Cemiyetin maksadı, doğuda Meriç, batıda Struma, kuzeyde 1912 Balkan Harbi'nden evvelki Türk-Bulgar hududu, güneyde Ege Denizi ile çevrili bölgenin, ahalisinin oylarına müracaat etmek suretiyle siyasi geleceğinin belirlenmesi idi.

Bu maksadın gerçekleşmesi için Lozan görüşmeleri öncesinde ve esnasında hem Ankara Hükümeti'ne, hem de Avrupalı ülkelere müracaatlarda bulunuldu. Ancak Lozan Barış Antlaşması bölgeyi Yunanlılara bıraktı.

3. LOZAN VE SONRASINDA BATI TRAKYA

3.1. Lozan Görüşmeleri:

22 Kasım 1922'de başlayan, Lozan görüşmelerine giden Türk heyetinin Trakya hakkında kabul ettirmek istediği hususlar şunlardı. Doğu Trakya ile ilgili olarak sınırın 1914 yılındaki sınır olarak belirlenmesi (Meriç'in batısı, Karaağaç, Dimetoka ve Sofulu'nun Türkiye'ye verilmesi), Batı Trakya'nın geleceği için de halk oyuna başvurulması. Türk heyeti görüşmelerinin hemen üçüncü günü 25 Kasım 1922'de İsmet PAŞA, VENİZELOS tarafından kaderi Neuilly Antlaşması ile düzenlenmiş olduğu öne sürülen, dolayısıyla konferansta söz konusu edilmemesi istenen Batı Trakya konusunu dile getiriyor ve bu bölgenin geleceğinin saptanması için Misak-ı Milli'nin 3. maddesinin gereği olarak oylama yapılmasını istiyordu. Lozan konferansı bu konuda çok sert tartışmalara sahne oldu. İsmet İNÖNÜ Türkiye'nin Batı Trakya'yı kendi topraklarına katma düşüncesinde olmadığını fakat vereceği sayıların da göstereceği gibi büyük çoğunluğu Türk olan bölge halkına Büyük Devletler'in barış programında yazılı olan kendi kaderlerini saptamak (auto-disposition) hakkını istemekte direttiğini bildirdi.

Türk heyeti tarafından konferansa, Batı Trakya ile ilgili şu bilgiler sunulmuştur (Yaz, 1986, s. 79).

	Türkler	Rumlar	Bulgarlar	Yahudiler	Ermeniler
Gümülcine	59.967	8.834	9.997	1.007	360
Dedeağaç	11.774	4.800	10.227	2.530	449
Sofulu	14.736	11.542	5.490	-	-
İskeçe	42.671	8.728	552	220	114
Toplam	129.118	33.910	26.666	1.480	9.23

Çizelge 3.1. Türk heyetine göre bölge nüfusunun etnik gruplara göre dağılımı

Bölgedeki diğer ulusların toplamından daha kalabalık olan Türkler, Bulgarların % 10, Rumların % 5, çeşitli ulusların % 1 oranında toprak sahibi olmalarına karşılık, Batı Trakya topraklarının % 84'üne sahip bulunuyorlardı.

VENİZELOS'un Batı Trakya nüfusu hakkında 30 Aralık 1918'de Müttefik Devletlere verdiği istatistikler ise şöyleydi (Yaz, 1986, s. 79).

	Türkler	Rumlar	Bulgarlar	Yahudiler	Ermeniler
Gümülcine	50.000	9.110	10.550	-	-
Dedeağaç	10.000	70.371	11.358	-	-
Sofulu	32.140	17.880	5.380	-	-
İskeçe	22.000	10.275	1.695	-	-
Toplam	114.140	44.636	28.983	-	-

Çizelge-3.2. VENİZELOS'un Lozan'dan 4 yıl önce, Müttefik Devletlere verdiği istatistiklere göre bölge nüfusunun etnik gruplara göre dağılımı.

Lozan'da Türk delegelerince sunulan bilgi ile Venizelos'un dört yıl önce Müttefik Devlet delegelerine verdiği bilgi pek farklı olmadığı halde Ankara'nın çabaları Müttefikler arasında soğuk karşılandı.

Lord CURZON, Müttefikler adına yaptığı bir konuşmada, Batı Trakya'nın 1913'ten beri Türk olmaktan çıktığını, Bulgaristan'a bırakıldığını, bu ülkenin de bu toprağı 1919'da Neuilly Antlaşması ile Müttefiklere terkettiğini, bu nedenle Ankara Hükümeti'nin bu konuda söyleyecek sözü olmaması gerektiğini ileri sürdü. CURZON, WILSON'un "self-determination" sözünü bulup ortaya atmakla, dünya barışına korkunç bir darbe indirip indirmediğini kesin olarak kestiremediğini; Türkiye'nin kimi yerlerinde plebisit yapılırsa sonucun ne olacağının bilinmeyeceğini ekledi (Oran, 1991, s. 15).

Bu sözler Batı Trakya'da plebisit konusunun konferansta sonu olmuştur. Bölgenin doğu sınırı olarak Meriç Nehri, batı sınırı olarak da Karasu Nehri olarak saptanmış ve başka konulara geçilmiştir. Türkiye'ye Meriç Nehri'nin batısından sadece Karaağaç savaş tazminatı olarak verilmiş ve daha önce Meriç'in 2 kilometre doğusundan geçen hudut nehrin talveg hattına çekilmiştir. Mübadele konusu 5 Mart 1921 tarihinde Yunan Dışişleri Bakanlığı'nın Patrikhane'ye kendilerine yaptıklarından dolayı teşekkür mesajı yayınlamasıyla Türkiye gündemine gemiş ancak konferansta ilk olarak Lord CURZON tarafından 1 Aralık 1922'de ortaya atılmıştır (Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, 1985, Sayı 7). İsmet PAŞA, "eğer mübadele olacaksa bu mübadelenin İzmir ve İstanbul'u da içine almak üzere tüm Rumları kapsamalıdır" görüşünü savunmuş ancak yine Lord CURZON'un teklifi ve telkini ile İstanbul Rumları ve Batı Trakya Türkleri mübadele dışı tutulmuşlardır (İnönü, 1987, s. 235).

Yukarıda da değinildiği gibi Batı Trakya sınırları Karasu ile Meriç nehirleri arasındaki bölge kabul edildiğinden Karasu ve Usturuma Nehirleri arasında kalan Kavala, Drama ve Serez bölgelerindeki Türkler mübadeleye tabi olurlar.

3.2. Lozan Sonrası Son Bağımsızlık Çabası:

Lozan Barış Antlaşması ile Batı Trakya'da plebisit yapılması mümkün olmayınca, Garbi Trakya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti antlaşma sonunda, ismini aynen devam ettirdi ve ihtilalci tedbirlere başvurmayı kararlaştırdı. Bu maksatla da gizli bir programı kabul etti (Bkz. Ek-3-4).

Cemiyet, maksadına bir an önce ulaşabilmek için Sovyetler Birliği ile işbirliği yapmak istedi ve 19 Eylül 1924 tarihinde Sovyet Sefareti'ne bir muhtıra verdi. Muhtırada, Sovyet yardımı ile Bulgaristan'ın elinde kalan Batı Trakya bölgesinde 10.000-15.000 kişilik silahlı bir kuvvet kurmak istediklerini; bu kuvvetin kurulması için tahminen 500.000, bir aylık masraf için ise 800.000 Türk lirasına ihtiyaç duyduklarını belirttiler. Ancak bu muhtırayı alan

Sovyet temsilcileri, cemiyet üyeleri ile temaslarını kesmişler ve bir daha da görüşmemişlerdir (Görgülü, 1991, s. 16).

Cemiyetin ihtilal yoluyla Batı Trakya'yı kurtarma düşüncesi de böylece gerçekleşemedi. Dışarıdan yardım ve destek ümitleri de sönünce, Batı Trakya Türklerinin son kurtuluş mücadelesi azimleri de kırılmış oldu.

3.3. II. Dünya Savaşı Öncesi, Savaş Sırası ve Yunan İç Savaşında Batı Trakya:

1920'li yıllarda inişli, çıkışlı bir seyir izleyen Türk-Yunan ilişkileri 1929'da neredeyse sıcak savaş aşamasına gelmişti. Temmuz 1928 tarihinde Başbakan olarak yeniden Yunan Hükümeti'nin başına geçen ve tecrübeli bir politikacı olan VENİZELOS, yayılmacı politikaların bu konjonktürde ne gibi sonuçlar doğurabileceğini çok iyi kavrayabiliyordu. Yunanistan'da fiilen bir diktatörlük uygulayan VENİZELOS, hukuki sorunların barışçıl yollardan halledilmesini yoluna gitti. Önce İtalya ile Eylül 1928'de, sonra Yugoslavya ile Mart 1929'da birer dostluk antlaşması imzaladı. VENİZELOS Yunan Meclisi'nde 10 Şubat 1930'da yaptığı bir konuşmada, "Yunanistan'ın taraf olduğu savaş sonrası anlaşmalara sadık kalacağını, Türkiye'nin barışsever bir devlet olduğunu ve Yunanistan'a karşı saldırma teşebbüsüne girmeyeceğini" belirtmiştir. Bu konuşma, Yunanistan'ın o zamana kadar izlemekte olduğu dış politikada ani bir değişme meydana geldiğini gösteriyordu (Gönlübol ve Sar, 1977, s.69).

VENİZELOS'un bu barış girişimi Ankara'da memnunlukla karşılandı. İki devlet arasında sürüncemede kalmış olan mübadele sorununu halletmek üzere, ileride de değinildiği gibi, 10 Haziran 1930'da Ankara'da bir antlaşma imzalandı. Bu antlaşmayı 1933 tarihli diğer bir antlaşma izledi.

30 Ekim 1930 tarihli üç önemli antlaşma; her iki ülkenin özellikle denizde tehlikeli biçimde silahlanmasını durduran "Deniz Kuvvetleri'nin Sınırlandırılması Hakkında Protokol", her iki ülke uyruklarının birbirlerinin

ülkesine giderek çalışmasına (serbest dolaşıma) olanak veren "İkamet, Ticaret ve Seyrisefain Mukavelenamesi" ve "Dostluk, Tarafsızlık ve Hakem Antlaşması", Türk- Yunan ilişkilerinin düzelmesini sağlayınca, Batı Trakya Türkleri'ne uygulanan politikalarda iyileşme görülmüştür. 9 Şubat 1934'de Atina'da imzalanan Balkan Entente'ı (Antant) ile Türk-Yunan ilişkileri daha da iyi bir mecraya girerek 1950'li yılların ortalarına kadar dostça sürmüştür (Uçarol, 1985, s.453-467) .

Ancak Batı Trakya Türk Azınlığı'nın elindeki toprakların, ilerideki bölümlerde ayrıntısıyla değineceğimiz üzere, çeşitli yöntemlerle; tapular sorun yapılarak ve özellikle kamulaştırma yoluyla azaltılmaya devam edilmiştir. "Kıyı ve Sınır Bölgelerinde" taşınmaz mal alım satımını izne bağlayan 1938 yasası bu dönemde çıkarılarak, 1930 öncesinde Rum göçmenlerin zorla yerleşmesi sonucunda kamulaştırılarak, Türklerden alınan malların, eski sahiplerince geri satın alınması engellenmiştir. Eğitimin Arap harfleri ile devamının özendirilmesiyle Batı Trakya Türkleri'nin Türkiye'deki reformlardan koparılmaya gayretleri yine bu döneme rastlar (Oran, 1991, s. 279).

İkinci Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla Batı Trakya Türkleri yeniden Bulgarlarla yüzyüze geldiler.

İtalya, Yunanistan üzerindeki emellerine ulaşmak için Arnavutluk'ta bulunan üslerinden harekete geçerek, 28 Ekim 1940'ta 200.000 kişilik bir kuvvetle Epir ile Teselya yönünden saldırıya geçti; böylece HİTLER Mihver Devletleri'n Balkanlara müdahalesi gibi bir emrivaki ile karşı karşıya kaldı. 15 tünden oluşan Yunan ordusu, General PAPAGOS'un kumandası altında direndi ve 10 Kasım 1940'ta karşı taarruza geçerek Korçe (Görice) ve Gjinokaster şehirlerini ele geçirdi. Kışın şiddetli olması, Yunanlıların kazandıkları başarıdan yararlanmalarını engelledi ve bozgun halindeki İtalyan ordusunu kurtardı. İtalyan-Yunan savaşında 16.600 Batı Trakyalı Türk de Yunan ordusunda görev aldı. Batı Trakyalı Türklerden oluşan tabur ve bölükler Arnavutluk'ta Elbasan ve Tepedelen'de yiğitçe dövüştü. İtalya Savaşı'nda Türkler'den 2.600 ölü ve 1.850 yaralı olmak üzere 4.450 kayıp

vardı. Bu savaşa katılan her dört Türk'ten biri ölmüş ya da yaralanmıştı ki, bu bir savaşta verilebilecek oldukça büyük bir kayıptı (Aydınlı 1971, s. 393-395).

İtalya'nın bozguna uğramasından endişelenen ve Sovyetler Birliği'ne saldırmadan önce güney yanını güvenlik altına almak isteyen HİTLER, bunun üzerine müdahaleye karar verdi. Romanya ve Bulgaristan'ı işgal ettikten sonra 6 Nisan 1941'de Yunanistan ve Yugoslavya'ya saldırdı (Meydan Larousse, 1969, s. 119). Batı Trakya'nın Rodop Dağları'ndaki "Metaksas" hattında bazı Yunan birlikleri, kısa bir süre direnerek dağıldığından, 6 Nisan 1941'de Batı Trakya Almanlar tarafından işgal edildi. Almanlar 23 Nisan 1941'de Batı Trakya'nın idaresini müttefikleri olan Bulgarlara teslim ettiler. Bu tarihten sonra Batı Trakya'da dört seneye yakın (1230 gün), süren karanlık bir devir başladı (Batıbey, 1976, s. 56).

1913'den 1929'a kadar geçen dönemde Batı Trakya'da etnik göçler nedeniyle nüfus yapısında önemli değişiklikler olmuştu. 27 Kasım 1919 tarihli Yunan-Bulgar antlaşmasıyla 25.000 Yunanlı Bulgaristan'ı, 52.000 ile 72.000 arasındaki Slav da Yunanistan'ı terkedip Bulgaristan'a gitmişti. Ayrıca mübadele ile gelen çok sayıdaki Anadolu'lu ve Doğu Trakyalı Rum da Batı Trakya'ya yerleştirilmişti (Castellan, 1993, s. 45).

1941 yılında, Almanların işgalindeki Selanik ve batıda küçük bir bölge dışında, Grek Makedonya'sının doğu kesimini işgal eden Bulgarlar yönettikleri bölgelere Bulgaristan'dan getirdikleri insanları yerleştirdiler ve tam anlamıyla bir terör rejimi kurdular. Sadece Kavala'da 700 dükkan ve işletme kamulaştırılarak çok sayıda Rum işten atılmış ya da çalışma haklarını kaybetmişti. Bu sistem işgalcilerden izin almadan ticaret yapmayı ya da bir meslek icra etmeyi yasaklıyordu (Castellan, 1993, s. 213).

Daha önce Batı Trakya'dan göç eden Bulgarların tekrar dönmesi ile Türkler ve Yunanlılar topraklarını terk etmek zorunda kalmışlardı. Bulgarlar ancak Bulgarlığı kabul etmek kaydıyla topraklara geri dönmeye izin veriyorlardı. Bulgarların bu asimilasyon çabaları ve baskıları, Türkiye'nin de

göçmen kabul etmemesi nedeniyle Türklerin çok büyük acılar yaşamasına sebep oldu.

Almanlar, Atina'da General TSOLAKOĞLU'na uydu bir hükümet kurdurdular. Mart 1942'den sonra bu hükümete karşı, direniş teşkilatlarının faal bir şekilde yönettiği gerilla savaşı başladı. Bu teşkilatlar şunlardı: E.A.M. (Milli Kurtuluş Cephesi) Komünistleri, E.L.A.S. (Halk Ordusu Komitesi), E.K.K.A. (Milli Sosyal Kurtuluş Birliği) ve E.D.E.S. (Milli Demokratik Yunan Ordusu) (Meydan Larousse,1973, s. 863).

Batı Trakya'da Alman ve Bulgar kuvvetlerine karşı direnmek amacıyla, 1945'te kentlerde örgütlenerek Balkan'a çıkanlar ilk önce komünistler oldu. Almanların Stalingrat Savaşı'nı kaybetmelerinden daha evvelki dönemde, çeteler, yerli halkı korkutmaktan başka bir faaliyet göstermiyordu. Hatta komünizm aleyhtarı saydıkları itibarlı ve zengin ağaları öldürmüşlerdi. Almanlarla dostluğu olanları da öldürüyorlardı. Bu arada Türkler'den Subaşı köylü İbrahim AĞA'yı da öldürmüşlerdi. Ayrıca Alman hafiyesi diyerek, bir çok Türk'ün hayatına kıymışlardı. Ancak Almanlarla çarpışmaktan çekiniyorlardı.

Stalingrat'ta Almanların sert bir direnişle karşılaşmaları, Yunan direnişçilerinin de Almanlara karşı saldırıya geçmelerinin işareti oldu. Balkanlarda direnişe geçen çetelere İngilizler çok sayıda silah ve cephane yardımı yaptılar. Bu sayede Milli Kurtuluş Cephesi gittikçe güçlenerek, Bulgar ve Alman birliklerine saldırmaya başladı. Bulgar ve Almanlar da büyük kuvvetlerle Balkanlar'da çete aramaya çıkıyorlardı. Zaten çetelerin asıl amacı da mümkün olduğu kadar çok sayıda Alman ve Bulgar askerinin asıl cepheden uzaklaştırmaktı. Sonunda, 8 Ekim 1944'te Kızılordu'nun Bulgar sınırını geçmesinden kısa bir süre sonra Bulgaristan'da Vatan Cephesi iktidarı ele geçirdi (Castellan,1993, s. 489).

Bulgarlar henüz Batı Trakya'yı tahliye etmemiş ve Bulgaristan'dan gelip Batı Trakya'ya yerleşen Bulgarlar bölgeyi terketmemişti. Milli Kurtuluş Cephesi ile Bulgar Vatan Cephesi Hükümeti anlaşarak Bulgar Ordusu ve Bulgar göçmenlerinin Batı Trakya'yı tahliye etmeleri sağlandı.

Bulgarlar, Batı Trakya'yı boşaltır boşaltmaz bölgede Milli Kurtuluş Cephesi yönetimi başladı. Dimetoka ve çevresinden binlerce çeteci Gümölcine'ye geldi ve ilk iş olarak Bayatlı Köyü'nden eski bir komünist vali olarak atandı. Resmi kuruluşlara Milli Kurtulu Cephesi yanlıları getirildi. Kısa bir süre sonra da Halk Mahkemeleri çalışmaya başladı. Bu gelişmeleri Türkler endişe ile izliyordu. (Batıbey, 1976, s.115).

Bu dönemde Türkiye'ye dolaylı yollardan 25.000 kişi göç etti. 12 Şubat 1945'te Varkiza (Barkiza) Mütarekesi yapıldı. Ancak 31 Mart 1946 seçimlerine sol partiler katılmadı ve aşırı sol Krallıkla birleşmeyi reddetti. Bütün bu gelişmeler sonunda, 1949 yılına kadar sürecektir, Yunan İç Savaşı başladı.

23 Mart 1945'te Batı Trakya'yı işgal eden Atina Hükümeti tedbir olarak Türk gençlerini silah altına aldı. Milli Kurtuluş Cephesi de Türk gençlerini silah altına alıyordu. İlk karşılaşmada Türk çeteler çoğunlukla Türklerin bulunduğu Yunan kuvvetlerine katılıyordu. Milli Kurtuluş Cephesi Türklerin cepheye gönüllü katılmalarını sağlamak için Ankara'dan gelen, Kemal adlı bir kurmay subayın komutası altında dövüşeceklerini söylüyorlardı. Buradan da anlaşılacağı gibi bölgede amansız bir propoganda savaşı hüküm sürmekteydi.

Sonuç olarak; Yunan İç Savaşı'na Batı Trakyalı Türkler büyük bir çoğunlukla hükümet kuvvetlerinin yanında savaşa katılmış 1946-1949 yılları arasında süren savaşta 27.400 Türk değişik birliklerde ve sınıflarda dövüşmüştür. Türklerin büyük bir kesimi, Belles, Kaymakçalan, Viçi, Gramos ve diğer bazı cephelerde çarpışırken, diğer bir bölümü de alay, tugay, tümen, kolordu, ordu merkez ve karargahlarının iç ve dış nizamiye muhafızlıklarını üstlenmiştir. (Aydınlı, 1971, s. 397).

İç savaş sonunda, çok sayıda Türk genci Mareşal PAPAGOS ve Kral PAVLOS tarafından takdir edilerek, madalya ile ödüllendirilmiştir. Batı Trakya Türkleri Yunanistan'ın en zor durumunda işbirlikçi konuma düşmemiş, hainlik yapmamıştır. Yunanlı gençlerden kurulu askeri birlikler, subayları ile beraber

komünist saflarına geçerken, Türk askerler böyle bir hainlik yapmayı asla düşünmemişlerdir. Komünist çetelerle yaptıkları muharebelerin hepsinde başarılı olmuşlar bu yüzden birçok mühimmat deposunun muhafazası Türklere verilmiştir (Demirbaş, 1996, s.127).

3.4. II. Dünya Savaşı Sonrası Türk-Yunan İlişkilerindeki Gelişmelerin, Batı Trakya Sorunu Bağlamında Değerlendirilmesi:

1950-1963 dönemi Batı Trakyalılar arasında özlemle anılan bir dönem olmuştur. Türk-Yunan ilişkilerindeki yumuşama sonucu 1952 yılında ilk defa Gümölcine’de bir Türk Lisesi olan Celal Bayar Lisesi açılmıştır. 1954 yılında çıkarılan 3065 sayılı yasa ile okul tabelalarındaki “Müslüman” ibaresi yerine “Türk” ibaresi konmuştur. 1951 tarihli Kültür Antlaşması ile Türkiye’den kontenjan öğretmenleri gitmiştir. Öyle ki bu iyi ilişkileri 6-7 Eylül 1955 olayları bile bozamamıştır. Bu iyi ilişkinin nedeni olarak Yunan İç Savaşı’nda Türkiye’nin koyduğu tutumu, 1947’de oniki adaların İtalya’dan alınıp Yunanistan’a verilmesine Türkiye’nin ses çıkartmayışını öne süren görüşler olduğu gibi; Yunanistan’ın Kıbrıs konusunda izleyeceği politikaya, “Batı Trakya Türklüğü bugün refah ve saadet içinde yaşamaktadır, eğer Kıbrıs Yunanistan’a ilhak edilirse Kıbrıslı Türkler’de onlar gibi yaşayacaklardır” imajı yaratarak zemin hazırladığı görüşünü ileri sürenler de vardır (Akın, 28 Aralık 1976). 1963-1967 döneminde ise, 1963 yılında Kıbrıs’ta MAKARİOS’un anayasal düzeni değiştirmek için başlattığı saldırılar üzerine çıkan, Türk-Yunan anlaşmazlığı, karşılıklı azınlıkların olumsuz etkilenmesine yol açmıştır.

Ada’daki anayasal düzenin garantörlerinden biri olan Yunanistan’ı Kıbrıs konusundaki yükümlülüklerini yerine getirmeye zorlamak için Türkiye 1930 tarihinde imzalanan “İkamet, Ticaret ve Seyrüsefain Mukavelenamesi”ni sözleşmenin 36. maddesi uyarınca altı ay önce ihbarda bulunarak feshetmiştir. Bu antlaşmayla her iki ülke, yurttaşlarının karşılıklı gidiş geliş, sürekli oturma ve çalışma izni alabilmelerine olanak tanımaktaydı. O tarihteki karşılıklı amaç azınlıkların gidişiyle Türkiye’de ortaya çıkan nitelikli insan

gücü açığını kapamak, Yunanistan'daki işsizliği ise azaltmaktı. Türkiye'den Yunanistan'a gidip çalışan olmadığı için, tek taraflı işleyen bu sözleşme ile İstanbul'da oturan ve çalışan 12.704 Yunan yurttaşı 16 Eylül 1964'teki bu kararlar oturma izinlerini kaybetmiş ve Yunanistan'a dönmek zorunda kalmışlardır.

KINGDOM OF GREECE GENERAL ADMINISTRATION OF THRACE Regist. N. A. 202 Komotini 5-11-1955 To Directory of Interior Affairs. In spite of the severe orders of the Government communicated to us in T. S. 728/22-4-54 and A 24869/22-12-54 concerning the substitution and use in the future of the terms Turk—Turkish instead of Moslem, there still exists a very conspicuous board with the inscription «Moslem School» in the village of Aralos on the Komotini—Alexandroupolis road. It should be immediately changed and so should every similar board which might remain in the area of the district of Rodopi. The prefects to whom this notification is addressed should see to the substitution of any such inscriptions still existing in their prefecture. Governor - General of Thrace G. Fessopoulos Copy to : The Prefects of : Evros, Xanthi, Cavalla, Drama.	
KINGDOM OF GREECE GENERAL ADMINISTRATION OF THRACE DIRECTORY OF INTERIOR Reg. N. A. 1043	Komotini 28-1-1954. Urgent To All Mayors and Presidents of communities of the District of Rodopi. According to an order issued by the Prime Minister we ask you to use in the future the terms Turk, Turkish, instead of Moslem for every respective case. Moreover, it should be substituted on the existing inscriptions in your district. For example instead of Moslem school, Moslem community the term Turkish should be used. Governor-General of Thrace G. Fessopoulos Copies to : 1. Dept. of Civil Affairs, P. A. Θ. 2. To the inspector of Turkish School of Western Thrace.

Şekil-3.1. Azınlık Okulları'nda "Müslüman Okulu" yerine "Türk Okulu" adının kullanılmasını emreden direktif (Uluslararası İlişkiler Ajansı 'İNAF', Türk-Yunan..., 1992, s. 15).

Bu arada, Bozcaada ve Gökçeada'da yarı-açık cezaevi kurmak ve devlet üretim çiftliği açmak için yapılan kamulaştırmalar da burada oturan Rum ahalisinin Yunanistan'a göçmesiyle sonuçlanmıştır. İstanbul'daki Rum nüfusu bu kararlarla 3000-4000 düzeyine kadar gerilemiş ve Batı Trakya'daki Türklerle karşılıklılık (mütekabiliyet) imkanını ortadan kaldırmıştır. 6-7 Eylül 1955 olaylarından sonra bu sürecin yaşanması Yunan yetkilileri Batı Trakya'daki politikaları açısından serbest bırakmıştır. Ayrıca bu karara dayanarak Yunanistan 1947'de eline geçirdiği 12 adadaki Türk uyrukluları da sınırışı etmiştir.

1967-1974 yılları Yunanistan'da Albaylar Cuntası Dönemi'dir. Batı Trakya Türk Azınlığı için en sıkıntılı dönem bu dönemdir. O zamana kadar Yunan Parlamentosu'nda en az 2 milletvekili ile sorunlarına dikkat çekmeye çalışan azınlık Cunta döneminde bu şansını da yitirmiştir. Topraklarına çeşitli iddialarla el konması ve Mareşal Papagos Kanunu diye bilinen 1954 tarih ve 365 sayılı 'Müslüman' tabiri yerine 'Türk' tabirinin kullanılmasını getiren kanunun kaldırılması bu döneme rastlamaktadır. Ayrıca Müslüman arazisi alacak olanlara ucuz kredi verilmesi ve devletin kolluk güçlerinin baskıları yine bu dönemdedir. Ayrıca, bu dönemde imzalanan 1968 Kültür Protokolü hükümlerine de işlerlik kazandırılmamıştır.

1974-82 döneminde Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesi sonucu, Batı Trakya Türkleri üzerindeki baskı doruğa ulaşmıştır. Bu dönemin en önemli özelliği o zamana kadar gizliden gizliye yürütülen baskıların açıkça yapılmaya başlanmasıdır. Yunan yetkilileri Batı Trakya'yı Türklerden temizleme politikalarına hız vermiş cami ve mezarlıklara yapılan saldırılar bu dönemde başlamıştır. Ayrıca ileride ayrıntısıyla üzerinde duracağımız İnhanlı Arazi Uyuşmazlığı konusunda, Devlet Mülkleri Şurası daha önce azınlık lehine verdiği kararı değiştirerek tam tersi bir karar almıştır. 1977 yılında çıkarılan ve Türklerin eğitim konusunda Lozan'da elde ettiği hakları kısıtlayan 694 sayılı yasa ile 1980'de çıkarılan 1091 sayılı Vakıf Yasası bu dönemin ürünleridir. 1091 sayılı yasanın yürürlüğe konması Türkiye'nin gösterdiği sert tepkiyle önlenmiştir. 1982 yılında Türk azınlığı İnhanlı Olayı'nda tarihinde ilk kez

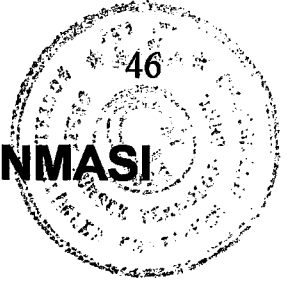
kadınli çocuklu bir protesto mitingi yaparak dünya kamuoyunun dikkatini bölgeye çekmeye başlamıştır.

1982 sonrası dönem Batı Trakya Türkleri'nin uluslararası kamuoyu ve kuruluşlar nezdinde sesini duyurmaya başladığı dönem olarak nitelenebilir. 1975 Helsinki Sonuç Belgesi'nden sonra 1980'lerde dünyada insan hakları kavramı büyük önem kazanmaya başlamıştır. Azınlığın Türk kimliğini reddeden ve birliklerini kapatan mahkemelerin, duruşmalarına Türkiye ve Avrupa'dan gözlemciler ve televizyon ekipleri gelmeye başlamıştır. 1988 yılındaki Davos Zirvesi, Yunanistan'ın Batı Trakya politikasında herhangi bir değişikliğe sebep olmamıştır. Bu zirvede Batı Trakya sorununu ele alınmayacağı anlaşılmaması üzerine 20.000 kişilik topluluk Ocak 1988'de Gümülcine'de kitlesel bir gösteri yapmıştır.

1985, 1989, 1990 seçimlerinde Türklerin, bağımsız milletvekilleri çıkarmasından tedirgin olan Yunan yetkilileri Kasım 1990'da seçim yasasında bir değişiklik yaparak bağımsız aday çıkarmayı fiilen olanaksız hale getirmişlerdir. Ocak 1990'da Gümülcine'de Yunanlı şovenlerin çıkardığı olaylar, müftülük konusunda yaşanan 1991 İskeçe olayları ve 1990 yılında yayınlanan Helsinki Watch Raporu bu dönemin önemli gelişmeleridir (Oran, 1991, s. 277-283).

Bundan sonraki dönemden günümüze kadar olan süreç ise Batı Trakya Türk Toplumu'nun uluslararası platformlarda Yunanistan'ı mahkum etmeye başladığı ve bir çok hakkını yavaş yavaş elde ettiği bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yukarıda ele aldığımız son dönemi ilgilendiren konular ilerdeki bölümlerde geniş biçimde irdelenecektir.

4. AZINLIKLARIN ULUSLARARASI KORUNMASI

4.1. Uluslararası İlişkilerde Azınlık Kavramı:

“Azınlık” kavramı, insanlar toplum halinde yaşamaya başladıkları andan itibaren ortaya çıkmış bir kavramdır. Çünkü insan topluluklarının bütün dönemlerinde şu ya da bu biçimde çoğunluktan farklı özellikler gösteren daha ufak grupları da içermeleri kaçınılmaz olmuştur.

“Adı üstünde” gibi görünen bu kavramın çözümlemesine geçildiğinde, sorunun bu denli adı üstünde olmadığı ortaya çıkmaktadır. Çoğunluktan farklı her kişi ya da gruba “azınlık” denecek midir? Bir toplumdaki aileler, sınıflar, kültürel gruplar, belirli bir lehçeyi konuşanlar, eşcinseller, yabancı işçiler ya da bir tarikatın üyeleri azınlık kavramına girerler mi? İlk bakışta kendi tanımını kendi veriyor gibi gözüken bu kavram, çeşitli bilim adamlarının ve uluslararası kuruluşların harcadıkları sürekli çabalara rağmen henüz genel kabul görececek bir tanıma ulaşabilmiş değildir.

Bu durumun nedeni kavramın hukuksal bir kavram olmak yerine çok çeşitli görünüşleri olan ve farklı çıkarları ilgilendiren sosyopolitik bir kavram olmasıdır. Azınlık kavramına el atıldığı zaman ortaya dökülen tanımlama soruları çok fazladır. Örneğin azınlığın çoğunluğa sayısal oranı önemli midir? Tanıma yalnızca “nesnel” öğeler alınsa olur mu yoksa “öznel” öğeler de etkili midir? Tanımlama amacı açısından azınlığın nasıl oluştuğu araştırılacak mıdır? Azınlık yalnızca vatandaşlardan mı oluşur, yoksa yabancılar da azınlık sayılır mı? Bu tanım azınlıklara ne kadar hak verecek biçimde yapılmalıdır; yani bu hak ayrılarak kendi devletini kurmaya, mevcut devleti parçalamaya kadar gidebilir mi?

Tabi istendiği takdirde daha epey uzatılabilecek soru litesine ek olarak, azınlık kavramının daha bir çok sosyopolitik kavram gibi, tarih içinde değişim geçirmiş olduğu gerçeği de akılda tutulmalıdır. Çünkü uluslararası planda azınlık kavramı ortaya çıktığı tarihten günümüze aynı kalmamış, değişmiştir.

İnsan toplumlarının evrimine uygun ve koşut olarak dinsel bir özden kalkmış ve ulusal bir öze varmıştır.

Uluslararası hukukta azınlık kavramını aydınlatacak bir tanıma geçebilmek için önce bu sosyopolitik kavramın temel öğelerinin neler olduğunun araştırılması ve bu tanımda nelerin dikkate alınması gerektiğini tartışmak yararlı olacaktır.

Bir azınlık grubunun varlığından söz edebilmek için gerekli olan temel noktalar şöyle sıralanabilir:

Birinci olarak, toplumun çoğunluğunu oluşturanlardan farklı olan ve onlardan ırk, din, dil, kültürel ve etnik bakımlardan ayrılan bir grubun varlığı gereklidir. Grubu diğerlerinden ayırt ettiği gibi, onu bir bütün halinde de birleştiren bu ortak özelliklerden ırk, aslında yalnızca renkleri siyah, beyaz gibi farklı insanların bir arada bulunduğu durum dışında dikkate alınmayabilir. Çünkü ırk kavramının bilimsel olarak ele alınması pek güçtür. Irk tabiri yerine, 'tarihsel azınlıklar' kavramı daha anlamlı gözükmemektedir. Gerçekten ırk, din ve dil öğelerinin azınlık gruplarını çoğunluktan ayırt etmediği durumlarda tarihsel süreçten başka bir neden bulmak zor olmaktadır.

İkinci olarak, bu grup, gelenek görenek meraklısı bir avuç insanla sınırlı kalmamalı özelliklerini kendi başına koruyabilecek bir sayıya ulaşmalıdır. Ama çoğunlukla neredeyse eşitlenecek kadar da kalabalık olmamalıdır; çünkü bu durumda, "bir arada yaşayan" toplumlardan söz etmek gerekecektir. Coğrafi nüfus yoğunlaşmaları da bu azınlık tanımını değiştirmez. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Siyahlar gibi, ülkenin kimi bölgelerinde çoğunlukta bulunan azınlıklar da vardır.

Üçüncü olarak, söz konusu azınlık grubunun ülkede başat (dominant) olmaması gerekir. Örneğin eskiden Güney Afrika Cumhuriyeti'nde nüfusun % 20'sini oluşturan beyazlar değil, onlardan geri kalan % 80 nüfusu oluşturan Bantular azınlık kavramına girmekte idi. 1970'lerde ve 1980'lerde Burundi'deki 600.000 kişilik Tutsi "azınlığı", elindeki modern silahlardan

yararlanarak silahsız bir çoğunluk olan 3 milyonluk “Hutu” kitesini birkaç kez ortadan kaldırmaya girişmiştir.

Dördüncü olarak, yalnızca ilgili ülkenin yurttaşı olan kişiler azınlık kavramına girerler. Başka ülkenin uyrukları, örneğin yabancı işçiler azınlık değil, apayrı bir kavram olan “yabancı” statüsündeki kişilerdir.

Beşinci olarak, bu ülke yurttaşlarının kendi devletlerine sadakatle bağlı olmaları, ayrılarak başka devlet kurma gibi onu parçalayacak eylemlerden kaçınmaları gerekmektedir. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu’nun kurmuş olduğu “Ayrımların Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt-Komitesi”, uluslararası azınlıkların korunması amacıyla yapılacak azınlık tanımına beşinci oturumunda bu noktayı da eklemiş bulunmaktadır.

Altıncı olarak, bu nesnel ölçütlerin yanına, öznel bir ölçütü de getirmek gerekmektedir; bu da “azınlık bilinci” dir. Ortak ayırıcı özellikleri olan ve sayıca azınlıkta olan bir grup ancak bu özelliklerini ve niteliklerini korumak ve sürdürmek isteğine sahipse azınlık olarak anılabilir.

Yedinci ve son olarak, azınlığın kendini azınlık olarak görmesi de yetmez; çoğunluğun da bu grubu toplumun parçası olan bir azınlık olarak görmeli ve dışlayıcı ya da yoksayıcı bir tutum almamalıdır. Yoksa azınlık kavramından değil, “farklı grup” kavramından söz etmek daha doğru olacaktır (Ana Britannica, 1993, s. 261).

Toplumbilim açısından ise azınlık tanımı, azınlıktaki topluluğun ayrı bir toplumsal grup oluşturmasını gerektirir. Azınlığı çoğunluktan ayıran belirli üyelik kuralları, belirlenmiş kültürel davranış biçimleri, belirli ve kolayca ayırtedilebilen özellikler bulunmalıdır. Toplumun etkin güçlerinden farklı sayılan azınlık grubunun üyeleri, genellikle toplumun işleyişine eksiksiz katılmaktan ve toplumun olanaklarından eşit ölçüde yararlanmaktan alıkonulur. Bazı örnekleri dışında, azınlık grup genellikle başat gruptan daha yoksul, siyasal bakımdan da daha güçsüzdür.

Önemli ayırdedici özelliklerinin bulunmaması, bazı toplulukların azınlık olarak tanımlanmasını güçleştirir. Örneğin çağdaş A.B.D. toplumunda, azınlıkların dinsel farklılıklarla tanımlanması çok ender görülür; çünkü toplumun eriştiği laikleşme düzeyi, dinsel inanç farklılıklarının belirgin biçimde algılanmasını önler. Sözelimi birçok Batı ülkesinde çoğunluktan farklı inanışları olmasına rağmen açık seçik ayırdedici özellikleri olmayan Masonlar, kendi içinde bütünlüğü olan bir azınlık olarak değerlendirilemez. Temelde ekonomik nedenlerle bir araya gelmiş bir topluluk da akrabalık, ırk ya da kültür gibi birleştirici ilkelere dayanmadıkça genellikle azınlık biçiminde nitelenemez.

4.2. Azınlıkların Toplumdaki Konumu:

Azınlık grubu karşısında toplumun iki seçeneği vardır: Azınlık ya eritilecek ya da hoşgörüyü karşılanacaktır. Azınlık grubunun eritilmesinde, bu grubu toplum dışına itmekten, doğrudan baskı altına almaya kadar çeşitli yöntemlere başvurulabilir. Örneğin 17. yüzyılda, Fransa'da çoğunlukta olan Katoliklerin Protestanlığı yasaklaması karşısında bu grup, din değiştirmek, Protestanlığı gizli olarak sürdürmek ya da ülkeyi terketmek seçenekleriyle karşı karşıya kalmış, sonunda da bir alt kültür olarak Protestanlık bu ülkede ortadan kalkmıştır. Azınlıkların baskı altına alınarak eritilmesinin aşırı örneklerinden birisi de Nazilerin milyonlarca Yahudiyi yok etmesidir.

Azınlıkları eritmenin daha yumuşak bir yöntemi de özümlemedir (asimilasyon). Özümleme sürecinde azınlık, çoğunluğun kültürel özelliklerini benimser. Örneğin 19. yüzyılda ve 20. yüzyıl başlarında Avrupa'dan bir göçmen akınına uğrayan A.B.D.'de İngilizce konuşan Protestan çoğunluk, göçmenlerin özgün kültürel özelliklerini korumalarına olanak tanımak yerine, kendi kültürünü bu gruplara aşılamıştır. Göçmen topluluklar, dominant dili ve ideolojiyi benimsemiş, özerk toplumsal gruplar kuramadan Amerikan toplumu tarafından özümlemişlerdir.

Özümleme, genellikle tam bir eritme yöntemi değildir. Özümleme sürecinde çoğunluk, bir yandan kendi kültürünü azınlığa benimsetirken, bir yandan da azınlık kültürünü benimser. Özümlmeye başvuran bir toplum çoğunlukla bu süreç içinde değişime uğrar ve başat kültür giderek daha eklektik bir nitelik kazanır.

Azınlık grubunun varlığını sürdürmesine izin verildiği zamanlarda ortaya çıkan sistem, “çoğulcu” olarak nitelenir. Çoğulcu bir toplumdaki baskın güçlerin azınlıklara hoş görülme davranmasının iki nedeni olabilir. Ya çoğunluk için azınlığı eritmek zorunlu değildir ya da azınlığı eritme sürecinin önünde siyasal, ideolojik ya da ahlaki engeller vardır. Örneğin 12. ve 13. yüzyıllarda Avrupa ülkelerinde ticaretin Yahudi tüccarların elinde olması, Yahudi düşmanı yöneticilerin, kendilerine zarar vermeden Yahudileri ülkeden atmasını olanaksız kılmıştır.

Azınlık gruplarının toplum içindeki konumunu, bir bütün olarak toplumun yapısı belirler. Tanım gereği azınlık grupları toplumsal hiyerarşinin üst basamaklarında yer almaz. Ama azınlık üyelerinin toplumsal hiyerarşide yükselme şansı, toplumun “kapalı” veya “açık” oluşuna göre değişir. Kapalı toplumlarda, örneğin geleneksel Hindu kast sisteminde, kuramsal olarak bireyin konumu hiçbir zaman değişmez. Buna karşılık açık toplumlarda, bireyin işlevini ve buna bağlı olarak da konumunu değiştirmesine olanak tanınır. Toplumsal gruplar arasında hiyerarşik işbirliğini vurgulayan kapalı toplumlardan farklı olarak, açık toplumlar değişik grupların aynı kaynaklar için yarışmasına, böylece rekabete dayalı ilişkiler kurulmasına izin verir. Açık toplumda birey, toplum içindeki yerini, üyesi olduğu toplumsal gruptan çok, kendi çabasıyla elde eder (Ana Britannica, 1993, s. 263).

4.3. Azınlıkların Korunması:

İlkçağda ve Ortaçağda azınlık kavramından söz edilemez. İlk çağda ezilen, yurttaş değil yabancıdır; ortaçağda ise kilise, farklı grupların ortaya çıkmasına izin vermemiştir. Bu tür gruplar örneğin Yahudiler fiilen olsa bile

kuram düzeyinde dikkate alınmamıştır. Azınlık kavramı ancak Reform döneminde, “dinsel azınlık” kavramıyla birlikte doğdu. Buna koşut olarak, “azınlıkların korunması” da gündeme geldi. Bu yöndeki ilk uygulama, 1598 Nantes Fermanı ile Protestanlara tanınan haklardı. Bu örnekten sonra azınlıkların korunmasında başlıca iki yöntem gelişti.

Birinci yöntem iki egemen devlet arasında gerçekleştirilen antlaşmalardı. İlk ürününü 1606’da Zitvatorok Antlaşması ile veren bu çözümün bir başka ünlü örneği, Fransa ile Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu arasındaki 1648 Vestfalya Antlaşması oldu. İkinci yöntem savaş sonunda bir ülkeden öbürüne geçen topraklar üzerinde yaşayanları koruyan belgeler düzenlenmesiydi ve bunun ilk örneği 1660 İsveç-Polonya Antlaşması’nda görüldü. Bu antlaşma türü, 19. yüzyılda, yeni kurulan ya da topraklarını genişleten ülkelere büyük devletlerce standart biçimde kabul ettirilecekti.

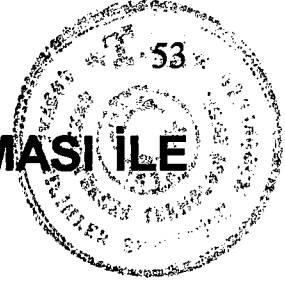
Azınlıkların korunmasında, 17. yüzyıldan sonra şu evrelerden geçildi:

1. Belli bir ülkedeki azınlıkların, belli bir “büyük devlet” tarafından korunması;
2. Büyük devletlerin belli bir ülkedeki azınlıkları “kollektif” biçimde koruması (19. yy.);
3. Büyük devletlerin korumasının yerini Milletler Cemiyeti “güvencesi”nin alması (20. yy.);
4. Birleşmiş Milletlerin kurulmasıyla birlikte azınlık haklarını değil insan haklarını vurgulayan yaklaşımın ağırlık kazanması.

Birleşmiş Milletler’in kuruluşunu izleyen yıllarda “azınlık hakları” yeniden gündeme gelmişse de, 19. yüzyıl ve 20 yüzyıl başına oranla bu konu günümüzde ağırlığını yitirmiştir. Ama özellikle Avrupa Konseyi bünyesinde yapılan düzenlemeler, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve Divanı ile Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Topluluğu Adalet Divanı’na başvuru hakkının tanınması, azınlıkların korunmasına yönelik yasal güvenceler arasında önemli yer tutmaktadır.

Azınlık kavramı üzerindeki tartışmalar kısaca böylece özetlenebilir. Bununla birlikte kavram ilk ortaya çıktığı zamandan bu yana değişimler geçirdiği için, bu değişiklikleri bilmeden yapılacak bir tanım fazla birşey anlatmış olmayacaktır. Çünkü yalnızca bugünkü durumu yansıtmak durumunda olacaktır. Nitekim uluslararası azınlıklar konusunda önemli bir uzman olan Çapotorti, Birleşmiş Milletler için hazırladığı raporda önerdiği tanımı verirken, "önerdiği tanımın amaç bakımından sınırlı olduğunu vurgulamak istemektedir. Tanım, yalnızca sözleşmenin 27. maddesi uygulaması gözönünde tutularak yapılmıştır" demektedir. Burada adı geçen sözleşme, BM çevresi içinde 1966'da yapılan Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'dir. Oysa azınlıkların korunmasıyla ilgili uluslararası metinlere 16. yüzyıldan bu yana rastlanmaktadır (Oran, 1991, s. 43).

5.BATI TRAKYA AZINLIĞI'NIN KORUNMASI İLE İLGİLİ ULUSLARARASI ANTLAŞMALAR

5.1. 1830 Londra Protokolü:

Yunanistan 03 Şubat 1830'da imzalanan Londra Protokolü ile bağımsız bir devlet olarak ortaya çıktı. Büyük devletler, bu bağımsızlığı 1832 Mayıs'ında yapılan bir antlaşma ile Babıali'nin de tanımasını sağlamışlardır. Bu yeni Yunanistan Devleti'nin toprakları içinde kalan Müslüman azınlık yine bu protokol ile bir takım güvencelere sahipti. Protokol'ün 5. maddesine göre Yunan Hükümeti, aynen Osmanlı Hükümeti gibi derhal genel af ilan edecek ve kendisine karşı çarpışmış olanların mal ve mülklerinden yoksun bırakılmamasını ve kişilere hiçbir nedenle ilişilmemesini sağlayacaktır. Yunanistan'a bırakılmış olan toprak ve adalarda yaşayan Müslümanlar yerlerinde kalacak, mülkiyetlerini koruyacak ve aileleri ile birlikte tam bir güvenlikten yararlanarak yaşayacaklardır. Protokolün son maddesi, protokol hükümlerinin üç ülke temsilcileri tarafından Osmanlı Hükümeti'ne ve Yunanistan'a tebliğ edileceğini karara bağlamışlardır (Durant et Pedone Lauriel, 1880, s. 557-560).

Bu bildirim Yunan Hükümeti'ne resmen 8 Nisan 1830'da yapılmış, Yunanlıların protokoldeki sınırlar konusunda büyük hoşnutsuzluklar göstermesi üzerine üç ülke temsilcileri mevcut hükümleri tartışılmayacağını bildirmiş ve protokol 16 Nisan 1830 tarihinde Yunan meclisince seçilmiş Yunanistan Valisi Kapodistrias tarafından Yunan Hükümeti adına resmen kabul edilmiştir (Dakin, 1973, s. 281).

5.2. 1881 İstanbul Uluslararası Sözleşmesi:

19. yüzyıl düzeninin tipik bir azınlıkları koruma metni, Yunanistan'ın Teselya'yı topraklarına katacak biçimde genişlemesi üzerine bu devlete bir takım yükümlükler getirmiş olan 24 Mayıs 1881 tarihli İstanbul Uluslararası

Sözleşmesi'dir. Bir yanda Fransa, Almanya, Avusturya-Macaristan, Büyük Britanya, İtalya ve Rusya diğer yanda Osmanlı İmparatorluğu arasında imzalanan bu sözleşme, 1878 Berlin Antlaşması'nın 24. maddesinde öngörülmüş olan arabuluculuğu yerine getirmekte ve Yunanistan Krallığı ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki yeni sınırları saptadıktan sonra, Yunanistan'a terk edilen topraklar üzerindeki Müslümanların haklarını güvence altına almaktadır.

3. madde bu müslümanların yaşam, mal, onur, din ve geleneklerinin saygı göreceğini, bu kişilerin Yunan kökenli yurttaşlarla aynı kişisel ve siyasal haklara sahip olacaklarını belirtmektedir. 4. maddeye göre Müslümanların çiftlikleri, otlakları, meraları, kışlakları, ormanları, her türlü toprak ve diğer taşınmaz malları üzerindeki mülkiyet hakları ister özel kişilere ister cemaatlara ait olsun, Osmanlı hukukuna dayanan ferman, tapu gibi belgeler geçerli sayılmak suretiyle korunacaktır. Gelirleri cami, okul gibi kuruluşlara giden vakıf mallarının mülkiyeti de aynı madde ile korunmaktadır. 5. madde ile sultan ve ailesinin malları aynı güvence altına alınmaktadır.

6. madde, hiç kimsenin yasa ile kararlaştırılmış kamu yararı nedeni dışında ve tazminatsız mülkiyetinden yoksun bırakılamayacağı hükmünü getirmekte, hiçbir mal sahibinin toprağını köylülere satmaya zorlanamayacağını ve bütün krallığa uygulanacak bir yasa çıkarılmadıkça toprak sahibi ve toprağı işleyen ilişkilerine bir değişiklik getirilemeyeceğini, ayrıca Krallık dışında oturan toprak sahiplerinin taşınmaz mallarını üçüncü kişilere yönettirebileceklerini karara bağlamaktadır. 7. madde, Yunanistan'a bırakılan topraklara komşu olan bölgelerde oturanların bu topraklarda bulunan otlaklara vb. eskiden beri göndermekte oldukları sürülerini göndermeye devam edebileceklerini söylemektedir. Bu son iki maddede Müslüman deyimi geçmemekle birlikte, söz konusu hakların Müslümanlara uygulanacak nitelikte olduğu açıktır.

8. madde hükmü, Müslümanların dinlerini özgürce uygulayabilmeleri ile ilgilidir. Daha da önemlisi, mevcut veya bundan sonra oluşacak Müslüman cemaatlerinin özerkliği ve hiyerarşik örgütlenmesi tanınmakta, bunlara ait

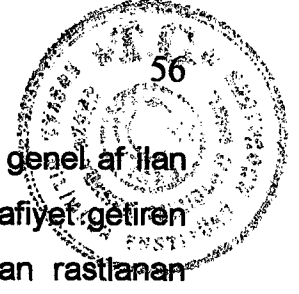
paralara va taşınmazlara ilişilmeyeceği belirtilmektedir. Bu cemaatlerin manevi önderleri ile olan ilişkilerine hiçbir biçimde dokunulmayacak, yerel şariat mahkemeleri sırf dinsel konularda yetkilerini sürdüreceklidir. 11. maddeye göre Müslümanları özellikle hedef alan hiçbir silahtan arındırma önlemine başvurulmayacaktır.

13. madde, gerek 19. yüzyıl ve gerekse de Milletler Cemiyeti Dönemi antlaşmalarında çok rastlanan bir yurttaşlık hakkı getirmektedir. Bu antlaşmalarda, oturdukları topraklar el değiştiren kişilerin uyrukluk durumu ele alınmış ve gerek bunların özgür iradelerini kullanabilmeleri için, gerekse vatansızlık durumunun ortaya çıkmaması için önlem alınmıştır. Bu madde hükmüne göre de, terk edilen topraklarda doğan veya halen oturan ve Osmanlı uyruğunu korumak isteyenlere, ikametgahlarını Osmanlı İmparatorluğu'na taşımak isteyenlere 3 yıllık bir süre tanınmakta, bu kişilerin taşındıktan sonra 6. madde hükümlerinden yararlanacağı belirtilmekte, ayrıca bu süre içerisinde bu kişilere askerlik yükümlülüğü getirilemeyeceği karar altına alınmaktadır. Bu hükmün benzerini sonraki birçok anlaşmada görmekteyiz. Aynı biçimde benzeri antlaşmalarda yinelenen bir hüküm de, 17. madde ile getirilen bir karşılıklı genel af güvencesi ile ilgilidir (Durand et Pedone Lauriel, 1883, s. 32-37).

Bu sözleşme, 18. maddesi hükmünce, Yunanistan Krallığı ve Osmanlı İmparatorluğu arasında İstanbul'da 2 Temmuz 1881'de yapılan bir sözleşmeyle her iki ülke tarafından onaylanmış ve yürürlüğe konmuştur (Hurst, 1972, s. 607).

5.3. 1913 Atina Antlaşması (Muahedenamesi) ve 3 Numaralı Protokol:

II. Balkan Harbi sonunda Kavala, Dedeağaç ve Batı Trakya'daki diğer yerleri alan Bulgaristan'la 29 Eylül 1913'te; Selanik, Güney Makedonya ve Girit'i alan Yunanistan'la da 14 Kasım 1913'te antlaşmalar imzalandı. Müslümanlara vermek zorunda kaldığı azınlık hakları açısından Yunanistan'a

en fazla yükümlülük getiren 14 Kasım tarihli Atina Antlaşması; genel af ilan edilmesi ve Osmanlı toprağına göç edecekler'e askerlikten muafiyet getiren üç yıllık süre tanınması gibi bu tür antlaşmalarda her zaman rastlanan hükümler dışında, aşağıdaki önemli hükümleri de içermekteydi:

2. madde, iki ülke arasında daha önce yapılmış olan bütün antlaşmaları tekrar gündeme getirmektedir. Böylece, azınlık hakları açısından 1830 ve 1881 metinleri bir kez daha onaylanmaktadır. Aynı madde hükmüne göre, antlaşmaya ekli 3 Numaralı Protokol Yunanistan'ın bütün topraklarında geçerli olacaktır. 5. madde, Yunanistan'a bırakılan topraklarda işgale kadar edinilen hakların ve Osmanlı belgelerinin geçerli olacağını belirtmektedir.

6. maddeye göre, Osmanlı uyrukluğunu koruyarak Yunanistan'ı terk etmiş olanlar bu topraklardaki taşınmazlarını korumaya ve onları başkalarına yönettirebilmeye devam edeceklerdir. Kır ve kentlerde özel ve tüzel kişilerce (vakıflar) edinilmiş mülkiyet hakları Yunanistan'ca tanınmaktadır. Hiç kimse yasaca saptanmış kamu yararı söz konusu olmaksızın, uygun ve peşin bir tazminat ödenmeden mülkiyetinden yoksun bırakılamayacaktır. 7. madde, padişah ve sülalesinin mallarını güvence altına almaktadır.

11. maddede, bırakılan topraklarda oturanların yaşam, mal, onur, din ve gelenekleri güvence altına alınmakta, bu kişilerin Yunan kökenli yurttaşlarla aynı kişisel ve siyasal haklara sahip olacakları, dinlerini açıkça uygulayabilecekleri 'Halife' olarak padişahın adının hutbelerde okunmaya devam edileceğı belirtilmektedir. Madde ayrıca, müslüman cemaatlerinin yönetimi konusunda önemli hükümler getirmektedir. Mevcut veya oluşacak bu cemaatlerin özerkliğine ve hiyerarşik yapısına dokunulmayacak, sahip oldukları taşınır ve taşınmaz mallarına ilişilmeyecektir. Müslümanlarla manevi önderleri arasındaki ilişkiye karışılmayacak, bu dinsel önderler İstanbul'daki Şeyhülislamlık makamına bağılı olacaklardır. Müftüler Müslüman seçmenlerce seçilecektir. Başmüftü, Yunanistan'daki bütün müftülerin toplanarak seçecekleri üç aday arasından Yunan Kralı tarafından atanacak, bu atama üzerine Osmanlı Padişahı kendisine bir "menşur" ile onun işlevini yerine getirmesine ve diğ'er müftülere karar ve fetva yetkisi vermesini sağlayacak bir

“mürasele” gönderecektir. Böylece en azından törensel ve manevi olarak Müslüman cemaatinin İstanbul ile ilişkileri sürdürülmüş olmaktadır. Müftüler yalnız din konularında ve vakıfların yönetimine nezaret etmekte değil, Müslümanların evlenme, nafaka ve mütevellî tayini gibi dünyevi sorunlarında da yetkilidirler. Kararları Yunan makamlarınca uygulamaya konulacaktır.

12. madde, her türlü vakfın güvence altına alındığını, bırakılan topraklarda bunların cemaat tarafından yönetileceğini, gelirleri Osmanlı İmparatorluğu’nda bulunan kurumlara bırakılmış olsa bile bu vakıfların Evkaf Vekaleti tarafından satılana dek Müslüman cemaatlerince yönetilmeye devam edileceği hükmünü getirmektedir. Vakıf rejimi ancak uygun ve peşin tazminat verilerek değiştirilebilecektir. Eğer çeşitli din ve hayır kuruluşları yeterli gelirden yoksun kalacak olurlarsa Yunan Devleti yardım edecektir.

1913 Antlaşması’na ayrıca 3 tane protokol eklenmiştir. Antlaşmanın 2. maddesi hükmüyle “bütün Yunanistan topraklarında” geçerli kılınan 3 Numaralı Protokol gene Müslümanlara birtakım azınlık hakları getirmektedir. Buna göre başmüftü ve müftüler Yunan memurlarının hak ve görevlerine sahip olmakta; başmüftü, müftüleri mali ve dinsel bakımdan denetleyebilmektedir. Bu müftüler ancak Yunan Krallığı anayasasının 88. maddesi gereğince görevden alınabileceklerdir. En önemlisi, protokolün 13. maddesi Müslüman cemaatlerinin tüzelkişiliğini tanımaktadır. Yine protokol Müslüman özel okullarını ve bunların gelirlerini onaylamaktadır. Bireylerden veya İslam ileri gelenlerinden oluşacak komisyon tarafından kurulacak okullar da aynı statüde olacak, buralarda eğitim resmi programa uymak ve Yunanca zorunlu olmak kaydıyla, Türkçe yapılacaktır (Erim, 1953, s. 447-448).

Görüldüğü gibi, 1913 Atina Antlaşması özetle, Müslümanların mülkiyet haklarını titizlikle güvence altına almış, can, din ve gelenek gibi temel konularda önemli hükümler getirmiştir. Antlaşma bunlardan başka cemaat yönetimlerinin özerkliği, müftü seçimi, vakıfların yönetimi ve hatta İstanbul ile ilişkilerin sürdürülmesi gibi konularda garantiler getirmekte ve kimi vakıf mallarının satışı konusunda Evkaf Vekaleti’ne atıf yapmaktadır.

3 Numaralı protokol ise cemaatlerin tüzel kişiliğini tanımakta, Müslüman okullarının özerk yönetimine ve buralarda Türkçe eğitim yapılmasına imkan vermektedir.

5.4. Milletler Cemiyeti Sistemi İçinde Batı Trakya Müslüman - Türk Azınlığı'nın Korunması:

I. Dünya Savaşı'ndan sonra azınlıklarla ilgili olarak, ülkeler kendi aralarında bir takım antlaşmalar yaptılar. Bu antlaşmalar Milletler Cemiyeti'nin güvencesi altına kondu. Yapılan bu antlaşmalarla azınlık rejmi dört ayrı biçimde ortaya çıktı.

Birincisi, 1919-1920'de başlıca müttefik ve ortak devletler (A.B.D., Büyük Britanya, Fransa, İtalya, Japonya) ile Polonya (Versailles, 1919), Çekoslovakya (Saint-Germain-en Laye, 1919), Sırp-Hırvat-Sloven Devleti (Saint-Germain-en Laye, 1919), Romanya (Paris, 1919) ve Yunanistan (Yunan Sevr'i, 1920) arasında imzalandı.

İkinci olarak, 1919 –1923 arasında, savaştan yenik çıkan ülkelerle yapılan antlaşmalara özel bölümler eklendi. Bu bağlamda, Avusturya ile 1919 Saint-Germain-en Laye Antlaşması, Bulgaristan ile 1919 Neuilly-sur-Seine Antlaşması, Macaristan ile 1920 Trianon Antlaşması ve Osmanlı İmparatorluğu ile 1920 tarihli Sevr Antlaşması yapıldı.

Üçüncüsü, bir takım ülkeler kendi aralarında ikili antlaşmalar yaptılar. Bunlar, Polonya-Danzig (1920), İsveç-Finlandiya (1921), Almanya-Polonya (1922) ve yukarıda sözü edilen müttefikler (A.B.D., Büyük Britanya, Fransa, İtalya ve Japonya) ile Litvanya (1924) arasında yapılan antlaşmalardır.

Dördüncü olarak ise, beş ülkenin; Arnavutluk (1921), Litvanya (1922), Letonya (1923), Estonya (1923) ve Irak'ın (1932) yayınladıkları tek taraflı olarak bir bildiriler sayılabilir (Friedman, 1927, s. 106-109).

Sistemin temel hukuksal yapısını oluşturan bu antlaşmalara bakıldığında, devletlerin kabul ettiği iki türlü yükümlülük ortaya çıkmaktadır. Birincisi, yurttaşı olsun olmasın o ülkede oturan herkesin yaşam, kişisel özgürlük ve dini hakları kabul edilmekteydi. Ayrıca insanlar, belli koşullarla yurttaşlığa geçebileceklerdi. İkincisi soy, din ve dil bakımından farklılık gösteren yurttaşlar yani azınlıklar, bunların dışında ve ötesinde bir takım haklara sahip olacaklardı. Bu kişiler yasa karşısında eşit olmanın, medeni ve siyasi haklara sahip olmanın yanı sıra kendi dillerini yayınlarında, mahkemelerde vb. yerlerde kullanabilecek, giderlerini kendileri ödemek koşuluyla din ve eğitim ile ilgili kurumlar kurabilecekler, yoğun olarak bulundukları bölgelerdeki devlet okullarında kendi dillerinde eğitim görebilecekler, eğitim amacıyla devletten hakkaniyet ölçüsünde para yardımı alabileceklerdi (Janowsky, 1945, s. 112-115).

Milletler Cemiyeti, azınlıkların korunmasıyla ilgili olarak önceki çalışmalardan farklı iki yenilik getirmektedir. Birincisi, azınlık haklarının korunmasında uluslararası örgüt denetimi ve güvencesinin sözkonusu olması, ikincisi de Uluslararası Daimi Adalet Divanı'nın devreye girmesidir.

Bununla birlikte Milletler Cemiyeti, azınlıkları koruma sistemi de evrensel olmaktan uzaktı. 19. yüzyıl sistemi gibi sınırlı kaldı. Çünkü insancıl nedenlerle değil, siyasi nedenlerle konmuştu (Bagley, 1950, s. 68).

5.5. Sistem İçinde Batı Trakya Müslüman- Türk Azınlığı'nın Bugünkü Statüsünün Saptanması:

Yunanistan'ın Milletler Cemiyeti sistemi altında yüklenmiş olduğu azınlık koruma hükümlerini iki büyük başlık altında toplayarak incelemek uygun olur. Bunlardan birincisi "Yunan Sevr'i" diye adlandırılabilir antlaşma, diğeri de Lozan Sistemi diye özetlenebilecek olan ve toplam beş metinden oluşan antlaşmalar bütündür.

5.5.1. 10 Ağustos 1920 Yunan Sevr'i:

Türkiye’de “Sevr Antlaşması” denince, Osmanlı İmparatorluğu’nun parçalanmasını belgeleyen uluslararası metin akla gelir. Oysa aynı yer (Sevres) ve aynı tarihte (10 Ağustos 1920) Osmanlı ile ilgili olarak bir değil, tam üç tane Sevr Antlaşması yapılmıştır. Bunlar; Osmanlı İmparatorluğu’nu parçalayan antlaşma, Batı Trakya’yı Yunanistan’a resmen veren Trakya konusundaki antlaşma ve Yunanistan’daki azınlıkların korunması ile ilgili olarak yapılan antlaşmadır. Bu sonuncusu incelememiz içerisinde Yunan Sevr’i olarak adlandırılmıştır¹.

“Yunanistandaki Azınlıkların Korunmasına İlişkin Antlaşma” adını taşıyan bir yanda İngiltere (Britanya İmparatorluğu), Fransa, İtalya ve Japonya diğer yanda, Yunanistan Krallığı tarafından imzalanan bu üçüncü antlaşma, topraklarını genişleten ülkelere azınlıkları koruma konusunda Müteffik Devletler’ce kabul ettirilen antlaşmalardan biridir ve Milletler Cemiyeti sisteminin en tipik örneklerinden birini oluşturmaktadır (Oran, 1991, s. 73).

Başlangıç bölümünde, 1913 yılından beri Yunan Krallığı’nın topraklarını büyük ölçüde genişlettiğini saptayan Yunan Sevr’i, bu ülkede yaşayanlara hiçbir ayırım gözetmeden hak eşitliği sağlanmasını ve bu hakların “Krallığa yeni eklenebilecek topraklarda da” geçerli olmasını öngörmektedir. Yunanistan bu antlaşmayla kimi ülkelere karşı bu konuda daha önce kabul ettiği bazı yükümlülüklerden kurtulacak ve bundan böyle yalnız Milletler Cemiyeti’ne karşı sorumlu olacaktı. Bu antlaşma özet olarak Yunanistan’a üç tip yükümlülük getirmektedir. Birincisi, 2. maddeyle bu ülkede yaşayan herkese yaşama hakkı ve özgürlük tanınmaktadır. İkincisi, din, dil ve soy azınlıklarına 7. maddede öngörülen medeni ve siyasi haklardan ayırım yapılmadan yararlanma hakkı verilmektedir. Üçüncüsü de 8.

1)

Antlaşmanın metni için, Bkz. British Foreign and State Papers, Vol.113. s. 471

ve 14. maddelerde öngörülen kendi dilinde eğitim, vakıfların tanınması gibi hakların varlığıdır. 9. madde ise, “1 Ocak 1913’den sonra katılan topraklar içindir” hükmü nedeniyle, konumuz olan Batı Trakya için özel bir nitelik göstermektedir.

5.6. Lozan Sistemi:

Burada Lozan Sistemi olarak anılacak uluslararası metinler, iki uluslararası ve üç tane de ikili antlaşmadan oluşmaktadır. Uluslararası antlaşmalardan birincisi iki ülke azınlıklarının karşılıklı olarak değişimini öngören Mübadele Sözleşmesi, ikincisi ise Lozan Antlaşması’nın 37.ve 45. maddeleridir. Üç adet ikili antlaşma ise mübadele sözleşmesinin uygulanmasından doğmuş olan sorunları çözmeyi amaçlayan 1926 ve 1933 tarihli antlaşmalardır.

5.6.1. Mübadele Protokolü:

Yunanistan’la Türkiye arasında nüfus değişimi konusu 1923 yılında ortaya çıkmış bir fikir değildir. Bir uluslar mozaïği olan Osmanlı İmparatorluğu’nda özellikle Hristiyan “millet”ler duraklama döneminden bu yana Avrupa’nın büyük devletlerinin müdahale nedeni olmuşlar, ayrıca 19. yüzyılın etkin ideolojisi olan milliyetçilik fikirlerine koşut olarak bir ulusal bilinç geliştirdikleri için devletin zayıf yanını teşkil etmişlerdi. Jön Türkler döneminde, imparatorluktaki Hristiyan azınlıklar ile Avrupa müdahalesi arasında bir bağıntı kurularak imparatorluğun egemenliğinin ön koşulu olarak bu sorunun çözülmesinin şart olduğu görüşü hakim oldu.

İttihat ve Terakki bu amaçla 1913’te Bulgaristan’la yapılan İstanbul Antlaşması’na eklenen bir protokol ile iki ülke arasında gönüllü bir ahali değişimi yapılmasını öngördü. Sınırın onbeşer kilometre iki yanında oturanlara uygulanan bu antlaşmanın imzalanmasından birkaç ay sonra aynı öneri Yunanistan’a da yapıldı. VENİZELOS, Ege kıyıları ve Doğu Trakya Rumlarının bir güvenlik önlemi olarak Anadolu’ya nakillerinin kararlaştırılması

üzerine, İzmir Rumları ile Makedonya Müslümanlarının değişimine razı oldu. Haziran 1914'te varılan bu antlaşma Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşa girmesi nedeniyle uygulanamadı.

Bilindiği üzere, Yunanistan'ın Anadolu serüveni tam bir felaketle sonuçlanınca, bir milyonu aşkın Anadolu'lu Rum, Yunan ordularını izleyerek Yunanistan'a kaçmıştı. Lozan Konferansı'nda Türkiye bunların geri dönüşlerine hiçbir şekilde razı olmayacağını bildirdi. Yunanistan'ın o günkü nüfusunun dörtte birine ulaşan bu insanları yerleştirmek Yunanistan için büyük sorun olmuştu. Bu yüzden, Ankara'nın Lozan'da zorunlu bir değişim önereceğini öğrenen, VENİZELOS bu değişimin barış imzalanmadan başlamasını istedi. Amacı gidecek olan 350.000 Müslümanın yerlerini kullanarak Yunanistan'a kaçan Rumları yerleştirebilmektir. Ayrıca, Anadolu'daki Rumları Yunanistan'a getirerek güvence altına almak istiyordu (Pentzopoulos, 1964, s. 52-63).

30 Ocak 1923 tarihinde Türk ve Yunan heyetleri tarafından imzalanan ve Lozan Barış Konferansı'nda yapılan onyedinci senetten altıncısı olan "Yunan ve Türk Halkları'nın Mübadelesi'ne İlişkin Sözleşme ve Protokol", Türk topraklarında yerleşmiş Rum-Ortodoks dininden Türk uyruklarıyla, Yunan topraklarında yerleşmiş Müslüman dininden Yunan uyruklarının zorunlu olarak değişimine karar verdi (Bkz. Ek-5). Bu hükmün iki istisnası olacaktı, İstanbul Belediye sınırları içinde 30 Ekim 1918 tarihinden önce yerleşmiş Rumlar ile Batı Trakya'da oturan Müslümanlar.

Bunlar "etabli" (yerleşik) adını alacaklar ve "gayri mübadil" sayılarak değişim dışı kalacaklardı. Böylece Yunanistan ile Türkiye arasında kronik bir sürtüşme konusu olan azınlıklar tasfiye edilmiş oluyordu. İki ulusun yalnızca İstanbul ve Batı Trakya'da azınlıkları kalmıştı. Ayrıca Lozan Antlaşması yapılırken, Bozcaada ve Gökçeada Rumları da 14. madde ile nüfus değişimi dışında tutulacaklar ve "özel bir yönetim örgütü"ne kavuşturulacaklardı (Parla, 1985 s. 72-77).

5.6.2. Azınlıkların Korunmasına Dair Protokol:

Türk ve Rum azınlığının varlığına basamak olan, kaderlerine uzun yıllar hükmeden antlaşmalardan ikincisi "Azınlıkların Korunmasına Dair Protokol" dür. Lozan Antlaşması'nın üçüncü faslını teşkil eden protokol, 37.-45. maddeleri kapsar (Bkz. Ek 6). Protokolün 38. ve 44. maddelerinde Türkiye Hükümeti'nin İstanbul Rumlarına tanımayı garanti ettiği haklar belirtilir. 45. madde ile aynı hakların Yunanistan tarafından, Yunanistan'da yaşayan Müslümanlara da tanınacağı belirtilerek söz konusu madde aynen şöyle demektedir: "Bu kesimdeki hükümlerle, Türkiye'nin Müslüman olmayan azınlıklarına tanınmış olan haklar Yunanistan'ca da kendi ülkesinde bulunan Müslüman azınlığa tanınmıştır."

Lozan Konferansı'ndaki Türk Heyeti, genç Türk Devletine yüklenmek istenen ve İstanbul'da bir Azınlıklar Komisyonu kurmak gibi standart dışı azınlık koruma hükümlerine kesin bir tutumla karşı çıktı. Ayrıca, iki de çok önemli ödün kopardı. Antlaşmaya yalnızca müslüman olmayan azınlıkların girmesini sağlayarak, böylece başımıza örülmeye çalışılan Kürt, Laz, Çerkez vb. gibi ayrımcılık çoraplarından kurtuldu. Bundan başka Milletler Cemiyeti döneminin standart azınlıkları koruma antlaşmalarında bulunmayan bir hükmü koydurarak, 45. maddede, 37. ve 43. maddelerdeki hükümlere ancak Yunanistan ile karşılıklı olma durumunda rıza gösterdi.

1920 yılında imzalanan Yunan Sevr'i olarak adlandırdığımız antlaşma hükümlerinin yanı sıra, bu antlaşmanın 45. maddesiyle Batı Trakya Türkleri hakkında Yunanistan'a getirilen yükümlülükler şöyle özetlenebilir:

37. maddeye göre Yunanistan bu antlaşma hükümlerini temel yasa olarak kabul edecek ve çıkaracağı hiçbir yasa veya yapacağı resmi işlemlerin bu hükümlerle çelişmesine imkan tanımayacaktır.

38. madde ile hiçbir ayırım yapılmaksızın herkesin yaşam ve özgürlükleri korunacak, herkes dinini serbestçe uygulakta, dolaşım ve göç etme konularında özgür bırakılacaktır.

39. madde ile Batı Trakya Türk Azınlığı, tüm medeni ve siyasal haklardan yararlanacak, yasalar önünde eşit olacak, din ayrılığı nedeniyle tüm bu haklardan ve özellikle kamu hizmetine girmede ve yükselmede hiçbir engelle karşılaşmayacaktır. Yine aynı maddenin son iki fıkrası ile, tüm Yunan uyruklarının çeşitli işlerinde istediği dili kullanmasına, mahkemelerde kendi dillerini kullanabilmeleri için gerekli kolaylıkların sağlanması zorunluluğu getirilmiştir.

40. madde, Müslümanların, giderlerini kendileri karşılamaları koşuluyla her türlü hayır kurumu, okul ve benzeri kurumları kurmak, yönetmek ve denetlemek hakkını güvence altına alarak; bu gibi yerlerde kendi dillerini kullanmak ve dinsel törenlerini özgürce yapma olanağını getirmektedir.

41. maddeye göre, Müslümanların önemli oranda bir nüfus yoğunluğu teşkil ettikleri yerlerde Yunan yetkilileri Müslüman çocuklarının anadillerinde öğrenim yapabilmeleri için gerekli girişimlerde bulunacak, bu tür yerleşim yerlerinde yaşayan azınlık kamu bütçesinden eğitim, din ya da hayır kurumları için hakça bir pay alacaktır.

42. madde hükmüne göre Yunan Hükümeti azınlığın aile hukuku ve benzeri durumlarını kendi gelenek ve göreneklerine uygun bir biçimde çözmesini güvence altına almakta, ibadethanelerini tam bir koruma garantisi altına alarak vakıf ve diğer din kuruluşlarına her türlü kolaylığı sağlamayı ve bu nitelikte kurulacak yeni kurumlara da aynı kolaylıkları sağlamayı üstlenmektedir.

43. madde ile Müslümanların, inançlarına aykırı davranışlarda bulunmaya zorlanamayacağı, bu inançları yüzünden yasanın öngördüğü bir işlemi yerine getirememeleri durumunda haklarını yitirmemeleri hükmü getirilmiştir.

44. madde karşılıklılık maddesi olan 45. madde ile birlikte düşünülecek bir madde olmayıp, Türkiye'nin yükümlendiği hükümlerin uluslararası nitelikte sayılarak Milletler Cemiyeti güvencesi altına koymakta, cemiyet meclisinin

çoğunluk kararı olmadan değiştirilemeyeceğini, konsey üyelerinden herhangi birinin bu hükümlere aykırı davranış gördüğü zaman bunu konseyin dikkatine sunabileceğini belirtmektedir. Bir anlaşmazlık durumunda Uluslararası Daimi Adalet Divanı'na gidilecek ve Divan'ın hükmü kesin sayılacaktır.

Yunan Sevr'i de 16. maddesiyle aynı nitelikteki bir hükmü Yunanistan için getirmektedir (Oran, 1991, s. 79-80).

5.6.3. 1926 Atina Antlaşması:

Lozan Barış Antlaşması'nın "Azınlıkların Korunması" kesiminde hakları güvence altına alınan Batı Trakya Türkleri'nin hukuki statülerini oluşturan uluslararası antlaşmalar, bu antlaşma ile son bulmamıştır. Etabli (Yerleşik) sorununun 30 Ocak 1923 tarihli değişim sözleşmesi ile kısa sürede çözümlenecek kadar kolay olmadığı görüldüğünden, sorunun kesin çözümü için iki ülkenin sürekli görüşme halinde olmaları ve 1923'ü izleyen on yıl içinde üç tane antlaşma yapmaları gerekmiştir.

Yunanistan, Türkiye sınırında önemli bir Türk azınlığının yarattığı güvensizliği gidermek için, antlaşmalara aykırı biçimde Batı Trakya bölgesine Rum göçmenlerini yerleştirerek, bu bölgeyi "Elenleştirme"ye çalışmıştır. Bulgaristan ve Türkiye'den göç eden Rumlar'ın gelmesinden sonra bu bölgedeki Rum sayısı büyük boyutlara ulaşmış, daha Lozan'ın ertesinde, 1924 yılında 189.000 kişiye, yani bölge nüfusunun % 62.1'ine ulaşmıştır. 1928 yılında yapılan nüfus sayımı sonuçlarına göre, Batı Trakya da 303.171 kişilik toplam nüfusun 107.607'sini bu göçmenler oluşturmaktadır (Pentzopoulos, 1964, s. 136).

Doğal olarak ortaya çıkan söz konusu bu durum ve yaratılan oldu-bitti, değişim sözleşmesinin, özellikle mülkiyetlerle ilgili hükümlerini etkisiz bırakmıştır. Çünkü yerleştirilen Rumlar Türkler'in ev ve arazilerini işgal etmişlerdir. Bunun üzerine iki ülke temsilcileri 1 Aralık 1926 tarihinde Atina'da "Ankara İtilafnamesi" denilen bir antlaşmaya varmışlardır (Resmi Gazete, 15 Mart 1927, No 576).

Anlaşma'nın 9. maddesi Batı Trakya köy ve kentlerindeki mülklerin bir ay içerisinde sahiplerine geri verilmesini, 10. madde Lozan Antlaşması'nın yürürlüğe girmesinden önce veya sonra Batı Trakya'daki Müslüman mülkleri ile ilgili olarak alınmış bütün 'istisnai' karar ve önlemlerin kaldırılmasını, 11. madde ise kamulaştırılan malların geri verilmesi hükümlerini kapsamaktadır.

5.6.4. 1930 Ankara Antlaşması:

1926 Antlaşması'ndan sonra, geçen yıllar içinde iki ülke arasındaki sorunlar gitikçe sertleştiğini ve özellikle Deniz Kuvvetleri açısından karşılıklı bir silahlanmanın başladığını görmekteyiz. Fakat Yukarıda da değinildiği gibi 1928'de iktidara geçen VENİZELOS'un barışçı bir konuşması ile yumuşama olmuştur. Ankara'nın da dostluk yanlısı bir tutum takınması üzerine değişimden dolayı çıkan sorunların kesin çözüme ulaştırılması için 10 Haziran 1930 tarihinde 'Ankara Mukavelenamesi' imzalanmıştır (Resmi Gazete, 1 Temmuz 1930, No 1534).

Bu antlaşmanın VI. bölümü "Batı Trakya Müslümanları'nın Malları" ile ilgili hükümleri kapsamaktadır. 14. maddesi, Batı Trakya'da o tarihte bulunan bütün Müslüman ve Yunan yurttaşlarına, doğum yerleri ve bölgeye geliş tarihleri ne olursa olsun 'établi' hakkını tanımaktadır. 15. madde, yapılmış olan sözleşme ve antlaşmalarla yerleşiklere tanınmış olan hakların kullanılmasını engellemiş olan bütün önlemlerin kalkacağını söylemektedir. Bu haklar arasında özellikle arazi alma ve satma da sayılmıştır.

Bununla birlikte Batı Trakya'ya Yunan Hükümeti tarafından, Müslümanların mülklerini işgal ederek yeleştirilmiş olan Rumları yerlerinden çıkartmak söz konusu olamayacağından 16. madde ile şöyle bir kesin çözüme gidilmektedir. 28. madde hükmüne göre antlaşma anında Batı Trakya'da bulunmayıp, burayı pasaportsuz olarak terk etmiş oldukları için bölgeye dönme hakkından yoksun bulunan Müslüman Yunan uyruklarının malları ile Batı Trakya dışında bulunan fakat Batı Trakyalı Müslüman yerleşiklere ait olan veya 14. madde hükmüne girmek sureti ile dönüş yapabilen kişilere ait olan malların tam mülkiyeti Yunan Hükümeti'ne

geçmektedir. 20. maddenin (b) bendine göre bu malları tazmin etmek için Yunan Hükümeti'nin Batı Trakya'lı mal sahiplerine 150.000 İngiliz Lirası ödemesini öngörmektedir.

Üstelik 17. madde Batı Trakya Müslümanlarının malları üzerine getirilen bütün önlem ve hacizlerin kaldırılacağını vurgulamaktadır.

Bununla birlikte "Özel Hükümler" başlığını taşıyan IX. bölümün ilk maddesi olan 22. maddenin getirdiği hüküm, durumu açıklamaktadır: Sözü edilen taşınmazların sahiplerine geri verilmesi "olanaksız" ise, Karma Komisyon'un "olanaksızlığı" saptamasıyla bu mallar Yunan Hükümeti'ne geçecek ve hükümet bu malları tazmin edecektir. Böylece Yunan Hükümeti Batı Trakya'da değişim dışı kalmış olan Türkler'in arazilerini sonunda tazminat vererek Rumlara mal etmiş olmaktadır (Oran, 1991, s. 82-83).

1930 Ankara Antlaşması'nın 29. maddesi ise, bunlar olup bittikten sonra Batı Trakya'lılara belirli bir güvence getirmeyi amaçlamaktadır. Buna göre, genel hükümler ve 16. madde hükümleri saklı kalmak koşuluyla, bu antlaşma ile mülkiyeti Yunan Hükümeti'ne geçmeyen mallar üzerinde, bundan böyle hiçbir sınırlama ve el koyma söz konusu olamayacak, sahipleri bu mülklerden istedikleri gibi yararlanacaklardır.

5.6.5. 1933 Ankara Antlaşması:

Türkiye ile Yunanistan arasında uzun yıllardır çözölemeyen yerleşik sorununun kesin çözöümü ile ilgili son antlaşma, 9 Aralık 1933 tarihinde Ankara'da yapılmıştır (Resmi Gazete, 8 Ocak 1934, No, 2599).

Bu antlaşmanın Batı Trakya için önem arzeden hükmü, 2. maddedir. Bu madde hükmüne göre, değişime giren ya da dönüş hakkından yoksun olan kişilere ait oldukları saptansa bile, bu antlaşma ile ortadan kaldırılan Karma Komisyon'un dağıtılmasından sonra, Yunanistan'da oturan Batı Trakyalıların 10 Haziran 1930 tarihinden önce Yunan Hükümeti tarafından fiilen işgal

edilmemiş olan malları hakkında hiç bir önlem ya da sınırlayıcı işlem yapılmayacaktır.

5.7. Birleşmiş Milletler ve Azınlıklar Konusu:

Milletler Cemiyeti dönemi ile Birleşmiş Milletler dönemi, azınlıklarla ilgili bazı benzerlikler taşımakla birlikte aralarındaki en önemli fark şudur: Birinci dönemde azınlıkların özelliklerini koruması ile çoğunluk içinde asimile edilmeleri arasında bir kararsızlık bulunduğu, hatta birinci eylemin daha güçlü olmasına rağmen, Birleşmiş Milletler döneminde asimilasyon eğiliminin kesinlikle egemen olmasıdır.

Cemiyet, azınlık koruma sorunlarını Siyasal Komite’de ele almıştır. Birleşmiş Milletler ise bu sorunları Sosyal, İnsani ve Kültürel Komite’de ele almaktadır.

5.8. Günümüzde Azınlıklar Konusu ve Batı Trakya Türk Toplumu’nun Hukuksal Durumu:

İkinci Dünya Savaşı’nın ertesinde artık “İnsan Hakları” genel kavramı içinde eritilmiş bulunan “Azınlık” kavramının günümüzde eriştiği boyutlar göz önüne alındığında hukuksal durum ile siyasal gerçek arasında bir dengesizliğin ortaya çıktığı görülmektedir. Sonuç olarak, bugün Batı Trakya Türkleri’nin azınlık rejimi:

1. 1913 Atina Antlaşması’nın 3 numaralı protokolü
2. 10 Ağustos 1920 Yunan Sevr-i
3. Lozan Sistemini oluşturan:
 - 30 Ocak 1923 Nüfus Değişim Sözleşmesi,
 - 24 Temmuz 1924 Lozan Barış Antlaşması’nın 37-45.maddeleri,
 - Nüfus Değişimi Sözleşmesi’nden doğan sorunları sonlandıran 1926 Atina ile 1930 ve 1933 Ankara Antlaşmaları’ndan oluşmaktadır.

Bu arada Yunanistan'daki tüm azınlıklar Yunanistan Devleti'nin o tarihlerden günümüze dek imzalayarak taraf olduğu bütün uluslararası bildiri (örneğin İnsan Hakları Evrensel Bildirisi), örgüt (örneğin Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi) ve sözleşmelerin (örneğin Her Türlü Irk Ayırımının Ortadan Kaldırılması Uluslararası Sözleşmesi) getirdiği insan hakları hükümlerinden de yararlanacaklardır.

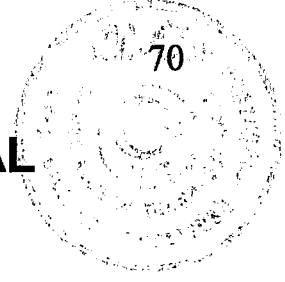
19 Ocak 1989 tarihli Viyana Kapanış Belgesi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği (AGİK) sürecinde yapılan Viyana İzleme Konferansı (1986-89) sonucu, Yunanistan'ın da dahil olduğu AGİK üye devletleri tarafından kabul edilen ve açıklanan belgedir. Bu belgenin 18. ilkesi "Katılan devletler...toprakları üzerindeki azınlıklara mensup şahısların, insan hakları ve temel özgürlüklerinin korunmasını sağlamak üzere, gerekli tüm yasal, idari, yargısal ve diğer önlemleri alacaklar ve bağlı oldukları ilgili uluslararası antlaşmaları uygulayacaklardır. Söz konusu şahıslara karşı herhangi bir ayrımcı uygulamadan kaçınacaklardır" derken, 19. ilkesi "Katılan devletler, ülkelerindeki azınlıkları etnik, kültürel, dil ve din kimliklerinin geliştirilmesi için gerekli şartları koruyacaklar ve yaratacaklardır" ve 20. ilkesi ise "Her ülke sınırları içinde dolaşım ve oturma özgürlüğü bulunduğu, herkesin kendi ülkesi dahil, herhangi bir ülkeden ayrılma ve kendi ülkesine dönme hakkına tam olarak saygı gösterileceği" hükmünü getirmektedir.

Kasım 1990'da imzalanan ve Yunanistan'ın da dahil olduğu ikinci AGİK zirvesinin sonuç belgesi olan Paris Şartı'nın aşağıdaki hükümleri de Batı Trakya Türkleri için önem arz etmektedir.

"Azınlıkların etnik, kültürel, dil ve dini kimliklerinin korunacağını, azınlıklara mensup kişilerin bu kimliklerini ayrıma tabi tutulmaksızın ve kanun önünde tam bir eşitlikle, özgür olarak ifade etmeye, korumaya ve geliştirmeye hakları olduğunu teyit ederiz."

"Azınlıklara mensup fertlerin haklarına, evrensel insan haklarının bir parçası olarak, bütünüyle saygı gösterilmesi gerektiğini de kabul ediyoruz."

6.BATI TRAKYA'DA TÜRKLERİN SOSYAL ÖRGÜTLENMESİ VE SORUNLARI

6.1. Batı Trakya Türk Toplumu Danışma Kurulu ile Vaaz ve İrşad Heyeti:

Yunan anayasasının 12. maddesi, önceden izin alınmaksızın kurulacak olan derneklerin tüzel kişiliğe sahip olabilecekleri gibi, tüzel kişiliğe sahip olmadan da kurulabileceklerini düzenlemektedir.

12. maddede, tüzel kişiliğe sahip olan derneklerin bir hükmi şahsiyet olarak, insana has olmayan, bütün temel hak ve hürriyetlerden istifade edebileceği belirtilmiştir. Buna göre Batı Trakya'da Türk Azınlığı'nca kurulmuş veya kurulacak olan tüzel kişiliğe sahip dernekler, Yunan anayasasında ve uluslararası sözleşmelerde yer alan bütün bireysel ve sosyal haklardan yararlanabilecekleri gibi bu hakların ihlali halinde, kendi çıkarlarını korumak amacıyla hukuk devletinin bir gereği olarak, adli mercilere başvurabilecekler ve hak arama mücadelesini yasal bir zemine oturtabileceklerdir. Bunun yanı sıra, aynı maddenin 2. fıkrasında yer alan hükme göre, "tüzel kişiliği olmayan sosyal grupların (Gruppengesellschaft) da tüzel kişiliğe sahip dernekler gibi, bütün temel hak ve hürriyetlerden istifade edebileceği" açıkça hükme bağlanmıştır.

Batı Trakya Türk Azınlığı'nın en yüksek danışma organı olan Batı Trakya Türk Toplumu Danışma Kurulu, 2. fıkrada sözü edilen ve tüzel kişiliği olmayan bir demokratik oluşum olarak faaliyet göstermektedir¹. Yunanistan'ın

1)

Batı Trakya Türk Azınlığı Yüksek Tahsilîler Demeği Genel Sekreteri Av. İlhan AHMET tarafından IV. Uluslararası Batı Trakya Türkleri Kurultayı'na sunulan "Batı Trakya Türkleri'nin Sivil Örgütlenme Hakları" başlıklı bildiri metni için bkz. "Konuşmalar, Bildiriler Komisyon Raporları Sonuç Bildirisi" adlı kitapçık, Londra, 2000, Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonu Yayını s. 41

bu kurulu, Batı Trakya Azınlığı'nın "gölge kabinesi" olarak gösterme çabaları ve bu konuda asılsız iddialar ortaya atması, açık bir anayasa ihlalidir.

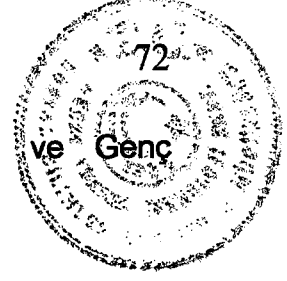
Aşağıda bahsedilen, 1982 İnhanlı Direnişi döneminde fiili olarak ortaya çıkan bu kuruluş, Gümölcine ve İskeçe Müftülüğü'nün ortak başkanlığında toplanmış ve eski ve yeni milletvekillerini, eski ve yeni dernek başkanlarını, gazetecileri, Türk nahiye müdürlerini ve belediye meclisindeki Türk üyeleri yani Batı Trakya Türkleri'nin tüm önderlerini bünyesine alarak kurulmuştur. O zamanki adı Azınlık Yüksek Kurulu olan bu sivil yapılanma, 7-8 Haziran 1994 tarihinde biraraya gelen ve daha önce bağımsız milletvekilliği yapmış; Dr. Sadık AHMET, Ahmet FAİKOĞLU, İsmail RODOPLU ve seçilmiş müftüler İbrahim ŞERİF ile Mehmet Emin AGA tarafından tekrardan oluşturulmuş ve kurulun adı "Azınlık Danışma Kurulu" olarak benimsenmiştir (Batı Trakya'nın Sesi, 1994, Sayı 63, s. 4) .

Azınlık Danışma Kurulu'nun statüsü, yukarıda belirtildiği gibi resmi bir tüzel kişilik olmayıp kurul, Batı Trakya Türk Azınlığı'nın sesini yürüyüşler, dilekçeler, fiili seçimler, uluslararası başvurular gibi yolları deneyerek duyurmaya çalışmaktadır.

1970 yılında zamanın Gümölcine Müftüsü'nün girişimiyle kurulan ve Batı Trakya'da dolaşarak vaaz veren, yüksek tahsilli din adamlarından oluşan Vaaz ve İrşad Heyeti de yukarıda belirtilen 12. maddenin 2. fıkrasına göre çalışan bir demokratik oluşumdur. Kendi içerisinde bir yönetim sistemi olan Vaaz ve İrşad Heyeti uzun yıllar çıkardığı aylık yayın organı "Hakk'a Davet" ile azınlığın sorunlarını dile getirmiştir (Oran, 1991, s. 181-182). Vaaz ve İrşad Heyeti'nin şu anki yayın organı "Mihenk" dergisidir.

6.2. Dernekler (Birlikler):

Batı Trakya'da yaşayan soydaşlarımız, toplumsal dayanışmalarını sağlayabilmek amacı ile çeşitli alanlarda hizmet veren, dernek ve birlikler kurmuşlardır. Batı Trakya'da Türklere ait kuruluşlar şunlardır:

1. Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsilliler Derneği ve Genç Akademisyenler Topluluğu,

1. İskeçe Türk Birliği,
2. Gümölcine Türk Gençler Birliği,
3. Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği,
4. Medrese Mezunu Müslüman Muallimler Cemiyeti,
5. Rodop İli S.Ö.P.A. Mezunu Öğretmenler Birliği,
6. İskeçe İli S.Ö.P.A. Mezunu Öğretmenler Birliği,
7. Seçek Azınlık Eğitim, Kültür ve Spor Derneği,
8. Rodop İli Galatasaraylılar Kültür ve Spor Derneği,
9. Kalkanca Kültür Derneği.

Yukarıda sözü edilen bu derneklerden, İskeçe Türk Birliği, Gümölcine Türk Gençler Birliği, Müslüman Muallimler Cemiyeti ve Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsilliler Derneği dışındakiler nispeten yeni kurulmuşlardır.

1970 yılında, üzerlerinde Türkçe yazı olması nedeniyle tabelaları indirilen bu kuruluşlarımızdan; İskeçe Türk Birliği, Gümölcine Türk Gençler Birliği ve Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği, isimlerinde “Türk” sözcüğü geçtiği için, 1984 yılında kapatılmışlardır.

Kapatılan bu derneklerimiz ile ilgili olarak, geçmişten günümüze kadar yaşanan gelişmeler şöyledir.

6.2.1 İskeçe Türk Birliği:

İskeçe Türk Birliği, 1923 Lozan Antlaşması ile Yunanistan'ın hükümranlılığına bırakılan Batı Trakya Türkleri arasında, milli ve dini birliği pekiştirmek; sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler yürütmek amacıyla 14 Nisan 1927'de kurulmuştur. Öğretmen Mehmet Hilmi tarafından kurulan birliğin, kurulduğu tarihteki adı “Türk Gençler Yurdu” idi. Birlik, İkinci Dünya Savaşı sırasında faaliyetlerine zorunlu olarak ara vermiş; savaştan sonra 1946 tarihinde “Ksanthi Türk Birliği” adıyla yeniden kurulmuştur. 1971 yılında Dernekler Yasası'nın değişmesi nedeniyle, 1972 yılında tüzüğünde bazı

değişiklikler yapılarak, tescil için mahkemeye başvurulmuş ancak bu başvuru reddedilmiştir. 1973 yılında bir üst mahkemeye başvurulması üzerine, İstinaf Mahkemesi de tüzüğün, yasalara ve kamu düzenine aykırı olduğu sonucuna vararak, başvuruyu reddetmiştir (Oran, 1991, s. 173).

Bu gelişmelere rağmen İskeçe Türk Birliği, faaliyetlerine 1983 yılına kadar devam etmiştir.

1983 yılında dönemin İskeçe Valisi tarafından, İskeçe Türk Birliği hakkında acil tedbirle kapatma davası açılmış, dava 29 Kasım 1983 tarihinde İskeçe Tek Üyeli Bidayet Mahkemesi'nde görüşülerek 561/1983 sayılı karar alınmıştır. Kararda, Türk isminin yer aldığı tabela ile mühürlerin kullanılması ve Türk sözcüğünün geçtiği yazışmaların yapılması yasaklanmıştır. Bu sayılan davranışların yapılması halinde ise 100.000 drahmi para ve 6 ay hapis cezası öngörülmüştür. Valiliğe de 60 gün geçtikten sonra, aynı davranışların devam etmesi durumunda, asıl kapatma davasını açması için emir verilmiştir.

7 Aralık 1983 günü karar infaz edilerek, birlik tabelası polislerce indirilmiş ve birliğin telefonları kesilmiştir. Valilik, asıl kapatma davasını 30 Ocak 1984 tarihinde açmış; 19 Haziran 1984'teki ilk duruşmadan sonra İskeçe Çok Üyeli Bidayet Mahkemesi, 14 Ocak 1986 tarihinde 36/1986 sayılı karara varmıştır. Kararda, İskeçe Türk Birliği'nin feshedilerek derneklerle ilgili kütüklerden silinmesi ve mahkeme masraflarının birliğin mal varlığından ödenmesi hususları yer almaktadır. İskeçe Türk Birliği 36/1986 sayılı kararı istinaf etmiş, Üç Üyeli Trakya İstinaf Mahkemesi de 117/199 sayılı kararı ile temyizi reddederek 39/1986 sayılı kararı onaylamıştır¹.

1)

İskeçe Türk Birliği Başkanı Sabriye Kasım Delioğlu tarafından IV. Batı Trakya Türkleri Kurultayına sunulan "İskeçe Türk Birliği'nin Kuruluş Amacı ve Faaliyetleri" başlıklı bildiri metni için bkz. adı geçen kitapçık s. 59-60

İskeçe Türk Birliği mücadelesini, Yunanistan'daki iç hukuk yollarının son aşaması olan Yargıtay'a kadar götürerek, sürdürmüştür. 117/1999 sayılı karar hakkında, 15 Haziran 1999 tarihli dilekçeyle temyiz başvurusunda bulunulmuş ve duruşma 3 Mart 2000 günü Yargıtay'ın Siyasal Davalar bölümünde yapılmıştır.

İskeçe Türk Birliği, verdiği bu kararlı mücadele sonunda amacına ulaşmış ve 12 Aralık 2000 tarihinde Yargıtay, Gümülcine'deki Trakya İstinaf Mahkemesi'nin kararını bozarak birliğin faaliyetlerini eskiden olduğu gibi devam ettirebileceğine hükmetmiştir (Elefterotiphia, 12 Aralık 2000).

6.2.2. Gümülcine Türk Gençler Birliği:

Gümülcine'de 1928 yılında "Türk Gençler Birliği Ümit Spor Kulübü" adı altında kurulan bu dernekten, 1932 yılında ayrılan bazı üyeler "Yıldız Spor Kulübü" adıyla başka bir kuruluş oluşturmuştur. Daha sonra bu iki kulüp 1938 yılında, "Komotini Türk Gençler Birliği" adı altında birleşerek tüzüğünü onaylatmıştır.

Yukarıda sözü edilen 1971 yılındaki yasa değişikliği üzerine birlik, 1972 yılında eski tüzüğünü değiştirmiştir. Fakat tüzüğün değişmiş biçimi mahkeme tarafından reddedilmiş; İstinaf Mahkemesi de 1973 yılında aynı yönde bir karar almıştır. Bu kuruluşun da hukuksal durumu askıda kalmış ancak faaliyetleri 1984 yılına kadar sürdürmüştür (Oran, 1991, s.173).

Gümülcine Türk Gençler Birliği hakkında bu tarihten sonraki gelişmeler Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği ile paralellik gösterdiğinden, aşağıda bu konu ile ilgili bölümde ele alınmıştır.

6.2.3. Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği:

1936 yılında "Rodop-Evros Türk Öğretmenler Birliği" adı altında kurulan bu dernek Batı Trakya'yı oluşturan üçüncü il olan İskeçe'deki

öğretmenleri de bünyesinde toplayabilmek için 1966 yılında tüzük değişikliği yapmış ve "Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği" olarak onaylanmıştır. 1971 Dernekler Yasası değişikliğinde tüzüğünü değiştiren derneğe bir zorluk çıkartılmamış, fakat yetkililer 1972 yılında yeni bir değişiklik istemiştir. Yapılan bu tüzük değişikliğinin de mahkemeye onaylanması üzerine valilik, birliğin adındaki "Türk" sözcüğünün çıkarılması istemi ile bir üst mahkemeye başvurmuştur. İstinaf Mahkemesi'nin kararı ise valiliğin lehinde çıkınca, birlik yöneticileri konuyu Yunan Danıştayı'na taşımışlardır. Bu konu uzun süre askıda kalmış ve birlik faaliyetlerini 1972 tarihli tüzüğüne göre, 1984 yılına kadar sürdürmüştür.

Rodop ili valisi de İskeçe valisi gibi, Kasım 1983 tarihinde mahkemeye başvurarak, Gümülcine Türk Gençler Birliği ve Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği aleyhinde dava açmıştır. Davalı kuruluşlarımız dinlenmeden yapılan duruşmada, "İşgal altında bulunan Kıbrıs'ta Denктаş tarafından kurulan sahte devletin ilanı, Türkiye'nin de bu sahte devleti tanıması nedeniyle Gümülcine'de Hristiyan ve Müslüman halk arasında çatışma tehlikesi bulunduğu ileri sürülmüş; ayrıca birliklerin 1972 yılından beri yasalara aykırı bir biçimde faaliyet yürüttüğü belirtilmiştir.

Mahkeme kararında, "...Gümülcine'de Hristiyanlarla Müslümanlar arasında çatışma çıkması tehlikesi de göz önünde bulundurularak...dernek binasının girişinde 'Türk', 'Türklerin', 'Türklere', gibi kelimeleri içeren tabela bulundurulmasının ve aynı kelimeleri içeren matbu kağıt ve evrak kullanılmasının yasaklanmasına...karar verilmiştir." denmekte ve davalı derneklerin feshi konusunda dava açmak için valiliğe 60 gün süre tanınmaktadır.

Karar ertesinde 1 Aralık 1983 günü Gümülcine Türk Gençler Birliği'nin, 2 Aralık 1983 günü de Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği'nin tabelaları polisler tarafından indirilmiştir.

Rodop Valiliği tarafından yukarıdaki karar uyarınca, 16 Ocak 1984 tarihinde mahkemeye başvurularak her iki derneğin de feshi istenmiştir. Dava

9 Mayıs 1984 tarihinde Bidayet Mahkemesi'nde görüşülmüş ve bu iki dernek fesh edilmiştir. Karar ise taraflara Kasım 1984'te bildirilmiştir. Gümölcine Türk Gençler Birliği ve Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği bu karar üzerine İstinaf Mahkemesi'ne başvurmuş ancak Trakya Üç Üyeli İstinaf Mahkemesi de Gümölcine Bidayet Mahkemesi'nin kararını onaylayarak, onama kararını 9 Aralık 1986 tarihinde tebliğ etmiştir.

Bu gelişmeler üzerine birlikler Yargıtay'a başvurmuşlar; Yargıtay söz konusu kararları, 4 Kasım 1987'de görüşerek onaylamıştır. Fakat bu durum, Gümölcine Türk Gençler Birliği ve Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği avukatları tarafından ancak 5 Ocak 1987 tarihinde öğrenilebilmiştir (Oran, 1991, s. 175 176).

Yargıtay tarafından da Batı Trakya'da "Türk" bulunmadığının onaylanması, Batı Trakya Türk Azınlığı'nda büyük tepki yaratmıştır. Bu konu aşağıda "29 Ocak 1988 Yürüyüşü" başlığı altında incelenecektir.

Yargıtay'ın kesin kararı bu iki kuruluşa 25 ve 26 Nisan 1991 tarihinde tebliğ edilerek, gerekli tasfiye işlemlerinin yapılması istenmiştir (Cumhuriyet, 4 Mayıs 1991). Ancak, bütün bu gelişmelere rağmen, Gümölcine Türk Gençler Birliği ve Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği fiilen kapatılmamış, 1972-1983 döneminde olduğu gibi kültürel ve sportif faaliyetlerine günümüze kadar devam etmiştir.

Bu iki kuruluş günümüzde resmen kapalıdır. Buna karşın Türkiye'de kurulu 43 Rum derneğinin 3'ünde, 5 vakfın ise tamamında "Rum" sözcüğü yer almaktadır. Birliklerin adındaki "Türk" sözcüğüne bile tahammül edemeyen Yunan makamlarının bu tutumu Batı Trakya'da izlenen politikaların iç yüzünü çok net bir biçimde ortaya koymuştur.

6.2.4. 29 Ocak 1988 Yürüyüşü :

Yukarıda sözü edilen derneklerin kapatılması olayının duyulması ve Yunan Hükümet sözcüsü Rubatis'in Yunanistan'da Türk varlığının

bulunmadığını söylemesi; buna paralel olarak da 30 Ocak 1988 günü Davos'ta gerçekleşecek olan Özal-Papandreu zirvesinde, Batı Trakya Sorunu konusunun önemli gündem maddelerinden biri olmayacağını bilmesi, bu yürüyüşün temel nedenlerini oluşturmuştur (Milliyet, 28 Ocak 1988).

Bu arada, Almanya'daki Batı Trakya Türk Dernekleri 23 Ocak 1988 tarihinde Frankfurt'ta bir gösteri düzenleyerek Yunanistan'ı protesto etmişlerdir. Ayrıca Türkiye'deki Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği de 24 Ocak 1988 günü Taksim'de, "Yunanistan'ı Protesto Mitingi" düzenlemek istemiş fakat İstanbul Valiliği bu mitingi 23 Ocak tarihinde yasaklamıştır (Milliyet, 24 Ocak 1998). Bu gelişme de Batı Trakya konusunun Davos'a feda edildiği izlenimini arttırmıştır.

Azınlık Yüksek Kurulu bu gelişmeler olurken 25 Ocak'ta toplanarak, olayı protesto etmek için yürüyüş düzenlenmesi, Azınlık Okulları'nın bir gün süreyle kapalı kalması, ve yetkili tüm mercilere bu kararın telgrafla bildirilmesi kararı almıştır (Milliyet, 26 Ocak 1988).

Yürüyüşün 29 Ocak günü, cuma namazından sonra Gümülcine'deki Eski Cami önünden başlayarak Vilayet Konağı'na kadar sürmesi planlanmıştı. Polis aynı gün, aynı yer ve saatte Hristiyanların da bir gösteri talebinde bulunduğunu ve bunun da reddedildiğini gerekçe göstererek yürüyüşü yasakladı.

Bu duruma rağmen, Yasak Bölge'de dahil olmak üzere binlerce kişi Gümülcine'ye gelmeye başlayınca İskeçe çıkışı ve Gümülcine girişi polislerce kesildi. Polisin aldığı tedbirlere rağmen kente girebilen veya kent girişlerinde toplanan soydaşlarımızın sayısı 20.000 civarında idi. Eski Cami ve Yeni Cami'de, cuma namazının yasaklanması ve kapılarının kilitlenmesi üzerine Batı Trakya'daki diğer cami ve mescitlerde de namaz kılınmadı (Oran, 1991, s. 189).

Gümölcine Türk Gençler Birliği merkezinin bulunduğu cadde üzerinde toplanmayı başarabilen 4000 kişi milletvekili Ahmet FAİKOĞLU'nun konuşması üzerine dağılmaya başladı. Ancak, çevrede çatışma ve tutuklanmalar olduğu haberlerinin gelmesi üzerine göstericiler, dağılmaktan vazgeçerek yürüyüşe geçtiler. Polisin göstericileri dövmeye başlaması üzerine, Yaka köylerinden gelenler ile polis arasında çatışma çıktı. Asıl çatışmaların yaşandığı bölge ise Çingene asıllı Batı Trakyalıların oturduğu Kalkanca Mahallesi idi. Olaylarda 3'ü ağır olmak üzere, 30 kişi yaralanmıştı (Whitman, 1990, s.17).

Bu olay Batı Trakya Türkleri'nin o tarihe kadar gerçekleştirdiği ilk toplu hareket olması açısından büyük önem taşımaktadır. Olayların en önemli sonuçlarından biri de Yunan makamlarının Batı Trakya Türklerini bölmek için ortaya attıkları, Pomak ve Çingene ayrımcılığına rağmen, yürüyüşe katılanların büyük çoğunluğunu Yasak Bölge'den gelen Pomak Türklerinin oluşturması ve çatışmaların en yoğun yaşandığı yerin de genelde Çingene asıllı Batı Trakyalıların oturduğu Kalkanca Mahallesi olmasıdır.

6.3 Cemaat İdare Heyetleri:

Yukarıda anlatılan çağdaş örgütlenmenin yanı sıra, bir de Batı Trakya Türkleri hakkında geçmişte yapılan antlaşmalardan kaynaklanan, geleneksel kurumlar söz konusudur. Bunlar Cemaat İdare Heyetleri ve aşağıda değinilecek olan Müftülük kurumlarıdır.

Batı Trakya topraklarının, Osmanlı İmparatorluğu'nun elinden çıktığı 1912-1913 Balkan Savaşlarına kadar olan süreçte müslümanlar, vilayet merkezlerinde örgütlü olan "Cemaaat-i İslamiyeler" ile yönetilmekte idi. Yukarıda belirtildiği gibi, savaştan sonra, 14 Kasım 1913 tarihinde imzalanan Atina Antlaşması'nın 3 Numaralı Protokolü'ndeki, 13. madde ile İslam Cemaatleri'nin tüzel kişilikleri tanınmıştır. Ayrıca bu antlaşmanın kendi içinde de çeşitli maddelerde sözü edilen Cemaaat-i İslamiyeler'in, Müslüman mallarını yönetmekte söz sahibi olacağı hükmü, 12. madde ile getirilmiştir.

1920 tarihinde imzalanan ve Yunan Sevr'i olarak bilinen metnin 8. maddesi ile 1923 tarihli Lozan Antlaşması'nın 40. maddesi de Yunanistan'daki Müslüman azınlığa, masrafları kendisine ait olmak üzere her türlü dini ve sosyal kurumlar ile okulları kurmak, yönetmek ve denetlemek yetkisini vermektedir.

Yunanistan, 1920 yılında çıkardığı 2345 sayılı yasa ve Kral İradeleri ile 1913 Atina Antlaşması'nın hükümlerini iç hukuk mevzuatı haline getirmiştir. "Müftülükler ve Başmüftü İntihabıyla İslam Cemaatlerine Ait Varidatı-ı Evkafın Sureti İdaresine Mûteallik Kanun" adını taşıyan bu yasa, Batı Trakya Türk Azınlığı'nın sosyal örgütlenmesini düzenliyordu. Yasaya göre azınlığın örgütlenmesi ve yönetimi "Cemaat İdare Heyetleri", "Başmüftü" ve "Müftüler" aracılığıyla olacaktı. Türk toplumunun, üç yılda bir kendi seçtikleri temsilciler tarafından yönetilmesini öngören 1920 tarih ve 2345 sayılı yasanın 12. maddesi, Atina Antlaşması'nın imzalanmasından ancak 26 yıl sonra 16 Haziran ve 28 Eylül 1939 tarihinde çıkarılan Kral İradeleri ile yürürlüğe konmuştur (Cebecioğlu, 1975, s. 310-320).

19 Haziran 1939 tarihli Kral İradesi'nin 7. maddesine göre Cemaat İdare Heyetleri, kentlerdeki okulların ve mütevellisi olmayan vakıfların yönetimi ile görevlendirilmektedir. Gümölcine ve İskeçe heyetleri 12 kişiden, Dimetoka ve Dedeagaç heyetleri ise 7 kişiden oluşacaktı.

Bu durum 1946 yılına kadar sürmüştü; Cemaat İdare Heyetleri'ne ilk defa bu tarihte müdahale eden Yunan Hükümeti, İskeçe Heyeti'ni dağıtarak yerine bir "İdare Komisyonu" atamıştır. 1949 yılında Yunan Hükümeti, Cemaat İdare Heyetleri'nin, yönetimleri altındaki şehirlerde Azınlık Okulları'nı yönetmeleri ve buralarda görev alacak olanların atanması veya görevden alınması yetkisine sahip olmaları hususunda, bir karar almıştır. Böylece 1950 yılında ilk kez yapılan seçimlere kadar gelinmiş, 1951 yılında ise heyetlerin adı "İslam Cemaatlerine Ait Servetleri İdare Komisyonu" olarak değiştirilmiştir. Bununla birlikte, 1920 yılında çıkan yasada üç yılda bir yapılması öngörülen seçimler, 1960 ve 1964 yıllarında yapılan ertelemelerin dışında 1967 yılına değin düzenli biçimde yapılmıştır.

1967 yılında Yunanistan'da iktidarı eline alan Albaylar Cuntası aynı yıl çıkardığı "Devlet Dairelerinde ve Kamu Tüzelkişiliklerinde Düzenin Tekrar Sağlanmasına" ilişkin 65 sayılı bir genel yasa ile seçimle işbaşına gelmiş heyetleri dağıtmış ve yeni heyetler atamıştır. Aynı zamanda bu yasayı temel kabul ederek çıkardığı kararnameler ile heyetlerin yetki alanlarını daraltmış ve adlarını da 'Müslüman Emlakini Tedvire Memur Heyet' olarak değiştirmiştir (Oran, 1991, s. 157).

1977 yılında Yunanistan, Azınlık Okulları'nın yönetimini, mal varlıkları ile birlikte Türk cemaat heyetlerinden alarak Eğitim Bakanlığı'na devretmiştir. 12 Kasım 1980 tarihinde ise 1091 sayılı "Batı Trakya'daki Müslüman Vakıfları'nın Yönetimi" hakkında bir yasa çıkarılarak, valilere vakıf yönetm kurullarına aday gösterme yetkisi verilmiş ve yönetim kurulu üyelerinin seçiminin "Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile tespit edilecek hükümler çerçevesinde" yapılmasını zorunlu kılınmıştır. Bu yasaya göre ayrıca yönetim kurulu üyeleri, vakıf gelirlerinden "valinin uygun göreceği miktarda" ödenek alacaklardı. Bu durumda vakıf yönetmek, bir hayır işi olmaktan çıkarılıp kazanç kapısı haline getirilmiş; tüm vakıfların gelir ve giderlerinin denetimi de müteveli heyetlerinden alınıp, valilerin yetkisine verilmiştir. Yasa, Türklerin tepkisi nedeniyle ancak 8 yıl sonra , 15 Ocak 1988'de yürürlüğe konmuştur (Uluslararası İlişkiler Ajansı, 'İNAF', Türk-Yunan..., 1992, s.67)

1980'lerin sonlarına doğru Batı Trakya Türkleri'nin, Cunta tarafından atanmış cemaat yöneticilerine baskı yaptıklarını görmekteyiz. Bu baskılar sonunda, Gümölcine Cemaat Başkanı Hafız Yaşar MEHMETOĞLU, 8 Ağustos 1989 tarihinde Batı Trakya Bağımsız Milletvekili Dr. Sadık AHMET ve azınlık ileri gelenleri ile yaptığı görüşmeler sonucu Yunanistan'ı seçime zorlamak için istifa etmiştir. Bunun üzerine İkinci Başkan Sabri Molla AHMET ve üye Mustafa ÖMEROĞLU da istifa etmişlerdir.

Bugünkü duruma göre İskeçe ve Gümölcine'de Cunta'nın 1967'de atadığı 7 kişilik Cemaat Heyetleri iş başındadır. Dimetoka ve Dedeagaç'ta ise 5 kişilik olması gereken heyetler mevcut değildir. Müftülük makamının bulunduğu, fakat müftünün bulunmadığı Dimetoka'da ise müftü kaymakamı

olan kişi cemaate ait işleri tek başına yürütmektedir (Batı Trakya'nın Sesi, 1993, Sayı 47, s. 18).

Bununla birlikte Yunanistan, çeşitli hileli yollara başvurarak, vakıflara ait malları, mal beyanında bulunmamak ve vergi borçlarını ödememek gibi gerekçelerle devletleştirmiştir (Batı Trakya'nın Sesi, 1995, Sayı. 74, s. 16).

Bu konuyla ilgili yaşanan en son gelişme ise oldukça sevindiricidir. 5 Mayıs 2001 tarihinde Yunanistan İçişleri Bakanı Vaso PAPANDREU, vakıfların idaresi için her belediyede ayrı bir idare heyeti oluşturulacağını açıklamıştır. Belediye nüfuslarına kayıtlı müslüman cemaat tarafından seçilecek Vakıf İdare Heyeti'nin, küçük belediyelerde 3 kişi, büyük belediyelerde ise 5 kişi olacağı belirtilmiştir (Anadolu Ajansı Bülteni, 5 Mayıs 2001).

6.4. Müftülük Kurumu :

1913 tarihli Atina Antlaşması'nın 11. maddesinde yer alan "Müftülük" ile ilgili hususlar, 1920 tarih ve 2345 sayılı yasanın 6. maddesi ile Yunanistan'ın i hukukuna yansımıştır. Müftülük makamı, görev ve yetkilerinden odacıların sayısına, müftülerin alacakları maaşa kadar ayrıntılı bir biçimde tanımlanmıştır. Yasaya göre Müftüler, kendi görev çevrelerindeki Müslümanlar tarafından seçilirler. Ancak Mezhepler Bakanı, uygun görmediği kişinin ismini çizebilir. Müftüler dini görevlerinin yanında yönetim ve yargı ile ilgili yetkilerle de donatılmış olup, ğretim ve din görevlilerini denetlerler, Cemaat İdare Heyetleri'nin evkaf gelirlerini kontrol ederler. Evlenme, boşanma, nafaka, veraset, velayet, miras gibi konulara karar verirler. Müftülerin kararları, ilgili Yunan makamlarınca tanınır ve yürürlüğe konur. Yunanistan'daki diğer din görevlileri gibi onlarda askerlikten muaftırlar. Camilere ait vakıfları yöneten komisyona da başkanlık yaparlar.

2345 sayılı yasa ayrıca müftüleri denetleyecek bir başmftden söz etmektedir. Buna göre başmüftü, Yunanistan'da yaşayan müslümanların en

yüksek makamı olarak karma usulle seçilecektir. Yunanistan'daki tüm müftüler bir araya gelerek seçtikleri üç adayı Mezhepler Bakanı'na sunacaklar ve bakan tarafından seçilecek isim Kral İradesi ile atanacaktır. Fakat bu sözü edilen başmüftü hiçbir zaman atanamamıştır. Bir Yunan kaynağı bu durumu "Şeyhülislamlık kurumunun tekrar belirmesinden çekinen Kemalist Türkiye'nin tepkisini çekmek istememek" olarak açıklamaktadır (Tsourkas, 1981, s. 587). Ancak aslına bakarsak, Yunanistan'ın Batı Trakya Türkleri'ni birleştirecek bir önderden çekindiği aşikardır.

Yasada belirtilenden farklı olarak, müftülerin seçimle gelmeleri hükmü yürürlüğe konmamış; 1920 yılından bu yana Gümölcine, İskeçe, Dimetoka ve Dedeağaç'ta görev yapan müftüler, özel bir Kral İradesi ile atanmıştır. Üstelik bu atanan müftüler yalnızca İskeçe ve Gümölcine'de göreve getirilmiştir. Dimetoka'yı uzun süre bir Müftü Kaymakamı idare etmiş, Dedeağaç'a makam bile açılmamıştır.

Batı Trakya'da, müftülük ile ilgili önemli sorunların yaşanmaya başlaması 1980'li yıllarda başlamıştır. Batı Trakya Türkleri'nin zaman içinde önderi pozisyonuna gelen, Gümölcine Müftüsü Hüseyin Mustafa EFENDİ'nin 2 Haziran 1985 tarihinde vefatı üzerine Yunan yetkilileri, vefatın ertesi günü Mısır'da eğitim görmüş ve "yönetime yakınlığı ile tanınan" İmam Rüştü ETHEM adlı kişiyi müftü vekilliğine (naip) atamıştır. Bu olay Batı Trakya Türkleri ve basını tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Bu makamın Türkiye'de eğitim görmüş biri tarafından doldurulması gerektiğini belirterek, yıllardır müftülük başkatibi olarak toplumun saygısını kazanmış, Hacı Halil EFENDİ'nin müftülük makamına getirilmesini istemişlerdir.

Bu tepkilerin devam etmesi üzerine İmam Rüştü ETHEM, 5 Haziran 1985'te istifa etmiştir. İstifadan sonra Yunan yönetimi, 16 Aralık 1985 tarihinde, Suudi Arabistan'da eğitim görmüş Hafız Cemali MEÇO'yu Gümölcine Müftü Naibi olarak atadığını bildirmiş, bu atama da büyük tepkilere neden olmuştur. Gümölcine müftüsünün vefatının ardından İskeçe Müftüsü Mustafa Hilmi EFENDİ, özellikle Hafız Cemali MEÇO'nun atanmasından sonra azınlığın simgesi haline gelmiştir. Kendisi çok ihtiyar

olduğundan, oğlu Mehmet Emin AGA fiilen yürüttüğü müftülük faaliyeti ve azınlık mücadelesi sonucu bir öncü olmuştur.

12 Şubat 1990 tarihinde de İskeçe Müftüsü Mustafa Hilmi EFENDİ vefat edince, oğlu Mehmet Emin AGA İskeçe Müslümanları'nın ısrarı üzerine 2345/1920 sayılı yasanın uygulanması şartıyla naipliği kabul etmiş ancak bu yasaya ters düşen bir biçimde, Hafız Cemali MEÇO'nun Gümülcine müftülüğüne asaleten atanması üzerine istifa etmiştir. Üç buçuk ay boş kalan müftülük makamına Vaaz ve İrşad Heyeti kararıyla 17 Ağustos 1990 cuma günü, seçim yapılmıştır. İskeçe ilindeki bütün camilerde el kaldırma usulüyle yapılan seçimi, 4 aday arasında en çok oyu alan Mehmet Emin AGA kazanmıştır.

Vaaz ve İrşad Heyeti 15 Aralık 1990 tarihli toplantısında, 28 Aralık 1990 cuma günü Gümülcine müftülüğü için de seçim yapılacağını kararlaştırıp adayları belirleyince Yunan makamları, 24 Aralık 1990 tarihinde 1920 tarihli ve 2345 sayılı yasayı iptal eden, Batı Trakya'da müftülük kurumunun bağlı olacağı esasları düzenleyen 182 sayılı bir Kanun Hükmünde Kararname çıkarmışlardır. Söz konusu kararname 22 Ocak 1991 tarihinde de Meclis tarafından onaylanmıştır. (Oran, 1991, s. 159-167).

"Batı Trakya'da Müftülük Müessesesi ve İlahiyat Okulu Kurulmasına İlişkin Esasları Düzenleyen Kanun Hükmündeki Kararname" adını taşıyan kararnamenin içeriği özetle şöyledir:

Bölge Genel Sekreteri'nin seçeceği 10 azınlık mensubu, valinin başkanlığında toplanarak, müftülük için başvurmuş olan "adayların nitelikleri ve genel olarak göreve uygunlukları" hakkında teker teker görüş bildireceklerdir. Bu görüşler bir tutanakta toplanarak Milli Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı'na ulaştırılacak ve müftü, bakanın önerisi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından bir kararname ile atanacaktır. Bu durumda, başkanı vali olan 11 kişilik komisyonun bütün etkinliği, adaylar hakkında görüş bildirmekten ibarettir. Müftüyü seçecek olan bakan, bu "görüş" lere bağlı değildir. Üstelik

bu 10 müslüman, cemaat tarafından seçilmemekte, yönetim tarafından saptanmaktadır.

Bu kanunla getirilmeye çalışılan sistem özellikle asıl seçme yetkisinin valiye verilmesi, Fener Patriği'nin seçim ilkeleriyle benzerlik göstermektedir. Fener Patriği, hukuki temeli 1862 tarihli Rum Patrikliği Nizamı ve 6 Aralık 1923 tarihli İstanbul Valiliği tezkeresine dayanan bir prosedür içerisinde Sen Sinod denen ve 12 kişiden oluşan Patrikhane Yönetim Kurulu tarafından seçilir. Sen Sinod patrik adayları listesini, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ve olan makamları Türkiye sınırları içerisinde yer alan metropolitler arasından hazırlayarak, İstanbul valiliğine sunar. Keza Türkiye sınırlarında Fener'e bağlı 12 metropolitlik vardır. Valilik gerekçe göstermeden, seçilmesini istemediği adayları listeden çıkarabilir. Valilik'ten gelen listedeki adaylar, Sen Sinod'ta oylanır ve biri patrik seçilir (Benlisoy-Macar, 1996 s. 59-60).

Ancak Patrikhane ile ilgili olarak şunu belirtmek gerekir ki, Lozan Antlaşması'na katılan Yunan heyeti, görüşmeler sırasında gündeme gelen ve Patrikhane'nin İstanbul'dan uzaklaşmasını öngören bir antlaşmaya taraf olmayacağını söylemiştir. Çünkü heyetin görüşüne göre bu kurum Türktür, dolayısıyla Yunanistan'ın böyle bir antlaşmayı imzalamasının hiçbir değeri olmayacaktır (Meray, 1969, s. 338).

Türkiye'yi patriklik konusunda bağlayan hiç bir uluslararası antlaşma olmamasına rağmen, son patrik seçimlerinde Sen Sinod'un tüm üyelerini aday göstermesi üzerine, İstanbul Valiliği tüm adayları onaylamış ve son derece özgür bir ortamda 22 Ekim 1991 tarihinde I. Bartholomeus Fener Rum Patriği seçilmiştir (Batı Trakya'nın Sesi, 1994, Sayı. 63, s. 12) .

Durum böyle iken Yunanistan'ın çıkardığı bu kanunla neleri hedeflediğini, kararnamenin diğer maddelerini irdelleyerek saptayabiliriz.

Madde 1/5, "Komisyon'un diğer üyeleri gelmediği takdirde vali, üyelerin gelmediğini gösteren bir rapor düzenler ve genel olarak adayların nitelik ve uygunlukları hakkında kanaatini belirtir." diyerek komisyon üyelerinin

cemaatin baskısı altında toplantıyı boykot etmeleri ihtimalini ortadan kaldırmaya çabalamaktadır. Madde 1/7 müftü atanma süresini eskiden olduğu gibi ömür boyu değil, 10 yıllık bir süre iç ile sınırlamaktadır. Yine aynı fıkra göre müftüler görevine başlamadan önce, vali huzurunda memur yemini edeceklerdir. Kararnamenin 4. maddesi ise müftü ve müftü naiplerinin genel müdür kadrosu ve maaşına sahip devlet memuru oldukları hükmünü getirmektedir.

7. madde müftülüklerin devletin resmi dilinde yazışacaklarını ve verecekleri belgelerin bu dilde (Yunanca) olacağını bildirmekte, Madde 9 ise, 1920 tarihli ve 2345 sayılı yasayı iptal etmektedir. Böylece Yunan makamları adı geçen yasanın bu kararname çıkana değin geçerli olduğunu ve bu yasaya aykırı olarak yaptıkları bütün uygulamaları kabul etmektedirler.

7. madde ile müftülerin sayıları ve görev bölgelerinin cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile değiştirilebileceği hükmünü getiren kararname, 8. maddeyle de aşağıda ayrıntısıyla sözünü ettiğimiz Selanik Özel Pedagoji Akademisi bünyesinde "Müslümanların dini ihtiyaçlarını karşılamak üzere, din adamı eğitimi için Müslüman İlahiyat Şubesi" kurmaktadır. Bu ilahiyat okulu bundan sonra müftü adaylarını ve komisyonun 10 üyesini yetiştirecek kaynak olarak düşünülmüştür.

Kararnamenin 5. maddesinde müftülerin görevleri sayılırken, eskiden 2345 sayılı yasa uyarınca vakıf yönetimleri ve cemaat eğitimleri ile ilgili olarak sahip bulundukları denetleme yetkilerinden, hiç söz edilmediği dikkati çekmektedir. Böylece müftülerin dinsel bir kuruluş olan, fakat aynı zamanda azınlık açısından büyük bir ekonomik önem taşıyan vakıflarla bağı koparılmış olmaktadır.

Kararnamenin hükümleri toplu olarak yorumlandığında, amacın, hem şimdiye kadar olduğu gibi müftü seçme konusunda yönetimi tek yetkili olarak muhafaza etmek hem de seçilecek müftünün sonradan yönetimin iradesi dışına çıkmasını engellemek olduğu söylenebilir. Kararnamede ayrıca

dışarıya karşı, müftü seçiminde azınlığın söz sahibi olduğu izlenimi verilmeye çalışılmaktadır.

Bu nitelikleriyle 182 sayılı kararname, 1913 Atina Antlaşması'nın Üç Numaralı Protokolü hükümlerine ve Lozan ruhuna aykırı olduğu gibi, Yunanistan'ın Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Komisyonu (AGİK) çerçevesinde üstlendiği yükümlülüklerle de aykırıdır. Yukarıda da belirtildiği gibi 1989 Viyana Kapanış Belgesi " (Azınlıkların) kendi hiyerarşik ve kurumsal yapılarına göre örgütlenmeleri, görevlilerini kendi icap ve standartlarına...göre seçme, atama ve değiştirmeleri..." hakkında söz etmekte, 1990 Paris Yasası ise " (Azınlıkların) kimliklerinin korunmasını ve bu kimliğin kuvvetlendirilmesi için gerekli şartların yaratılmasını" gündeme getirmektedir (Oran, 1991, s. 171-172).

Bu kararnameye rağmen Rodop ilindeki müslüman halk, daha önce kararlaştırıldığı gibi 28 Aralık 1990 tarihinde bütün camilerde yapılan seçimle, üç aday arasından en çok oyu alan İbrahim ŞERİF'i müftülük makamına getirmiştir.

6.4.1. 24 Ağustos 1991 İskeçe Saldırısı:

Yunan makamları 182 sayılı kararnamenin ilk uygulaması olarak 22 Ağustos 1991 günü, cemaatin hiç tanımadığı Mehmet Emin ŞİNİKOĞLU'nu İskeçe Müftüsü olarak tayin etmişlerdir. Mehmet Emin ŞİNİKOĞLU atanırken, seçilmiş müftü Mehmet Emin AGA, Yunan polisi tarafından tartaklanarak makamından alınmıştır. Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı Yüksek Kurulu, Yunanistan tarafından kabul ettirilmek istenen bu oldu bittiği görüşmek üzere, 23 Ağustos'ta İskeçe Müftülüğü'ne giden sokak ağzındaki, Gümülcine Caddesi'nde halka açık bir toplantı yapmıştır. Toplantıda, Batı Trakya'nın üç ilindeki müftülöklere seçilmiş müftüler oturuncaya kadar, anılan cadde üzerinde oturma eylemini sürdürme ve Müftü Mehmet Emin AGA ile Azınlık Milletvekili Ahmet FAİKOĞLU'nun yapmaya başladıkları açlık grevini destekleme kararı almışlardır.

Yasal protesto eylemlerini sürdüren Batı Trakya Türkleri, aşağıda değinilecek olan 29 Ocak 1990 olaylarından sonra 23-24 Ağustos gecesinin geç saatlerinde ikinci kez Yunan güvenlik güçlerinin gözleri önünde, örgütlenmiş Yunanlılar tarafından saldırıya uğramışlardır. Taş, şişe, demir ve benzeri vurucu cisimlerle gerçekleştirilen saldırıda, 300'den fazla Yunanlı, barışçı bir şekilde tepkilerini ortaya koyan Türklere karşı saldırıya geçmiş; saldırıda, aralarında kadın ve çocukların da bulunduğu 36 Türk yaralanmıştır. Yüzlerce polisin gözleri önünde İskeçe'de de, Gümülcine'de olduğu gibi Türklere ait dükkanlar yağmalandığı halde, Yunan polisi, yine, saldırıyı ve yağmayı önlemek için hiçbir şey yapmamıştır.

İskeçe'de yaşanan müessif olaylar nedeniyle Batı Trakya'da camilerin yakılması vb. olaylar da yaşanmış olup bu konuya ayrıca değinilmiştir. Faillerin yakalanamaması ise şüphe yaratan bir konudur. Saldırıya Türkiye'den ve dünya kamuoyundan gelen yoğun tepkiler üzerine Yunan Hükümeti, bölgede barış ve güvenliğin sağlanması için gerekli her türlü önlemi alacağını ve Türk azınlığının "mal ve can emniyetini koruyacağını" açıklamak zorunda kalmış ve bu konuda Türkiye'ye taahhütte bulunmuştur.

Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği ve İskeçe Türk Birliği de yayınladıkları bildirilerde, Batı Trakya Türk Azınlığı'nın dini kuruluşları olan müftülüklere yönetim tarafından yapılan her türlü atama işleminin Lozan Antlaşması'yla belirlenmiş haklarının ihlali olduğunu ve bunu demokratik ve barışçı bir şekilde protesto eden Türk azınlığına karşı yapılan saldırıları şiddetle kınadıklarını açıklamışlardır.

Seçilmiş İskeçe Müftüsü Mehmet Emin AGA'nın başkanlığında 26 Ağustos'ta toplanan İskeçe Bölgesi Din Görevlileri Heyeti, İskeçe'de camilerin 15 gün süreyle kapanmasına karar vermiş, yüzyıllardan beri ilk kez Batı Trakya'da ezan sesi duyulmamıştır. Daha sonra Gümülcine Din Adamları Heyeti de protestoyu desteklediğini ve Yunanistan tavrını değiştirene kadar Gümülcine'de de camilerin kapalı tutulacağını açıklamıştır. Bu karar, Azınlık Yüksek Kurulu Yürütme Komitesi tarafından da 31 Ağustos'ta onaylanmıştır.

11 Eylül'de alınan yeni bir kararla, 24 Ağustos'tan bu yana kapalı tutulan camilerin süresiz kapalı tutulmaları ve Türklerin dini hürriyetini kısıtlayan 25 Aralık 1990 tarihli kararnamenin kaldırılarak, 1913 Atina Antlaşması'nın onaylandığı 2345/1920 sayılı yasanın işlerlik kazanması için imza kampanyası başlatılması kararlaştırılmıştır.

Yunan Hükümeti'nin atadığı müftü Mehmet Emin ŞİNIKOĞLU, kendisiyle görüşmeye gelen Bağımsız Milletvekili Ahmet FAİKOĞLU ve İskeçe Din Görevlileri Heyeti'ni araya Yunan polisini koyarak kapıdan geri çevirmiş, daha sonra atama işlemine meşruluk kazandırmak için, A.B.D.'nin Selanik Başkonsolosu İskeçe'ye davet edilip Müftülük makamına getirilmiştir. Ancak bu olaya büyük tepki gösterilmesi sonucunda, A.B.D. Başkonsolos Yardımcısı Collins, Mehmet Emin AGA ve Ahmet FAİKOĞLU'nu 6 Eylül 1990 tarihinde ziyaret ederek Yunanlıların oyununu bozmuştur.

Yunan Hükümeti, Lozan Antlaşması'nı bir kenara itip, "zaten müslüman ülkelerde din görevlileri devlet tarafından atanıyor" diyerek, yaptığı atamaya yeni bir gerekçe uydurmaya çalışmıştır. Ancak Yunanistan'ın İslam ülkesi olmaması bir yana, 1.300.000.000 müslümanı temsil eden İslam Konferansı Örgütü'nün Genel Sekreteri Hamit El-Gabid, Yunanistan'a Batı Trakya Müslüman Türkleri'nin çiğnemenen milli ve dini haklarının geri verilmesini beklediklerini ve müslümanlar tarafından hür bir iradeyle seçilen müftülerin, müftülük makamına oturmalarına izin verilmesi hususunda İslam dünyası adına bir nota vermiştir.

Türk temsilcileri ile görüşmeye bile yanaşmayan Mehmet Emin ŞİNIKOĞLU'na tepkilerin artması nedeniyle, bu kişinin atanma işleminde imzası olan nahiye müdürleri, Başbakan Mitsotakis'e gönderdikleri mektuplarla valinin baskısı altında imza attıklarını ve imzalarını geri çektiklerini bildirmişlerdir.

İskeçe'nin Yassıören Nahiyesi Müdürü Nuri KADRI, Mitsotakis'e gönderdiği mektupta, İskeçe valisinin kendisini aldattığını ve okumasına bile izin verilmeyen bir belgeye imza atmak zorunda bırakıldığını belirtmiştir. Nuri

KADRI mektubunda İskeçe valisi tarafından oyuna getirildiğini vurgulayarak müftü ataması ile ilgili belgede yer alan imzasını geri çektiğini bildirmiştir. Aynı belgeyi imzalayan Sinikova Nahiye Müdürü Niyazi AVCI da yaptığı açıklamada, İskeçe Valisi KAVADOĞLU tarafından aldatıldığını ve imzasını geri çektiğini söylemiştir.

Batı Trakya'da müftülük sorunu, yaşanan bu olaylardan sonra, kanayan bir yarahalini almış ve günümüze kadar sürmüştür. Uluslararası Antlaşmaların açık hükümleri çiğnenerek, atanma yoluyla gelen ve müftülük makamını işgal eden bu kişiler, Batı Trakya Türk Azınlığı tarafından tecrit edilmektedirler. Müslüman Türk Azınlık, bazı hukuki işlemlerini halletmek gibi zorunlu haller dışında bu kişileri muhatap kabul etmemektedirler. Türk Azınlık, her zaman ve zeminde seçilmiş müftüleri tanımakta, atanmış müftüler hiç bir yere davet edilmemekte ve camilere girememektedirler.

Yunan yönetimi seçilmiş müftülerin gördükleri itibardan rahatsızlık duyarak bu kişileri "müftülük makamını gaspetme" suçundan mahkemeye sevk etmiştir. Gümülcine seçilmiş müftüsü İbrahim ŞERİF, bu gerekçeyle 21 Mayıs 1993 tarihinde Selanik Bidayet mahkemesine sevk edilmiştir. İtham şahitlerinin gelmemesi nedeniyle mahkeme 27 Haziran 1994 tarihine ertelenmiştir. Bu tarihte görüşülen makemede İbrahim ŞERİF, 9 ay hapse çarptırılmıştır. Kararın İstinaf Mahkemesi'nce onanması üzerine Yunanistan'daki iç hukuk yolları tükenmiş ve dava Uluslararası İnsan Hakları Mahkemesi'ne taşınmıştır. 2 Aralık 1999 tarihinde görüşülen dava İbrahim Şerif lehinde sonuçlanmış ve Yunan Devleti 2.700.000 drahmi para cezasına çarptırılmıştır. Uluslararası İnsan Hakları Mahkemesi'nin 717 sayılı bu kararının 14 Aralık 1999 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine İbrahim ŞERİF, dava sonucu kazandığı bu tazminatı Atina depreminde zarar görenlere bağışlamıştır.¹

1)

Vaaz ve İrşad Heyeti tarafından IV. Uluslararası Batı Trakya Türkleri Kurultayı'na sunulan "Batı Trakya'da İnanç ve İbadet Özgürlüğü" adlı metin için bkz. adı geçen kitapçık, s. 122

İskeçe Müftüsü Mehmet Emin AGA'da 12 Nisan 1994 tarihinde aynı gerekçe ile hakim karşısına çıkmış 23 ay hapse mahkum edilmiştir. İskeçe Bidayet Mahkemesi'nin verdiği bu karar istinaf edilmiş, 24 Ocak 1995 tarihinde Larisa İstinaf Mahkemesi bu cezayı 10 aya indirmiştir. Mehmet Emin AGA, Larisa Cezaevi'nde 6 ay kadar tutuklu kaldıktan sonra, rahatsızlığı nedeniyle geri kalan cezası paraya çevrilerek, serbest bırakılmıştır. Yayınladığı her mesajdan için hakkında dava açılan Mehmet Emin AGA, Mayıs 1996, Nisan ve Kasım 1997 ve 25 Şubat 1998 tarihlerinde Batı Trakya'ya hayli uzak olan Agrinya, Lamiya, Larisa ve Selanik gibi kentlerde yargılanmıştır. (Galip 1998, s.338). Mehmet Emin AGA 27 Ocak 1999 günü 1996 yılında yayınladığı bir mesaj nedeniyle, atanmış müftünün makam ve yetkisini gasp etmekten 17 ay hapis cezasına çarptırılır (Milliyet, 28 Ocak 1999). Yine 1 Aralık 1999'da 1998 yılında yayınladığı mesajda aynı suç işlediğinden 6 ay hapis cezasına çarptırılır (Milliyet 2 Aralık 1999). En son olarak da 31 Mayıs 2000 tarihinde aynı suçtan 7 ay hapis cezası almıştır (Milliyet 1 Haziran 2000).

7. BATI TRAKYA TÜRKLERİ'NİN SİYASAL ALANDA KARŞILAŞTIKLARI BASKILAR

7.1 Seçim Engellemeleri:

Siyasal alanda da Yunanistan tarafından Batı Trakya Türk Toplumu'nun önüne çok çeşitli zorluklar çıkarılmaktadır. Geçmiş dönemlerde bazı Müslüman Türk Milletvekili adaylarının, adaylık başvuruları çeşitli bahanelerle kabul edilmemiştir. Milletvekili seçimleri sırasında Türkiye'den oyunu kullanmak için gelmek isteyen, Yunan vatandaşı Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı mensupları, Yunanistan tarafından sınırdan içeri, sözde grev nedeniyle alınmayarak oy kullanmaları engellenmiştir.

Yine sırf bölgedeki oy dağılımını etkilemek üzere binlerce askerin, Batı Trakya bölgesine sevk edilerek oylarını bu bölgede kullanmaları sağlanmış ve böylece bölgedeki siyasi tercihin değiştirilmesine çalışılmıştır.

Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı, % 3'lük ülke barajı konmadan önce, Nisan 1990 seçimlerinde iki bağımsız milletvekilini, Yunan Paramentosuna göndermiştir. Bu milletvekilleri Dr. Sadık AHMET ve Ahmet FAİKOĞLU idiler. Ancak, seçimlerden sonra kurulan yeni hükümet, yeni bir seçim sistemi üzerinde çalışmalarını yoğunlaştırarak eski seçim sistemini değiştirmiştir. 1990 seçimlerinde iktidara gelen Yeni Demokrasi Partisi tarafından getirilen 163 sayılı yasayla "Bütün ülkede, partilerin, koalisyonların, bağımsız listelerin ve münferit adayların almış olduğu geçerli oyların toplamının en az yüzde 3'üne eşit sayıda oy almamış olan parti veya partiler koalisyonu veya bağımsız listeler veya münferit adaylar herhangi bir tasnifte ve hiçbir seçim bölgesinde...milletvekili sandalyesine hak kazanamaz." hükmü getirilmiştir.

Bağımsız adaylara da bu barajın uygulanması ile Türklerin bağımsız milletvekili çıkarmaları imkansız hale getirilmiştir. Keza, % 3'lük baraja göre

alınması gereken toplam oy sayısı 200.000'dir. Oysa Batı Trakya Türk Toplumu'nun toplam nüfusu 150.000 kişidir. 1990 seçimlerinde soydaşlarımız iki milletvekili çıkardıklarında bile Bağımsız Güven ve İktisat Listeleri'nin aldıkları toplam oy, seçimdeki geçerli oyların ancak **binde 71'ine** karşılık gelmekteydi.

Getirilen bu yasanın nedeni, Türklerin bağımsız milletvekilleri sayesinde parlamentoda, haklarına daha etkin bir biçimde sahip çıkma imkanının önüne geçilmesidir. Zira Yunanistan'daki diğer partilerden milletvekili seçilenler partiçi disiplin gerekçesi ile susturulmakta ve bir sonraki seçimde aday gösterilmemek tehdidi ile karşılaşmaktadırlar. Nitekim Bağımsız milletvekillerinin çıkarılabildiği dönemde Batı Trakya Türkleri Dr. Sadık AHMET önderliğinde Dostluk, Eşitlik ve Barış (DEB) Partisini kurmuşlardır. Ancak günümüzde de devam etmesine rağmen bu parti, yukarıda bahsedilen nedenlerden dolayı işlevini yapamaz durumdadır.

Önlerine konan bu anti demokratik uygulama sonucunda Türkler Yunanistan'da mevcut diğer partilerde siyaset yapmak zorunda kalmaktadırlar. Türklerin sahip oldukları büyük oy potansiyelleri nedeniyle bu bölgede seçimi kazanabilmek için Türk aday gösterme yarışı içine girmektedirler. Aynı yarış yerel seçimlerde de kendini göstermektedir. 22 Eylül 1996 seçimlerinde Türkler üç milletvekili çıkarmışlardır. Gümölcine'den Galip S. GALİP PASOK'tan, Mustafa MUSTAFA Sol İttifak (SINASPİSMOS)'tan İskeçe'den ise Birol AKİFOĞLU Yeni Demokrasi Partisi'nden seçilmeyi başarmışlardır. Ayrıca 1994 yerel seçimlerinde Gümölcine ve İskeçe'den 12 Müslüman Türk İl Meclisi'ne girmiş bunlardan biri Vali Yardımcılığı'na getirilmiştir (Galip, 1998, s. 340).

9 Nisan 2000 tarihindeki genel seçimde ise Türkler tek milletvekili çıkarabilmiştir. Rodop ilinden Galip S. GALİP PASOK milletvekili olarak meclise girmiştir. Fakat aynı bölgeden ve partiden adaylığını koymuş olan Ahmet MEHMET aleyhine diğer adaylardan DAMİYANİDİS ve Hrisa MANOLYA tarafından açılan davaların Yüksek Seçim Mahkemesi tarafından reddedilmesi üzerine Ahmet MEHMET'in yerine seçilmiş olan Hrisa

MANOLYA'nın millervekilliği 20 Eylül 2000 günü düşürülerek Ahmet MEHMET milletvekili olmuştur (Batı Trakya'nın Sesi, 2000, Sayı. 96, s. 21).

7.2. Basın ve İfade Özgürlükleri'nin Kısıtlanması:

Yunan Anayasası'nda sansürün yasaklanmasına, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ve AGİK sürecinde Yunanistan'ın taraf olduğu uluslararası antlaşmaların ifade özgürlükleri konusunda getirdiği güvencelere rağmen, Batı Trakya'da Türkçe olarak çıkan gazete ve dergiler ile Türkiye'den gelen basılı ve görsel-işitsel malzemeler konusunda çeşitli yasaklar uygulanmaktadır.

"Gerçek" gazetesi sahibi İsmail RODOPLU hakkında çeşitli defalar mahkeme açılmış ve 4.500.000 drahmi cezaya çarptırılmıştır. "Akın" gazetesi de 8.500.000 drahmilik ceza ödemeye mahkum edilmiştir. 24 Temmuz 1995 tarihinde şüpheli bir trafik kazasında hayatını kaybeden ve azınlığın sesini uluslararası platformlarda duyurabilmek için insanüstü çaba sarfeden, Sadık AHMET de 15 sayı boyunca yayımladığı "Güven" adlı gazetesinde yazdığı yazılar dolayısı ile kovuşturmayla uğramıştır.

Batı Trakya'da "Azınlık Postası" adlı gazeteyi çıkaran ve 17 yıl gazetecilik yaptıktan sonra 1984 yılında Yunan vatandaşlığından çıkarılan Salahaddin GALİP de 1960 ve 1973 yılları arasında 13 kez yargılanarak çeşitli cezalara çarptırılmıştır. Gümölcine, Selanik, Atina-Koridalos, Aighina adası ve Kassandra cezaevlerinde bu cezalarını tamamlamıştır (Galip, 1998, s. 326).

Geçmişte bunlardan başka, Türk televizyonlarının kahvehane gibi halka açık yerlerde izlenmesine jandarma tarafından yasaklar getirilmiş, Türkiye televizyonlarının izlenmesini engellemek için, Evros Balkanlarına Edirne'deki vericiyle aynı kanal üzerinde çalışan bir Yunan vericisi kurulmuştur.

Bugün başdöndürücü bir hızla gelişen teknoloji ve uydu sistemleri bu tip uygulamaların etkisini kırmış durumdadır. Yunanistan'da Türklerin çıkardığı bir çok gazete ve dergi mevcut olup, aynı zamanda Türkçe yayın yapan bir kaç yerel radyo da hizmet vermektedir. Batı Trakya'da Türklerin halen çıkarmakta olduğu gazete ve dergilerden bazıları şunlardır. Rodop Rüzgarı (Sahibi, İbrahim BALTALI), Öğretmenin Sesi (Sahibi, İlknur HALİL), Trakya'nın Sesi (Sahibi, Abdülhalim DEDE), Gerçek (Sahibi, İsmail RODOPLU), İleri (Sahibi, Halil HAKI), Gündem (Sahibi, Hülya EMİN) ve yukarıda sözü edilen Mihenk (Sahibi, Vaaz ve İrşad Heyeti)

7.3. Dolaşım Özgürlüğü'nün Kısıtlanması, 19. Madde, Pasaport ve Yasak Bölge Sorunları:

Bugün yürürlükte olmayan ve 11 Haziran 1998 yılında Yunan Meclis'ince kaldırılan, 1955 tarihli ve 3370 sayılı Yunan Yurttaşlık Yasası'nın 19. maddesi aynen şöyle idi: "Grek olmayan etnik kökenden bir kişi, geri dönme niyeti olmaksızın Yunanistan'dan ayrılırsa, bu kişinin Grek yurttaşlığını yitirdiğine hükmedilebilir. Bu hüküm, yurtdışında doğmuş ve oturmakta olan Grek olmayan etnik kökenli kişilere de uygulanır. Ana babasından ikisi birden veya hayatta olanı yurttaşlığını yitirmiş olan, reşit olmayan çocuklardan yurtdışında yaşayanlar da yurttaşlığını yitirmiş olarak ilan edilebilir. Yurttaşlık Konseyi'nin aynı yönde alacağı karara dayanarak bu konularda İçişleri Bakanlığı karar verecektir."

Bu madde, Yunan Anayasası'nın "bütün Yunan vatandaşları'nın yasa önünde eşit " olduğunu söyleyen 4/1. maddesine, "Grek yurttaşlığı sıfatının geri alınması, ancak başka bir yurttaşlığın isteyerek kabul edilmesi veya yabancı bir ülkede ulusal çıkarlara aykırı faaliyete girişilmesi durumlarında mümkün olabilir" hükmünü getiren 4/3.maddesine, "Dinsel inanç özgürlüğüne dokunulamaz. Bireysel ve medeni hakların kullanımı, kişinin dinsel inançlarına bağlı değildir" diyen 13/1.maddesi ile seyahat özgürlüğünü düzenleyen 14. maddesine aykırı idi.

Ayrıca 1989 tarihli Viyana Kapanış Belgesi'nin 20. paragrafındaki "herkesin kendi ülkesi dahil herhangi bir ülkeden ayrılma ve kendi ülkesine dönme hakkına tam olarak saygı gösterileceği" ilkesiyle, ırk ayrımına dayanarak vatandaşıktan çıkarılma konusunda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Kasım 1990'da imzalanan Paris Şartı'yla taban tabana zıtlık oluşturmaktaydı. Üstelik vatandaşıktan çıkarılma kararı idari bir karar olmasına rağmen, Yunanistan'da iç hukuk yolları bu karara itiraz konusunda, kapatılmıştı.

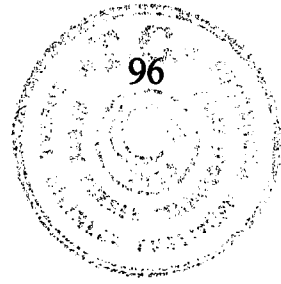
A.B.D'nin 1991 İnsan Hakları Raporu'na göre 1988'de en az 122 kişi, 1990' da 66 kişi ve Şubat 1991 itibarıyla ise 544 kişi bu yasaya istinaden vatandaşıktan çıkarılmıştır. Bunların arasında 3 yaşında bebekler, 100 yaşını geçmiş kişiler ve atıldığı sırada Yunan ordusunda askerliğini yapmakta olan kişilerin de olması dikkat çekicidir. Bu tip uygulamalar sadece Türkiye'ye gidip gelenler için değil Almanya ve diğer ülkelere çalışmaya gidenlere de yapılmıştır (Uluslararası İlişkiler Ajansı 'İNAF', Türk-Yunan..., 1992, s. 21). Bugün bu yasa yüzünden vatansız (Haymatlos) konumuna düşmüş Yunanistan'da 300 kişi, Türkiye'de ise 1700 kişi mevcuttur. Bu yasa ile vatandaşıktan çıkarıldıktan sonra başka bir ülkenin vatandaşlığına geçmiş olanların sayısı ise 60.000 kişi gibi çok büyük bir sayıya ulaşmıştır.¹

Yunan makamları bu vatandaşıktan çıkarma işlemlerinde 19. maddeden söz etmemeye özen göstermişler, ancak Yunanistan'ın Frankfurt Büyükelçiliği böyle bir belgeyi 9 Mayıs 1984 tarihinde vermiştir.

İskeçe'nin Şahin Nahiyesi Müdürü Fikri İHTİYAR hakkında, aralarında Yunan ordusunda askerlik yapanların da bulunduğu 30 Türk'ün, vatandaşıktan çıkarılabilmeleri için Yunan polisinin istediği "bir daha geri dönmek üzere Yunanistan'ı terkettiler" şeklindeki bir belgeyi hazırlamayı

1)

Gazeteci Mehmet Dökkancı tarafından IV. Uluslararası Batı Trakya Türkleri Kurultayı'na sunulan "Hak Arama Mücadelesi'nin Uluslararası Boyutu" adlı bildiri metni için bkz. a. g. kitapçık, s. 75

GENERALKONSULAT VON GRIECHENLAND

Frankfurt a.M., den 09.05.1984

As. F.1071/64/AS754

BESCHEINIGUNG
(zur Vorlage bei einer Behörde)

Herrn Arabatzis Houssein Oglou, Houssein wird hiermit bestätigt,
daß nach Maßgabe der Bestimmungen der Art. 19 des Griechischen
Staatsangehörigkeitsgesetzes sowohl ihm wie auch seiner Ehe-
frau Nehide und seinen Kindern Hasan und Jasemin die griechische
Staatsangehörigkeit aberkannt wurde.

Ihre griechischen Reisepässe wurden eingezogen.

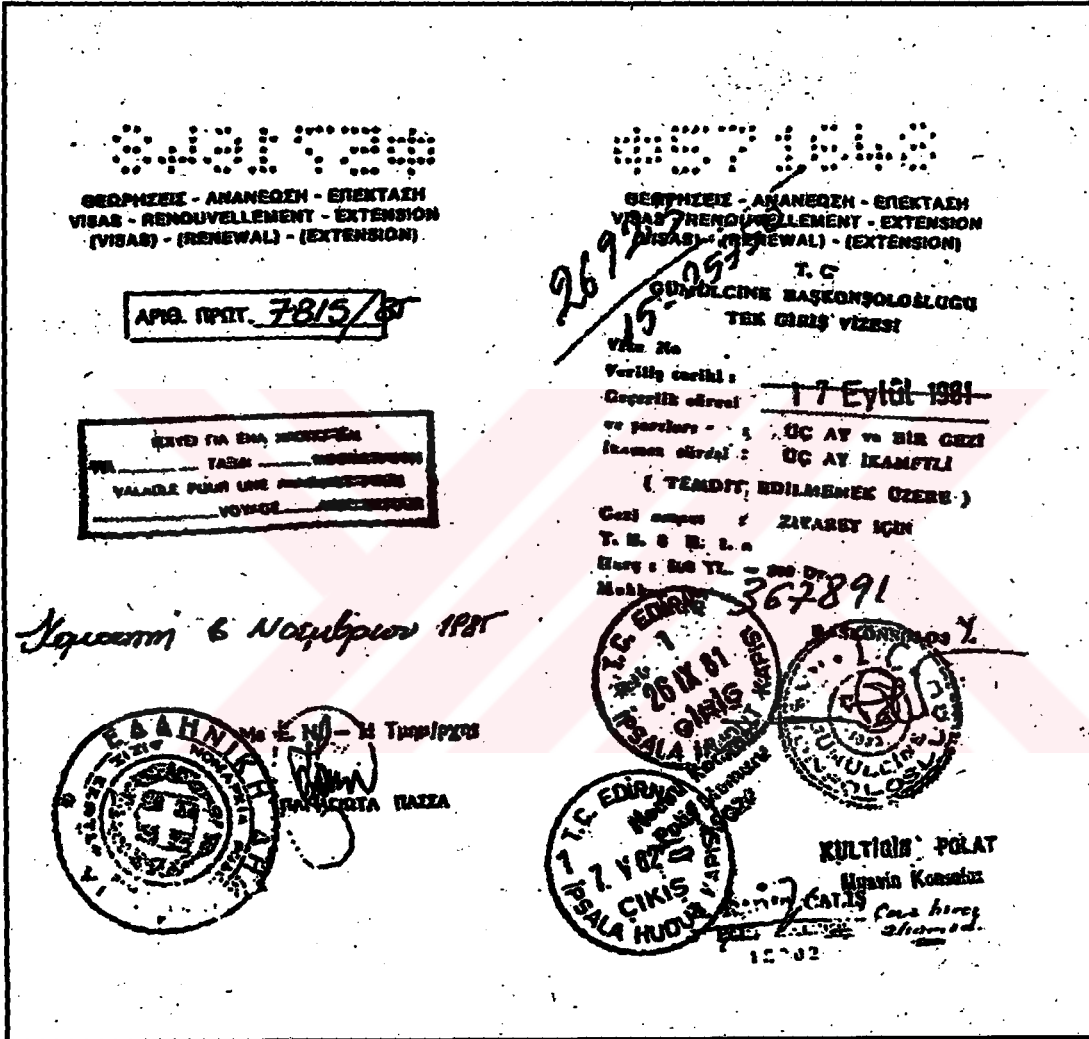

Die Generalkonsulin
Panéllis Carabassalis
Konsul

Şekil-7.1. 19. maddeye göre Yunan yurttaşlığından atılma belgesi
(Oran, 1991, s. 328)

reddettiği için dava açılmıştır (Whitman, 1990 s. 13). 23 Nisan 1991'de
İskeçe Bidayet Mahkemesi'nde görülen dava sonucunda Fikri İHTİYAR'a 18
ay hapis ve 3 yıl medeni haklarından men cezası verilmiştir.

Yunanistan'da seyahat özgürlüğünü kısıtlamaya yönelik çalışmalardan
birisi de pasaportlar konusu idi. 1985 yılından itibaren ortaya çıkmaya
başlayan bu uygulama, özellikle okuma yazma bilmeyen kişilerin
pasaportlarındaki "Dönüş dahil, birden fazla çıkış için geçerlidir" ibaresinin
"Dönüş dahil" sözcükleri karalanarak yapılmaktaydı. Bunu farketmeden çıkış
yapan kişiler bir daha Yunanistan'a sokulmamış ve 19. madde ile
vatandaşlıktan çıkarılmıştır. Ayrıca yine bu konu ile ilgili olarak Yunan
vatandaşlarına 5 yıl geçerli pasaport verilirken Türk azınlığa 1 yıl geçerli

pasaport uygulaması yapılmıştır. Ancak pasaport konusunda azınlık basını ve zamanın bağımsız milletvekilleri Sadık AHMET ve Ahmet FAİKOĞLU tarafından sert tepki verilmesi ve Türkiye'nin de "Dönüş dahil" sözcükleri karalanmış pasaportları taşıyanlara giriş yaptırmaması nedeniyle Yunanistan bu uygulamasından vazgeçmek zorunda kalmıştır (Oran, 1991, s. 217-218).

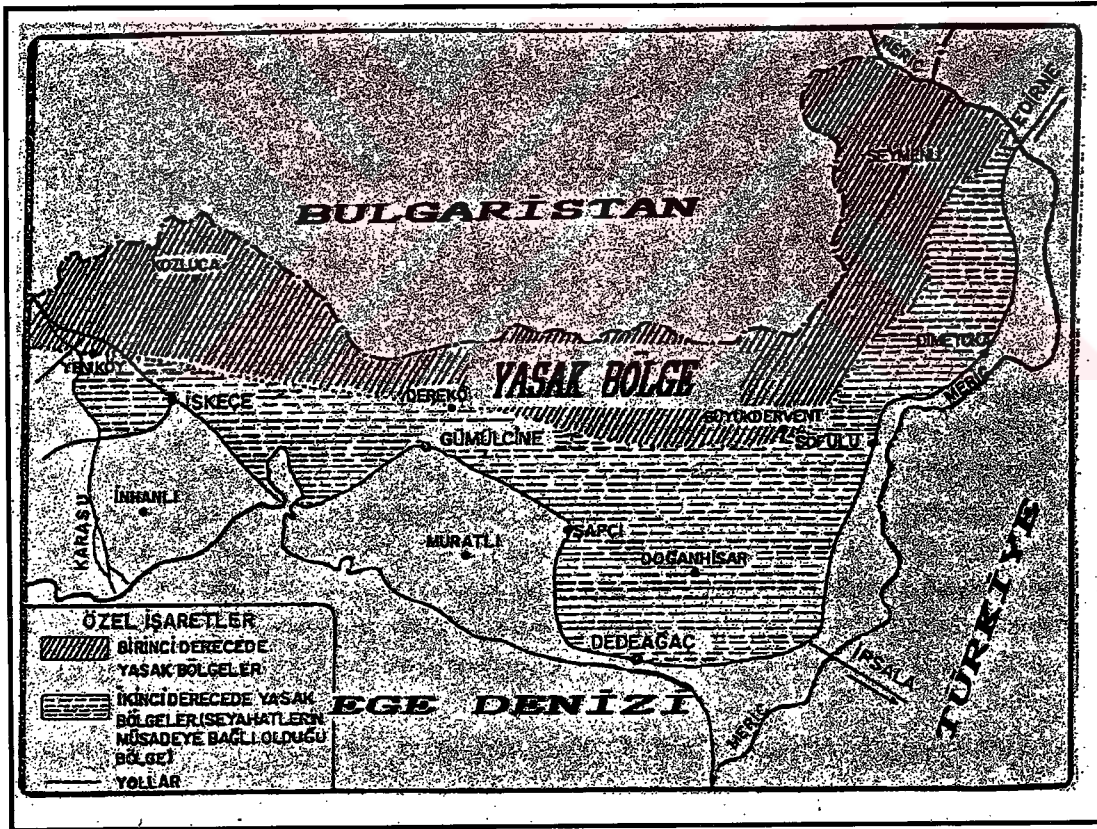

Şekil-7.2 Dönüş hanesi'nin üzeri çizilmiş pasaport (Oran, 1991, s. 329)

Yurtdışına çıkışlarda dolaşım özgürlüğünü kısıtlayan yukarıda saydığımız uygulamalara ek olarak, yurtiçinde de "Yasak Bölge" uygulaması sayesinde soydaşlarımızın dolaşım özgürlüğü kısıtlanmıştır. 1936 yılında çıkarılan 376 sayılı kanunla Batı Trakya'da, Bulgaristan sınırı boyunca 10-25 kilometre derinlikteki bölge, "Yasak Bölge" ilan edilmiştir. Yasak Bölge Batı Trakya'da, kuzeyden güneye giderken Bulgaristan sınırına 8 kilometre kala başlayıp, sınır boyunca Türkiye'ye doğru uzanan bölgedir.

Bölge fiilen 1953'te "kuzeyden komünist sızmasını önlemek" gerekçesiyle kurulmuştu. Oysa asıl işlevi, dağlık Balkan Kolu'ndaki Pomak Türklerini, göç ettirilmek istenen Ova ve Yaka'da yaşayan soydaşlarımızdan soyutlayarak asimile etmektir. Türkiye'ye bitişik Dedeoğlu (Evros) ilinde çok az Türk kaldığı için Yasak Bölge uygulaması burada hissedilmemiştir.

Batı Trakya'nın yaklaşık 1/8'ini kaplayan Yasak Bölge'nin güneyinde hemen hemen aynı genişlikte askeri "Kontrollü Bölge" yer almaktadır. Bölgede İskeçe ili sınırlarına dahil 69 Türk köyü, Rodop ilinde 49 Türk köyü ve Evros ilinde 7 Türk köyü yer alırken 35.000-40.000 kişi yaşamaktadır (Whitman, 1990, s.14).

Şekil-7.3. Yasak Bölge Sınırları (Uluslararası ilişkiler ajansı 'İNAF', Türk-Yunan...,1992, s. 28)

Yasak Bölge ile ilgili kanunun hala yürürlükte olmasına rağmen günümüzde Yunan vatandaşları için izin alma şartı kalkmış, yabancılar içinse hala devam etmektedir. Ancak uzun yıllar Yasak Bölge'ye giriş Ova ve Yaka köylüleri için özel bir paso ile yapılmıştır. Bölge, saat 24.00 ile 08.00 saatleri

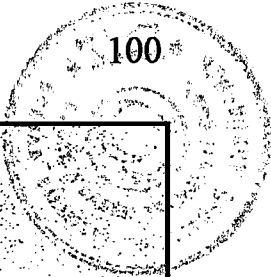
arasında tamamen kapatılarak çıkışlar da aynı şekilde özel bir paso ile yapılmıştır. Yasak Bölge'de yaşayanlar evlerinden 30 km. yarıçaplı bölge içinde olmak zorunda bırakılmışlardır.

Yunan-Bulgar ilişkilerinin düzelmesine ve 1989 yılında komünizmin yıkılıp, Doğu bloğunun dağılmasına rağmen Yasak Bölge uygulaması'nın son yıllara kadar resmen devam etmesi; amacın asimilasyon olduğunun en açık göstergesidir. Yunanistan 17 Kasım 1995 tarihinde Batı Trakya'da Yasak Bölge uygulamasının kaldırıldığını açıklamış; 26 Kasım 1995'te de Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Ömer AKBEL, Yasak Bölge uygulamasının sadece İskeçe bölgesini kapsadığını bu nedenle kısmi ve yetersiz olduğunu söylemiştir. Uygulamanın tam olarak kalkması 1998 'den sonradır.

7.4. Yunanistan'ın Türkleri Bölme Çabası ve Pomaklar ve Çingeneler Konusu:

Çalışmamızın başında bölgenin tarihçesini verirken de değindiğimiz, Batı Trakya'da ilk Türk varlığı, Orta Asya'dan göç eden "Batı Kolu" ile Balkanlar'a M.Ö. 2. yüzyılda gelen İskit Türkleri ile başlamıştır. M.S. 4. yüzyılda Hun Türkleri, 5. yüzyılda Avar Türkleri, 9. yüzyılda Peçenekler ve 11. yüzyılda da Kuman Türkleri bölgede Türk varlığını temsil etmişlerdir.

Kuman Türkleri'nin Balkanlara gelmeleri M.S. 916 yılında Kuzey Çin'de Hitay Devleti'nin ortaya çıkmasıyla başlamıştır (Memişoğlu, 1999, s. 17). Kuman Türkleri'nden olan Pomak Türkleri, 996 yılında hanları Volodar 'ın liderliğinde Rusya'ya sürekli olarak akınlar düzenlemişler ve bu akınlardan sonuç almak üzere iken Volodar'ın, Rus Knez'i Alexander Popaviç tarafından gerçekleştirilen bir suikast sonucu öldürülmesi ile Peçenek Türkleri'ne katılarak Balkanlar'a inmişlerdir. M.S. 1034 yılından itibaren Rodoplar, Batı Trakya ile Pirin ve Vardar Makedonyası'nı hakimiyetleri altına almışlardır. Pomak Türkleri'nin bölgeye ilk yerleşmeleri böyle gerçekleşmiştir.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
 ΤΜΗΜΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΑΝΘΗΣ
 Αριθ. Άδειας
ΑΔΕΙΑ ΕΙΣΟΔΟΥ ΕΙΣ Ε.Ζ.

Έκδοσις	Αδεια είσοδου εις Ε.Ζ.
Όνομα	Διεύθυνση παραγωγής
» Πατρός	Αρχειολόγος
» Μητρός	
Έτος γεννήσεως	Μήσων μεταφράς
Τόπος γεννήσεως	Πόλις ή Κωμία έπιστάτης
Αιτιώμενος Διοριστής	
Έπαγγελμα	Μέλη οικογενείας συνυφαινομένη την άνωτέρω
Έξουσιοδότης και έγκριτικός	(ή έλαττα)
Αριθ. Αποφ. ταυτότητας	
Εν Σάνθη τη	19
Ο Διοικητής Ασφαλείας	

Η παρούσα άδεια να θεωρηθή υπό της Αρχής του τόπου μεταβίσεως, έλλοιπε: 58 πόντος υπό του Προέδρου της Κοινότητος, μετά την ληξάν να έπιστροφή ήσιν.

Ο κάτοχος του Άδειας κυκλοφορίας όφείλει να φέρη μαζί τούτοις και τό Ατομικόν βελτίον ταυτότητας νέου τόπου.

Τυχόν παράβασις των όρων αυτής συνεπάγεται κυρώσεως του Α.Ν. 376)36.

Şekil-7.4. Yasak Bölge'ye giriş çıkışta kullanılmış olan özel paso (Yaz, 1986, s.49).

Peçenek Türkleri ve onlara tabi olan Kuman Türk kavimlerinin bölgeye yerleşip İstanbul surlarına dayanması Bizans'ta büyük rahatsızlık yaratmış ve 1050 yılında bir ordu kurup, bu bölgeye saldırmasına neden olmuştur. Ancak Peçenek ve Pomak Türkleri, Bizans Ordusu'nu Peristhalb'ta mağlup etmişlerdir. Bizanslılar bu yenilgi üzerine barış istemişler ve 1054 yılında 30 yıl süreli bir barış antlaşması yapılmıştır. Antlaşma sonunda Rodoplar, Batı

Trakya ve Makedonya Pomak Türkleri'nin elinde kalmış Peçenekler ise Kosova, Yenipazar ve Bosna'ya çekilmişlerdir. 1087 yılında ise Kuman Türkleri ile Peçenek Türkleri arasında bir devlet (federasyon) kurulmuştur. Bu devletin başkenti Kumanova şehridir (Rodopların Sesi, 1973, Sayı.1, s. 13). Ancak "Kuman-Peçenek Türk Federasyonu", 1091 yılında yıkılmıştır (Memişoğlu, 1999, s. 19).

Müslüman Türklerin, Dedeagaç, Kavala ile Selanik deniz mahreçleri üzerinden Batı Trakya, Rodop, Ege Makedonyasıyla, Teselya ve Pirin Makedonyasına ilk çıkış tarihi 1065 yıllarına rastlar. Bizans kroniklerine göre; bu yıllarda Konya yöresinden 55.000-60.000 Yörük-Türkmen, yukarıda belirtilen bölgelere Bizans yönetimince, deniz yoluyla gönderilip iskan edilmişlerdir. Çaka Bey'in Ege adaları hakimiyeti döneminde de Batı Anadolu'dan 54.000 kadar Yörük-Türkmen Dedeagaç ve Kavala üzerinden Orta Rodoplara gitmiştir. Ayrıca Osmanlı döneminde, 100.000 civarında Yörük-Türkmen Aydınoğlu Gazi Umur Bey'in teşviki ile Rodoplar'a yerleşmiştir (Yaver, 1938, s. 55).

1065-1335 yılları arasında Batı Trakya, Rodoplar ve Makedonya bölgelerine göçerek yerleşen 200.000 kadar müslüman Türkmen-Yörük Türkleri ile Pomak Türkleri arasında var olan kültür bağı, daha önce Şaman olan Pomak Türkleri'nin kısa zamanda İslamiyeti kabul etmelerini sağlamıştır.

1358-1362 yılları arasında da Batı Trakya'ya Gazi Süleyman Paşa, Timurtaş Paşa, Lala Şahin Paşa, Doğan Bey, Hacı İlbey, Gazi Evranos Bey, Deli Balaban Bey ve Akçakocaoğlu yönetiminde dalgalar halinde gelen yörüklerle, buradaki Pomak Türkleri'nin ataları yerleşmeleri için destek olmuşlardır.

Balkan ve Batı kaynaklarında "Pomak" kavramı, ancak 1830'lu yıllarda görülmeye başlanmıştır. Bu sözcük, bir sıfat olarak bölge Türklüğünün bir parçası olan Pomak Türkleri'ne, Slavlarca verilmiştir. Kelimenin Balkan Slav lehçesindeki anlamı, "yardımcı" dır. Slav lehçelerinde "pomaga" ve "pomagadic" şekillerinde telaffuz edilen kavram zamanla "pomak" şekline

dönüşmüştür. Kelimenin bu Kıpçak-Kuman kökenli gruplara isim olarak verilmesi, yukarıda değinildiği gibi Balkanlar'a gelen yörüklerle iskanlarında yardım etmelerinden kaynaklanmaktadır.

Pomak Türkçesi'ni oluşturan sözcüklerin %30'u Ukrayna Slavcası, %25'i Kuman-Kıpçakça, %20'si Oğuz Türkçesi, %15'i Nogayca ve % 10'u Arapça'dır. Ukrayna Slavcası'nın %30 oranında bulunmasının başlıca nedeni Kuman Türkleri'nin 1016 ve 1216 yılları arasında Ukrayna ve Lehistan (Polonya) ile Beserabya steplerinde Slavlarla 56 defa savaş yapmaları ve üç yüzyıl Slav-Rus steplerinde göçebe olarak yaşamalarıdır. % 10 oranındaki Arapça kelimenin bulunması ise Pomak Türkleri'nin Müslüman oluşlarından kaynaklanmaktadır.

Pomak Türk lehçesi ve bu lehçeyi içeren özellikler Çağatay-Türk lehçe grubuna dahildir. Pomak Türk lehçesi: Rodop Pomak-Türk lehçesi, Katrancı Pomak-Türk lehçesi ve Tuna Harvari Pomak-Türk lehçesi olmak üzere üç gruba ayrılır (Memişoğlu, 1999, s. 31).

Yukarıda açıkladığımız tarihsel gerçekliklerle, Pomaklar üzerinde Bulgarların "Müslüman Bulgarlar", Yunanlıların ise Elen Müslümanlar" iddialarını tamamen mesnetsiz olarak niteleyebiliriz.

Balkanlarda 1900'lü yıllara kadar Osmanlı Devleti'nin hoşgörülü idaresi altında kültürel özelliklerini koruyarak yaşayan Bulgarlar, önce yukarıda "Giriş" bölümünde açıklandığı gibi Bulgar Prensiği'nin kurulması; ardından da 1909 yılında Bulgar Devleti'nin oluşumuyla, Bulgaristan sınırları dahilinde kalan Türkleri daha küçük topluluklar halinde parçalamak üzere bir politika uygulamaya başlamışlardır. Dağlık bölgelerin birbirinden tecrit edilmiş coğrafik şartlarına bağlı olarak, tarihsel süreç içerisinde birbirinden farklılaşmış lehçe ve şiveleri kullanan Türkleri birbirinden koparabilmek için Bulgarlar Türklerin yaşadığı yerleri, Pirin Makedonyası, Rodoplar, Kuzey Trakya ve Deliorman bölgeleri olarak ayırmışlardır. Ancak, bölge insanımızın farklı kültürlerin etkisine girmesi yönünde çaba sarfeden Bulgarlar bu siyasetlerinde başarılı olamamışlardır.

Bulgarların iddialarına göre Osmanlı Türk eyalet yöneticilerinin hepsi "kolonizatör" olup bu kolonizatörler Rodop Bulgarlarını islamlaştırmışlardır. Pomak Türkleri'nin islamlaştırılan Bulgarlar oldukları tezini savunanlar, bu kolonizatörlerin bölgedeki diğer Bulgarları, Makedonları, Uahları, Gagavuzları ve Şopları neden islamlaştırmadıkları sorusunu yanıtlayamamaktadırlar. Keza, Pomak Türklerinin ne etnik yönden ne de dil yönünden Bulgarlar ile hiçbir ilişkisi yoktur (Cevad, Tarihsiz, s.179- 191).

Tarih bilimi, Pomakların onbirinci yüzyılda Rodoplara yerleşmiş olan Kuman Türkleri'nin torunları olduğunu göstermektedir. Bu insanlar, Türk kültürünün tüm özelliklerini taşımakta, dilleri, el sanatları, giyim kuşam ve folklorik özellikleri ile Orta Asya Türkleri'nin yaşayış biçimini hala devam ettirmektedirler. Ayrıca bu kişiler Batı Trakya Türk Azınlığı'nın en dindar kesimini oluşturmaktadırlar.

Yunanlılar'ın Pomakların "Yunan Kökenli Müslümanlar" olduklarını iddia etmesi, Batı Trakya Türkleri'ni bölüp parçalamak için ortaya attığı bir propagandadan öte değer taşımamaktadır. Osmanlı'nın bölgede hakimiyet kurmasını takip eden yıllarda, buralara yüzyıllar önce gelmiş bulunan "Kıpçak-Kuman Türkleri" Aydınöğlu Gazi Umur Bey'in birliklerine gönüllü olarak ileri karakol görevi yapmışlardır.

Bütün bu gerçeklere rağmen Yunanistan, Pomak Türklerini, Türklerden ayırma ve Yunan asıllı olarak gösterme çabalarını sürdürmektedir. Bu konuda çeşitli propaganda kitapları yazılmakta, Pomakların "zorla müslümanlaştırılmış Yunan Trakyalıları" ve "Elen asıllı müslümanlar" olduğu iddia edilmektedir. Yunan basınında da "hükümetin Batı Trakya konusunda daha aktif bir politika izlemesini ve Pomaklara özel bir ilgi gösterilmesini" isteyen yazılar yer almaktadır (Uluslararası İlişkiler Ajansı'İNAF', Türk-Yunan..., 1992, s. 14-16). Son yıllarda bazı Yunan tarihçi ve sosyologları Pomak Türkleri hakkında bilimsellikten tamamen uzak tezler ortaya atmışlardır. Bu kişiler arasında GONATAS, MİLONAS, MAGKRİTOS, SOLTARİDİS, HİDİROĞLU, MOUSOPOULOS ve FOTEAS gibi isimler sayılabilir (Çavuşoğlu, 1993, s. 10).

Örnek olması açısından, eski Rodop Valisi Panagiotis FOTEAS tarafından yazılan Yunan propaganda kitabında yer alan iddialar şöyledir: "Yunan tarihçilerin çoğu, Pomakların büyük İskender döneminde Rodoplar'da yaşayan Agrianlar olduğunu savunmaktadır. İskeçe Pomakları kendilerine "Aren" demektedirler. İskeçe şehrinin yukarı mahallesi Aren mahallesi adını taşımaktadır. Bu mahalle 1878'de Bulgarlar'dan kaçan Pomaklar tarafından kuruldu (Foteas, 1978, s. 4)." Kitapta ayrıca Bulgar iddiaları da belirtildikten sonra, "Türklere göre Pomak kelimesi, Peçenek kelimesinden türemiştir. Türkler Pomakların M.S. dördüncü yüzyılda Bizans'a saldıran Kuman ve Peçeneklerin soyundan olduğunu ifade ediyorlar" (Foteas, 1978, s. 3) şeklinde bir görüşe yer verilmiştir.

Şu satırlar ise çok düşündürücüdür. "Pomakların kafatası yapısı ile göz renklerine baktığımızda, Türk ve Bulgarlara benzemediklerini görürüz. Pomaklar mavi gözlü, sarışındır. Türkler Hunlar gibi, sarı ve Tatar ırkındandır. Dil bakımından Pomaklar Bulgar diline benzeyen bir dil konuşmaktadırlar. Bulgar dilini, Türk ve Yunan dillerinin zorluğu yüzünen tercih etmişlerdir. İskeçe Pomaklarının dilinde daha çok Bulgar kelimesi, Gümülcine Pomaklarının dilinde ise Türk kelimesi vardır. İskeçe ve Gümülcine Pomakları arasında da farklılıklar vardır. İskeçe Pomakları uzun boylu, güzel vücutlu, sarışın, hızlı, açığöz, Gümülcine Pomakları ise kısa boylu, uyuşuk, esmer ve eblehtirler. Ancak Gümülcine Pomakları İslamiyete koyu biçimde bağlıdırlar." (Foteas, 1978, s. 5).

Yukarıdaki paragrafta yer alan "Türkleri sarı ırktan olduğu", "Yunanca ve Türkçe'nin zorluğu nedeniyle Pomakların Bulgarca'ya benzer bir dili öğrendikleri" gibi bilimsellikten uzak iddialar; kafatasçılığa dayalı bir ırkçılıkla ve Gümülcine'li Pomak Türklerine yapılan hakaretlerle süslenmiştir.¹

1)

Panagiotis FOTEAS'ın I Pomaki Tis Thrakis (Batı Trakya Pomakları), Gümülcine, 1978 adlı kitabı Ümit KURTULUŞ, tarafından Türkçeleştirilmiş ve yukarıdaki alıntılar Doç. Dr. M. Cihat ÖZÖNDER'in "Pomak Türkleri" adlı makalesinde yer almıştır Makale için Bkz. Batı Trakya'nın Sesi, İstanbul, 1988, Sayı 4, s. 16-19

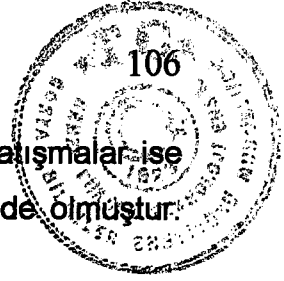
Bu satırları yazan zihniyetler Pomakça alfabe ve sözlük çalışmasının yanı sıra "ZAGALİSA" adlı bir gazete çıkararak özellikle Balkan Kolu'ndaki soydaşlarımıza okutturma çabası içine girmişlerdir. Yunan istihbaratınca çıkarıldığı bilinen bu gazetelere kimse rağbet etmemiştir (Batı Trakya'nın Sesi, 1998, Sayı. 86, s. 12-13).

Yunanistan, son yıllarda Çingeneleri de örgütleyip Batı Trakya Türklerini bölme çabasına bir yenisini eklemiştir. Bunun nedeni ise son yıllarda "müslümalığı" kabul eden Çingenelerin sayısındaki artışın Yunan makamlarını endişeye düşürmesidir. Atina bu yüzden Çingenelere önem vermeye başlamış, onlara Cemiyetler kurdurmuş, hristiyanlığı kabul edecek olanlara sosyal haklar tanıyacağı vaadinde bulunmuştur. Batı Trakya'daki Türk Azınlığa baskı yapıldığına dair Amerika ve Avrupa'da yayımlanan raporlardan sonra Yunanistan kendisini temize çıkarmak için Çingeneleri devreye sokmuştur. Kuzey Yunanistan'da alalacele kurulan "Çingene Kültür Derneği" aşağıdaki bildiriye yayımlamıştır:

"Yunanistan'da yaşayan 100.000 Çingene'nin % 95'i Hristiyan Ortodoks'tur. Müslüman olanların bizimle hiç bir ilişkisi yoktur. Yunanistan'da yaşamaktan mutluyuz. Üzerimizde herhangi bir baskı yok. Biz Yunan vatandaşlarıyız, herhangi bir azınlık iddiamız da yoktur."

Çingeneler 90'lı yıllara kadar Yunanistan'da dışlanmış, hor görülen bir topluluktur. Vatandaşlık hakları olmadığı gibi, oy kullanamıyor ve pasaport alamıyorlardı. Kendilerine bu haklar ancak kiliseye gidip, vaftiz olmaları şartıyla veriliyordu. Buna rağmen Ortodoksluğu kabul edenlerin sayısı Yunanistan tarafından kurdurulan Çingene Kültür Derneği'nin iddia ettiği gibi yüksek oranda değildir. Batı Trakya'daki Çingeneler, Yunan baskılarına rağmen müslümanlıklarını korumaktadırlar. Yunanistan'da biraz insanca yaşamak isteyenler ise, zoraki Ortodoks olmuşlardır (Uluslararası İlişkiler Ajansı'İNAF', Türk-Yunan..., 1992, s. 16-17).

Yukarıda "29 Ocak 1988 Yürüyüşü" başlığı altında da belirtildiği gibi "Türk" adının yasaklanması üzerine yapılan yürüyüşte göstericilerin büyük bir

kısmını Yasak Bölge'den inen Pomaklar oluşturmuş, en sert çalışmalar ise Çingene kökenlilerin oturduğu İskeçe'nin Kalkanca mahallesinde olmuştur. Yunanistan'ın bu bölücülük çabaları böylece boşa gitmiştir.

Yunanistan'da Türkler dışında Makedon, Arnavut, Ulah azınlıkları da mevcuttur ve Yunanistan benzer bir şekilde bu azınlıkların da varlığını reddetmekte çeşitli haklarını vermemekte direnmektedir. Ayrıca bu azınlıkları da asimile etme ve göç ettirme politikası izlemektedir (Balkaç, 1997, s. 37).

8.YUNANİSTAN'DA TÜRK KİMLİĞİ'NİN REDDİ VE SONUÇLARI

8.1. Türklere Yapılan Tahrik ve Baskılar:

Yunanistan, uzun yıllar Batı Trakya'da Türk varlığını reddetmiştir. Buna gerekçe olaraksa Lozan Barış Antlaşması'nda "Müslüman Azınlık" deyiminin kullanılmasını göstermiştir. Ancak Lozan Antlaşması'na ek olarak imzalanan göç anlaşmasının başlığı "Türk ve Rum Ahalilerin Değişimi"dir. Ayrıca Milletler Cemiyeti tarafından 5 Mart 1925'te Cenevre'de hazırlanan raporun başlığı da "Batı Trakya'da Türk Irkından Azınlık"tır. 25 Mart 1935 tarihli Türk ve Yunan Halkları'nın Mübadelesi Komisyonu tarafından verilen belgelerde de Batı Trakya Türkleri'nin varlığı açıkça kabul edilmektedir (Bkz. Şekil-8.1.). Ayrıca "eğitim" konusunda ayrılığı ile gördüğümüz 1954 yılında Batı Trakya'daki azınlık okullarının isimlerinin, Müslüman Okulları yerine Türk Okulları olarak değiştirildiğine dair genelgeler Yunanistan'ın Türk varlığını açıkça kabul ettiğinin göstergesidir.

Yunanistan'ın "Müslüman Elenler" tezini işlemesi kendi içinde çelişki yaşadığının da net bir göstergesidir. Yunanistan Dışişleri Bakanlığı'nda "Dış Yunanlılar Müdürlüğü" bulunmaktadır. Bu müdürlüğün görev sahası dış ülkelerde yaşayan Yunanlıları kapsamaktadır. Amerika, Avusturalya, İngiltere ve diğer ülkelerde yaşayan Yunan kökenlilerden "Elinoamerikanos", "Elinoavustralianos", "Elinoenglezos" yani "Yunan soylu Amerikalı", "Yunan soylu Avustralyalı" veya "Yunan soylu İngiliz" diye bahsederler (Bkz. Şekil-8.2.). Eğer Yunanlı idarecilerin ve Yunan basınının iddia ettikleri gibi, Batı Trakya'da yaşayan Türkler, "Müslüman Elenler" ise, o zaman bu bahsedilen ülkelerde yaşayanlarında "Ortodoks Amerikalı" vb. olması gerekmektedir.

Azınlığın bu politika karşısında Türk kimliğini öne çıkarması bir çok baskılarla, tahriklerle, kişisel zorbalık olaylarından tutunda mezarlıklara saldırılara, cami yakma olaylarına kadar giden bir dizi sindirme taktiklerine maruz kalmalarına sebep olmuştur.

9 ^η ΜΙΚΤΗ ΥΠΟΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΠΑΝΘΥΣΜΩΝ (ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΕΤΑΒΛΙΩΝ) (ΕΚΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ)	NEUVIEME SOUS-COMMISSION MIXTE POUR L'ECHANGE CERTIFICAT D'ETABLI (DE NON-ECHANGEABILITE)
№ 8221 Όνομα: <i>Λαυρέντιος</i> Όνομα πατρός: <i>Λαυρέντιος</i> Όνομα μητρός: <i>Ελένη</i> Τόπος & ημερομηνία γεννήσεως: <i>Κομοτίνι 1890</i> Κατάσταση: <i>Κομοτίνι, Έγγραφος ελ</i> Τόπος εγγραφής: <i>ελ</i> Λογισμικό μητρώου: <i>ελ</i> Υπογραφή: <i>ελ</i> Συμπληρώνω προς απώρευση της 9ης Υποεπιτροπής Ανταλλαγής Ελληνοτουρκικών πληθυσμών Ότι <i>Λαυρέντιος</i> <i>Λαυρέντιος</i> <i>ελ</i> εγγεγραμμένος ως έταβλι (μη ανταλλάξιμος) Κομοτίνι τη 5 Σεπτεμβρίου 1930 Ο Έλληνας Ανταγωγός Le Membre Hellène	№ 8221 Nom de famille: <i>Λαυρέντιος</i> Prénoms: <i>Λαυρέντιος</i> Nom du père: <i>Λαυρέντιος</i> Nom de la mère: <i>Ελένη</i> Lieu et date de naissance: <i>Κομοτίνι 1890</i> Domicile: <i>Κομοτίνι, Έγγραφος ελ</i> Lieu d'inscription: <i>ελ</i> à l'état civil: <i>ελ</i> Profession: <i>ελ</i> Suivant décision de la Neuvième Sous-Commission Mixte pour l'Echange des Populations Grecques et Turques est reconnu établi (non-échangeable) Κομοτίνι, le 8 Septembre 1930 Ο Τούρκος Ανταγωγός Le Membre Turc

Şekil-8.1. Mübadele Komisyonu tarafından verilen yerleşilik (étaibli) belgesi (Oran, 1992, s. 327)

Şekil 8.2. Yunan basınının dış Yunanlılar hakkındaki haberleri (Uluslararası İlişkiler Ajansı'İNAF', Türk-Yunan..., 1992, s. 34)

Şekil 8. 3. Yunan İstihbaratı'nın tahrik bildirileri (Uluslararası İlişkiler Ajansı'İNAF', Türk-Yunan..., 1992, s.35)

Tahrikler çok yönlü olarak kendisini göstermektedir. Bunlardan birincisi, Rumca "Türklere Ölüm" türünden bildiriler dağıtılmıştır (Akın, 13 Mart 1973). İkincisi, "Sen, yeni bir Barış Harekatı sayesinde, ecdat yadigarı bu topraklar üzerinde ayyıldızlı sancağını tekrar dalgalandıracaksın" türünden ve Akropolis gazetesine göre Atina'dan postalandığı damgasından anlaşılan "Yunanistan Türkleri Kurtuluş Birliği" imzalı bildiriler dağıtılmıştır (Bkz. Şekil-8.3.). Yunan İstihbarat Teşkilatı (EİP) tarafından dağıtılan bu bildirimlerde Yunanistan'da İstanbul'u fethettiği için nefretle bakılan Fatih Sultan Mehmet'in resimlerinin kullanılması da kışkırtmanın etkili olmasını sağlamış ve bu bildirimlerden çok kısa bir süre sonra cami, okul ve kişiye ait mülklerin ateşe verilmesi olayları başgöstermiştir.

Özellikle Kıbrıs Barış Harekatına rastlayan dönemdeki bu kışkırtmaların başını Yunan basını çekmiştir. O dönemde kışkırtmalar o kadar etkili olmuştur ki Yunanlılar soydaşlarımızdan herhangi mal veya hizmet aldıklarında ödedikleri paraların üzerine "Yunanistan'ın başkenti İstanbul'dur" yazmışlardır.

Şekil-8.4. Üzerinde "Yunanistan'ın Başkenti İstanbul'dur" yazan para (Uluslararası İlişkiler Ajansı 'İNAF', Türk-Yunan..., 1992, s.34).

Bu tahrikler sonucunda Ariana köyünde yerden ateş açılarak minarenin alemi kırılmış, Amfia köyü camiinin kilimleri cami önünde yakılmıştır (Akın, 25 Eylül 1975). İskeçe Müslüman Türk mezarlığında ve bu kente bağlı Vafeika köyü Müslüman Türk mezarlığında mezar taşları

kırılmıştır. Gene İskeçe'ye bağlı Orta Kol'da Karotas köyü müslüman Türk mezarlığı greyderlerle yıkılarak, terkedildi gerekçesi ile Hristiyan bir köylü tarafından sürülmüştür. İskeçe'deki Emir Baba tekkesi vetekkenin şadırvanlı havuzu yıkılmış ve Ekim 1975'te Pırnallık mahalle mezarlığında mezar taşları yıkılmıştır (Akın, 6 Nisan 1976). Saldırıya uğrayanlar arasında önce kilidi kırılıp bir hafta sonra da 1-2 Ağustos 1976 gecesi yakılan Makri köyü camii (Azınlık Postası, 31 Ağustos 1976), 16-17 Ağustos gecesi yakılan Türk ilkokulu, Arsakion'da damı yıkılan bir ev, aynı köyde camıları kırılan dükkan ve mescit ile ilkokul sayılabilir (Akın, 4 Eylül 1976).

Şekil-8.5. Mezarlıklara yapılan saldırılara bir örnek (Uluslararası İlişkiler Ajansı 'İNAF', Türk-Yunan...,1992, s. 73)

Bu suçları işleyenlerden bir çoğu yakalan(a)mamış, yakanlar ise çok küçük cezalarla kurtulmuşlar, paraya çevrilen bu cezalar kilise tarafından toplanan paralarla ödenmiştir. Suçluların yakalanması bir yana, baskılara polis ve jandarmanın da katıldığı bilinmektedir. Komşu köyün pazarına sebze meyve götüren Türklerin satış yapmaları engellenmiş, İskeçe'ye bağlı Büyük Mursallı adlı Türk köyünün suyu polislerce kesilerek komşu Rum köyüne verilmiştir.

Bu baskılar sadece Kıbrıs olayları sırasında olmayıp son yıllara kadar değişik biçimlerde devam etmiştir. 29 Mayıs 1988 tarihinde Gümölcine'nin Tabakhane mahallesindeki Tabakhane camiine bomba konmuştur. Gece 00:30 sularında gerçekleşen ve tüm Gümölcine'den duyulabilecek şiddetteki patlama sonucu caminin iki kapısı birden havaya uçmuş; cami içinde tavanında ve mihrabında göçükler meydana gelmiştir. Ayrıca caminin civarındaki ev ve işyerlerinin camları kırılmış ve caminin karşısındaki binada geniş çaplı hasar meydana gelmiştir. Bu olaydan 20 dakika sonra 00:50 sıralarında, yine aynı şehirde bu kez Kırmahalle'de Şehreküstü camiine yanıcı madde atılmıştır. Caminin camının kırılması ve yanıcı maddenin içeriye atılması sureti ile gerçekleştirilen bu olay, civarda yaşayan soydaşlarımız tarafından görüldüğü için çabuk müdahale edilmiş ve çıkan yangın büyümeden söndürülmüştür. Caminin sadece halı ve kilimleri hasar görmüştür.

Olay Batı Trakya'da büyük tepkilere yol açmıştır. Azınlığımızın o zaman ki milletvekilleri tarafından ve Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsilliler Derneği tarafından kınanmıştır. Zamanın başbakanı Andreas Papandreu'ya, Asayiş Bakanı'na, Milli Eğitim Bakanı'na ve İçişleri Bakanı'na birer telgraf gönderilmiştir (Batı Trakya'nın Sesi, 1988, Sayı 4, s. 5). Nisan 1990'da da Gümölcine'de bazı azınlık gençleri caddelerde sıkıştırılarak, içlerinden beşi yaralanmış ve bir Türk kahvesine de ateş açılmıştır (Cumhuriyet, 17 Nisan 1990).

Polis bu baskılarını azınlığın sorunları ile ilgilenen uluslararası gözlemcilere ve onlara yardım eden azınlık üyelerine de yapmaktadır. Danimarka Helsinki Komitesi Başkanı Profesör Eric SIESBY'e yardım eden avukat Adem BEKİROĞLU'nun bürosuna baskın yapıp, 8 saat boyunca aramış ve tehditler savurmuştur. Ayrıca, Sadık AHMET ve İbrahim ŞERİF'in seçim bildirilerinde sırf "Türk" kelimesini kullandılar diye yargılandıkları ve 18 ay hapisle cezalandırıldıkları mahkemeyi izlemeye gelen Alman hukukçu Hans Heldman da polis tarafından dövülmüştür. Helsinki Watch Heyeti'de sürekli olarak izlenmiştir (Whitman, 1990, s. 22-23).

Yukarıda da değinildiği gibi, Türk azınlığının etnik kimliğini inkar eden en ağır Yunan eylemi belki de Dr. Sadık AHMET ile İbrahim ŞERİF aleyhinde Ocak 1990'da açılan davalardır. Dr. Sadık AHMET, 1989 seçimlerinde parlamento üyeliğine seçilmiştir. Bu tarihten kısa bir süre sonra, 5 Kasım 1989'da tekrar seçimlere gidilmiştir. 1989 Ekim ayında, parlamento seçimlerinin bağımsız iki adayı Dr Sadık AHMET ve İbrahim ŞERİF, Türk azınlığa, bu gerçek kimliklerine atıfta bulunarak seçim kampanyası yürüttükleri ve bildiri dağıttıkları için seçimleri müteakiben 25 Ocak 1990'da görülecek duruşmaya çağırılmışlardır. Her ikisine de isnat edilmiş olan suçlar şunlardır.

"1989 Ekim ayının son on günü sırasında Gümölcine'de, Ceza Mahkemeleri Usulü Yasası'nın 245, 320 ve 321. maddelerine aykırı olarak, Yeni Demokrasi, Sol Koalisyon ve PASOK partilerinin adaylarının bir terör ve anarşi ortamı yarattıklarını söylemek suretiyle iftira ve yanıltıcı beyanda bulunmak, vatandaşları şiddete teşvik etmek ve "Türk" kelimesini kullanarak halk arasında toplumsal huzuru bozmak suretiyle adı geçen yasanın 192. maddesini ihlal etmek".

Gümölcine'de iki günlük duruşmanın tamamlandığı 26 Ocak 1990 günü Dr. Sadık AHMET ve İbrahim ŞERİF, iftira ve yalan haber yayma iddialarından suçsuz bulunmuşlardır. Ancak Ceza Yasası'nın 192. maddesi çerçevesinde, kamu düzenini bozmaktan suçlu bulundular. Seçim kampanyaları sırasında sırf kökenlerinin Türk olduğunu söyledikleri için 18 ay hapse mahkum olmuşlar ve ve cezalarını çekmek üzere derhal cezaevine gönderilmişlerdir.

Bu yargılamalar Yunan Adaleti'nin gerçek yüzünü göstermiştir. Helsinki Watch'un raporunda, "Duruşma, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde öngörülen bağımsız ve tarafsız mahkemede adil yargılanma koşuluna uygun olarak cereyan etmemiştir" denilmektedir (Whitman, 1990, s. 17-18).

Mahkemenin seyri şöyle olmuştur: Duruşma, 25 Ocak 1990 günü gösterilerle açılmıştır. Mahkeme salonunu dolduran kalabalık bir grup, adeta zaferle sonuçlanmasını bekledikleri bir savaşa gidiyormuşçasına, savcı ve hakimleri alkışlamışlardır. Üç yargıçtan ikisi sanık ve savunma avukatlarına bağırılmışlar, ikinci yargıç bağırmasının etkisini arttırmak için zaman zaman ayağa kalkmış, başkan dinleyicilerin durmaksızın savcı ve mahkeme heyeti lehinde tezahürat yapmalarına izin vermiş, yargıçlar tanıkları yönlendirmişler, savunmanın tanıklarına en fazla 5 dakika konuşma izni vermelerine rağmen iddia tanıklarına 30-40'ar dakika söz vermişlerdir. Ayrıca savunma avukatları ikinci yargıcın kötü davranışlarını protesto etmek için mahkemeyi terkedince, yargıçlar sanıklara yeni avukat bulmak için mehil tanımayı reddetmişler, İbrahim ŞERİF'in çevirmeninin Türkçe bilmemesine rağmen duruşmaya devam etmişlerdir. Sanıklar Türk kökenli olduklarını söyledikleri zaman hakimler, "O halde niçin Türkiye'ye gidip orada yaşamıyorsunuz?" diye bağırılmışlardır.

Duruşmayı Batı Trakya Türkleri dışında, Hollandalı bir T.V. ekibi, Alman Yeşiller Partisi temsilcisi, T.B.M.M.'de grubu bulunan partilerden birer üye, Türkiye Barolar Birliği ve İstanbul Barosu Başkanları ile İstanbul Barosu yönetim kurulundan iki kişi izlemiştir. Gümölcine'deki mahkemenin üyeleri bu duruşmada takındıkları tavırlar nedeniyle Yunanistan'ın gerçek yüzünü ortaya çıkarmışlardır. Yunan yetkilileri bu durumu farketmiş olmalı ki Bu duruşmada görev yapan savcı ve yargıçlar kısa bir süre sonra başka yerlere atanmışlardır.

30 Mart 1990 tarihinde güvenlik nedeniyle Patras'ta görülen istinaf davasında, sanıklar suçlu bulunmuş ancak mahkemedeki iyi halleri dikkate alınarak, Dr. Sadık AHMET'in cezası 15 aya, İbrahim ŞERİF'inki de 10 aya indilerek paraya çevrilmiştir. Böylece sanıklar Selanik Cezaevi'nde 64 gün tutuklu kaldıktan sonra salıverilmişlerdir. Kararlar Yunan Yargıtayı tarafından 2 Mayıs 1991'de onaylanmıştır.

8.2. 29 Ocak 1990 Olayları:

Batı Trakya Türkleri'nin can ve mal güvenliğini olmadığına ciddi bir biçimde vurgulayan 29 Ocak 1990 Olayları'nın gelişimi, Türkiye'de 6-7 Eylül 1955'teki olayları çağrıştırması açısından ilgi çekicidir.

Azınlık Yüksek Kurulu'nun "Birlikler" konusunda aktardığımız, iki yıl önceki 29 Ocak 1988 yürüyüşünün yıldönümü nedeniyle Eski Cami'de mevlit düzenlemek istemiştir. Ancak 28 Ocak'ta yerel radyolar, Solakidis adlı bir Yunanlının, kendisiyle aynı hastanede yatan bir "Müslüman"ın saldırısına uğradığı haberini vererek, Yunan halkını 29 Ocak mevlidini engellemeye çağırmışlardır. Aynı zamanda Türk düşmanı olduğu bilinen Gümülcine-Maronya metropoliti Damaskinos'da aynı amaçlı çağrıda bulunmuştur. 29 Ocak sabahı radyolar ve basın Solakidis'in öldüğü haberini duyurmuşlar, oysa daha sonra haber yalanlanmış ve Solakidis 21 Şubat'ta ölmüştür. Solakidis haberi, 6-7 Eylül 1955 olaylarındaki Atatürk'ün Selanik'teki evinin bombalanması haberiyle benzerlik taşımaktadır.

29 Ocak sabahı saat 11'den itibaren Yunanlılar küçük gruplar halinde toplanarak bir Türk kahvesine saldırmışlardır. Kahvedekiler, Gümülcine Türk Gençler Birliği binasına sığındıkları için saldırganlar çarşıya yönelmişler ve azınlık mensuplarına ait dükkanları tahrip etmişlerdir. Bu sırada saldırganların arkasına ilerleyen polis otosu hiçbir müdahalede bulunmamıştır. Yabancı gözlemlerin raporuna göre de hiçbir Yunanlı'nın dükkanı saldırıya uğramamıştır.

Bu sırada Eski Cami'de bekleyen cemaat saldırı haberini alır almaz Mehmet Emin AGA ve İskeçe Bağımsız Milletvekili Ahmet FAİKOĞLU ile birlikte Gümülcine Türk Gençler Birliği binasına gitmeye çalışmışlardır. Ancak polisin cami etrafını tutmasından dolayı saldırganları gören cemaat, azınlık mensubu iki avukatın bürosuna sığınmışlardır. Saldırganlar buralara da girerek tahrip etmiş, içeridekileri de taş, sopa bıçak ve demir çubuklarla yaralamışlardır. Bu sırada Mehmet Emin AGA ve Ahmet FAİKOĞLU da demir çubuk ve bıçaklarla ağır yaralanmışlardır. Aşırı milliyetçi oldukları saptanan saldırganlar 50 kadar da azınlık mensubunu yaralamışlar ve bürolara bitişik olan Tekke mescidini tahrip etmişlerdir.

Helsinki Watch Raporu saldırganların 1000 kadar olduğunu içlerinden 150 kadarının militanlardan oluştuğunu yazmaktadır. Rapora göre ayrıca azınlığa ait 400 civarında işyerine verilen maddi zarar 500.000 U.S.D. olup hükümetin tazminat vaadine rağmen bu tazminatı alan olmamıştır (Whitman, 1990, s. 20-21). Olaylar 29 Ocak'ı izleyen günlerde devam etmiş ve dış mahallelerdeki azınlık evleri tahrip edilmiştir.

Şekil-8.6. Olaylardan sonra İskeçe'nin "seçilmiş" müftüsü Mehmet Emin AGA'nın durumu!...(Uluslararası İlişkiler Ajansı 'İNAF', Türk-Yunan..., 1992, s. 47)

Güvenlik güçlerinin olaylara seyirci kalması, hatta saldırganlara yer yer yol göstermesi ve Yunan esnafının dükkanlarına küçük Yunan bayraklarının yapıştırılması, olayın 26-27 Ocak tarihlerinde Gümölcine'yi ziyaret eden Dışişleri Bakanı Samaras ile Metropolit Damaskinos arasında bir toplantıda tertiplenmiş olduğu söylentilerine yol açmıştır.

Solakidis olayından çıkmış gibi gözükten olaylar aslında yukarıda bahsettiğimiz Dr. Sadık Ahmet ve İbrahim Şerif'in 26 Ocak 1990'da 18 ay hapse çarptırılmasıyla sonuçlana davayla doğrudan ilişkilidir.

Şiddet gösterilerinin ardından Türkiye Cumhuriyeti Gümülcine Başkonsolosu 1 Şubat 1990 tarihinde Rodop Valisi'ne bir mektup göndererek T.C Hükümeti'nin talimatıyla saldırıya uğrayan dükkanları ziyaret etmek istediğini belirtmiş ve güvenlik önlemlerinin alınmasını istemiştir. Başkonsolosumuz bu mektubunda azınlık mensuplarından "soydaşlarımız" diya söz ettiği için aynı gün Yunanistan Dışişleri Bakanı, Atina Büyükelçimiz Gündüz AKTAN'ı çağırarak, söz konusu mektupta kullanılan soydaş ifadesi gerekçesiyle Gümülcine Başkonsolosu'nun geri çekilmesini istemiştir. Türkiye'nin buna itiraz etmesi üzerine başkonsolos 3 Şubat 1990'da verilen bir notayla istenmeyen kişi (persona non grata) ilan edilmiş bunun üzerine Türkiye de aynı işlemi Yunanistan'ın başkonsolosuna uygulamıştır (Oran, 1992, 191-192).

Yunanistan'ın Türk Kimliğini reddeden tutumu karşısında Türk Dışişleri Bakanlığı 15 Mayıs 1999 tarihinde " Lozan Antlaşması, iki ülkenin birbirlerinin topraklarındaki azınlıkların etnik kökenlerini tayin haklarına ilişkin bir kısıtlama içermemekte ve Yunanistan Türkiye'deki azınlığını "İstanbul Rumları olarak tanımlamaktadır...Yunanistan, kendi soyundan olduğunu iddia ettiklerine bu şekilde sahip çıkarken, ülkesindeki Türk azınlığın etnik kimliğini reddediyor olması, içine düştüğü çelişkinin önemli bir göstergesidir." Şeklinde bir açıklama yapmıştır (Milliyet, 16 Mayıs 1999).

25 Şubat 2000 tarihinde İskeçeli bir Türk öğretmen; "Türk Öğretmenler" dediği, bazı yerlerin isimlerini Türkçe kullandığı için 5 yıl işinden uzaklaştırılmış ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne dava açmıştır. Bunun üzerine Yunanistan yargılanmaktan kurtulmak için öğretmene tazminat ödemeyi kabul etmiştir (Hürriyet, 27 Şubat 2000). 27 Haziran 2000 tarihli Avrupa Komisyonu Irkçılıkla Mücadele Komitesi'nin, Avrupa Konseyine sunduğu Yunanistanla ilgili raporda şu ifadeler yer almaktadır. "Batı Trakya Türkleri'nin ifade özgürlüklerinin sınırlandığı; kendilerini "Türk" olarak tanımlayabilmelerine rağmen, toplum olarak tanımlamalarının yasak olduğu; bu yüzden de azınlık derneklerinin de Yunan devleti tarafında kabul edilmediği bildirilir. Yunanistan'ın örgütlenme özgürlüğünü sınırlandırdığı açıklanır.

9. BATI TRAKYA TÜRKLERİ'NİN ALANINDAKİ SORUNLARI

9.1.Eğitim İle İlgili Hukuki Gelişmeler:

Eğitim konusuyla ilgili, 1913 Atina Antlaşması 3 Numaralı Protokolü'nün 15. maddesi ile Müslüman özel okulları tanınarak, bunların gelir kaynaklarına saygı gösterileceği ve buralarda eğitimin Türkçe yapılacağı hükmü getirilmiştir. 1920 tarihli Yunan Sevr'inin 8. ve 9. maddeleri ile, 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması'nın 40. ve 41. maddeleri daha da geniş haklar getirmektedir. 8. ve 40. maddelere göre Müslümanlar kendi dillerini serbestçe kullanabilecekleri okulları kurmak, yönetmek ve denetlemek hakkına sahiptir. 9. ve 41. maddelere göre ise müslümanlar önemli oranda yaşadıkları yerlerde kendi dillerinde eğitim görmek üzere devletten gerekli kolaylıkları ve genel ve yerel bütçelerden yeterli kaynakları alacaklardır.

Eğitimi ilgilendiren ilk Yunan yasası 2345 sayılı yasadır. Bu yasanın 12. maddesi vakıf gelirlerinin Cemaat Yönetim Kurulları'nca eğitim için ne şekilde harcanacağını, 4. paragrafı ile hükme bağlamıştır. Aynı paragrafın 2. bendi, cemaate ait Müslüman Okulları'nın yönetilmesi ile buralarda görev yapacak öğretmenlerin atanması ve görevden alınması yetkilerini Cemaat Yönetim Kurulları'na vermektedir. Ancak gerekli resmi işlem yapılmamış ve yasanın bu hükümleri uygulamaya konulmamıştır.

1950'li yıllarda iki ülke arasındaki ilişkilerin olumlu bir seyir izlemesi sonucu, 20 Nisan 1951 tarihinde Türkiye ve Yunanistan arasında bir Kültür Antlaşması imzalanmıştır (Bkz. Ek-7). Bu anlaşma, iki tarafın da birbirlerinin öğrencilerine çeşitli burslar vermelerini, okul kitaplarındaki 'yanlışlıkları' düzeltmelerini karara bağlamıştır. Ayrıca iki ülke, azınlıkların eğitimi için karşılıklı olarak kontenjan öğretmenleri görevlendirmişlerdir. Türkiye'den geçici olarak giden T.C. yurttaşı bu öğretmenler, Batı Trakya'da eğitimin niteliğinin yükselmesine büyük katkıda bulunmuştur. Bu iyi ilişkilerin devamı

neticesi 1952 yılında, ilk azınlık lisesi olan Celal Bayar Lisesi, Gümölcine’de açılmıştır. Batı Trakyalı öğretmenlerin Türkiye’de mesleki kurs görmeleri, Batı Trakyalı öğrencilerin Türkiye’deki ilköğretim okullarında parasız yatılı okutularak “formasyonlu öğretmenler” olarak yetiştirmeleri sağlanmıştır.

Bu gelişmeler Yunanistan’ın iç hukuk mevzuatına da yansımış ve 1954 yılında 3065 sayılı yasa çıkarılmıştır. Bu yasa ile okul tabelalarında “Türk Okulları” ibaresi kullanılması sağlanmıştır.

Şekil 9.1. Hem Türkçe hem Yunanca “Türk” ibaresi taşıyan okul tabelası (Yaz, 1986, s. 64).

3065 sayılı yasa ayrıca şu hükümleri taşımaktadır:

Batı Trakya’da herhangi bir Türk ilkokulunun kurulması için, o bölgenin öğrenci velilerinden 15 kişinin imzalayacağı dilekçe ile Trakya Genel Valisi’ne başvurulur. Vali ve müfettişin onayı ile Batı Trakya’da Türk okulu açılabilir.

Trakya Genel Valisi’nin tayin edeceği bir heyet, devlet okulları için uygulanan program çerçevesinde Türk okullarının müfredat programlarını düzenler. Devlet okulları öğrencilerine uygulanan sınıf geçme, kayıt, sınav sistemi, okulların açılma ve kapanma tarihleri gibi kanun ve kurallar azınlık okulları ve öğrencileri için de geçerlidir.

Türk ilkokulları altıncı sınıflarından mezun olacak öğrencilerin katılacağı sınavlar valinin tayin edeceği ve Yunanca öğretmeni ile diğer iki öğretmenden oluşacak bir heyet huzurunda yapılır. Mezun olmak için öğrencinin her iki lisan dersinden (Türkçe ve Yunanca) alacağı not orta (10 üzerinden 5) olmalıdır.

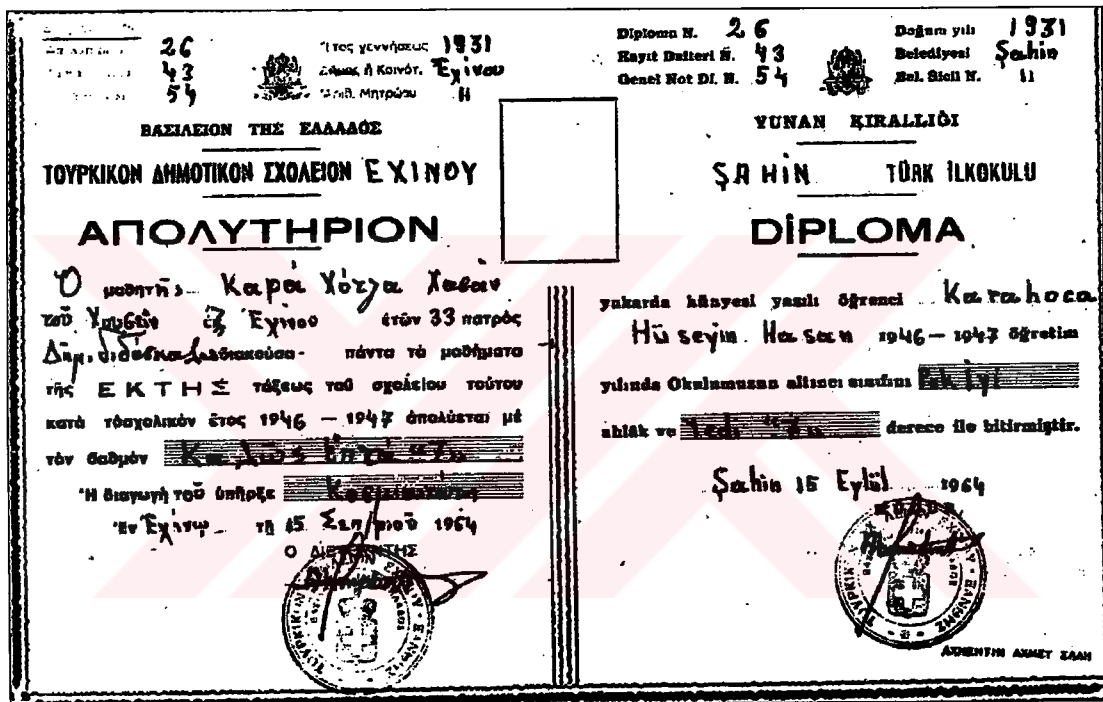
Türk okullarında görev yapacak Türkçe öğretmenlerinin ataması için okul encümenlerinin ve müfettişin onayı gereklidir. Bu öğretmenlerden gerekli vasıfları taşıyanlar, vali tarafından öğretmen olarak atanırlar.

İki ülke arasında eğitim konularını ilgilendiren diğer bir anlaşma 1968 Karma Kültür Protokolü'dür. Türk-Yunan Kültür Komisyonları 1951 tarihli Kültür Anlaşması'na dayanarak önce 21 Ekim-9 Kasım 1968'de, daha sonra da 11-20 Aralık 1968'de Atina'da toplanarak, her iki azınlığın da daha iyi ve modern şartlarda, eğitim almalarını sağlamak maksadıyla bir dizi tavsiye kararları almışlar ve imzalamışlardır.

20 Aralık 1968 tarihinde, Türkiye ve Yunanistan tarafından imzalanan Karma Kültür Protokolü, azınlıkların dillerini serbestçe kullanmaya devam etmesini, onaylanan kitaplardan oluşacak okul kitaplıklarının kurulmasını, görsel eğitim araçlarının karşılıklı kontrolden geçtikten sonra serbestçe kullanılmasını, azınlık okullarında öğrencilerin dinsel, sosyal ve ulusal bilinçlerine saygı gösterilmesini ve bu okullarda iki ülke arasındaki dostluk bağlarının güçlendirilmesine önem verilmesini öngörmektedir.

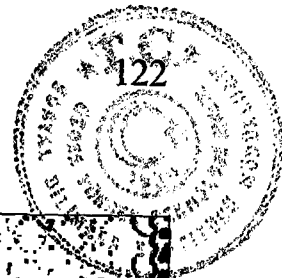
Daha sonraları, 1967 yılında Yunanistan'da iktidarı ele geçiren askeri yönetim döneminde, Türk-Yunan ilişkilerinin bozulması eğitim alanına da yansımıştır. Önce 15 Ocak 1968 tarihinde, Batı Trakya'daki Türk okullarında veli toplantıları yasaklanmıştır. Daha sonra 15 Mayıs 1969'da, (456) 3/15-5-69 sayılı yazı ile Türk dili ile eğitim ve öğretimde kullanılan levha, fiş ve afişlerin ders saati sırasında kullanılması zorunluluğu ve bunun dışında yasaklanması, hükmü getirilmiştir.

Bu gelişmeler olurken, 1972 tarihinde çıkarılan 1109 sayılı kararname ile 1967 yılından o tarihe kadar yapılan yasa dışı uygulamalar yasal hale getirilerek, 1954 tarih ve 3065 sayılı kanun hükmündeki kararnamenin bazı maddeleri değiştirilmiş ve bazı ek maddeler getirilmiştir. Cunta döneminde çıkarılan 1109/72 sayılı bu kanun, "Türk Okulları" adı yerine "Azınlık Okulu" adının kullanılmasını öngörmektedir. Ayrıca, Türkçe öğretmenlerinin okul encümeni tarafından atanmasının önüne geçmekte ve Türkçe öğretmenlerine Yunanca sınavından geçme zorunluluğu getirmektedir.

Şekil 9.2. Cunta öncesi dönemin diploma örneği (Yaz, 1986, s. 53)

1977 yılında çıkarılan "Batı Trakya Azınlık Okullarına İlişkin" 694 sayılı yasa ve "Azınlık Okulları ile Selanik Özel Pedagoji Akademisi Öğretim ve Denetim Kadrosunun Sorunlarına İlişkin" 695 sayılı yasalar okul encümenlerinin tüm yetkilerini valiye devretmekte ve daha sonra değineceğimiz Selanik Özel Pedagoji Akademisi (SÖPA) mezunlarını devlet memuru statüsünde bu okullara empoze etmektedir. 694 sayılı yasanın 7. maddesi azınlık okullarının bütün düzenlemelerini Milli Eğitim ve Mezhepler Bakanı'nın takdirine bırakmaktadır. Öğretmen kadroları, SÖPA'lılar dışında müslüman öğretmenlerin hakları, yükümlülükleri ve atanmalarında izlenecek

ΔΥΣ. ΔΡΙΘΜΟΙ
ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟΥ
ΒΑΡΥΤΗΤΑΙΟΥ 56
ΓΕΝ. ΒΑΒΥΛΟΥ 23
ΠΙΣΤ. ΣΠΟΥΔΩΝ 266
Β. ΔΕΔΕΙΞΗΝΟΥ
ΠΗΤΡ. ΔΗΜΟΥ 36
ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ
ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣ. 1956

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ
ΕΧΙΝΟΥ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΣΑΛΟΝΗΣ

ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟΝ

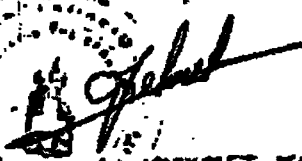
Ο μοθητής Χάτεκα Χαράν του Ίνταϊμάν
εξ Έχινου ετών 13 πατρός γεωργού Θρη-
σκευματος Μπαμεδανές διακούσας πάντα τα μαθήματα της
Έκτης τάξεως του σχολείου τούτου κατά το σχολικόν
έτος 1968 - 1969 και τας νόμιμους εξετάσεις ύποστας έκριθη
άρειος απολύσεως με τον γενικόν βαθμόν **καλώς εξ (6)**
και διαγωγήν **καλώς**
φέρεται εγγεγραμμένος εις την Δήμον ή Κοινότητα Έχινου
υπ' αυξ. αριθ. 36 και έτος γεννήσεως 1956 έχει δε δομαλισθ
κατά το έτος

Εν Έχινω τη 22^η Ιουνίου 1969

Ο ΥΠΕΡΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΒΕΛΛΙΔΗΣ ΘΩΠΟΣ
2-247-4402

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΜΕΧΜΕΤ ΤΡΑΝΤΑ

yöntemler ile iş sözleşmeleri; azınlık öğretmenlerinin asgari ücreti, müdür ve müdür yardımcılarının atamaları ile bunların yetki ve yükümlülükleri, müfredat programları, Türk ve Yunan dillerinde okutulacak derslerin kaç saat olacağı, okul kitaplıkları, sınavların düzenlenmesi, din dersi öğretimine Müslüman din görevlisinin katılması ve alfabenin Latin ve Arap harfleriyle olması gibi konular Milli Eğitim ve Mezhepler Bakanı'nın takdirine bırakılan konulardır (Oran, 1991, s. 123-124).

9.2. İlkokullar:

Bölgedeki ilkokulların sayısı hakkında çeşitli rakamlar vardır. Türk makamlarının saptadığı sayı 1977'de 283, 1981'de 241, 1989 250 civarında ve 1990'da 200'ü aşkındır. Yunan makamlarına göre bu sayı 261'dir. 1990 Helsinki Watch Raporu ise bu sayıyı 250 olarak vermekte ve buralarda okuyan öğrenci sayısını 12.000 olarak belirtmektedir (Whitman, 1990, s. 40).

16-18 Haziran 2000 tarihleri arasında Londra'da yapılan IV. Uluslararası Batı Trakya Kurultayı'nda, ilkokul sayısı 236 olarak verilmiş; öğrenci sayısının ise 9500'ü aştığı belirtilmiştir.¹

1951 Kültür Anlaşması'na paralel olarak Yunanistan'ın çıkardığı, 3065/1954 sayılı ve Mareşal Papagos Kanunu olarak bilinen kanun çerçevesinde 1957-58 öğretim yılından geçerli olmak üzere Batı Trakya'daki Türk ilkokullarında uygulanacak bir ders müfredat programı hazırlanmıştır.

28 Ekim 1957 tarih ve 14925 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı kararnamesine göre, iki dershaneli bir okulun 1., 2., ve 3. sınıfları için haftada 8 saat Yunanca Dersi konmuş; Türk diliyle okutulacak dersler ise

1)

Kurultaya İknur HALİL tarafından sunulan "Batı Trakya Türk Okullarında 1923'ten Günümüze Eğitim ve Öğretim" adlı bildiri için Bkz. IV. Uluslararası Batı Trakya Türkleri Kurultayı Konuşmalar, Bildiriler, Komisyon Raporları, Sonuç Bildirisi başlıklı kitap, Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonu yayını, Kasım 2000, Londra, s. 94

haftalık olarak Türkçe 10 saat, Din Bilgisi 3 saat, Hayat Bilgisi 4 saat, Matematik 4 saat, Güzel Yazı 2 saat, Resim, Müzik ve Beden Eğitimi 1'er saat olarak belirlenmiştir.

4., 5., ve 6. sınıflar içinse Yunan dilinde okutulacak dersler haftada, Yunanca 8 saat, Tarih ve Coğrafya 2'şer saat olarak belirlenmiş; Türk diliyle verilecek dersler de haftalık olarak, Türkçe 7 saat, Matematik 5 saat, Din Bilgisi 4 saat, Tabiat Bilgisi 2 saat, Güzel Yazı, Resim, Müzik ve Beden Eğitimi de 1'er saat olarak müfredat programına konmuştur. Sonuç olarak bu kararnameye göre, Yunan dilinde okutulan derslerin toplamı haftada 20 saat, Türkçe okutulan derslerin toplamı ise haftada 48 saattir.

Yunan yönetimi, 18 Şubat 1975 tarih ve 13 protokol numaralı bir genelge ile, programa Yunan dilinde okutulacak "Ahlak Bilgisi" adı altında bir ders eklemiştir. Bu düzenleme sonucunda, Yunan dilinde okutulacak derslerin toplamı 20 saatten, 27 saate çıkarılmış; Türkçe verilen ders saatleri toplamı da 48 saatten, 37 saate düşürülmüştür. Türk dilinde okutulan ders saatleri 37 saat görünmesine rağmen fiili olarak 33 saattir. Zira Resim, Müzik, Beden Eğitimi ve Güzel Yazı gibi yetenek derslerinin Tabiat Bilgisi ve Din Bilgisi ders saatleri içinde okutulma zorunluluğu vardır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 9 Ocak 1985 tarih ve Z 2/15 sayılı kararı sonucunda da Türkçe okutulan Hayat Bilgisi Dersi kaldırılarak yerine Yunanca okutulması öngörülen Çevre Dersi konmuştur.¹ 27 Ağustos 1985 tarih ve 2/636 protokol numaralı başka bir genelge çıkarılarak da Türkçe ve Yunanca okutulan ders saatleri eşitlenerek, haftada 30'ar saat olarak değiştirilmiştir. Bu konudaki son değişiklik ise 31 Ağustos 1995 tarihinde çıkarılan F 12/921/61/1058 sayılı Milli Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı'nın çıkardığı genelge ile yapılmıştır. Bu genelgeye göre ilkokullara İngilizce dersi konmuş ve

1)

Kararnamenin tam metni için bkz. Yunan Resmi Gazetesi, 17 Ocak 1985, Cilt 2

bu derse Türkçe okutulan derslerin saati azaltılarak yer açılmıştır. Yine aynı genelge esaslarına göre, Resim, Müzik ve Beden Eğitimi derslerinin Yunanlı öğretmenler tarafından yapılması öngörülmüştür.

9.3. Ortaöğretim Kurumları:

Türklere ait orta öğretim kurumlarının ilki, 1952 yılında Türkiye Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Yunanistan Kralı Pavlos tarafından Gümölcine'de öğretime açılan eski adı Celal Bayar Lisesidir. Bu okulun şimdiki adı Komotini Müslüman Azınlık Lisesi'dir. Okulun kurulması ve hukuksal düzenlemeleri, 15 Ağustos 1952 tarih ve 2203 sayılı kanun hükmündeki kararname ile yapılmıştır. 3 Eylül 1953 tarihinde 2567 sayılı kanun hükmündeki kararname ile de 2203/52 sayılı kararnamenin bazı hükümleri değiştirilip, tamamlayıcı düzenlemeler getirilmiştir.

Gümölcine Azınlık Lisesi'nin Celal Bayar Lisesi olarak açıldığı yıllarda, Batı Trakya Türk Azınlığı arasında ortaokul ve lise öğretmeni olmaması nedeniyle, azınlık mensubu öğretmenler yetişinceye kadar (ilk beş yıl için) Türk dili ile okutulacak derslerin öğretmenlerinin kontenjan öğretmeni olarak Türkiye'den gönderilmesine karar verilmiştir. Lisenin eğitim ve öğretime başladığı 1952-53 yılından itibaren 1975 yılına kadar Türkçe okutulan bütün derslerin öğretmenleri Türkiye'den tam kadro olarak gelmiştir. Ancak 1975 yılından itibaren bu okulda eğitim kadrosu eksik olup, Türkiye'den gelen öğretmenlerin ataması düzenli değildir.

1965 yılında Muzaffer SALİHOĞLU tarafından İskeçe'de bir lise açılması için, Yunanistan Krallığı Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Müdürlüğüne başvuruda bulunulmuştur. Bu başvuru 1 Mayıs 1965 tarihinde kabul edilerek 28767 protokol numarası ile İskeçe'de bir özel lise açılmasına izin verilmiştir. Okulun resmi adı, Ksanthi Karma Özel Azınlık Lisesi'dir.

1965-66 eğitim ve öğretim yılında faaliyete geçmiş olan İskeçe Azınlık Lisesi'nde, kuruluşundan bu güne kadar Türkiye'de yüksek öğrenim görmüş

Batı Trakya'lı öğretmenler görev yapmışlardır. Yalnızca İngilizce öğretmenleri iki devlet arasında yapılan anlaşmalar gereğince 1965-1987 yılları arasında Türkiye'den gelmiştir.

1977 yılına kadar Yunanistan'daki bütün ortaokullara öğrenci alımı giriş sınavı ile yapılmıştır. Ancak 1977 yılında 9 yıllık mecburi eğitim yasasının yürürlüğe girmesi ile Yunan ortaokullarına giriş sınavı ülke genelinde kaldırılmıştır. Fakat Gümölcine ve İskeçe'deki Azınlık Okulları bu uygulamanın dışında tutulmuşlardır. Bu uygulama 1993 yılına kadar sürmüştür.

1993-94 öğretim yılında giriş sınavı yerine Azınlığımızın daha da büyük tepkisini çeken, kura usulü ile öğrenci seçilmesi uygulaması getirilmiştir (Batı Trakya'nın Sesi, 1993, Sayı 51, s. 7-8). 20 Mayıs 1993 tarihli Milli Eğitim ve Din İşleri bakanlığı kararı ile getirilen bu uygulama halen devam ettiğinden okullara giden öğrenci sayısı çok azdır. Şöyle ki; İlkokullarda 10.000 civarında öğrenci okumasına rağmen, Gümölcine ve İskeçe Liseleri'nin toplam kapasitesi 637 kişidir. İki lise 1982-83 ders yılında ancak 34 mezun verebilmiştir. Takip eden yıllarda bu liselerdeki öğrenci ve mezun sayıları Çizelge 9-1 'de olduğu gibidir.

Yıllar	İskeçe Öğrenci / Mezun		Gümölcine Öğrenci / Mezun	
1983-84	227	3	305	1
1984-85	183	2	174	1
1985-86	120	3	84	—
1986-87	85	7	42	—
1987-88	88	3	43	—
1988-89	104	7	110	—
1989-90	116	11	157	—

Çizelge 9.1. Azınlık Liselerinde öğrenci durumu

Görüldüğü gibi her iki lisede de öğrenci ve mezun sayılarında çok büyük azalmalar gözlenmektedir. Bu durumun nedenleri şöyle özetlenebilir:

1983 yılında çıkarılan bir yasa ile, Yunanistan'daki Özel liselerin her üç sınıfında yıl sonu sınıf geçme sınavları; okul dışından atanan, devlet memuru iki lise öğretmeni ve ders öğretmeninden oluşan, bir kurul tarafından yapılmaya başlanmıştır. Milli Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı'nın 17 Mayıs 1984 tarih ve Z-2/277 sayılı kararı ile daha önce çıkmış olan, 6 Mayıs 1984 tarih ve G-2/640 sayılı kararın dördüncü bölümüne ek yapılarak; Yunanca görülen derslerin yanı sıra, yıl içinde Türkçe görülen derslere de yıl sonunda Yunanca olarak sınav zorunluluğu getirilmiştir. Öğrenciler, yıl içinde Türkçe olarak okudukları derslerden (Türk Dili ve Edebiyatı ile Din Kültürü Dersi hariç), Yunanca sınava tabi tutulmuşlardır.¹

31 Temmuz 1990 tarih ve 1982 sayılı yasanın 111. maddesi 4. fıkrası uyarınca, Yunanistan genelindeki özel liselerin 1. ve 2. sınıflarındaki yıl sonu kurul sınavları kaldırılmış olmasına rağmen, Azınlık liselerinin 1. ve 2. sınıflarında bu uygulama 1995 yılına kadar devam ettirilmiştir.

Bugün de Yunanistan genelindeki diğer özel liselerde olduğu gibi mezuniyetteki, kurul sınavları devam etmektedir. Türk Dili ve Edebiyatı ve Din Dersi dışındaki, Türkçe okutulan diğer derslerin sınavları da Yunanca yapılmaktadır.

Azınlık Ortaokullarında; Eski Yunanca, Yeni Yunanca, Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Dersleri Yunan öğretmenler tarafından Yunanca olarak okutulmaktadır. Fen bilimleri Dersleri ile Türkçe Dersi ve Din Kültürü Dersi de Türkiye'den gelen kontenjan öğretmenleri ve Batı Trakya Azınlığı mensubu öğretmenlerce okutulmaktadır. Sanat ve müzik dersleri, öğretmen yokluğu nedeniyle boş geçmektedir.

1)

Bkz., 21 Mayıs 1985 tarihli Yunan Resmi Gazetesi, Sayı 316, Cilt 2

Liselerde ise Yunanistan'daki diğer liselerde uygulanan müfredat programının aynısı uygulanmaktadır. Eski Yunanca, Yeni Yunanca, Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Dersleri Yunan devlet memuru olan öğretmenler tarafından Yunanca okutulmaktadır. Fen Dersleri (Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji), Yunan müfredat programında yer alan ve 1. ve 2. sınıflarda haftada 2 saat, 3. sınıfta ise haftada 1 saat olarak okutulan Din dersi ile Yunan müfredat programında bulunmayan ve her sınıfta haftada 4 saat gösterilen Türk Dili ve Edebiyatı Dersi, Türk öğretmenler tarafından Türkçe olarak okutulmaktadır.

Felsefe, Sosyoloji ve Psikoloji dersleri de müfredatta yer almalarına rağmen, bu dersler genellikle boş geçmekte, bazı yıllarda ise konusunda uzman olmayan kişiler tarafından verilmektedir. Bu dersler, 1965 yılına kadar Türkiye'den gelen kontenjan öğretmenleri tarafından verilmiştir. Ancak daha sonra ve günümüzde çıkarılan bürokratik engeller nedeniyle, bu dersi verecek öğretmenler Batı Trakya'ya gelememektedirler. Bu branşlarda Türk üniversitelerinde eğitim görüp Batı Trakya'ya dönmüş formasyonlu gençler, uzun yıllar atama beklemişlerdir. Ancak 1999-2000 öğretim yılında, Gümölcine Azınlık Lisesi'ne 1 Beden Eğitimi öğretmeni ve 1 Matematik öğretmeni; İskeçe Azınlık Lisesi'ne de 1 Biyoloji öğretmeni, 1 İngilizce öğretmeni, 1 Beden Eğitimi öğretmeni ile 1 Matematik öğretmeni tayin edilmesine rağmen Felsefe Grubu Dersleri için atama yapılmamıştır.

Bu çaresizlikler içerisindeki azınlık velileri çocuklarını Türkiye'ye öğrenim görmek üzere yollamak zorunda kalmaktadırlar. 1990-91 öğretim döneminde Türkiye Cumhuriyeti tarafından verilen öğrenim vizesi sayısı 3.000 civarındadır.

Bunlardan başka, biri Gümölcine'de diğeri ise Şahin'de eski Türkçe yazıyla (Arapça) eğitim yapan ve ilkokuldan sonra beş yıl eğitim veren iki medrese vardır. Bu medreseler eğitim yönünden oldukça yetersiz olup mali kaynakları ise Yunan makamlarınca sağlanmaktadır. Mezunlarından Yunan istihbarat birimlerince seçilenler, daha öncede belirtildiği gibi SÖPA'ya alınarak burslu eğitilmektedir.

Bu medreselerin kuruluş amaçlarını anlayabilmek için, medreselerin kurulduğu tarihe kadar olan Batı Trakya tarihini iyi bilmek gerekir. 1912'den itibaren Türk hakimiyetinin kaybolması ile Yunan, Bulgar ve Fransız işgallerini gören ve 1920'de tekrar Yunanistan'ın eline geçen Batı Trakya, İkinci Dünya Savaşı'nda Almanların ve bir daha Bulgarların işgaline uğradıktan sonra savaş sonunda bu sefer de Yunan İç Savaşı'na tanıklık etmiştir. İşte böylesine çalkantılı bir süreçte Batı Trakya'da eğitim de doğal olarak felce uğramıştır. Yukarıda sözünü ettiğimiz bu medreselerin kuruluşu da bu tarihlere rastlamaktadır.

Gümölcine Medresesi; 1949 yılında Gümölcine Müftülüğü tarafından, tarihi Softalar Medresesi binasında gayri resmi olarak din görevlisi ve ilkokul öğretmeni yetiştirmek amacıyla kurulmuştur. Kurulduğu yıllarda öğretim süresi 2 yıldır. Daha sonraları bu süre 3 yıla, 1957 yılında ise 5 yıla çıkartılmıştır. Şahin Medresesi de 1956 yılında İskeçe'nin Şahin (Ehinos) nahiyesinde, din görevlisi ve ilkokul öğretmeni yetiştirmek üzere faaliyete geçmiştir. Bu okulunda öğretim süresi 5 yıldır.

1952 yılında Gümölcine'de Celal Bayar Lisesi'nin, 1965 yılında da İskeçe Azınlık Lisesi'nin açılmasından sonra medreselerin statüsü tartışılmaya başlanmış ancak bir türlü sonuç alınamamıştır. Günümüz Yunanistan'ında bu okulların benzeri veya dengi bir okul mevcut değildir. Ancak 1968 yılında Selanik Pedagoji Enstitüsü'nün açılması ile Yunan yönetimi bu okullara el atmış ve her iki medresenin haftalık ders programlarına müdehale ederek Yunanca okutulan ders saatlerini arttırmıştır.

1999-2000 ders yılı haftalık ders saatlerinin 88'i Türkçe ve Arapça, 115'i ise Yunanca derslerden oluşmaktadır. Aynı dönemde Gümölcine Medresesi'nde Arap ülkelerinden mezun 6 Türk öğretmen ve 7 Yunanlı öğretmen görev yapmaktadır. Şahin Medresesi'nde ise 2 Türk öğretmene karşılık 7 Yunanlı öğretmen çalışmaktadır. Türk öğretmenler tarafından Kuran-ı Kerim, Din Dersi, Türkçe, İslam Tarihi, Arapça, Tefsir, Hadis, Fıkıh ve Edebiyat dersleri okutulmakta, Eski Yunanca Metinler ve Tercüme, Yunan Dili ve Eski Bizans Metinleri, Yeni Yunanca Metinler, Yeni Yunan Dili,

Matematik, Tarih, İngilizce, Botanik, Coğrafya, Antroloji-Sağlık ve Beden Eğitimi dersleri Yunanlı öğretmenler tarafından verilmektedir.

1999-2000 öğretim yılı itibarı ile her iki medresede okuyan öğrenci sayısı 240 civarındadır. Bu sayının büyük çoğunluğu Gümülcine Medresesi'nde okumakta olup Şahin Medresesi'nin mevcudu 27 kişi kadardır. Medreselerde eğitim parasız yatılı olup, masraflar Yunan yönetimi tarafından karşılanmaktadır.

Bu lise ve medreselerin yanı sıra, 1983 yılında Gümülcine ve İskeçe'nin dağlık bölgelerinde açılan yalnızca Azınlık çocuklarının alındığı ortaokullar vardır. Gymnasium adı verilen bu okullar İskeçe bölgesinde; Şahin (Ehinos), Gökçeşinar (Glafki), Dolaphan (Sminthi) ve Ilıca (Therma) ile Gümülcine bölgesinde Hemetli'de (Organi) faaliyet göstermektedir. Bu ortaokullarda, Din Dersi dışındaki tüm dersler Yunanca'dır. Bu okulların açılması ile Lozan Antlaşması ve mecburi eğitimin 9 yıl olmasını emreden Yunan Anayasası çiğnenmektedir. Zira 9 yıllık eğitim sözkonusu olduğunda bu okulların programının da ilkokullarda olduğu gibi Türkçe-Yunanca karma olması gerekmektedir.

Ancak, Yunan yönetimin sağladığı bütün olanaklara hatta öğrencileri okullara taksit ile götürüp getirmelerine rağmen Azınlık velileri bu okullara rağbet etmemektedir.¹

1)

IV. Uluslararası Batı Trakya Türkleri Kurultayı'na, Azınlık Seçek Eğitim ve Kültür Derneği Başkanı Hasan Bekirusta'nın sunduğu "Balkan Kolu'nda Türk Kültürü" başlıklı bildiri metni için Bkz. Konuşmalar, Bildiriler, Komisyon Raporları, Sonuç Bildirisi adlı Kitapçık, Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonu yayını, Kasım 2000, Lonra, s. 113

9.4. Yüksek Öğretim ve Okul Öncesi Eğitim

Durumu:

Yükseköğretim konusuna gelince, son yıllara kadar Yunanistan'da üniversitelerde okuyan hemen hemen hiç kimse yoktu. Bunun nedeni Yunanistan'daki soydaşlarımızın üniversiteye girmesinin yasak oluşu değil, ortaöğretim kurumlarındaki eğitimin, çok yetersiz oluşudur. Ana dilleri olduğu için Türkçe, resmi dilleri olduğu için Yunanca öğrenmek zorunda olan Türk gençleri sonunda ikisini de yeterince öğrenememektedirler. Buna bir de bazı okullarda Arapça eğitim verildiği gerçeği eklenmelidir. Böylece azınlık çocukları günlük yaşamlarında hiç karşılaşmalar dahi gene de üç ayrı alfabeyle boğuşmaktadırlar.

Günümüzde, Batı Trakya'lı öğrenciler üniversite öğrenimlerini genellikle Türkiye'de yapmaktadır. Son yıllarda Yunan üniversitelerinde Azınlık Liseleri'nden mezun olanlara kontenjan ayrılmakta ve bunun sonucu olarak halen 400 civarında gencimiz, Yunan üniversitelerinde eğitim görmektedir. Yunanistan, Batı Trakya'daki Azınlık Liseleri'nden mezun olanlara kontenjan ayırmakla, ortaöğretimde kendi vatandaşları arasında eşitsizlik olduğunu kabul etmektedir. Son dönemde bu kontenjanın artırılması gündeme gelmiştir (Anadolu Ajansı Bülteni, 5 Mart 2001).

İstanbul'da Rumlara ait iki çocuk yuvası bulunmasına rağmen Batı Trakya'da Türklerin okul öncesi eğitim görebilecekleri çocuk yuvası hiç yoktur (Yaz, 1986 s. 21). Bu çalışma yapılırken görüşülen ve halen Batı Trakya ile ilişkileri devam eden göçmenler veya Batı Trakya'dan tatil için gelmiş kişilerin, ısrarla üzerinde durdukları sorunlardan birisi de bu konudur. Batı Trakya'da özellikle dağlık kesimdeki köylerden yukarıda da değinilen işsizlik sorunu nedeniyle şehirlere göç artmıştır. Buna paralel olarak şehir yaşamına ayak uydurmanın gereği olarak kadınlarımızın çeşitli iş kollarında çalışması yaygınlaşmıştır. Özellikle çekirdek aile düzenine geçilmesi ve annenin de çalışması neticesinde, çocukların kreş ve çocuk yuvaları ile anaokullarına gitme zorunluluğu doğmaktadır. Yunanlı öğretmenlerin ders verdiği bu

yerlerde, gelecek nesillerin dinlerini ve dillerini öğrenebilmeleri mümkün olamamakta ve bugün büyük bir tehlike yaratmasa bile gelecek için düşündürücü bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanında, Balkan Kolu'ndaki soydaşlarımız arasında sözde Pomak ayrımı yaratmak için, kurulmuş olan ve bu konuda özel olarak eğitilmiş Yunanlı öğretmenlerin çalıştığı, yuva ve kurslardan endişe ile bahsetmek gerekmektedir.

9.5. Selanik Özel Pedagoji Akademisi (S.Ö.P.A):

Selanik Özel Pedagoji Akademisi, 31 protokol numaralı 10 Ekim 1968 ve 22 Ocak 1969 tarihli Kral İradeleri ile, üç yıl süreyle ve Yunanca eğitim vermek üzere Selanik'te açılan bir öğretmen okuludur. Okulun amacı, Türkiye'ye gidip eğitim kursu görmüş veya Türkiye'deki öğretmen okullarında okumuş olan Batı Trakyalı öğretmenleri devreden çıkarabilmek için adam yetiştirmektir. Devlete daha güvenilir öğretmenler yetiştirmek diye açıklanan bu amacın yanı sıra öğretmenlerin Yunan diline daha vakıf olmasını sağlamak ve eski tayin sistemini ortadan kaldırmak diğer amaçlardır.

Bu okula yalnızca Yasak Bölge'de doğmuş, sözde Pomak kökenli azınlık gençleri alınmaktadır. Bu gençler ilkokuldan sonra beş yıl medrese eğitimi almaktadırlar ancak yukarıda açıklanan eğitim sistemi nedeniyle Türkçeleri ve okuma yazmaları oldukça zayıftır. Akademi'de yalnızca Yunanlı öğretmenlerden ders gören ve Yunanca öğrenen ancak Türkçe eğitim alamayan bu öğrenciler, okullarda Türkçe dersi verecek niteliklere sahip olarak yetişmemektedir.

Okulun müfredat programı Türkçe ve Din dersi hariç, Yunanistan'ın diğer akademilerindeki programın aynısıdır. Türkçe dersler bile Yunanlı öğretmenler tarafından verilmektedir. Öğrenciler parasız yatılı olarak okumakta ve 1986 rakamlarıyla aylık 2.000 drahmi burs almaktadırlar. Bu okulun tercih edilme sebebi, okuldan mezun olur olmaz, Batı Trakya'daki azınlık okullarına atanma garantisi ve öğrencilerin seçildikleri Yasak Bölge'nin yüksek işsizlik oranı ve yoksulluğudur.

Öğrenciler sağlanan bu olanaklara rağmen, okuldaki eğitimde Türkçe eğitimin yetersizliğinden rahatsızlık duymuşlar ve bu amaçla eylemler gerçekleştirmişlerdir. Milli Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı'na, Kuzey Yunanistan Bakanlığı'na, T.C Selanik Başkonsolosluğu'na, Azınlık basını ve ileri gelenlerine heyetler göndermiş ve muhtıralar vermişlerdir.

1-15 Şubat 1975, 1-29 Mayıs 1980 ve 14 Ocak-15 Mart 1982 tarihleri arasında, derslere girmeme suretiyle okulu boykot etmişlerdir. Boykotlar sırasında, yetkililere verdikleri muhtıralardaki istekleri ise şunlardır: Türkiye Cumhuriyeti'nden bir pedgog eğitimcinin getirilmesi, Türk Dili ve Edebiyatı Dersi için Azınlık'tan veya Türkiye'den bir öğretmenin getirilmesi, Müzik Dersi gibi derslerin Türkçe olarak okutulması vb....Bu eylemler sonucunda bir çok öğrenci okuldan uzaklaştırılmıştır. Bütün bu asimilasyon politikasına rağmen öğrencilerin okula devam etmelerinin ardındaki diğer bir etken de yukarıda değinildiği gibi medreselerin statülerinin belli olmamasından kaynaklanan gelecek kaygısıdır.

Bu okul mezunu öğretmenler, azınlık tarafından tepki ile karşılanmakta, halkın arasında gönül rahatlığı ile dolaşamamakta, kahveye bile çıkamamaktadırlar. Ayrıca Türk öğretmen dernekleri de bu kişileri üye kaydetmemektedir. Bu öğretmenlerin ders verdiği okulların bazılarında hiç öğrenci yoktur çünkü veliler çocuklarını bu öğretmenlere emanet etmemektedirler.

Selanik Özel Pedogoji Akademisi'nde; ilk kurulduğu yıllardaki öğrenci sayısı 10-15 civarında iken ilerleyen yıllarda bu sayı hızla artmıştır. Bugün Selanik Özel Pedogoji Akademisi'nden mezun olan öğretmenlerin sayısı 400'ü bulmaktadır. Rodop, İskeçe ve Dedeağaç illerinde 260 kadrolu, 90 civarında da sözleşmeli çalışan S.Ö.P.A. mezunu öğretmen vardır.

S.Ö.P.A. mezunu öğretmenler diğer Türk öğretmen derneklerinin kendilerini üye kaydetmemeleri sonucu, 1991 yılında başlayan bir denek kurma çalışmasına başlamışlar; 1993 yılından itibaren dilekçeleri 4 defa reddedilmesine rağmen, verdikleri hukuki mücadele 9 Haziran 1995 tarihinde

istinaf mahkemesinin 394 sayılı kararı ile sonuçlanarak Rodop ili S.Ö.P.A. Mezunlu Öğretmenler Derneği kurulmuştur. Derneğin halen 126 üyesi mevcut olup, diğer Türk öğretmen dernekleri ile Azınlık eğitimi için yapılan faaliyetlerde ve bütün grevlerde yer almıştır. Ayrıca Türkiye'nin düzenlediği Türk Kültürünü Tanıtma Semineri'ne katılmışlardır.

Derneğin bu faaliyetleri ve Yunan yönetiminin Batı Trakya Türk Azınlığı için kullandığı S.Ö.P.A. silahının elinde patlaması sonucu, dernek yöneticileri ve üyeleri büyük baskı altına alınmışlardır. Çeşitli tarihlerde 6 üye görevden uzaklaştırılmış, 30 kişi Memurlar Kanunu'nun 206. maddesine göre 6 yıl süreyle yargılanmıştır. Bunun yanında dernek üyelerinin büyük çoğunluğu ikişer maaş para cezasına çarptırılmış; yine dernek üyesi 18 öğretmen Selanik'te düzenlenen öğretmen seminerine alınmamıştır.

9.6. Öğretmen Sorunu:

Batı Trakya Azınlık okullarında dört tip öğretmen ders okutmaktadır. Birinci tip "formasyonsuz öğretmenler" olup bunlar herhangi bir öğretmenlik eğitimi görmeden şu veya bu biçimde öğretmen olarak atanmış kişilerdir. Genellikle medrese veya ilkokul mezunu olup çağdaş anlamda ve Latin harfleri ile eğitim yapacak düzeyde değildir. Bunların maaşları azınlık tarafından verilmektedir.

İkinci grup, gerek 1951 Kültür Antlaşması ve gerekse de 1968 tarihli Karma Kültür Protokolü çerçevesinde "kontenjan öğretmeni" adı altında Türkiye'den gönderilen Türk uyruklu kişilerdir. 1968 yılında yapılan düzenlemeye göre bunların sayısı 35 olup, karşılığında aynı sayıda Yunan yurttaşı İstanbul Rum okullarında görev yapmaktadır. Maaşları Türkiye tarafından ödenen çalışma ve oturma izinleri ise her ders yılının başında yenilenmekte olan bu öğretmenlerin her yıl bir bölümü Yunan yetkililerince çeşitli nedenler gösterilerek reddedilmektedir (Oran, 1991, s. 144).

Üçüncü kategori olan "Formasyonlu Öğretmenler"e gelince, bunlar ise Türkiye'deki öğretmen okullarından mezun olan Batı Trakyalılardır. Özellikle 1970'lerden bu yana Yunan makamları, bugüne dek Türk azınlık okullarının belkemiğini oluşturan ve topluma önderlik etme durumunda bulunan bu öğretmenleri çalıştırmamak için çeşitli önlemler almaktadır. Yukarıda değinildiği üzere Batı Trakya'da çalışan S.Ö.P.A mezunu öğretmenlerin sayısı 350 civarında olmasına karşın, Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği bünyesinde toplanan bu formasyonlu öğretmenlerden 90 kişi görev yapmaktadır. Burada şunu da belirtmek gerekir ki, Batı Trakya'dan Türkiye'de öğrenim görerek, öğretmen olanların sayısı 400'den fazladır.

Dördüncü kategori olarak "Selanik Özel Pedagojoloji Akademisi" mezunları kalmaktadır. Bunlar, formasyonlu öğretmenlere alternatif yaratmak için açılan ve Yunanca eğitim yapan Selanik Akademisi çıkışlı ve Yunan devlet memuru statüsündeki kişilerdir.

9.7. Kitap Sorunu:

Öğretmenlerin hedef alınarak Batı Trakya azınlığının eğitiminin içine düşürüldüğü bu durum azınlık öğrencilerinin kitap sorunlarıyla daha da hassas hale getirilmiştir. 1952 Kültür Anlaşması'na göre her iki taraf yetkililerince uygun görüldükten sonra azınlıklara dağıtılacak olan ders kitapları çok çeşitli nedenler ileri sürülerek öğrencilerden esirgenmiştir. Yunan yetkililerin Kültür Anlaşması'nda öngörülen denetim yetkisini, türlü bahaneler bularak engellemek amacıyla kullanmaları sonucu 1968 yılına dek öğrenciler 1952 yılında yazılmış ve basılmış kitaplar kullanmışlar doğal olarak da bu kitaplar elden ele geçce geçce kullanılmaz hale gelmişlerdir. Bu kitapların fotokopi yoluyla çoğaltılmaları dahi engellenmiştir. 1968 yılında ise iki ülke arasında yapılan protokol çerçevesinde yeni kitaplar Batı Trakya'ya gelmiştir. Yunanistan'da Cunta yılları olması nedeniyle protokolün diğer maddeleri hiç bir zaman yürürlüğe girmemiştir.

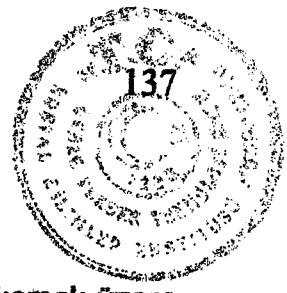
1968 yılından 2000 yılına kadar ise Azınlık okullarında okutulan Türkçe ders kitapları, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 30 Temmuz 1968 tarih ve 611-1/263-12254 sayılı emri gereğince 1968 yılında basılan ve daha sonra 1973, 1974, 1975 ve en son 1978 tarihlerinde 6. defa basılan kitaplardır.

2000 yılı başına kadar Yunanistan, bir çok defa Türkiye'den kontrol için gönderilen kitapları geri göndermiş ya da okullara dağıtmamıştır (Batı Trakya'nın Sesi, 1993, Sayı 51, s. 5).

Bundan başka Yunanistan, 1992 yılı Mart ayında S.Ö.P.A.'da Türk Dili ve Edebiyatı Ders'i ni okutmuş olan, Prof. Dr. E. ZENGİNİS ve S. PINELOPI tarafından yazılan Türkçe kitapları Batı Trakya Türk Azınlık okullarında okutma girişiminde bulunmuştur. Bunun üzerine bütün Türk öğretmen dernekleri, öğrenciler ve veliler "Yunanlı Türk'e Türkçe öğretmez; Türk'e Türkçe'yi Türk öğretir." sloganıyla 1-5 Şubat 1993 tarihinde tüm Batı Trakya'da bir boykot gerçekleştirmişlerdir. Bu kitapları okullardan uzaklaştırmak için gösterilen tepkiler sonucunda, bir çok okul encümeni ve veli tutuklanmıştır. Mustafçova köyünde çıkan olaylar sonucunda tutuklanan 6 soydaşımız, 17 ay hapis cezasına çarptırılmıştır (Batı Trakya'nın Sesi, 1993, Sayı 47, 4-10).

Yunanistan'ın, "Elen Müslümanları" olduklarını iddia ettiği soydaşlarımıza, neden zorla Türkçe kitap dağıtmaya çalıştığını anlamak oldukça güçtür!...

Bütün bu gelişmelerden sonra, Batı Trakya Türk Azınlığı'nın yoğun çabaları ve her iki ülkede yaşanan depremler neticesinde, olumlu bir çizgiye giren Türk-Yunan ilişkilerine paralel olarak; 2000 yılı başında Yunanistan, Türkiye'de basımı tamamlanan 19 çeşit kitabın girişine izin vermiştir. İki ülke arasındaki antlaşma ve protokollere uygun olarak Türkiye'den gelen ilkökul 1., 2., 3., 4., 5., ve 6. sınıf Matematik ve Türkçe ders kitaplarının yanı sıra 1. sınıflar için "Okumaya Başlıyorum" adlı kitap ve 4., 5. ve 6. sınıflar için Fen Bilgisi ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitapları öğrencilere dağıtılmıştır.

9.8. Dikatsa (Dikaça) Sorunu:

Yükseköğrenimlerini Türkiye'de tamamladıktan sonra çalışmak üzere Batı Trakya'ya dönen gençlerin diplomalarının denkliği, Yunan makamları tarafından hiçbir gerekçe gösterilmeden onanmamaktadır. Bu durumun 1984 yılından itibaren belirgin bir şekilde ortaya çıkması, son yıllarda bir takım olaylara neden olmuştur. 1986 yılında Dikatsa'ya (Üniversitelerarası Yabancı Öğrenim Diplomalarını Tanıma Merkezi) karşı bu durumdaki gençler tarafından, bir "Mücadele Komitesi" kurulmuştur.

10 Mayıs 1988 günü, Dikaça mağduru gençler, Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsilliler Derneği'nden başlayarak, sıkı bir güvenlik çemberi içerisinde vilayet binası önüne kadar yürümüşlerdir. Milletvekili Mehmet Müftüoğlu, Yüksek Tahsilliler Derneği Başkanı İsmail Rodoplu ve 4 Dikaça mağduru gençten oluşan heyet, vali Zisis Bekos ile görüşmüşlerdir. Görüşmede vali kendisinin herşeye yetkisinin olmadığını ve Batı Trakya'ya yeni atandığını belirtmiş ama yeni bir döneme girildiğini ve diğer azınlık sorunlarıyla beraber bu sorunun da çözüleceğini ancak bunun için zamana gereksinim duyulduğunu bildirmiştir.

Buna karşılık, "Mücadele Komitesi" üyeleri, sonuç alınmaya kadar mücadeleye devam edeceklerini, gerekirse açlık grevine gideceklerini bildirmişlerdir. Yüksek Tahsilliler Derneği, Başbakan, Meclis Başkanı, Milli Eğitim Bakanı, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı, Yeni Demokrasi Partisi Başkanı, Yunanistan Komünist Partisi Başkanı, Yunan Solu Partisi Başkanı, Yunan Sosyalist Partisi Başkanı ve Demokratik Yenilik Partisi Başkanı'na bir telgraf çekmişlerdir.

Bütün bu girişimlerden bir sonuç alınamayınca, 24 Mayıs 1988 tarihinde, Gümülcine'de Yeni Cami avlusunda açlık grevine başlanmıştır. Açlık grevine başlayan gençlerin adları ve meslekleri ise şöyleydi: Birol Akifoğlu- Doktor, Hüsamettin Mehmet-Doktor, Hüseyin Hüseyin-Doktor, Hasan Ahmet- Doktor, Sabri Hatip Emin-Dişhekim, Ömer Ömeroğlu-

Dişhekimi, Mustafa Manav-Dişhekimi, Ahmet Hüseyin-Dişhekimi, Fahrettin Haşim-Eczacı, Metin Hacı İsmail-Eczacı, Fahri Sait -Diploması 1983 yılında tanınmış fakat İskeçe Valisi 3 yıldır kendisine çalışma izni vermiyor (Bati Trakya'nın Sesi, 1988, Sayı. 4, s. 40-42).

Dikaça'dan güçlükle onay alabilenler de yukarıda görüldüğü ve aşağıda irdelendiği üzere "işyeri ruhsatı" sorunuyla karşılaşmaktadırlar.

10. BATI TRAKYA TÜRKLERİ'NİN EKONOMİK ALANDAKİ SORUNLARI

10.1. Konunun Hukuksal Boyutu:

Batı Trakya Türkleri'nin yaklaşık %80'i köylerde oturmakta ve toprağa bağımlı olarak yaşamaktadırlar. Bu nedenle arazi mülkiyeti Türk azınlığı için büyük anlam taşımaktadır.

Batı Trakya Türkleri'nin mülkiyetle ilgili olarak, Yunanistan yurttaşı olmalarından doğan hakları dışında, uluslararası ve ikili antlaşmalarla da güvence altına alınmış hakları söz konusudur. Yukarıda değinildiği üzere Lozan Antlaşması'nın 40. maddesiyle Müslüman azınlığın diğer Yunan yurttaşları ile hukuken ve fiilen aynı haklardan yararlanabileceği hükme bağlanmıştır. 30 Ocak 1923 tarihli Mübadele Protokolü'nün 16. maddesi mübadele dışı bırakılacak bölgelerde oturanların mülkiyet haklarından serbestçe yararlanmalarına hiçbir engel çıkartılmayacağı hükmünü getirmektedir.

Ancak aynı yıl Yunanistan Topraksız köylüyü Topraklandırma Yasası çıkararak sınırlı bir toprak reformu yapmış; reform kapsamında Türklerin elindeki çiftlikleri de kamulaştırarak buralara Anadolu'dan gelen Rumları yerleştirmiştir. Türkiye bu uygulamayı Milletler Cemiyeti'ne şikayet etmiş ve İstanbul Rumları'nın bazı mallarına el koyarak misilleme hareketine girişmiştir. 1924 yılı itibarı ile Batı Trakya'da yerleştirilen Rumların sayısı 107.697'dir. Bu uygulamalar sonunda ortaya çıkan sorun 1926, 1930, 1933 yıllarında yapılan antlaşmalarla çözüme ulaştırılmaya çalışılmıştır. Bu sorunu kesin olarak hükme bağlayan Ocak 1933 Antlaşması son durumu gözönünde tutarak mülkiyetleri dondurmakta ve bundan sonra bu mallara genel hükümler dışında hiçbir el koyma, işgal ve kısıtlayıcı tutum içine girilmeyeceği hükmünü getirmektedir.

Bütün bu antlaşma hükümlerine ve özel mülkiyetin temel olduğu demokratik(!) bir ülkede yaşamının getirdiği güvencelere rağmen, Batı Trakya Türkleri arasında mülkiyet konusundaki şikayetler çok yaygın olarak ileri sürülmektedir. Bu şikayetler, Batı Trakya Türkleri'nin 1923 yılında sahip olduğu ve Batı Trakya topraklarının %84'üne ulaşan mülkiyet durumunun günümüzde %30'lara inmesi sonucunu doğuran sürekli arazi yitirme sorunu ile yeni taşınmaz mal edineme sorunundan kaynaklanmaktadır.

10.2. Sürekli Arazi Yitirme Sorunu:

Batı Trakyalıların büyük bir çoğunluğunun bağımlı oldukları toprakların, sürekli kaybının nedenleri dört ana başlık altında toplanabilir.

10.2.1. Azınlık Mallarının Alınmasının Özendirilmesi:

Batı Trakya Müslümanları'na ait arazileri Yunan vatandaşı ve hristiyan dinine mensup Helenîlerin, satın almaları için Yunanistan Merkez Bankası ile Ziraat Bankası arasında 22 Kasım 1966 tarihinde bir protokol imzalanmıştır. Halen yürürlükte olan bu protokole göre bir müslümandan arazi veya etrafında arazisi olan ev satın alan Hristiyan bir Yunan vatandaşına, bu arazi için ödediği paranın tamamı kredi olarak verildiği gibi, intikal vergisi ve diğer harcamalar da kredi kapsamına alınmaktadır. Verilen krediler, kredi tahsis tarihinden 2 yıl sonra ödenmeye başlanarak yıllık taksitler halinde 20 yılda geri verilebilmektedir.

Yunanistan ayrıca Hristiyan dininden olan başka azınlıkları da bölgeye yerleştirmek için bazı önlemler almaktadır. Türkler arasında "Karakaçan" diye adlandırılan Hristiyan Ulahların yerleştirilebilmeleri için 21 Haziran 1968 tarihinde gene Yunanistan Merkez Bankası ve Ziraat Bankası arasında 120.000.000 drahmilik bir ödenek antlaşması imza edilmiştir.

1980'li yılların sonunda Sovyetler Birliği'nde ortaya çıkan olaylar sonucunda, zamanında Doğu Karadeniz Bölgesi'nden göç etmiş Pontusluların Yunanistan'a getirilmesine 1989 yılında başlanılmış. Dönemin Yunan Başbakanı Zolotas bunların çoğunun Batı Trakya'ya yerleştireleceğini açıklamıştır. 1990 yılı sonunda yaklaşık 280 aile bölgeye yerleştirilmiştir. Bu ailelerden 220 kadarı 1978 yılında, Gümölcine'de hemen hemen % 90'ı Türklerin tarlalarından kamulaştırılan, 2.000 dönümlük arazi üzerine inşa edilmiş; Örnek Yerleşim Sitesine (Ektonopol) yerleştirilmiştir. Bu bölgede sürekli oturmak şartıyla tapuları verilmiş, düşük bedelli konutların ödemeleri 20 yıl taksite bağlanmıştır (Oran, 1991, s. 238).

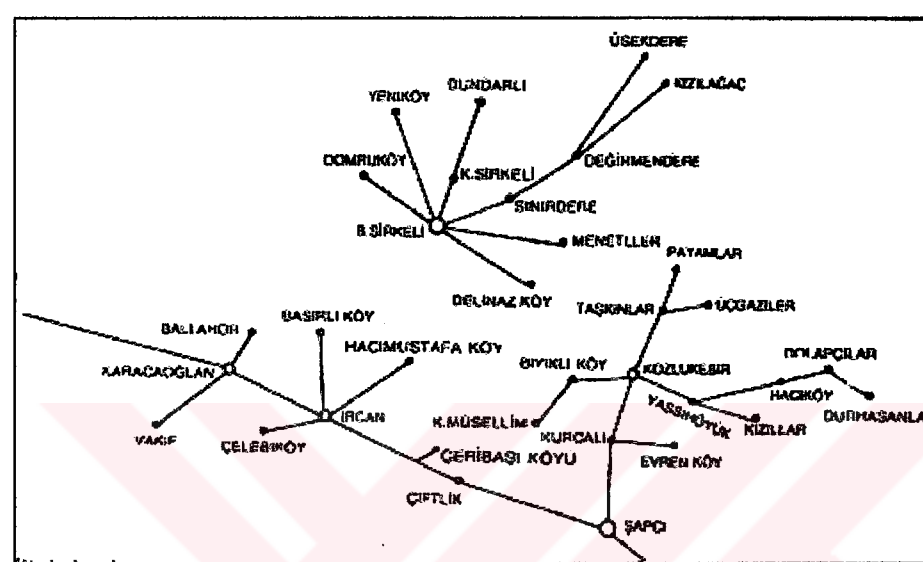
Son olarak 18 Ağustos 1993 tarihinde boğazlardan geçen Yunan bandıralı VI Contess Feribotu ile Abhazya'dan 1.500 Pontuslu Rum Batı Trakya'ya getirilerek yerleştirilmiştir (Ekonomi Politika, 29 Ağustos 1993, Sayı. 3922).

10.2.2. Yasaların Ayrımcı Biçimde Uygulanması:

Batı Trakya Türklerinin sürekli toprak kaybetmesinin önemli bir nedeni de mevcut Yunan yasalarının Türkler aleyhine uygulanarak ayırım yapılmasıdır. Bunlara şu şekilde sıralayabiliriz.

10.2.2.1. Kamulaştırmalar:

Alan olarak azınlık topraklarının yitirilmesinde en büyük rolü (Tahminlere göre %50) oynayan konu, kamulaştırma konusudur. Batı Trakya'da yapılacak fabrika, asfalt, sulama tesisi, askeri tesis, sanayi sitesi ve üniversite gibi her türlü inşaatın kuruluş yeri olarak Türk toprakları seçilmektedir. 1978 yılı Masyıs ayında Gümölcine'nin Yahyabeyli (Amaranda), Makut (Vakos), Kafkas (Trorion) ve Ambarköy (Pamforon) köylerinde 4.000 dönüm ekilebilir arazi, 1980 yılında gene Gümölcine de Yaka bölgesinde 3.200 dönüm tarla Dimokritos Üniversitesi için ve askeri bölge kurulması için 4.300 dönüm arazi kamulaştırılmıştır.

Şekil-10-1. Üzerine cezaevi yapmak için kamulaştırılan Türk toprakları (Uluslararası İlişkiler Ajansı 'İNAF', 1992, s. 45)

Türkler arasındaki yaygın olan görüş kamulaştırma işlemlerinin müslüman azınlığın topraklarını azaltmak amacıyla yapıldığı yönündedir.

Kamulaştırmalar için temel yasal dayanak, topraksız çiftçi ve hayvan yetiştiricilerinin yerleştirilmesi için yapılan kamulaştırmalarla ilgili 1952 tarihli ve 2185 sayılı yasadır.

Yasa, sahibi tarafından işlenen arazinin 500 dönümünden, sahibi tarafından işletilmeyen arazinin de 250 dönümünden fazlasının kamulaştırılmasını ve mahkeme tarafından saptanan kamulaştırma bedelinin üçte birinin 20 senede itfa edilecek %6 faizli devlet bonusu biçiminde ödenmesini öngörmektedir.

Kamulaştırmada dikkati çeken diğer bir konu da, kamulaştırmanın çorak topraklar üzerinde değil, sulak ve verimli topraklar üzerinde yapılması, miktarlarının kamusal ihtiyaçlarının çok üstünde olması ve kamulaştırma bedelinin çok düşük olmasıdır. Örneğin; Türklerin en çok yakınmalarına yol açan Dimokritos Üniversitesi'nin kurulacağı yerin kamulaştırmasında azınlık üyeleri Rodop valisine topografik planlar sunarak kamulaştırılan arazinin verimli tarlalardan oluştuğunu belirtmişler bunun yerine o kadar verimli olmayan müslüman topraklarından oluşan ve bu bölgenin tam karşısına düşen toprakların kamulaştırılmasını önermişlerdir. Ayrıca kamulaştırmada takdir edilen fiyatlar piyasanın çok altında olmuştur. Dikkate değer diğer bir husus da Yunanistan'ın en büyük yüksek öğretim kuruluşu olan Selanik Üniversitesi'nin yalnızca 640 dönümlük bir arazi üzerine kurulmuş olmasına karşılık Dimekritos Üniversitesi için kamuşatırılan arazi 3000 dönüm olması ve 5 yıl hiçbir yapı faaliyetine girililmemiş olmasıdır.

Kamulaştırılan yerlerin bir çoğunda arazinin az bir kısmı belirtilen amaçlar doğrultusunda kullanılmış geri kalan yerler özellikle Rum çiftçilere kiralanmıştır. Örneğin Yahyabeyli de sanayi sitesi yapmak amacıyla kamulaştırılan 4.000 dönümlük arazinin yarısına 1984 yılında inşaat yapılmış geri kalan kısmı 1985 yılında kiraya verilmiştir. Ancak bu olay bu tip uygulamaların tek örneği değildir. (Oran, 1991, s. 240-242).

Tarlaların yanısıra vakıfların da kamulaştırmaya uğraması Türklerin tepkisini çeken başka bir uygulamadır. 1972 yılında tüm itirazlara rağmen Tabakhane Camii'nin yıkılması bu uygulamanın örneklerinden biridir (Akın, 29 Aralık 1972).

10.2.2.2. Arazi Birleştirilmesi (Anadazmos) :

Türklerin durmadan arazi yitirmesinin nedenlerinden biri de eski deyiimiyle tevhid-i arazi denilen, Yunanca'da ise "anadozmos" diye anılan toprak reformu ile ilgili 1948 tarihli 821 sayılı yasanın özel biçimde uygulanmasıdır. Bu yasa zamanla bölünüp ekonomik olmaktan çıkan köy arazisinin birleştirilip yeniden halka dağıtılmasını ön görmektedir. Yasanın

uygulanabilmesi için mülk sahiplerinin yarısından fazlasının dilekçe ile müracatı gerekmektedir.

1974 yılından sonra anodozmos uygulaması yeni bir biçim alarak, valinin takdiri ile zorunlu hale gelmiştir. Yasanın 2/2. maddesi b fıkrası uyarınca "Eğer sulama, kurutma sel baskınlarından korunma gibi faaliyetler dağıtımı zorunlu kılarsa" anadazmos zorunlu olarak yapılabilecektir.

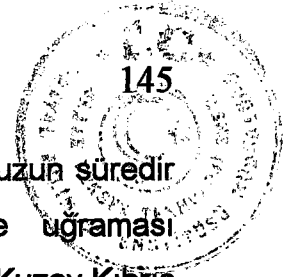
Bu uygulamada Türk toplumunun şikayetine neden olan hususlar şunlardır. Birincisi komiyonlarda bir tek Türk bulunmamaktadır. İkincisi, çoğu zaman tebligat yapılmadan komisyon gelmekte ve karar vermektedir, üçüncüsü yeniden dağıtılan topraklar eskisine oranla daha verimsiz yerlerden verilmekte sonuncu ve en önemli olarak da eski toprağın sınıfı mutlaka düşük yazıldığından (birinci sınıf yerine üçüncü sınıf yazılması gibi) yeni dağıtımda verilen toprağın miktarı önemli ölçüde düşmektedir.

10.2.3. Mevcut Durumun Sorun Yapılması:

Batı Trakya Bölgesi'nin modern anlamda kadastrosu çıkarılmamıştır. Buna ek olarak Osmanlıların bölgeyi fethetmelerinden sonra ki geçen zaman içinde bölge üzerine ikisi dünya savaşı olmak üzere bir çok savaş cereyan etmiştir. Ayrıca Osmanlılardan sonra bölgenin Bulgar, Yunan ve Müttefik işgalleri de yaşandığı düşünülürse, mülkiyet düzeninin karmaşık bir durum göstereceği açıktır. İşte Yunanistan bu durumdan da yaralanmaya ihmal etmemiş ve bunu Türklerin aleyhine kullanmıştır. Yunanistan'ın konuyla ilgili faaliyetleri şu başlıklar altında toplanabilir:

10.2.3.1.Zilyetliği Tanımama:

Batı Trakya'da Hristiyan köylünün aksine, Müslüman köylünün zilyetliği mülkiyet karinesi sayılmamaktadır. Zilyetliği tanımama olaylarına örnek olarak, İskeçe'nin Gökçeler köyünde Müslüman Türk Azınlığı'nın eskiden beri kullandığı yaklaşık 200 dönümlük köy merası 25 Ocak 1989 günü İskeçe Valisi'nin talimatıyla Hristiyan köylülere verilmesi; bu olaydan bir kaç gün

sonra da Gümölcine'nin Karagözlü köyünde Türkler tarafından uzun süredir kullanılan yaklaşık 120 dönümlük meranın aynı akıbete uğraması gösterilebilir (Milliyet, 26-28 Ocak 1989). Bu tip olaylar özellikle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilanından sonra artış göstermiştir.

10.2.3.2.Tapuyu Tanımama:

Azınlık köylüsünün elinde tapu bulunması durumunda bile yetkililer gittikçe artan bir biçimde bu belgeleri tanımamakta veya kasıtlı olarak yanlış yorumlamaktadır. Aslında, Osmanlı tapuları Yunanistan'da yasal olarak geçerlidir. Bilindiği, gibi kişisel toprak mülkiyetinin bulunmadığı Osmanlı İmparatorluğu'nda bu tür mülkiyet 1858 Arazi Kanunnamesi ile kabul edilmiştir. Bu kanunnamenin "itirazsız ve kesintisiz 10 yıl devlet toprağını elinde bulunduran ve işleyen kimse....o toprağın tasarruf hakkına sahip olur ve kendisine, harç istemeksizin yeni bir tapu verilir" hükmünü getiren 78. maddesi 1914 yılında 147 sayılı Yunan yasası ile geçerli sayılmıştır. Ayrıca bu yasa, 12 Kasım 1929 tarih ve 11 sayılı Kral İradesi ile teyit edilmiştir.

1990 yılında Yunan makamları, 1932-33 yıllarında Sovyet topograflarınca çıkarılan haritalarda mera olarak görüldüğü gerekçesi ile Yahyabeyli nahiyesinin Uysallı (İsalon) köylülerine ait 350 dönümlük mülkiyet belgeli toprağına el koymuştur (Oran, 1991, s. 248).

10.2.3.3.Fuzuli İşgal İddiası:

Kökeni 1953 yılına dayanan ve 1982 yılında patlak vererek dikkatlerin üzerinde toplanmasına neden olan "İnhanlı (Evlolon) Arazi Uyuşmazlığı" yukarıda belirtilen haksız Yunan uygulamalarının her türlüünü rahatlıkla görülebileceği örnek bir olaydır.

17 Mart 1982 günü İnhanlı'lı soydaşlarımız 100 kişilik bir grup olarak İskeçe saat kulesi altında oturarak sessiz direnişe geçtiler. Bu direnişin amacı devletle olan arazi anlaşmazlığı sonucu topraklarının ellerinden alınmasıydı. Elllerinde Türkçe ve Rumca pankartlar taşımaktaydılar. Olay başlangıçta bir

açlık grevi olarak yansıdığı için Türkiye’de ve dünyada büyük yankı buldu. Türkiye ve Yunanistan arasındaki uluslararası bir sorun olması ve Müslüman-Türk azınlığın yıllardan beri ilk defa pasif de olsa Yunan Devleti’ne karşı direnişe geçmeleri açısından önem taşıyordu.

Konunun hukuksal boyutu şöyleydi: Yunan Tarım Bakanlığı 3 Haziran 1953 tarihinde E-7785 sayılı kararla arazisiz köylülere dağıtılmak üzere İnhanlı’da 3.200 dönümlük bir yeri istimlak etmişti. Tartışma ve dava konusu olan karar bu yerin 1.800 dönümlük kısmını oluşturunuyordu. 27 Eylül 1956 tarih ve 403 sayılı kararla İskeçe İli Kamulaştırma Kurulu yapılan itiraz sonucunda bu istimlak kararını bozmuştu. Kararda arazinin 1872 yılında Osmanlı İmparatorluğu’na ait 103 nolu senetle Hatipoğlu Hüseyin Ağa ve İdris Ağaoğlu Molla Mustafa’ya ait olduğu ve olan varislerince işlendiği, arazinin varisler arasında paylaşıldığından varislerin hiçbirinin kamulaştırmanın yasal sınırı olan 500 dönümlük toprağı olmadığı belirtilmiştir.

Durum böyle olunca arazinin mülkiyeti üzerinde durulmuş ve Maliye tarafından bu arazinin hazineye ait olduğu iddia edilmiştir. Devlet Danışmanlığı’nın 12 Haziran 1964 tarih ve 75 sayılı raporu ve 13 Ekim 1969 tarih ve D 8669 sayılı kararı ile Maliye Bakanlığı arazinin devlete ait olmadığını kabul ediyordu (Yaz, 1986, s. 52-53).

Devlet Mülkleri Şurası, 1969 yılındaki bu kararının tam aksi istikamette 24 Ekim 1974 tarihinde, 103 sayılı kararı çıkartmıştır. Bu kararda “...İskeçe Tarım Dairesi’nin 10 Ocak 1973 tarih ve 2 sayılı yazısından anlaşıldığına göre, dava konusu arazinin ortak ve kamuya ait (yerleşim yerleri, kabristan, yollar gibi) araziden oluştuğu ve söz konusu arazi üzerinde hak talep edenlerin bu araziye hiçbir zaman sahip olmadıkları anlaşılmaktadır.... Dolayısı ile söz konusu arazi Hazinesindir.” denilmektedir.

Bu karar Maliye Bakanlığı tarafından da 13 Ocak 1975 tarih ve D-6864/294 sayılı kararla kabul edilmiş ve İskeçe Mal Müdürlüğü de Haziran 1981 tarihinden itibaren ihraç protokolleri düzenleyerek tebliğ işlemlerine

başlamıştır. Bu durum karşısında mağdur olan soydaşlarımız 127 adet itiraz davası açmışlar İskeçe Sulh Hukuk Mahkemesi, 1 Nisan 1982 Tarihinde bu itirazları birleştirip, bütün bu direnişe neden olan "...arazi Osmanlı İmparatorluğu'nun halefi olan Hazinesindir." Kararını vermiştir. Bu karar üzerine İnhanlı köylüleri 17 Mart, 22 Mart ve 2 Nisan tarihlerinde oturma eylemi yapmışlardır. İstinaf mahkemesinde davalar sürerken 15 Kasım 1983 tarihinde K.K.T.C.'nin ilanından beş gün sonra tarlalarının Yunanlılar tarafından sürülmelerine karşı tekrar sürerek tepki vermişler ve köylülerden dokuzu tutuklanmıştır. Konu ile ilgili dava 1 Aralık'ta görülmüş ve köylülerden sekizi birer yıl hapis ve 150.000 drahmi para cezasına çarptırılmışlardır. Suçları ise "Devlet Arazisinin İşgali" dir (Oran, 1991, 250-254).

Bu tip olaylar çeşitli şekil ve gerekçelerle Yunanistan'da halen devam etmektedir.

10.2.3.4. Yeni Taşınmaz Mal Satın Alamama Sorunu:

Kıbrıs yüzünden Türk-Yunan ilişkilerinin iyice bozulduğu 1965 yılından sonra başlayan ve birkaç istinası hariç azınlığın taşınmaz mal edinmesine engel olan yasa, 1936 tarih ve 1366 sayılı "Sınır ve Kıyı Bölgelerinde Alım-Satım Hakkının Kullanılmasının Yasaklanması Hakkında İhtiyaca Mebni Kanun"dur. Bu yasaya göre sınır bölgelerinde, kıyılarda ve adalarda her türlü taşınmaz mal alım satımı kamu yetkililerinden kurulu bir komisyon iznine bağlıdır. İşte bu komisyonlar azınlığın noter kanalı ile kendilerine yaptıkları başvuruları genellikle reddedilmiştir (Akın, 14 Kasım 1969). Bu yasa 1992 yılına kadar uygulanmıştır.

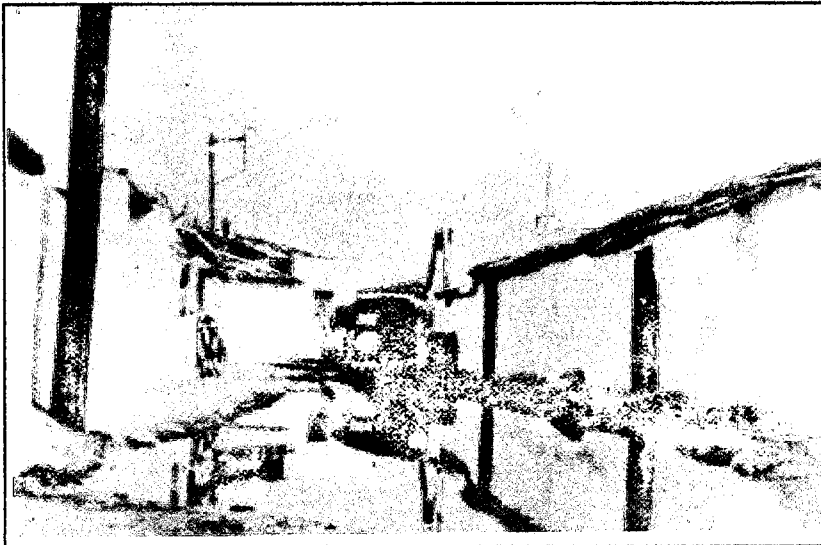
10.3. Ekonomik Sömürü:

Batı Trakya'da yaşayan Türk Toplumu'nun büyük çoğunluğu tütüncülükle uğraşır. Tütüncülük yörenin başlıca geçim kaynağıdır. Yunan Hükümeti'nin uyguladığı yöntemlerle tütün üreticisi zor durumda bırakılmıştır.

İlk olarak 1969 da tütünçülük hakları kısıtlanarak tütün ekim alanları ailelere göre ayarlanmıştır. Zaman zaman Türk üreticilerinin tütünleri kalitesiz gerekçesi ile haksız yere yakılmış ya da ikinci kalite gösterilerek düşük fiyatlarla alınmıştır. Tütün gibi buğday, mısır, pancar ve pamuk üretimlerinde de aynı yol izlenmiş Yunanlılara büyük krediler açarak destek veren bankalar Türklere bu imkanların hiçbirini vermemişlerdir.

Bütün bunlara ek olarak bina, okul ve cami onarımlarına ve inşaat ruhsatlarına, işyeri açma ruhsatlarına ki özellikle doktor, eczacı vb. kişilerin taleplerine, traktör ehliyeti ve diğer araç ehliyetlerine, gemilerde çalışacak kişilere gerekli belgeleri almada ve av silahlarının ruhsatlarına çok büyük zorluklar çıkarılmaktadır.

Batı Trakya Bölgesi, Yunanistan'ın hatta Avrupa Birliği'nin en fakir yeridir. İskeçe ve Gümülcine'de dolaşan herkes nerenin Müslüman mahallesi nerenin Hristiyan mahallesi olduğunu açıkça farkedebilmektedir. Nüfus artış hızının %3 dolayında olduğu azınlığımızda inşaat ruhsatı alamayanlar bu işleri kaçak yapmak durumunda kalmakta ve evlerine hem altyapı hizmeti alamamakta hem de zaman zaman inşaat maliyetini aşan miktarlarda cezalara çarptırılmaktadırlar. Rodop ili Arhondika köyünde bahçesine, ev ekmeği pişirmek için yaptığı fırın dolayısı ile mahkemeye verilmiştir (Akın, 4 Eylül 1976).

Şekil-10.2. Batı Trakya'da Türklerin oturduğu bir mahalle Yaz, 1986, s.52)

Şekil- 10.3. Aynı bölgede Yunanlılara ait mahalle
(Yaz, 1986,s. 52)

Evlerin yanı sıra Camiler için de durum aynıdır. Helsinki Watch Raporu İamos'ta cemaatin tamamlamak için 25 yıldır ruhsat bekledikleri bir minareden, İskeçe'ye bağlı Ziloti köyü caminin 1985'ten beri büyütme izni beklediğinden ve yine İskeçe'nin Diomilia köyünde 15 yıldır ruhsat bekleyen bir camiden söz etmektedir (Whitman, 1990, s. 27).

Şekil-10.4. Yunan makamlarınca onarım ruhsatı verilmeyen bir cami.

Yunan makamları, % 85'lik kesimi tarımla uğraşan soydaşlarımıza diğer ehliyetleri zaman zaman verseler bile özellikle traktör ehliyeti

konusunda büyük zorluklar çıkarmaktadırlar. Traktörlerini ehliyetsiz kullananlara ise ağır cezalar uygulanmakta ve mahkemeye verilmektedirler. Ayrıca 1974 Kıbrıs çıkartmasından sonra azınlığın elindeki av silahları dahil tüm silahlar toplanmış ve toplanan silahlar bir daha geri verilmemiştir (Galip, 1998, s. 338).

Yunanistan, Müslüman-Türk azınlığın her türlü kredi başvurusunu reddettiği gibi işyeri açma ruhsatlarında özellikle Türkiye'de eğitim alarak dönen doktor, eczacı gibi kişilere çok büyük zorluklar çıkarmaktadır (Oran, 1991, s. 227-229)

Yunanistan, 1981 yılında üye olduğu Avrupa Birliği'nden, Avrupa Birliği sınırları içindeki en fakir bölge olan Batı Trakya ve Doğu Makedonya'da kullanılmak üzere bu güne kadar 35 milyar dolar yardım görmüştür. Bu yardımlarla bu bölgeye 850 fabrika ve işyeri açılmış, 1600 kadar işçi istihdam edilmiştir. Ancak bu yardımlardan Türkler yararlanamamıştır. Azınlığın durumu ekonomik olarak; % 90'ı toprağa bağlı köylü, hiçbir fabrika ya da 5 kişiden fazla işçi çalıştıramayan küçük esnaf ve çoğunlukla inşaatlarda çalışan vasıfsız işçiler olarak özetlenebilir.

Yukarıda anlatılan konulara Türklerin büyük tepki vermesi ve Avrupa Birliği'nin de baskıları ile bazı alanlarda iyileşmeler olmuştur. 1992 yılından beri Türkler taşınmaz mal alma hakkına kavuşmuşlardır. Ancak inşaat izinleri ve onarım ruhsatları hala bir komisyonun iznine tabidir.

11.SONUÇ

Lozan Antlaşması'nın üzerinden yetmişsekiz yıla yakın bir süre geçmiş olmasına rağmen, Türkiye ve Yunanistan arasındaki "Azınlıklar" konusu hala tam bir çözüme kavuşturulabilmiş değildir.

İki ülke arasında, Yunanistan'ın bağımsızlığını aldığı, 1830 yılından beri çeşitli defalar yaşanan savaşlar ve onca yılın birikimi olan iki ülke halkları arasındaki tarihi gerçekler gözardı edilerek bir çözümün beklenmesi en hafif deyişle cahillik olarak nitelenebilir.

Bu sözü edilen savaşlardan sonuncusu olan Kurtuluş Savaşı'ndan sonra imzalanan Lozan Barış Antlaşması hükümleriyle iki ülkede kalan bu azınlıklar, ayrı din ve kültürlerden geldikleri için beraber yaşadıkları ve çoğunluğu oluşturan halkla kaynaşamamışlardır. Bunda, çoğunluğun da azınlıkları diğer ülkenin doğal ajanları olarak görmelerinin payı büyüktür.

Batı Trakya Türkleri'nin sorunlarını ve bugünkü durumlarını incelerken, sonuca gidebilmek için konuyu birçok açıdan irdeleme gereği duyulmaktadır.

Batı Trakya Türkleri'nin azınlık konumuna düşürüldüğü döneme kadar olan tarihi süreç değerlendirilerek Lozan Antlaşması sonrası gelişmeler daha iyi anlaşılmaktadır.

Konuyla ilgili günümüze ve geleceğe ışık tutabilecek bakış açıları şu başlıklar altında toplanabilir :

- 1- Sorunun Yunanistan ve izlediği politika açısından değerlendirilmesi
- 2- Türkiye'nin izlediği ve izlemediği (!) politikalar açısından değerlendirilmesi
- 3- Sorunun Türkiye ve Yunanistan arasında mevcut olan diğer sorunlara paralel olarak değerlendirilmesi
- 4- Batı Trakya Türkleri'nin bizzat kendileri ve iç dinamikleri açısından değerlendirilmesi

5- Türkiye'deki İstanbul Rumları açısından değerlendirilmesi

6- İki ülkeden göç etmiş azınlıklar ve "Uluslararası İlişkiler'de Karşılıklık" ilkesi açısından değerlendirilmesi

7- Uluslararası İnsan Hakları ve üçüncü ülkeler açısından değerlendirilmesi.

Yunanistan, bu çalışmada özellikle derinlemesine ele alınan, bağımsızlığını elde ettiği dönemden başlayıp; günümüze kadar Osmanlı İmparatorluğu ve daha sonra da Türkiye aleyhine topraklarını yaklaşık yedi kat genişletmiştir. Bunun nedeni çok kapsamlı, genel hatları değişmeyen, hükümetler ve devleti yöneten kişilere bağlı olmayan, milli bir politikayı çok uzun bir sürece yayarak, başarıyla izlemesidir.

Megalo İdea olarak adlandırılan ve kısaca "Eski Doğu Roma İmparatorluğu'nu yeniden canlandırma düşüncesi" olarak özetlenebilecek bu uzun soluklu politikadan, ulus olarak çıkarmamız gereken çok önemli ve çok acı dersler vardır.

Bu politikanın bir yansıması olarak Yunanistan Megalo İdea'nın kaynağını teşkil eden Doğu Roma'nın başkenti olan İstanbul'da Fener-Rum Patrikhanesi'ni bırakmak için Lozan'da büyük bir mücadele vermiştir. Doğal olarak da Patrikhane'ye bir cemaat gerektiğinden, iki ülke arasındaki halkların mübadelesinden İstanbul Rumlarını ayrı tutmayı düşünmüştür (Oran, 1991, s. 288).

Türkiye ise Lozan görüşmeleri sırasında Batı Trakya'da plebisit yapılmasını istemiş; bu isteği kabul görmeyince geleceği belirsiz olan bölgede halihazır durumu devam ettirebilmek için İstanbul'daki Rumların mübadele dışı bırakılması teklifine olumlu yaklaşarak Batı Trakya'daki Türkleri bir denge unsuru olarak mübadele dışı bırakmıştır.

Ancak Yunanistan Lozan Antlaşması sonunda Türkiye sınırına çok yakın olan bu bölgede, nüfusun %84'ünü oluşturan Türk azınlığın bırakılmasından çok büyük rahatsızlık duymuştur.

Lozan Barış Antlaşması'nın hemen ardından da Batı Trakya'ya, iki ülke arasındaki Ahali Mübadelesi ile gelen Anadolu Rumları'nı yerleştirmeye başlamıştır. Ancak Türkiye'den gelen yoğun tepkiler nedeniyle ve de en önemlisi Atatürk'ün varlığından dolayı bu politikasından vazgeçmek zorunda kalmıştır. VENİZELOS, Türkiye ile iyi geçinmesi gerektiğini çok iyi gördüğünden ilişkiler sıcak bir havada gelişmiştir.

Ardından gelen İkinci Dünya Savaşı ve Yunan İç Savaşı, Yunanistan'ın, Batı Trakya Türk Azınlığı üzerinde politikalar geliştirmesine fırsat vermemiştir. Aksine İkinci Dünya Savaşı'nda Türklerin Yunan saflarında kahramanca mücadele etmeleri, Yunan İç Savaşı'nda ise Kralcılar'ın yanında yer almaları nedeniyle, iç savaştan galip çıkan Kralcılar'ın sempatilerini kazanmalarına yol açmıştır.

1947 yılında Yunanistan'ın on iki adayı almasına karşı Türkiye'nin tepki vermemesi de, Batı Trakya Türkleri'ne karşı baskı politikasının ön plana çıkmasını engellemiştir.

Ancak ardından Türkiye'de meydana gelen 6-7 Eylül olayları ve bu olaylardan sonra Yunanistan'a bir göç dalgasının başlaması ve en önemlisi de Kıbrıs olaylarının patlak vermiş olması, Yunanistan'da Batı Trakya Türk Azınlığı için sistematik baskı politikasının pimini çekmiştir.

Yunan politikasının iki temel unsuru vardır. İlki, Ova ve Yaka olarak adlandırılan yerlerin halkını göçe zorlamak, ikincisi ise Balkan Kolu diye adlandırılan yerde yaşayan soydaşlarımızı asimile etmektir.

Yunanistan, Batı Trakya'daki Türk varlığını Lozan Barış Antlaşması'nda geçen "Müslüman" tabirini öne sürerek temelde reddetmektedir. Azınlığa ait birlik ve dernekler ile okulların isimlerindeki "Türk" sözcüğünün kaldırılmasıyla uygulama aşamasına geçirdiği "Helen Müslümanlar" argümanını uzun süre işlemiştir. Bu yönden bakıldığında Yunanistan'ın Türkiye'deki Rum Azınlık üzerinde hiç bir hak iddia etmemesi

gerekir. Zira antlaşmada “Elen” veya “Rum” sözcüğü hiç geçmemekte, onun yerine “Gayrimüslim Azınlık” tabiri kullanılmaktadır.

Yunanistan ayrıca Batı Trakya Türk Cemaati üzerinde, büyük bir etkinliğe sahip olan Müftülük makamına, kendi kontrol ve güdümündeki kişileri getirmek suretiyle azınlık üzerinde tahakküm kurmaya çalışmıştır.

Yine eğitim kurumlarında Arapça’yı ve Yunanca’yı ön plana çıkararak, azınlığın Türklük bilincini yok etme girişimlerinde bulunmuş; bir yandan da eğitim kurumlarında soydaşlarımızın iyi eğitim almalarını her türlü yolu deneyerek engellemeye çalışmaktadır. Eğitim konusunda bu uygulamalar neticesinde, bütün imkansızlıklarına rağmen Türkiye’ye okumaya giden gençlerin okulları bittikten sonra tekrar Batı Trakya’ya dönmelerine engel olmak için, bu kişilerin diplomalarının denkliğini tanımama ve işyeri ruhsatı vermeme gibi yollara başvurulmuştur.

Kamulaştırmalarla ve çeşitli arazi sorunları yaratılarak, büyük çoğunluğu çiftçi olan soydaşlarımız topraksızlaştırılmıştır. Azınlık tarafından üretilen, özellikle tütün ve benzeri ürünleri bedellerinin çok altında alarak ve tarım için çok önemli olan traktör ehliyetlerini almada, büyük zorluklar çıkarmış ve böylece göçe zorlamıştır.

İnşaat ve onarım ruhsatları verilmediği gibi Türklerin yaşadığı bölgelere altyapı hizmeti de götürülmeyerek bu bölgeler geri bırakılmıştır. Siyasi alanda azınlığın bağımsız milletvekili çıkarmalarını engelleyerek ve zaman zaman basın özgürlükleri kısıtlanarak, Türklerin sesini duyurmasına imkan tanınmamıştır. Azınlığın kültürel varlıkları olan vakıfların gücünün ortadan kaldırılma çabası, ayrıca azınlığa ait cami ve mezarlıklara yapılan saldırılar, Türklerin geçmişle bağlarını koparmayı hedeflemiştir. Polis ve jandarmanın yaptığı baskılar, sindirme ve yıldırma çabaları da aynı amaca; yani göçe zorlama politikasına hizmet etmiştir.

Balkan Kolu’nda ise bütün bunlara ek olarak, uzun yıllar süren Yasak Bölge uygulaması ile bu yörede yaşayanların Ova ve Yaka’da yaşayan

soydaşlarımızla bağlarının koparılmasına çalışılmıştır. Keza Yunanistan yine bu bölgede, çağdışı eğitim veren medreseleri bitirmiş gençleri seçerek, Selanik Pedagoji Akademisi'n'de yoğun bir Hristiyanlık ve sözde Pomaklık propogandalarıyla yetiştirmektedir. Bu okul mezunlarını yine bu bölgeye öğretmen olarak göndermektedir. Ayrıca bölge halkını, Türkçe dersleri ve ders kitaplarıyla, kontenjan öğretmenlerinden yararlandırmamıştır.

Benzer asimilasyon uygulamalarından, Çingene kökenli soydaşlarımız da nasibini almıştır. Azınlığın en fakir grubunu oluşturan Çingenelere din değiştirmeleri karşılığında büyük oranda maddi destek ve sosyal haklar tanınması vaadinde bulunulmuştur.

Yunanistan'da Batı Trakya politikası, Azınlık İşleri Koordinatörlüğü kanalıyla tek merkezden yürütülmektedir. Azınlık İşleri Koordinatörlüğü'nün merkezi, Batı Trakya'ya çok yakın olan Kavala'da yer almakta, çalışanlarını ise Dışişleri Bakanlığı memurları oluşturmaktadır. Bu memurlar Batı Trakya'yı çok iyi tanıyan, konularında uzman kişilerdir. Memetolog diye adlandırılan bu uzmanlar Yunan Gizli Servisi tarafından özel olarak yetiştirilmektedirler. Batı Trakya'nın hemen hemen her yerinde, Kavala'da ki bu merkezin Siyasi İşler Bürosu adı altında çalışan şubeleri vardır. Böylesine bir örgütlenme sayesinde Yunanistan'ın azınlık politikası, Türkiye'dekinin tam tersine bir eşgüdüm içinde yürütülmektedir.

Yunanistan'ın Batı Trakya politikasını genel olarak değerlendirecek, bu konuda çok büyük mesafe katettiklerini ve başarılı olduklarını kabul etmek zorunda kalırız. Çünkü başından beri kararlı bir biçimde, en küçük ayrıntıları dahi göz önünde tutan, kendi içinde tutarlı ve uzun soluklu bir politika takip edilmektedir. Türkiye'nin Batı Trakya konusunda, genel çizgileriyle dahi olsa, bir politikası olmaması, bu başarıdaki en önemli etkidir. Yunanistan, cemaati kendi istediği yönde denetim altına almak için hemen hemen bütün alanlarda gerekli düzenlemeleri tamamlamıştır.

1977 yılında Azınlık Okulları ve eğitim konusu 1990 yılında Müftülük kurumuyla ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Aynı yıl çıkarılan seçim yasası ile

azınlığın bağımsız milletvekili çıkarması engellenmiştir. Buna paralel olarak 1980 ve 1991 yıllarındaki düzenlemelerle de Vakıflar konusunun denetimi devletin eline geçmiş bulunmaktadır.

Yunanistan, günümüzde sayıları azalarak 3500 civarında kalan İstanbul'un Rum azınlığının, mütakabiliyet (karşılıklılık) yaratamayacağı gerçeğini çok iyi değerlendirdiğinden, Batı Trakya politikasını istediği yönde rahatça yürütmektedir.

Yunan makamları, Türkiye'nin tepkisini çekmeden ve özellikle uluslararası platformlarda zor durumda kalabilecekleri, belgeler ile ispatlanabilecek açıklar vermeden politikalarını sürdürmektedirler. Bundan sonraki yıllarda da iki ülke arasındaki ilişkileri göz önünde bulundurmak kaydıyla bu politikanın süreceğinden hiç şüphe yoktur.

Türkiye ne yazık ki, Batı Trakya politikasına yön verecek ve bu politikayı tek elden yöneterek, konuyla ilgili tüm kurumların eşgüdüm içerisinde çalışmasına olanak sağlayacak bir mekanizmayı oluşturamamıştır. Batı Trakya sorunu, Türkiye açısından Yunanistan politikasının marjinal bir boyutunu teşkil etmiş ve bölgenin stratejik önemi ön plana çıkmamıştır. Türk kamuoyu, Yunan kamuoyunun aksine bu konuya duyarlı olmadığı gibi yeterli bilgi birikimine de sahip değildir. Çünkü kamuoyunu yönlendirebilecek nitelikte yetişmiş insan sayımız azdır. Türkiye'de insan hakları kuruluşları, siyasi partiler gibi sivil toplum örgütlerinin ve üniversitelerin bu konuya fazlaca eğilmedikleri ortadadır. Kamuoyunun aydınlatılmasında büyük rol oynayan basın yayın kuruluşları da Batı Trakya Sorunu'na Yunan basın yayın organlarıyla karşılaştırılamayacak kadar ilgisiz kalmaktadırlar. Büyük gazetelerimizde bu konuyla ilgili çıkan haberlerin azlığı, televizyonlarda ise zaman zaman yayınlanan bazı haber görüntülerinin, diğer dünya televizyonlarının geçtiği görüntüler olması son derece üzücüdür. Türkiye'de bir çok insanının, bölgede kaç Türkün yaşadığını bilmemesi, bölge insanının sorunlarından bihaber olması ve hatta Batı Trakya'yı haritada dahi gösterememesi acı vermekten öte utanç vericidir.

Oysa Batı Trakya, Türk Yunan sınır bölgesinde yer alması nedeniyle çok önem arzeden bir konumdadır. Bu bölgedeki Türk varlığı Yunanistan'ı her zaman endişeye düşürmüş ve sınıra çok yakın olan Dedeağaç (Evros) ilindeki Türkleri, çeşitli baskılarla mübadelenin hemen ardından Türkiye'ye göç ettirmiş; onların yerine Anadolu Rumlarını getirmiştir. Ayrıca 1980'lerin sonunda Rusya'dan gelen Pontuslu Rumları da bu bölgeye yerleştirmiştir. Yunanistan'ın en büyük askeri yığınının olduğu bu bölgede, Türklerin yaşaması, Yunanistan açısından her zaman zaaf oluşturmaktadır.

Uluslararası plandan bakıldığında Batı Trakya, boğazlardan sonra sıcak denizlere açılan bir pencere olması nedeniyle jeostratejik bir önem taşımaktadır. Bundan başka bölge, enerji nakil ve doğalgaz boru hatları gibi stratejik değer taşıyan unsurlar açısından, doğal geçiş üstünlüğü yaratmaktadır. Dünyada üzerine en çok stratejik oyuncuyu çeken Balkanlar bölgesine açılması dolayısı ile tarihten günümüze bir çok defalar istila ve işgallere uğramıştır. Her iki dünya savaşında da şiddetli çarpışmalara sahne olan Batı Trakya, 1990'lara kadar dünyanın iki kutbu arasında sınır oluşturmuştur. Genelde dağlık alanlarla çevrili olan Balkanların en verimli yerleri de gene bu bölgede yer almaktadır.

Batı Trakya, Yunanistan açısından Türkiye'den başka, Bulgaristan'la da bir çekişme bölgesi özelliği taşımaktadır. Gerçi günümüzde Yunan-Bulgar ilişkileri çok iyi bir düzeydedir ve Yunanistan Bulgaristan'da yatırım yapan ülkeler arasında ilk sırada yer almaktadır. Ancak tarihsel süreçten baktığımızda, Bulgarların genel politikası olan "Büyük Bulgaristan" hayali kapsamında Ege'ye iniş buradan sağlanmaktadır. Yunanistan'ın Makedonya ile yaşadığı sorunlar ve Arnavutlukla mevcut olan Kuzey Epir sorunu yine Batı Trakya'ya yakın bölgeleri ilgilendirmektedir.

Bütün bu stratejik özellikler biraraya toplandığında Batı Trakya'nın en az Kıbrıs kadar önemli bir bölge olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Yunanistan'ın bu önemi çok iyi değerlendirdiğini, sınır ve kıyı bölgelerini Türklerden arındırma, Ova Türklerini göç ettirme ve Balkan Kolu'ndakileri ise Yasak Bölge uygulaması ile asimile etme politikasından anlayabilmekteyiz.

Türkiye ise tüm bunlara karşın bölgede aktif bir rol üstlenememiştir. Unutulmaması gereken bir diğer husus da bölgenin Avrupa Birliği sınırları içerisinde yer almasıdır.

Batı Trakya Sorunu'na Türkiye'nin yaklaşımı açısından baktığımızda, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Batı Trakya Türkleri'ne karşı büyük bir sorumluluk altında olduğunu görürüz. Şöyle ki; Batı Trakya Türk Azınlığı, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kendi iradesi ile üstelik özel antlaşmalar yaparak sınırları dışında bıraktığı, yegane azınlık özelliği taşımaktadır. Gerçekten de sınırlarımız dışında yaşayan, diğer soydaşlarımızın durumuna baktığımızda, bu grupların tarihsel gelişmeler icabı bu bölgelerde yaşadıklarını açıkça görebiliriz.

Türkiye'nin, Lozan Barış Antlaşması'nda resmen bir garantörlük sıfatı olmamasına rağmen, bu antlaşmanın imzalandığı zamandaki siyasal gereklilikler ve Türkiye'nin politikası sonucu bölge Türkleri'ni mübadele dışında tutması, soydaşlarımızın haklarının savunulması ve çağdaş yaşam standardına kavuşturulması konularında Türkiye'yi doğrudan bir sorumluluk altına sokmaktadır. Ayrıca tarihsel bağlar ile bağlı olduğumuz bu insanlar, uzun yıllar bölgedeki Yunan siyasi varlığının geçici olduğuna inanmışlar ve bir çoğu Yunanca öğrenmeyi bile reddetmişlerdir.

Ancak Türkiye Cumhuriyeti'nin, özellikle Atatürk'ün vefatından sonra bu sorumluluğu tam olarak yerine getirdiğini söyleyebilmek mümkün değildir. Bu durumun bir çok nedeni vardır. En önemlisi Türklerin tarih boyunca azınlık deneyiminin olmamasıdır. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde kaybedilen topraklarda yaşayan Türklerin büyük bir kesimi bu bölgelerden göç etmişlerdir. İmparatorluğun çözülme süreci Balkan Savaşlarına kadar uzun zamana yayılan bir seyir izlemiş ve geride fazlaca bir azınlık kalmamıştır. Balkan Savaşları ve arkasından gelen I. Dünya Savaşı sonunda Türkiye birden bire böyle bir gerçekle yüzleşmek durumunda kalmıştır. Oysa Yunanistan'ın, yüzyıllar süren Osmanlı hakimiyeti süresince, böyle bir azınlık deneyimine sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Bu eksiklik neticesinde Türkiye Cumhuriyeti, Batı Trakya Türkleri'nin özellikle ihtiyaç duydukları öğretmen ve din adamı gibi insansal altyapısını yeterince hazırlayamamıştır. Türkiye'de uygulamaya konan ve insanımıza çağdaşlık yolunda büyük aşama kaydettiren Atatürk inkılapları, Batı Trakya'ya yeterince yansıtılamamıştır. Bölge hakkında geniş bilgi sahibi olan uzman kişiler yetiştirilemediği için doğru teşhislere dayalı ve ileriye dönük uzun soluklu bir politika da üretilmemiştir. Örneğin Türkiye, bölgedeki Türk hakimiyeti'nin ve siyasal varlığının ortadan kalkmasından sonra soydaşlarımızı birbirine kenetleyen en önemli unsurun "Din" kurumu olduğunu gözardı etmiştir. Müftülük makamının etkinliği yeterince kavranamadığı için bu yönde politika geliştirilememiştir.

Türkiye'nin din kurumunun birleştiriciliğini kullanamaması ve din adamları ile azınlık içinde sadece gelenek olduğu için sarık giyenleri dışlaması, yanlış bir tutum olarak değerlendirilmelidir. Oysa aydın din adamları ve eğitimciler yetiştirerek; bu konuyu zaman içerisinde çözüme kavuşturmak en doğru karar olabilecekken ne yazık ki Türkiye, Batı Trakya Türkleri arasında gerici ve ilerici ayrımı yaratılmasına zemin hazırlamıştır. Nitekim son yıllarda, sadece dinsel değil aynı zamanda siyasal bir kurum özelliği de olan Müftülük, azınlığın ulusal kimliğine en çok sahip çıkan kurum niteliğini sergilemektedir.

Türkiye'nin bu yanlış tutumu, Yunanistan tarafından müftülük makamına, Suudi Arabistan'da eğitim görmüş ve Suudi Arabistan Konsolosluğu'ndan maaş alan birinin getirilmesine yol açmıştır. Ayrıca Yunanistan, özellikle Balkan Kolu'nda yaşayan soydaşlarımız üzerinde, cami ve medreselerdeki Arap harfleriyle verilen çağdışı eğitim sistemini de kullanarak Pomaklık temasını işleyebilme cesaretini gösterebilmiştir.

Türkiye'nin Batı Trakya politikasına getirilebilecek en önemli eleştirilerden birisi de İstanbul Rumları ile kaşılıkılık ilkesinin Batı Trakya Türkleri açısından çok daha önemli olduğu gerçeğini kavrayamamış olmasıdır.

İstanbul Rumları ticaret burjuvazisidir. Batı Trakya Türkleri de genellikle köylüdürler. Rumlar Türkiye'nin her yönden en gelişmiş şehrinde yaşamaktadırlar. Rum öğrencilere Rum Azınlık Okulu'nda zorluk çıkarıldığı zaman, İstanbul'da bu öğrencinin gidebileceği birçok yabancı ve devlet okulu vardır. Ayrıca Ortodokskluğun Yahudilerde olduğu gibi Rumların neredeyse milli dini olma özelliği taşıması ve kiliselerde dinsel eğitim yanında ulusal eğitim de verilebilmesi sayesinde, sözü edilen Rum öğrenci cahil kalmamaktadır. Fakat Batı Trakya'da öğretim çağına gelen bir öğrencinin kırsal bölgede böyle bir şansı yoktur. Arap harfleriyle eğitim veren camilerde de ulusal kültürünü geliştirmesi fazla mümkün değildir. Batı Trakya Türkleri'nin toprağa bağımlı olmaları, istediği zaman kalkıp istediği yere gidebilme şansına sahip olan Rum tüccarının aksine, her şeye rağmen toprağında kalmak gibi bir zorunluluğu ortaya çıkarmaktadır.

Türkiye Devleti 1925 İzmir İktisat Kongresi'nden sonra ticaretin Rum, Ermeni ve Yahudilerin elinde olduğu gerçeğini saptamış ve kendi milli burjuvazisini oluşturma çabalarına girmiştir. 6-7 Eylül 1955 olaylarını bu açıdan değerlendirirsek olaylar sırasında sadece Rumların değil, diğer azınlıkların da zarar gördüğünü söyleyebiliriz. 6-7 Eylül olayları Batı Trakya Sorunu açısından incelendiğinde, olaylardan sonra göç eden Rumların karşılıklılık ilkesini ortadan kaldırdığı görülür. İki ülke arasındaki ilişkilere damgasını vuran Kıbrıs olaylarının 1960'lı yıllarda patlak vermesi sonucunda Türkiye 1964 yılında, 1930 sözleşmesini tek yanlı olarak kaldırmıştır. Bu döneme kadar Türkiye'de ticaret maksadıyla bulunan Rumlar da göç etmişlerdir. Ayrıca Bozcaada ve Gökçeada Rumlarının toprakları kamulaştırılarak göç etmelerine neden olunmuştur.

Türkiye'den bu gelişmelerle giden Bozcaada ve Gökçeada Rumları hariç, diğer tüm Rumların malları İstanbul'da durmaktadır. Göç edenlerin hepsi aynı zamanda Türk pasaportu da taşımaktadırlar. Sadece Yunanistan'da Atina yakınlarındaki Tae Smirni'de 70.000 civarında Rum yaşamaktadır ve Yunanistan bu kişileri kendi vatandaşlığına özellikle almamaktadır. Rum göçlerinde diğer bir etken de, sahip oldukları ekonomik

olanaklar neticesinde Amerika ve Avrupa ülkeleri gibi üçüncü ülkelere eğitim ve ticaret amacıyla gitmeleridir.

Bütün bu saydığımız gelişmelerden sonra Türkiye’de 3000-4000 civarında Rum kalmıştır. Bu da Yunanistan’a uluslararası hukuka aykırı olarak Batı Trakya Türkleri’ne baskı uygulama şansı vermiştir.

Yunanistan’ın politikaları sonucunda ise; Batı Trakya Türkleri Rumlardan daha yüksek bir nüfus artış hızına sahip olmalarına rağmen Lozan’dan bu yana çoğalamamışlardır. Batı Trakya Türkleri, bu süreçte Türkiye’ye ve diğer ülkelere 400.000 dolayında göçmen göndermişlerdir. Batı Trakya Türkleri’nin malları da Lozan’da % 84 iken bu oran günümüzde % 30’lara inmiştir.

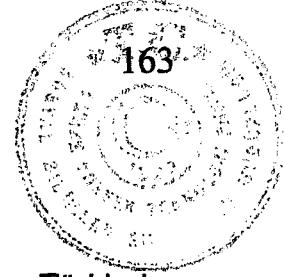
Görüldüğü gibi İki ülkenin azınlıklara uyguladığı politikalar açısından zararlı çıkan Batı Trakya Türkleri olmuştur.

Batı Trakya’da yaşayan soydaşlarımıza Yunanistan’ın uyguladığı sistemli politikalar bir çok sonuçlar doğurmuş ve azınlığımızın topraklarıyla birlikte insanca yaşama imkanları da ellerinden alınmıştır. Maddi ve manevi yönden bir çok şeyini yitiren azınlığımızın, bunca baskılara rağmen yitirmediği tek şey milli benlik ve kültürleridir. Yunanistan’ın bu baskıları sonucu, azınlığımız daha da bilinçlenmiş ve içinde bulunduğumuz çağın en önemli unsuru olan, insan hakları konusunda önemli bir mücadeleye girişmiştir. 29 Ocak 1988 Yürüyüşü ile kendisini göstermeye başlayan, bu bilinçlenme ve mücadele süreci, Dr. Sadık AHMET’in öncülüğünde büyük bir aşama kaydederek sorunların uluslararası platformlara taşınmasıyla sonuçlanmıştır. Türkiye ve diğer ülkelerde yaşayan Batı Trakyalılar kurdukları derneklerle ve yaptıkları etkinliklerle bu sürece büyük katkıda bulunmuşlardır.

Türkiye ve diğer ülkelerde yetişen gençler, Batı Trakyalı Türklerin ihtiyaç duydukları, politik eliti oluşturarak bu mücadeleyi uluslararası boyutta devam ettirmektedirler. Uluslararası İnsan Hakları Mahkemesi’ne intikal eden davalar sonucunda Yunanistan bir çok kez mahkum olmuş ve geri adım

atmak zorunda kalmıştır. Yunanistan'da ve Türkiye'de Türkleri kurduğu sivil toplum örgütlerinin etkinliği gün geçtikçe artmaktadır. Türkiye'de 1946 yılında kurulan, Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği'nin sistemli çalışması sonucu, T.B.M.M'de aralarında bakanların da bulunduğu yetmişten fazla milletvekilinden oluşan, "Batı Trakya Destek Grubu" meydana gelmiştir.

12. TEKLİF VE ÖNERİLER

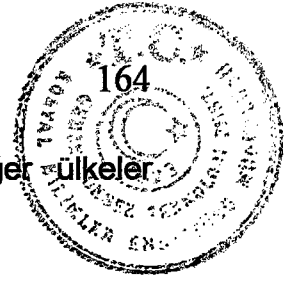
Batı Trakya Sorunu'nun çözülmesi ve bu bölgede yaşayan Türklerin, uluslararası antlaşmalardan, Türkiye ile Yunanistan'ın karşılıklı olarak yaptıkları anlaşmalardan ve Yunan anayasası ile diğer yasalarından doğan haklarını bir an önce alabilmeleri için yapılması gereken hususlara baktığımızda uzun bir listenin önümüze geldiğini görürüz.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, her şeyden önce Batı Trakya Sorunu ile ilgili tüm tarafların ortak görüşünü alarak, siyasetüstü, milli bir politika ortaya koymalı ve bunu tüm dünyaya ilan etmelidir. Oluşturulacak bu temel politikayı yürütmek üzere Dışişleri Bakanlığı bünyesinde konuyla ilgili uzman kişilerden oluşan bir bölüm oluşturmalıdır.

Türkiye, Batı Trakya konusunu, Yunanistan ile olan ikili ilişkilerinin marjinal bir boyutu olarak görmemeli, Batı Trakya'nın stratejik özelliğini ve Batı Trakya Türk Azınlığı'nın, Lozan Antlaşması ile mübadele dışı bırakılmasını gerektiren sebepleri, çok ayrıntılı bir biçimde değerlendirmelidir.

Bunun yanı sıra bölgede yaşanan gelişmeler çok yakından takip edilerek Yunanistan'ın politikalarına, anında karşı politikalar üretilmelidir. Bunun yanı sıra, Türkiye'de yaşayan Rum Azınlığa uygulanan politikalar konusunda çok dikkatli davranarak, Yunanistan'a soydaşlarımıza baskı uygulayabileceği fırsatlar tanımamalıdır.

Somut çözüm önerileri getirebilmek için, sorunun özüne indiğimizde tamamen hukuksal temellere dayandığını görürüz. Yunanistan en başta Lozan Antlaşması'nı çiğnemektedir. Adaların silahlandırılması konusunda olduğu gibi, antlaşmanın azınlıkları ilgilendiren 37.-45. maddelerindeki hükümler de çiğnenmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının tanındığı, bu antlaşmadaki bazı hususların açıkça çiğnenmesi Türkiye'ye uluslararası hukuk açısından, çeşitli yaptırımlar uygulama hakkı vermektedir.

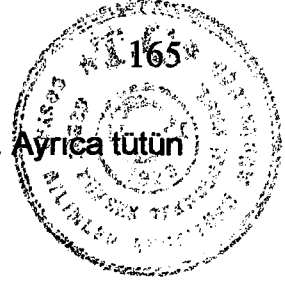
Türkiye'nin bu durum karşısında, antlaşmaya taraf olan diğer ülkeler nezdinde derhal girişimlerde bulunması gerekmektedir.

İki ülke arasında mevcut olan Kıbrıs, karasuları, kıta sahanlığı, FIR hattı gibi meslelerde çözüm arayışlarına gitmeden önce, Yunanistan'ın daha önce yapılan antlaşmalara uyması sağlanmalıdır. Aksi halde, bu saydığımız konularda da yapılacak olan anlaşmalara, Yunan tarafının uyup uymayacağı şüphe uyandırmaya devam edecektir.

Batı Trakya konusunda, geçmişte Yunanistan'ın yaptığı bazı uygulamaların hayata geçirilmesi, Türkiye'nin verdiği ciddi tepkiler nedeniyle mümkün olmamıştır. Bu gerçek doğrultusunda Türkiye, kamuoyunu harekete geçirebilecek çalışmalara hız vermelidir. Konu hakkında kamuoyunun dikkatini çekecek bilimsel ve akademik çalışmalar desteklenmeli, devletin elindeki basın yayın organlarının konuya eğilmesi sağlanmalıdır. Bu konuda Kültür Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve T.R.T. gibi kuruluşlar Dışişleri Bakanlığı ile ortak çalışma yürütmelidirler.

İçinde bulunduğumuz çağın; bilgi, iletişim ve insan hakları çağı olduğunu da gözönünde tutarak, Batı Trakyalı Türklerin kurdukları uluslararası derneklerle ortak biçimde lobicilik etkinliğinde bulunulmalıdır. Yunanistan'ı uluslararası kamuoyu önünde zor durumda bırakacak akademik temeli olan çalışmalar ve belgeye dayalı tezler üretilerek, bu tezler teknolojinin sağladığı tüm olanaklardan faydalanarak uluslararası toplumun dikkati çekilmelidir. Ayrıca Yunanistan'daki ve diğer ülkelerdeki azınlıklarla ilişkiler kurulmalı ve onların tecrübelerinden de yararlanılmalıdır.

Batı Trakya'nın ekonomik durumunu incelediğimizde, bölgenin Yunanistan'daki diğer bölgelere oranla çok geride olduğunu görürüz. Türkiye, bu konuya da eğilerek, bölge insanı ile ekonomik ilişkilerini geliştirmelidir. Bölgenin Avrupa Birliği'ne dahil olduğu gerçeğinden hareketle, Türk işadamlarının Batı Trakya'ya yatırım yapmaları özendirilmeli, buralara Türk bankalarının şubeler açması sağlanarak, verilecek kredilerle Batı Trakya

Türklerinin ekonomik şartlarının iyileştirilmesi yoluna gidilmelidir. Ayrıca bütün üreticileri ve diğer üreticilerin örgütlenmeleri sağlanmalıdır.

Eğitim konusuna geldiğimizde ise Türkiye'nin yapması gerekenlerin çok fazla olduğunu saptayabiliriz. Türkiye ve Yunanistan arasında yapılan 1951 Kültür Anlaşması ve 1968 Karma Kültür Protokolü çerçevesinde, Lozan Antlaşması'nın 40. ve 41. maddelerinin hükümleri de gözönüne alınarak Azınlığın eğitimi konusunda yeni stratejilerin belirlenmesi gerekmektedir. İki ülke ilişkilerinin iyi seyrettiği şu dönemde, bu konu ile ilgili daha öncekilere ek olarak yeni bir anlaşma gündeme getirilebilir.

Gümölcine ve İskeçe'deki ortaokul ve liselerin imkanlarının artırılarak, daha fazla öğrencinin öğrenim görmesinin sağlanmasına, ortaokullara girişte kura sisteminin kaldırılarak, Yunanistan'daki 9 yıllık mecburi eğitiminden Türklerinde eşit olarak yararlanmasına çalışılmalıdır. Türkiye'nin, kontenjan öğretmenlerine çıkarılan bürokratik engellerin ortadan kaldırılması için Yunan makamları nezdinde girişimlerde bulunması, ayrıca Türkiye'de eğitim görmüş Batı Trakyalı öğretmenlerin, atamalarının bir an önce yapılması konusunu gündeme getirmesi gerekmektedir. Yunanistan'da faaliyet gösteren medreselerin statülerinin, Türkiye'deki İmam-Hatip Liselerine benzer bir statüye getirilmeleri ve ders programlarının bu yönde düzenlenmesi şarttır. Dağlık bölgelerde, Lozan Antlaşması'na aykırı bir biçimde kurulmuş olan ortaokullar, bir an önce azınlık ortaokullarına dönüştürülmelidir.

Bundan başka antlaşmalara uygun olarak yeni ortaokul ve liseler ile, meslek liselerinin ayrıca anaokulu ve çocuk yuvalarının açılması gerekmektedir. Bu konuda azınlığımız da 1965 yılında Muzaffer SALİOĞLU'nun yaptığı gibi girişimlerde bulunmalı ve özel okullar açılması sağlanmalıdır. Vakıf gelirleri ile Batı Trakya Türk Dernekleri'nin yapacakları kampanyalarda, toplayabilecekleri paralar bu maksat için kullanılabilir. Açılacak özel dershaneler de eğitimin kalitesini arttıracaktır.

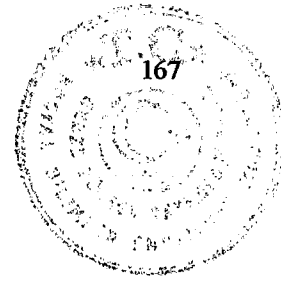
Öğrenci azlığı nedeniyle, kapanma aşamasına gelen ilkokullarda taşınmalı sisteme geçilerek, boşalacak okullara Türk öğretmenlerin çalışacağı

anaokulları açılmalıdır. Öğrenci velileri ve öğretmen dernekleri bu konuda ortak bir çalışma yürütmelidirler.

Türkiye Devleti ve Azınlık ileri gelenleri S.Ö.P.A.'nın etkinliğini kırmak için buraları tercih etmek zorunda kalan öğrencilere burslar vermelidir. Bunun yanı sıra Batı Trakya'da ihtiyaç duyulan alanlarda eğitim yapacak bir Azınlık Üniversitesi, Türkiye'deki vakıf üniversiteleri örnek alınarak faaliyete geçirilmelidir. Yunanistan hükümeti, 2000-2006 yıllarını kapsayan dönem için azınlık eğitime, 5 Milyar drahmilik bir ödenek ayırdığını açıklamıştır. Bu ödeneğin bölge halkının gereksinimleri doğrultusunda harcanması, titizlikle takip edilmelidir.

Eğitim alanına eklenecek son husus, Türkiye'deki üniversitelerden mezun olanlara yapılan denklik sınavının kaldırılması konusunda gerekli girişimin yapılması ve Batı Trakyalı soydaşlarımız arasında yüksek lisans ve doktora yapanların sayılarının artırılmasıdır.

- Kültür, din ve vakıflar konuları ile ilgili olarak yapılması gerekenler ise;
- 1- Seçilmiş müftülerin Yunanistan tarafından göreve başlatılması ve 1920/1991 sayılı yasanın ortadan kaldırılarak, 1913 Atina ve 1923 Lozan Antlaşması'na uygun düzenlemelerin yapılmasını sağlamak,
 - 2-Vakıfların tekrar müftülerin ve Cemaat İdare Heyetleri'nin kontrolüne verilmesini sağlamak,
 - 3-Batı Trakya'daki tarihi eserlerin restorasyonlarının yapılmasını sağlamak,
 - 4- Bölgede bir Türk Kültür Sitesi'nin açılmasını sağlamak,
 - 5-Kütüphane ve kütüphanelerdeki kitap sayısını arttırmak,
 - 6-Batı Trakya'yı ilgilendiren bütün yayınlara internet üzerinden erişilebilecek bir bilgi bankası oluşturmak,
 - 7-Ortak spor ve sanat etkinliklerini arttırmak,
 - 8-Turizm alanında işbirliğine giderek, Batı Trakya'yı daha fazla Türkiyeli ve yabancı turistlerin görmesini sağlamak olarak sıralanabilir.

KAYNAKLAR

- 1- AHMET, İ., " Batı Trakya Türkleri'nin Sivil Örgütlenme Hakları" adlı bildiri IV. ULUSLARARASI BATI TRAKYA TÜRKLERİ KURULTAYI SONUÇ KİTAPÇIĞI, Avrupa Batı Trakya Türkleri Konfederasyonu Yayını, Londra, 41, 2000.
- 2- AKIN GAZETESİ, Gümölcine, 14 Kasım 1969.
- 3- AKIN GAZETESİ, Gümölcine, 25 Eylül 1975.
- 4- AKIN GAZETESİ, Gümölcine, 28 Aralık 1976
- 5- AKIN GAZETESİ, Gümölcine, 29 Aralık 1972.
- 6- AKIN GAZETESİ, Gümölcine, 3 Mart 1973.
- 7- AKIN GAZETESİ, Gümölcine, 4 Eylül 1974.
- 8- AKIN GAZETESİ, Gümölcine, 4 Eylül 1976.
- 9- AKIN GAZETESİ, Gümölcine, 6 Nisan 1976.
- 10- ANA BRITTANICA Ansiklopedisi, Ana Yayıncılık, İstanbul, 261-263, 1993.
- 11-Ana Britannica, Ana Yayıncılık, İstanbul, 83-261, 1993.
- 12- ANADOLU AJANSI BÜLTENİ, Gümölcine, 5 Mart 2001.
Ankara, 38-60, 1996.
- 13- ATATÜRK, M. K., Nutuk, Cilt-III, Vesikalar, İkinci Baskı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 38-295, 1962.
- 14- Avcıoğlu D., Türk Siyasi Tarihi, İstanbul, 47,1978
- 15- AYDINLI, A., Batı Trakya Faciasının İç Yüzü, Akın Yayınları, İstanbul, 17-92, 1971.
- 16- AZINLIK POSTASI GAZETESİ, Gümölcine, 31 Ağustos 1976.
- 17- BAGLEY, T.H., General Principles and Problems in the International Protection of Minorties, IUHEI, Genève, 68, 1950.
- 18- Batı Trakya'nın Sesi Dergisi, BTDD Yayını, İstanbul, 12, Sayı: 63, 1994.
- 19-Batı Trakya'nın Sesi Dergisi, BTDD Yayını, İstanbul, 12-13, Sayı:86, 1998.
- 20- Batı Trakya'nın Sesi Dergisi, BTDD Yayını, İstanbul, 21, Sayı: 96, 2000.
- 21- Batı Trakya'nın Sesi Dergisi, BTDD Yayını, İstanbul, 40-42, Sayı:4, 1988.
- 22- Batı Trakya'nın Sesi Dergisi, BTDD Yayını, İstanbul, 4-10, Sayı:47, 1993.

- 23- Batı Trakya'nın Sesi Dergisi, BTDD Yayını, İstanbul, 5, Sayı:4, 1988.
- 24- Batı Trakya'nın Sesi Dergisi, BTDD Yayını, İstanbul, 64, Sayı: 63, 1994.
- 25- Batı Trakya'nın Sesi Dergisi, BTDD Yayını, İstanbul, 7-8, Sayı:51, 1993.
- 26- Batı Trakya'nın Sesi Dergisi, BTDD Yayını, İstanbul, 8, Sayı:51, 1993.
- 27- BATİBEY, K.Ş., Batı Trakya TÜRK Devleti 1919-1920, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 56-115, 1976.
- 28- BEKİRUSTA, H., "Balkan Kolu'nda Türk Kültürü" adlı bildiri, a.g.e., 113.
- 29- Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, Türk Tarih Kurumu Dergisi, Ankara, Sayı:7, 1985.
- 30- BENLİSOY, Y. ve MACAR, E., Fener Patrikhanesi, Ayraç Yayınevi,
- 31- BIYIKLIOĞLU, T., Trakya'da Milli Mücadele, I-II. Cilt, İkinci Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 20-187, 1987.
- 32- British Foreign and State Papers, Volume 113, s. 471
- 33- CASTELLAN, H., İkinci Dünya Savaşı'nda Balkanlar, İstanbul, 45- 489, 1993.
- 34- CEBECİOĞLU, S., Batı Trakya Türkleri'nin Yaşam Savaşı, Erol Matbacılık, İstanbul, 310-320, 1975.
- 35- CEVAD, A. Balkanlarda Akan Kan, İstanbul, 179-191, Tarihsiz.
- 36- CUMHURİYET GAZETESİ , İstanbul, 4 Mayıs 1991.
- 37- CUMHURİYET GAZETESİ, İstanbul, 17 Nisan 1990.
- 38- ÇAVUŞOĞLU, H., Balkanlarda Pomak Türkleri, Köksav Yayınları, Ankara, 10, 1993.
- 39- DAKIN, D., The Greek Struggle for Independence 1821-1833, University of California Press, Berkeley, 281, 1973.
- 40- DELİOĞLU, S. K., "İskeçe Türk Birliği'nin Kuruluş Amacı ve Faaliyetleri" adlı bildiri a.g.e. 59-60.
- 41- DEMİRBAŞ, H.B., Batı Trakya Sorunu, Arba Yayınları, İstanbul, 16-172, 1996.
- 42- Dr. UÇAROL, R., Siyasi Tarih, İstanbul, 107-467, 1985.
- 43- DRIAUT, E., (çev. Nafiz), Şark Meselesi, İstanbul, 152-153, 1912 (1328).
- 44- DÜKKANCI, M., "Hak Arama Mücadelesi'nin Uluslararası Boyutu" adlı bildiri, a.g.e. 75.
- 45- Ekonomi Politika Dergisi, İstanbul, 29 Ağustos 1993, Sayı: 3922.

- 46- ELEFTEROTİPHIA GAZETESİ , Atina, 12 Aralık 2000.
- 47- ERİM, N., Devletlerarası Hukuk ve Siyasi Tarih Metinleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 447-448, 1953.
- 48- FOTEAS, P., Batı Trakya Pomakları (Yunanca), Gümölcine Eğitim Derneği Yayınları, Gümölcine, 3-5, 1979.
- 49- FRIEDMAN, S., Le Problème des MinoritésEthniques et sa solution par l'autonomie et la personnification, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, Paris, 106-109, 1927.
- 50- FURNEUX, R., Tuna Nehri Akmam Diyor, İkinci Baskı, Milliyet Yayınları, İstanbul, 298, 1972
- 51-GALİP, S., Batı Trakya'da Yazabildiklerimden..., Kastaş Yayınevi, İstanbul, 5, 1998.
- 52-GÖNLÜBOL, M. ve SAR, C., Olaylarla Türk Dış Politikası, Ankara, 69, 1977.
- 53-GÖRGÜLÜ, İ., Batı Trakya Mücadeleleri, İkinci Baskı, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, 1-16, 1991.
- 54- HALİL İ., "Batı Trakya Türk Okullarında 1923'ten Günümüze Eğitim" adlı bildiri, a.g.e., 94.
- 55- HURST, M, Key Treaties for the Great Powers 1814-1914, St Martin Press, New York, 607, 1972.
- 56-İNAF, Uluslararası İlişkiler Ajansı Dosyası, Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Türkleri Sorunu , İnaf Yayını, İstanbul, 4-49, 1992.
- 57- İNÖNÜ, İ., Hatıralar, Yay. Haz: SELEK, S. İstanbul, 235, 1987.
- 58- JANOWSKY, O., Nationalities and National Minorities, The Macmillan Company, New York, 112-115, 1945.
- 59- KİTSİKİS, D., 20.Asırda Karşılaştırmalı Türk-Yunan Tarihi, (çev Abdürrahim DEDE), Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Cilt II, Sayı 8,. İstanbul, 105, 1980.
- 60- KURTULUŞ, Ü., Batı Trakya'nın Dünü, Bugünü, Sincan Matbaası, Ankara, 4-12, 1979.
- 61- KUTAY, C., 1913'de Garbi Trakya'da İlk Türk Cumhuriyeti, Ercan Matbaası, İstanbul, 264, 1962.
- 62- LAURIEL, D. et P., Recueil des Traités de la France, Tome III-XIII, 32-560, 1883.

- 63- M. CELALETİN PAŞA, Mir'at'ı Hakikat, Berekat Yayınevi, İstanbul, 616, 1983.
- 64- MEMİŞOĞLU, H., Balkanlarda Pomak Türkleri, Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı Yayını, İstanbul, 17-31, 1999.
- 65- MEYDAN LAROUSSE Ansiklopedisi., İstanbul, 119-863, 1969.
- 66- MEYENDORFF, J., L'Eglise Orthodoxe, Hier et Aujourd'hui, Editions du Seuil, 148, 1960.
- 67-MİLLİYET GAZETESİ, İstanbul, 2 Aralık 1999.
- 68- MİLLİYET GAZETESİ, İstanbul, 1 Haziran 2000.
- 69-MİLLİYET GAZETESİ, İstanbul, 23 Ocak 1988.
- 70- MİLLİYET GAZETESİ, İstanbul, 26 Ocak 1989.
- 71-MİLLİYET GAZETESİ, İstanbul, 28 Ocak 1988.
- 72-MİLLİYET GAZETESİ, İstanbul, 28 Ocak 1989.
- 73- MİLLİYET GAZETESİ, İstanbul, 28 Ocak 1999.
- 74-ORAN, B., Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu, İkinci Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara, 15-340, 1991.
- 75- ÖZÖNDER, C., "Pomak Türkleri", Batı Trakya'nın Sesi Dergisi, BTDD Yayını, İstanbul, 16-19, Sayı:4, 1988.
- 76- PARLA, R. (Derleyen), Belgelerle Türkiye Cumhuriyeti'nin Uluslararası Temelleri, Tezel Ofset ve Matbaacılık Ltd. Şti., Lefkoşa, 10-77, 1985.
- 77- PARLAK, T., Yeni Asır'ın Selanik Yılları (1895-1924), Yeni Asır Yayını, İzmir, 88-340, 1986.
- 78- PENTZOPOULOS, D., The Balkan Exchange of Minorities and Its Impact Upon Greece, LaHague, Mouton et Co., Paris, 52-136, 1964.
- 79-RESMİ GAZETE, 1 Temmuz 1930, Ankara, No: 1534.
- 80- RESMİ GAZETE, 8 Ocak 1937, Ankara, No: 2599.
- 81- RESMİ GAZETE, 15 Mart 1927, Ankara, No: 576.
- 82- Rodopların Sesi Dergisi, Rodop Türkleri Dayanışma Derneği Yayını, İstanbul, Sayı. 1, 1973.
- 83- SALIŞIK, S., Türk-Yunan İlişkileri Tarihi ve Etnik-i Eterya, Kıtış Yayınları, İstanbul, 149-150, 1968.
- 84-SÜKAN, Ö., Yirmibirinci Yüzyıl Başlarında Balkanlar ve Türkiye, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, 2, 2001.

85-T.S.K. Tarihi, Cilt-III, Kısım-I, Genelkurmay Başkanlığı Yayını, Ankara, 51, 1964.

86- TEKELİ, İ. ve İLKİN, S., İttihat ve Terakki Hareketi'nin Oluşumunda Selanik'in Toplumsal Yapısının Belirleyiciliği, Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi (1071-1920), Meteksan, Ankara, 360, 1980

87-TEZCAN, Y., Türk-Yunan İlişkilerinin Dünü, Bugünü, Yarını, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, 21-23, 1994.

88- ÜLMAN, A. H., Birinci Dünya Savaşına Giden Yol, İkinci Baskı, A.Ü.S.B.F. Yayını, Ankara, 199, 1973

89- WHITMAN, L., Helsinki Human Rights Watch, Destroying Ethnic Identity, The Turks Of Greeks, USA, 17-45, 1990

90-YAZ, N., Ağlayan Batı Trakya, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 68-100, 1986.

91- YUNAN RESMÎ GAZETESİ, Atina, 19 Ocak 1985, Cilt:II.

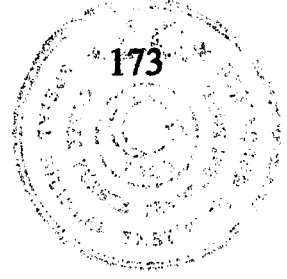
92-YUNAN RESMÎ GAZETESİ, Atina, 21 Mayıs 1985, Cilt:II.

ÖZGEÇMİŞ

1975 Tekirdağ-Malkara doğumluyum. İlk ve orta öğrenimimi tamamlayarak 1989 yılında Deniz Lisesi'ne girdim. 1993 yılında Deniz Lisesi'nden mezun olduktan sonra aynı yıl Deniz Harp Okulu'na geçtim. Deniz Harp Okulu'nda Gemi İnşaatı ve Gemi Makinaları Mühendisliği eğitimi alarak 30 Ağustos 1997 tarihinde Teğmen rütbesi ile Donanma'ya katıldım. Denizaltı kurtarma gemisi ve Avcıbot tipi gemilerde Branş Subaylığı ve Bölüm Amirliği yaptım. Halen T.C.G. Avcıbot- 21 Komutanlığı'nda Başçarkçılık görevini yürütüyorum. Evliyim, Melehat Lal adında bir kızım var. İngilizce ve Almanca biliyorum.

EK-1

**BATI TRAKYA TÜRKLERİ HAKKINDA SORUN
TESPİT VE DEĞERLENDİRME MÜLAKAT
FORMU:**

1. Görüşme Tarihi: (.../.../2001)

2. Adı ve Soyadı (İsteğe Bağlı):

3. Cinsiyeti ve Medeni Hali:

4. Geldiği Yer ve Tarih:

5. Sizi göçe zorlayan en önemli sebep nedir?:

6.Yaptığınız iş nedir? (Göç etmeden önce ve sonra) Yunanistan'da iş ve iş
bulma olanakları konusunda bilgi veriniz.

7. Aylık/Yıllık ortalama geliriniz nedir? (Göç etmeden önce ve sonra):

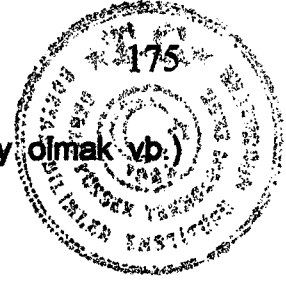
8. Eğitim durumunuz nedir? Eğitim ile ilgili Yunanistan'da karşılaştığınız
sorunlar nelerdir?

9. Yunanistan'da yaşadığınız ev kendinizin mi (idi) ? Ev inşaat ve onarımları ile ev, tarla ve diğer taşınmaz malları alıp satmada yaşadığınız sorunlar nelerdir?

10. Yunanistan'da devletin sağlık, bayındırlık ve diğer altyapı hizmetlerinden ayrımcılığa tabi tutulmadan yararlanabiliyor muydunuz?

11. Gelenek ve göreneklerinizi yaşatmada ve dini vecibelerinizi yerine getirmede karşılaştığınız güçlükler varsa nelerdir?

12. Yurt Dışına giriş çıkışlarda ve Yunanistan sınırları içerisinde dolaşma konusunda karşılaştığınız güçlükler varsa nelerdir?

13. Yunanistan'da siyasi yaşama katılma (oy kullanmak, aday olmak vb.) karşılaştığınız sorunlar varsa nelerdir?

14. Vakıf, Dernek, Spor kulübü vb. kurmak veya üyesi olmak ile ilgili yaşanan veya yaşadığınız sorunlar varsa nelerdir?

15. Yunanistan'ın Pomak ve Çingene ayrımcılığı hakkında görüşleriniz nelerdir? Siz bu konu hakkında ne düşünüyorsunuz?

16. Yunanistan'daki diğer etnik gruplar Makedon ve Arnavutlar ile ilgili düşüncelerinizi açıklayınız:

17. Batı Trakya Türk Cemaati arasında her konuda kesin bir birlik olduğuna inanıyor musunuz? Yunan makamlarının bu birliği bozma yönünde ne gibi çabalar harcadığını düşünüyorsunuz?

18. Ürettiğiniz tarım ve diğer ürünlerin karşılığını alabiliyor musunuz? Ticaret ve sanayi faaliyetleri konusunda karşılaştığınız güçlükler varsa nelerdir?

19. Yaşadığınız bölgedeki Yunanlılarla ilişkileriniz hakkında bilgi veriniz:

20. Türkçe gazete, dergi, radyo ve televizyonları rahatça takip etme imkanı hakkında bilgi veriniz:

21. Yunanistan'daki hükümet değişiklikleri sizleri ne şekilde etkilemektedir?

22. Türkiye ve Yunanistan arasında zaman zaman yaşanan gerginliklerden nasıl etkilendiniz?

23. Yunanistan'ın Türkiye ile ilgili olanlar hariç diğer iç ve dış meseleleri hakkında düşünceleriniz nelerdir?

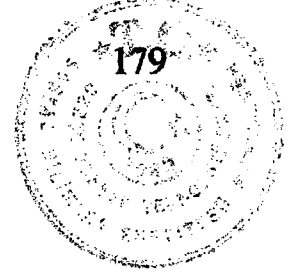
24. Türkiye Devleti'nin Batı Trakya politikası hakkında neler düşünüyorsunuz? Türkiye'den beklentileriniz nelerdir?

25. Tüm bu konular dışında eklemek istediğiniz hususlar varsa belirtiniz.

Teşekkür Ederiz...

EK-2

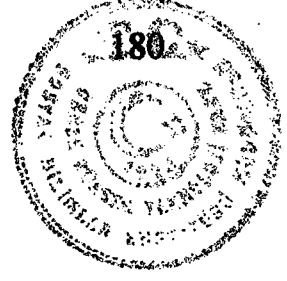
Batı Trakya Türk Cumhuriyeti'nin Milli Marşı

**Ey Batı Trakya'lı asil Türk çocuğu ne mutlu sana;
Sen hayat verdin kanınla Milli Kurtuluş Savaşı'na;
Yüce kahramanlığın nakşedildi cihanın her yanına;
Selam duruyor milletler senin şu milli bayrağına;
Bastığın şu yerler senin şanlı şehitlerinle dolu;
Düşmanlar taciz edemez yüce kahramanların ruhunu;**

**Şanlı şehitlerin sarılmış kurtuluş bayrağına;
Bu ne ulvi şereftir gömülmek ecdad toprağına;
Yurtta hürriyetin, istiklalin rüzgarı esiyor,
Kahraman şu pis esareti deviriyor
Bu şanlı milli istiklal savaşından asla dönülmez!
Karşımıza çelik ordular da çıksa, bizi ürkütemez!**

**Biz milli istiklal için Meriç'I, Karasu'yu aştık
Bütün müstevilileri ezerek, yenerek hedefe ulaştık
Balkanlarda şanlı bir cumhuriyet çığrını aştık
İlk defa milliyet meşalesini biz yaktık
Bu bayrak dalgalanacak, cumhuriyet yaşayacak!
Karşımıza düşmanlar bizden ürküp kaçacak!**

**Binlerce yıl hür yaşayan birmilletin torunlarıyız
Bu steplerin kurdu, arslanı, göklerin kartalıyız.
Mücahitlerin hamlesi her zaman fırtınaları andırır
Savaşta heybetimizin dehşetinden düşmanlar bayılır
Batı Trakya Cumhuriyeti yaşayacak !
Terakkimizin karşısında milletler şaşıracak!**

Ey şirin Batı Trakya işte nihayet esarettten kurtuldun

Ey düşmanlar ! Savaşlardan bu millet yorgun ;

Cumhuriyetin yüce bayrağı her an bu yurttta dalgalanacak;

Şu bütün Batı Trakyalılar kıyamete kadar hür yaşayacak;

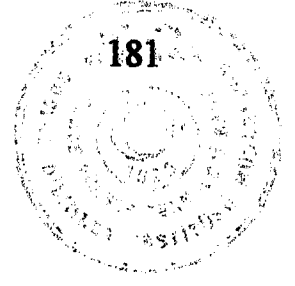
Batı Trakya Gen. Kur. Bş. P. Kur. Bnb.

Süleyman ASKERİ

Dedeoğaç, 3 Eylül 1913 (BTDD İzmir

Şubesi Yayını)

EK-3

GARBİ TRAKYA MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ'NİN LOZAN ANTLAŞMASI'NDAN SONRA KABUL ETTİĞİ YENİ PROGRAM

Lozan sulhünde gayesine muvaffak olmayan Garbi Trakya'nın düştüğü elim vaziyeti tetkik eden Garbi Trakya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti faaliyetini tevsi tezyit etmeyi tasvip ederek yeni bir program tanzimini tahti karara almıştır.

Madde-1 : Cemiyet kemafıssabık "Garbi Trakya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" ünvanıyla faaliyetine devam edecektir.

Madde-2 : Faaliyet ilmi ve siyasi olmakla beraber icabında ihtilal tedabirine dahi tevessül eder.

Madde-3 : Saha-ı faaliyet Garbi Trakya'dır. Garbi Trakya eski 912 Türk Bulgar hududiyle adalar denizi ve Meriç ile Ustruma Nehri arasındaki araziye ihtiva eder.

Madde-4 : Cemiyetin gayesi Garbi Trakya'nın istilası ve imkana göre anavatana iltihakını temindir. Bu gayeye vusul için şimdilik Garbi Trakya'nın istiklali davasına devam olunacaktır.

Madde-5 : Cemiyetin merkezi umumisi İstanbul'da olup Bulgaristan ve Yunanistan dahilinde birer mıntika merkezleri bulunacaktır.

Merkez-i umumi hafidir ve on azadan mürekkeptir; azadan altısı İstanbul'dan, İstanbul'daki Garbi Trakyalıları, ikisi Bulgaristan, ikisi de Yunanistan Garbi Trakyalılarını temsil ederler. İlmî, siyasi, mali teşkilat ve icraat, vaziyeti umumiye ve ilcaatı hale göre azalar arasında taksim edilir. Merkezi umumi azasından biri katibi umumilik vazifesini ifa eder.

Mıntika merkezleri üçer zattan mürekkeptir ve hafidir. Mıntika merkezleri azası merkezi umumice hafi intihap ve tayin olunurlar.

Büyük Millet Meclisi'nde bulunan Trakya mebusları ile diğer Trakya'lı mebuslar Garbi Trakya'nın istihlası uğrunda sarf-ı mesai ve Garbi Trakya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin faaliyetini himaye etmek üzere bir teşkil edeceklerdir. Bu gruba mümkün olabildiği kadar maksada hadim diğer mebusların iltihakı da kabul olunur.

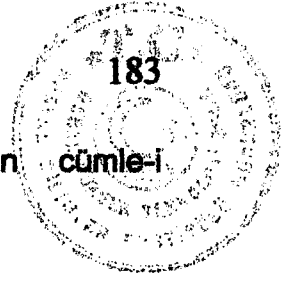
Bulgaristan Sobranya'sında ve Yunanistan parlamentosunda Trakyalı mebuslar ile Sırp parlamentosunda gayemize hadim diğer Müslüman mebusların keza bu maksada hadim birer grup oluşturmalarına çalışacaktır.

Merkezi umumi Trakya'nın istihlası gayesi esasiyesine hadim ilmî ve siyasi faaliyetler icra ve icabında her türlü tedabiri ihtilaliye dahi ittihaz ile mükelleftir.

İttihaz edeceği fiili ve ihtilali tedabir ve mukarreratı (mıntika merkezleri) mümessilleri vasıtasıyla icra eder. Lüzumuna göre gaye dahilinde teşrik-i mesai için ecnabi hükümetlerin maksat-ı milliye terviç ve teshil eden siyasi, ilmî ihtilal teşkilatları ile itilaflar tanzim edebilir. Bu gibi hususat-ı mühimmede Büyük Millet Meclisindeki mebusun grubunun dahi mütalaasına müracaat edilir.

Garbi Trakya'da Türk ekseriyetinin manen ve maddeten teveffukunu muhafaza ve iktisaden yükselmesini temin ve kuvvetli şekilde içtimai, ilmî ve

dini teşkilata malikolmalarına hizmet, merkezi umuminin cümle-i vezaifindendir.

Merkez-i umumi faaliyetini idame için bir bütçeye malik olacaktır. Bu bütçe, mıntikalardan derece-i muavenet hakkında malumat-ı lazimeyi istihsal eder.

Mıntika merkezleri, merkez-i umumice verilecek umumi vezaif dairesinde mıntikalarındaki faaliyeti idare ve teşkilatlarını tevsi ve takviye ederler. Mıntika merkezlerinin hususi bütçeleri mevcut olup bu bütçelerini tanzim ve mıntikaları dahilinden temin etmekte serbest iseler de kablet atbik merkezi umuminin muvafakatini istihsale mecburdurlar. Mıntika bütçelerinin laakal sülüs varidatı merkezi umuminin emrine amade bulundurulur.

Mıntika merkezleri, muntika dahilinde her surette hakim olamya çalışacaklardır. Gayeye mazarrat verecek her türlü ihtiyatsız ve tedbirsiz hareketten ictinaba mecbur ve aksi halde mesuldür.

Mıntika merkezleri; mıntikalarında bütün Türklerin maksada hizmetlerini teminen gayet hafi teşkilat oluştururlar. Ve ahvali müsait buldukları takdirde bulundukları devletler kavaninine tevfikani cemiyet-i hayriyeler, idman kulüpleri teşkil edecekler ve maksatlarını neşir ve müdafaa edebilecek gazete ve mecmuaları elde etmeye veya yeniden tesise çalışacaklardır. Cemaat-ı islamiyelerin, maarif encümenlerinin, müderris ve muallimlerin behemahal teşkilata dahil kimselerden olması ve teşkilat mensuplarının mümkün olduğu kadar fazla miktarda bulundukları devletlerin resmi, belediye, nahiye, jandarma, polis ve köy koruculuğu gibi müsella hizmetlere ithalini düşünecektir. İcabeden merkezlerde teşkilat memuru olmak üzere doktor ve eczacı bulundurmak, otel, han ve nakliyecilik gibi fazla eşhasile temas olan işlerde kendi mensuplarını bulundurmayı nazarı dikkate alacaklardır.

Merkez-i umumi her sene Ankara'da, Sofya'da ve Atina'da bulunacak gruplardan birer mebusun münasip bir yerde içtima ve müzakerelerde bulunabilmeleri ihzara çalışacaktır.

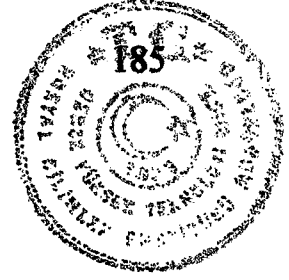
Merkez-i umumi, lüzumuna göre bir mıntika dahilindeki veznifini diğer mıntikalara gördürebilir.

Merkez-i umuminin ve mıntika merkezlerinin tarzı faaliyet ve vezaifine ait ayrıca bir nizamname-i dahili mülhaktır.

Cemiyet, Türkiye Cumhuriyeti siyaset-i dahiliyesiyle katiyen meşgul olamaz ve değildir.

İMZALAR

KEMAL, Dr. HİKMET, FERİDUN İBRAHİM, HASAN TAHSİN

EK-4

GARBİ TRAKYA MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ'NİN LOZAN BARIŞINDAN SONRA KABUL ETTİĞİ PDOGRAMA EK TALİMAT

Lozan sulhünden sonra, "Batı Trakya Müdafaa-ı Hukuk Cemiyeti" nin tertip ettiği nizamnameye bağlı talimat.

Cemiyetin maksadı, devam ve faaliyeti: Garbi Trakya'nın şimal ve cenubunu ihtiva eden aksamdaki Türklerin refahına ve komşu hükümetlerin vaziyeti siyasilerine göre hükümetimizin yardımı ile zamanı müsaitse Trakya'nın ilhak veya işgaline tealluk etmek üzere iki tarzı faaliyeti ihtiva eder.

Birinci himaye faaliyeti, Şimali ve Cenubi Trakya hakkında Bulgarların, fuzuli husumetlerini ve sıkıcı müdahalelerini çekmemek için komitemiz bu kızım üzerinde hiçbir müdahale vaziyeti ihsas etmemeli ve Bulgarlar aleyhinde hareket ve teşkilatı hasmanede bulunmamalıdır.

Komitemiz, ismi geçen mıntıkadan, cenubi Trakya hakkındaki istihbarat ve teşkilatın idaresi vazifesiyle de mükellef olduğundan Bulgar dostluğuna ihtiyaç olduğu gibi lüzumunda Bulgar komitesiyle işbirliği yapmak icabedeceğinden dostluğun devam ettirilmesi lazımdır. Bunun için;

Bu hususta, yetkili Bulgar komitesiyle iyice anlaşmak ve şimdiye kadar devam ettirilmiş olan münasebeti, umumi sulh dolayısıyla bir daha

kuvvetlendirmek, gerek cenubi Trakya hakkındaki maksadımız ve gerekse emniyet davamız bakımından faydalıdır.

Cenup hakkında: Şimali Trakya'ya da şamil olmak üzere haberalma ve propoganda şebekeleri kurmak lazımdır. Maksadın gerçekleşmesi ve kontrolü için, her iki kısmın idaresi, aynı şahıslarda değil, muhtelif iki şebeke ile idare edilmelidir. (Tam kuruluşu kadar bir kanal dahi takip edilir).

Haber alma merkezleri: Edirne, Gümülcine, İskeçe ve Kırcaali'de. Şubeleri de diğer münasip yerlerde, merkezler tarafından kurulur.

Gümülcine ve Filibe şebekelerlerinin yukarıda isimleri geçen merkezlerin muharebelerini kolaylaştırması ve himaye etmesi temin edilmelidir.

Haber alma işinin doğru ve verimli olması için merkezlere verilecek talimatta, "tarih, saat, vaka yeri vakanın cereyan tarzı, yapanların künye ve adresleri, vaka esnasında hükümet memurlarının hareket tarzları" gibi açıkça söylenmelidir.

Merkezleri, vaka zamanlarının dışında, her ay bir rapor göndereceklerdir. Bu raporda, hükümetin bir aylık emirleri ve icraatı, memurların idare tarzı, memur ve subayların hangi partilere mensup oldukları, askeri teşkilatın idare ve değişiklikleri subay ve erlerine düşkünlükleri, bunların kendi idare adamlarından ve üstlerinden memnun olup olmadıkları, takip ve tespit edilecek.

Asker birliklerinin, kuvvet ve numaraları, sınıfları, kumandanlarının isimleri hangi muharebelere katılmış oldukları, mümkün olduğu kadar öğrenilmelidir.

Türk ahalisi arasında da siyasi partilere girmiş belli başlı şahısların hareket hatları, bunlar arasındaki geçimsizliklerin sebepleri, mahalli tesisler,

ticaret ve iktisat cereyanları da mümkün olduğu kadar tespit ve raporlarda bildirilecektir.

İlk bakışta küçük bir bölge için, ehemmiyetsiz gibi görünen bu malumat, onda bir de olsa, bir araya toplanınca, Trakya'nın umumî durumu çıkacağından talimatın dikkatle tatbikindeki fayda aşîkardır.

Propoganda kısmı: Propaganda, aşağıda gösterildiği gibi yapılmalıdır:

Ahalinin hicretine mani olmak, manevi kuvvetlerini arttırmak, mal ve mülklerini sattırmamak için devamlı olarak haber yetiştirmek, Türk evlerine yerleştirilen Rum muhacirlerinin Trakya'da kalmamaları için, Rumlar arasında çeşitli şaiyalar çıkarmak; Rumlara hizmet etmiş istiklal harbi kaçaklarını barındırmamak için, her fırsatta tehdit etmek vs.

Bundan başka Türk gazetelerinin girmesini sağlamak, müftü seçiminde komite emelini terviç ettirmek; mekteplere, medreselere, köylere muallim; ramazanda seçkin vaizler göndermek, eczahane açtırmak, aralarında birlik yaratmak için sanatkar birlikleri oluşturmak; resmi dairelere, müesseselere, mutemed adamlar yerleştirmek, gayri müslim unsurların elinde bulunan ticaretlere Türk rakipler çıkarmak, bilhassa, ticareti Türkiye'ye münhasır olan Türk tüccarlara Türkiye'de kolaylık, gayri müslimlere ciddi kayıtlar göstermek, Türkiye'ye Türkiye'ye iş için gelen Batı Trakyalıların bilgilerinden faydalanmak için komite merkezlerine uğramalarını temin etmek vs. vazifeleri arasındadır.

Bulgar ve Yunan Trakyalarındaki, Türklere verilmeyen hukukun ve tatbik edilen baskıların, misli ile mukabele görmesi için, Türkiye hükümetinden istenmelidir. Bulgarların, Şarki Trakya hakkındaki emellerinin gerçekleşmemesi ve Bulgarların kafasından bu fikrin silinmesine komitemiz gayret sarfeder. Hükûmete ait bu mesele üzerinde, hiçbir zaman konuşmayı kabul etmez.

Komşu hükümetlerle münasebette siyasi duruma gelince: Bulgar ve Yunanlılar arasında, daima ihtilafı kalan Batı Trakya'nın refah ve kurtuluşu hakkında iki taraf hükümetleriyle – yekdiğerinden habersiz – gayet gizli münasebetler kurmak gerekir. Gerçek maksatları, hiçbir zaman, kendilerine hissettirilmeden emniyetlerini kazanmak ve devam ettirerek Yunanlıları manevi tehdit ve siyasi zan içinde bulundurmak ve fırsat düştükçe Türk, bilhassa Bulgar basınında –yakın bir ihtilale ait olmamak şartıyla- aynı mahiyette beyanlarda bulunmak uygundur. Trakya'da bir fenalık yapmadıkça komitemizin de aleyhlerinde bulunmayacağına dair teminat vermek suretiyle Yunanlılarla da, komitemizin anlaşması muvafık olursa da buna Yunan hükümetinin istikrarından sonra teşebbüs edilebilir.

İlhak veya işgale taallük eden taarruz faaliyetleri, zamanı gelince müzakere ile kararlaştırılır, komite, bu zamana kadar Trakya'da baskıyı çekecek söz ve hareketlerden çekinir. Batı Trakya'yı her vakit göz önünde bulundurmak, hükümetin daimi himayesini ve umumi efkârı celbeylemek için ayda iki, en az bir defa, matbuatta, Batı Trakya'ya ait yazılar çıkarılmalıdır. Balkan hükümetleri milli komitelerinin nüfuzunu, Batı Trakya lehine kazanmak için münasip fırsatlarda, bu komitelerin ileri gelenleriyle, siyasetimizi destekleyen sair hükümetlerin devlet adamları ile temaslar yaparak kendi hükümetleri mefahilinde Trakya davası daima yaşatılmalıdır. İstanbul'daki yabancı basın muhbirleri ve sefaretler mensupları arasında da maksadı yürütmek ve dikkati çekmek tesirli amillerdendir.

Sözû geçen vazifeler, komite azası arasında aşağıda gösterildiği gibi taksim edilmiştir:

Yayın İşleri

: Galip Bahtiyar

İstatistik ve İncelemeler

: Ali Galip (PEKER)

Muhabere, Vakaların Tetkik ve Tespiti : Dr. Hikmet

Askerlik İşleri

: Fuat (BALKAN)

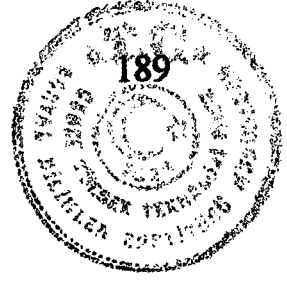
EK-5

TÜRK VE RUM AHALİNİN DEĞİŞİMİNE İLİŞKİN SÖZLEŞME VE PROTOKOL

30 Ocak 1923 tarihinde imza edilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Yunan Hükümeti aşağıdaki maddeleri kararlaştırmışlardır:

Madde 1- 1 Mayıs 1923 tarihinden başlayarak Türkiye toprağında yaşayan Rum Ortodoks dinindeki Türkiye vatandaşları ile Yunan toprağında yaşayan Müslüman dininden Yunan vatandaşlarının zorunlu değişimine başlanacaktır.

Belirtilen kişiler Türkiye ve Yunan hükümetlerinin kendi ülkeleri hakkında izinleri olmadıkça ne Türkiye'de, ne de Yunanistan'da tekrar yerleşemeyeceklerdir.

Temas

: İskeçeli Arif

Maliye

: Hasan Tahsin

Ankara'da Temas

: Şakir (KESEBİR)

Muhaberatı İmza Edecekler

: Hikmet, Tahsin Arif Beyler

Madde 3- Rum ve Müslüman halkı karşılıklı değişime tabi bulunan toprakları 18 Ekim 1912 tarihinden terk etmiş olan Rum ve Müslümanlar birinci maddede gösterilen değişime dahil sayılacaktır.

İşbu sözleşmede sözü edilen "Muhacir" terimi göç edecek veya 18 Ekim 1912 tarihinden itibaren göç etmiş olan bütün özel ve tüzel kişileri içine alır.

Madde 4- Aileleri Türkiye toprağını terk etmiş olup da kendileri bugüne kadar Türkiye'de alıkonulmuş bulunan Rum halkına mensup bütün sağlığı yerinde kişiler işbu antlaşma hükümleri gereğince Yunanistan'a gönderilecek ilk Rum kafilesini oluşturacaklardır.

Madde 5- İşbu sözleşme uyarınca yapılacak değişim dolayısı ile, bu sözleşmenin 9. ve 10. maddeleri hükümleri geçerli olmak üzere ne Türkiye'deki Rumların ve ne de Yunanistan'daki Türklerin tasarruf haklarına ve alacaklarına hiçbir zarar verilmeyecektir.

Madde 6- Değişime tabi ahaliden bir kişinin ne nedene dayanırsa dayansın gidişine hiçbir engel çıkarılmayacaktır. Bir muhacir aleyhine, hürriyeti kısıtlayıcı ceza ile kesin mahkumiyet varsa veya henüz kesinlik kazanmamış mahkumiyet ya da ceza kovuşturması bulunduğu takdirde o muhacir, aleyhinde kovuşturma yapan ülke memurlarınca cezasını çekmek ya da yargılamak üzere göç edeceği ülkenin memurlarına teslim edilecektir.

Madde 7- Muhacirler ayrıldıkları ülkenin vatandaşlığını kaybedecekler ve gittikleri ülkenin toprağına vardıkları anda o ülkenin vatandaşlığını kazanacaklardır. İki ülkeden biri veya öbürüne daha önce gelmiş ve henüz yeni vatandaşlıklarını kazanmamış olan muhacirler işbu sözleşmenin imzası tarihinde bu yeni vatandaşlığı kazanacaklardır.

Madde 8- Muhacirler her türden taşınır mallarını yanlarında götürmek veya taşıtmakta serbest olacaklar ve bu yüzden ne ihraç ne ithal vergisine ne de başka bir harç vermeye tabi tutulmayacaklardır.

Ayrıca işbu antlaşma hükümleri gereğince Akit hükümetlerden birinin toprağını terkedecek olan cemaat üyeleri (camiler, tekkeler, medreseler, kiliseler, manastırlar, okullar, hastaneler, şirketler, dernekler ve tüzel kişiler ile hangi nitelikte olursa olsun diğer kurumlar memurları ve mensupları da dahil) kendi cemaatlerine ait taşınır malları yanlarında serbestçe götürmek veya taşımak hakkına sahiptirler.

Her iki ülke memurları onbirinci maddede yazılı karma komisyonun tavsiyesi üzerine bunların taşınması konusunda mümkün olan her türlü kolaylığı göstereceklerdir.

Taşınır malların tamamını veya bir bölümünü yanlarında götürmeyecek olan muhacirler bunları yerlerinde bırakabileceklerdir. Bu durumda, yerli memurlar bırakılan taşınır malların dökümünü ve değerini göç eden kişinin önünde tesbit edeceklerdir. Muhacir tarafından bırakılan taşınır malların döküm ve değerini gösteren tutanaklar dört nüsha olarak düzenlenecek ve bunlardan biri yerli memurlarda kalacak, ikincisi dokuzuncu maddede yazılı tasfiye işlemine esas olmak üzere onbirinci maddede belirtilen karma komisyona, üçüncüsü muhacirin göç ettiği ülkenin hükümetine, dördüncüsü de muhacire verilecektir.

Madde 9- Muhacirlere ve sekizinci maddede açıklanan cemaate ait şehir içinde veya dışındaki taşınmaz mallar ve bu muhacirler veya cemaat tarafından bırakılan taşınır mallar, onbirinci maddede gösterilen karma komisyonlarca aşağıdaki koşullara göre tasfiye edilecektir:

Zorunlu değişime tabi tutulan bölgede bulunup, değişime tabi tutulmayan bölgelerde oturan cemaatlere ait din ve hayır kurumlarının malları da yine aynı koşullarla tasfiye edilecektir.

Madde 10- Yüksek Akit Taraflar topraklarını daha önce terk etmiş olan ve bu sözleşmenin üçüncü maddesi hükümleri gereğince ahali değişimine dahil edilen kişilere ait taşınır ve taşınmaz malların tasfiyesi, dokuzuncu maddeye göre ve 18 Ekim 1912 tarihinden beri Türkiye'de ve Yunanistan'da zorlun veya zorunlu satış gibi işbu mallar üzerindeki mülkiyet haklarını herhangi bir kısıtlama getirecek biçimde konulmuş bütün kanunlar ve düzenlemelerden doğan, her ne nitelikte olursa olsun bütün tedbirlere bağlı olmadan yürütülecektir. İşbu maddede ve dokuzuncu maddede yazılı mallar böyle tedbirlere uğramış oldukları takdirde değerleri onbirinci maddede yazılı komisyon tarafından işbu tedbirler uygulanmamış gibi belirlenir.

Kamulaştırılmış mallara gelince karma komisyon her iki ülkede değişime tabi kişilere ait ve değişime tabi topraklarda bulunup 18 Ekim 1912'den beri kamulaştırılmış olanbu mallara yeniden değer biçilecektir. Komisyon, belirleyeceği zararları mal sahipleri lehine tamir edecek bir karşılık saptayacaktır. Bu karşılığın tutarı adı geçen mal sahiplerini alacak hanesine ve kamulaştırılan taşınmaz malların bulunduğu ülke hükümetinin borç hanesine geçirilecektir.

Sekizinci ve dokuzuncu maddelerde sözü edilen kişiler yararlanma hakkından şu veya bu biçimde yoksun bırakılmış oldukları mallarının gelirlerini alamamış oldukları takdirde, bu gelirlerin onlara iadesi savaştan önceki ortalama gelir esası üzerine ve karma komisyon tarafından saptanacak şekle göre sağlanacaktır.

Onbirinci maddede sözü edilen karma komisyon Yunanistan'daki vakıflara ait malların ve bundan doğan hak ve menfaatlerin ve Türkiye'de Rumlara ait benzeri kurumların tasfiyesine başlarken daha önce aktedilmiş antlaşmalara bu kurumların ve bunlarla ilgili kişilerin hak ve menfaatlerini tamolarak koruma amacıyla konulmuş ilkelerden esinlenecektir.

Onbirinci maddede sözü edilen karma komisyon işbu hükümleri uygulamakla görevlidir.

Madde 11- İşbu sözleşmenin yürürlüğe girmesinden başlanarak bir aylık bir süre içinde Yüksek Akit Taraflar'dan her biri için dört ve 1914-1918 Savaşı'na girmemiş olan hükümetler vatandaşları arasına Milletler Meclisi Cemiyeti'nce seçilmiş üç üyeden kurulu ve Türkiye'de veya Yunanistan'da toplanacak karma bir komisyon oluşturulacaktır. Komisyon başkanlığı işbu tarafsız üç üyenin her biri tarafından sırayla üstlenilecektir.

Karma komisyon gerekli göreceği yerlerde her biri bir Türk, bir Yunanlı üyeyle kendince atanacak tarafsız bir başkandan kurulu ve kendi emri altında çalışacak tali komisyonlar kurma hakkına sahip olacaktır. Karma komiyon, tali komisyonlara verilecek yetkileri belirleyecektir.

Madde 12- Karma komisyon işbu sözleşmede sözü edilen göçü kolaylaştırmak ve dokuzuncu ve onuncu maddelerde belirtilen taşınır ve taşınmaz malların tasfiyesini gerçekleştirmekle görevlidir.

Bu komisyon göçün ve tasfiyenin, şekil ve kurallarını belirleyecektir.

Genel olarak karma komisyon işbu sözleşmenin uygulamasının gerektireceği önlemleri almak ve sözleşmenin doğurabileceği bütün sorunlarda karar vermek konularında tam yetkili olacaktır.

Karma komisyonun kararları oy çokluğuyla alınacaktır.

Tasfiye edilecek mal, hak ve menfaatlere ilişkin bütün itirazlar komisyon tarafından kesinlikle çözümlenecektir.

Madde 13- Karma komisyon, ilgilileri dinledikten ya da gereği gibi ifade vermeye çağırdıktan sonra işbu sözleşmeye uygunlukla tasfiye edilecek olan taşınır ve taşınmaz malların değerlerinin saptanmasına başlattırmakta tam yetkili olacaktır.

Tasfiye edilecek malların değerlendirilmesinde bu malların altın kıymeti esas olacaktır.

Madde 14- Komisyon ilgili mal sahiplerine ellerinden alınan ve bulunduğu ülke hükümetinin emrine kalacak olan mallardan dolayı kendisine borçlu kalınan meblağı gösteren bir bildiri verecektir.

Bu bildirilerdeki değer üzerinden alacak olacak tutar, tasfiyenin yapılacağı ülke hükümetinin, muhacirin bağlı olduğu hükümete karşı bir borcunu teşkil edecektir. Bu muhacir ilke olarak göç ettiği ülkede alacağı olan tutara karşılık terk ettiği mallara değer ve nitelikçe eşit mallar alacaktır.

Her altı ayda bir hükümetler tarafından yukarıda belirtilen bildiriler esas alınarak karşılıklı olarak ödenmesi gereken tutarların bir hesabı düzenlenecektir.

Son tasfiyede eğer karşılıklı borçlar arasında denklik varsa buna ilişkin hesaplar birbirlerine mahsup edilerek kapatılacaktır. Eğer bu mahsup işleminden sonra Hükümetler'den biri öbürüne karşı borçlu kalırsa işbu borç bakiyesi peşin olarak ödenecektir. Eğer borçlu hükümet bu ödeme için süre isterse, borçlu bulunan meblağ en çok üç yıllık taksitle ödenmek koşuluyla, komisyon bu süreyi tanıyabilecek ve süre içerisinde ödenecek faizi saptayacaktır.

Eğer ödenecek meblağ oldukça büyük olur ve daha uzun süreleri gerektirirse borçlu hükümet borçlu olduğu miktarın % 20'sine kadar karma komisyonca saptanacak bir meblağı peşin olarak ödeyecek ve kalanı için karma komisyonca saptanacak oranda faizli ve en çok 20 yıllık bir sürede itfa edilebilir. Borçlanma tahvilleri çıkaracaktır. Borçlu hükümet bu borçlanmanın karşılığı olarak komisyonca kabul edilmiş rehinler ayıracaktır. Bu rehinler Yunanistan'da Uluslararası Komisyon ve İstanbul'da Genel Borçlar Meclisi tarafından yönetilecek ve gelirleri toplanacaktır. Bu rehinler için antlaşma olmazsa bunları saptamak, Milletler Cemiyeti Meclisi'nin elinde olacaktır.

Madde 15- Göçü kolaylaştırmak amacıyla ilgili devletlerce Karma Komisyon'a, bu komisyonca belirlenen koşullar altında avans olarak para ayrılacaktır.

Madde 16- Türkiye ve Yunanistan Hükümetleri işbu sözleşme gereğince topraklarını ter zorunda kalan kişilere ve göçmenlerin gidecekleri ülkelere taşınmaları için gönderilecekleri limanlara yapılacak tebligata ilişkin bütün konularda Onbirinci maddede yazılı Karma Komisyon'la anlaşacaklardır.

Yüksek Akit Taraflar değiştirilecek halka, hareketleri için saptanan tarihten önce ülkeyi ta da mallarını terkettirmek için ne doğrudan doğruya ve ne de dolaylı olarak hiçbir baskı yapılmayacağını karşılıklı olarak yükümlenirler. Ayrıca ülkeyi terkeden ya da terkedecek olan muhacirleri hiçbir vergi ya da olağan dışı harca tabi tutmamayı da taahhüte ederler. İkinci madde gereğince mübadele dışında tutulan bölgeler halkının bu bölgelerde kalmak veya tekrar oraya gelmek haklarına Türkiye ve Yunanistan'da hürriyetlerinden ve tasarruf haklarından serbestçe yararlanmalarına hiçbir engel çıkarılmayacaktır. Bu hüküm mübadele dışında bırakılmış, bu bölgeler halkına ait malların başkasına bırakılması serbestliğini ve bu halk içinden Türkiye'yi veya Yunanistan'ı terketmek arzusunda bulunanların kendi isteğiyle gidişini engellemek için bir neden olarak ileri sürülemez.

Madde 17- Karma Komisyonu ve organlarının çalışma ve görevlerinin yürütülmesi için gerekli giderler komisyonca belirlenecek oranlarda ilgili hükümetler tarafından üstlenilecektir.

Madde 18- Yüksek Akit Taraflar milli kanunlarında işbu sözleşmenin yürütülmesini sağlamak için gerekli olacak değişiklikleri yapmayı karşılıklı olarak kabul ederler.

Madde 19- İşbu sözleşme Yüksek Akit Taraflar nazarında Türkiye ile yapılacak barış antlaşmasında yer almış gibi aynı etki ve güce haiz olacaktır. Sözü geçen antlaşmanın iki Yüksek Akit'çe onaylanmasından hemen sonra yürürlüğe girmesi sağlanacaktır.

....Temsilciler işbu sözleşmeyi imzalamışlardır.

Lozan'da 30 Ocak 1923'te üç nüsha olarak düzenlenmiş olup, biri Yunanistan'a, biri Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'ne ve üçüncüsü Türkiye ile yapılacak barış antlaşmasına imza koyan öbür devletlere birer onaylı örneği verilmek üzere, Fransa Hükümeti arşivine verilecektir.

PROTOKOL

Yetkili ve aşağıda imzaları bulunan Türkiye temsilcileri, Türkiye Hükümeti'nin, Rum ve Türk (Müslüman) ahalinin değişimine ilişkin Yunanistan'la yapılan bugün tarihli sözleşmenin yürürlüğe girmesini beklemeksizin ve işbu sözleşmenin birincimaddesi hükümlerini gözetmeksizin barış antlaşması imza olunur olunmaz bu sözleşmenin dördüncü maddesinde sözü geçen sağlığı yerinde kişileri tahliye ve bunların gidişlerini temin edeceğini bildirirler.

30 Ocak 1923 tarihinde Lozan'da üç nüsha olarak düzenlenmiştir (Parla, 1985 s. 72-77).

EK 6.**LOZAN ANTLAŞMASI'NIN AZINLIKLARIN KORUNMASI HAKKINDAKİ HÜKÜMLERİ**

Madde 37- Türkiye, 38'den 44'e kadar olan maddelerde belirtilen hükümlerin temel kanunlar olarak tanınmasını ve hiçbir kanun, hiçbir yönetmelik ve hiçbir resmi işlemin bu hükümlere karşı ve aykırı olmasını ve hiçbir kanun, hiçbir yönetmelik ve hiçbir resmi işlemin sözü geçen hükümlere üstün tutulmasını taahhüt eder.

Madde 38- Türkiye Hükümeti, doğum, milliyet, dil, din veya ırk ayırmaksızın Türkiye halkını hepsine hayat ve hürriyetlerinde tam ve üstün koruma sağlamayı taahhüt eder.

Türkiye'nin bütün halkı kamu düzeni ve genel ahlaka aykırı olmayan her din, mezhep veya inanın gerek toplu ve gerek özel olarak serbestçe yerine getirilmesi hakkına sahip olacaklardır. Gayri müslim azınlıklar, bütün Türk vatandaşlarına uygulanan ve Türkiye Hükümeti tarafından ulusal savunma veya kamu düzeninin korunması için yurdun her yanında ya da bir bölümünde alınan önlemler saklı kalmak şartıyla ulaşım ve göç serbestliğinden tam olarak yararlanacaklardır.

Madde 39- Gayri müslim azınlıklara mensup Türk vatandaşları, müslümanların yararlandıkları aynı medeni ve siyasi haklardan yararlanacaklardır.

Türkiye'nin bütün halkı din ayrımı yapılmaksızın kanun önünde eşit olacaklardır.

Din, inanış veya mezhep ayrılığı hiçbir Türk vatandaşının medeni ve siyasi haklardan yararlanmasına ve özellikle kamu hizmetlerine alınmasına, görev ve derece almasına ya da çeşitli meslek ve işleri yapmasına hiçbir engel teşkil etmeyecektir.

Türkiye vatandaşlarından hiçbirinin gerek özel ya da ticari ilişkilerde, gerek din, basın veya her türlü yayın hususunda ve gerek genel toplantılarda herhangi bir diliserbstçe kullanmasına karşı hiçbir kayıt konmayacaktır.

Resmi dil mevcut olmakla birlikte Türkçeden başka bir dil konuşan Türk vatandaşlarına mahkemelerde kendi dillerini sözlü olarak kullanabilmeleri için uygun kolaylıklar gösterilecektir.

Madde 40- Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk vatandaşları hukuken ve fiilen diğer Türk vatandaşlarına uygulanan aynı muamele ve güvenceden yararlanacaklar ve özellikle, masrafları kendilerine ait olmak üzere her türlü hayri, dini ve içtimai kurumlar, her türlü okul ve diğer eğitim ve yetiştirme kurumu kurmak, yönetmek ve denetlemek ve buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak ve dini törenlerini serbestçe yönetmek hususlarında eşit haklara sahip olacaklardır.

Madde 41- Genel öğretim konusunda, Türkiye Hükümeti Gayrimüslim vatandaşların önemli bir oran içinde yaşadıkları şehirler ve ilçelerde bu Türk vatandaşlarının çocuklarının ilkokullarda kendi dilleriyle öğrenim görmelerini sağlamak için uygun kolaylıkları gösterecektir. Bu hüküm Türkiye Hükümeti'nin söz konusu okullarda Türk dilinin öğretilmesini zorunlu kılmasına engel olmayacaktır.

Gayrimüslim azınlıklara mensup Türk vatandaşlarının önemli oranda mevcut oldukları şehirlerde veya ilçelerde devlet bütçesi, belediye vesair bütçeler tarafından öğrenim, din veya hayır amacıyla genel gelirlerden ayrılacak meblağlardan yararlanma ve ödenek konması hususunda bu azınlıklar adil bir biçimde pay alacaklardır.

Böyle meblağlar ilgili kurumların yetki sahibi temsilcilerine ödenecektir.

Madde 42- Türkiye Hükümeti Gayrimüslim azınlıkların aile hukuku ve kişi hakları konusunda bu meselelerin söz konusu azınlıkların örf ve adetlerinde ele alınıp çözümlenmesine elverişli her türlü hükümlerin konmasına muvafakat eder.

İşbu hükümler Türkiye Hükümeti ile ilgili azınlıklardan her birinin eşit sayıda temsilcilerinden kurulu özel komisyonlarca düzenlenecektir. Anlaşmazlık çıktığında, Türkiye Hükümeti ile Milletler Cemiyeti Meclisi birlikte Avrupa hukukçuları arasından seçilmiş bir hakem tayin edeceklerdir.

Türkiye Hükümeti söz konusu azınlıklara ait kiliseleri, havralara, mezarlıklara ve diğer dinsel kurumlara her türlü korumayı sağlamayı yükümlenir. Aynı azınlıkların bugünkü durumunda Türkiye'de mevcut olan vakıflarına ve dini ve hayri kurumlarına her türlü kolaylık ve müsaade gösterilecek ve Türkiye Hükümeti yeni din ve hayır kurumlarının kurulması için bu gibi özel kurumlara sağlanmış olan gerekli kolaylıklardan hiçbirini esirgemeyecektir.

Madde 43- Gayrimüslim azınlıklara mensup Türk vatandaşları, dini inançlarına aykırı veya dini törenlerini bozacak herhangi bir işlemin yapılmasına zorlanmayacakları gibi hafta tatilleri gününde mahkemelerde bulundurulmaktan veya herhangi bir kanuni işlem yaptırılmasından kaçındıklarından dolayı bunların hiçbir hakları düşmeyecektir.

Yine de bu hüküm söz konusu Türk vatandaşlarına kamu düzeninin korunması için başka Türk vatandaşlarına yüklenen zorunluluklardan bağışık tutmayacaktır.

Madde 44- Türkiye, işbu kesimin yukarıdaki maddelerinin Türkiye'nin Gayrimüslim azınlıklarını ilgilendirdiği ölçüde söz konusu maddeler hükümlerinin uluslararası yararı olan taahhütler teşkil etmelerini ve Milletler Cemiyeti'nin kefaleti altına konulmalarını kabul eder. Bu hükümler Milletler

Cemiyeti Meclisi'nin çoğunluğunun onayı olmaksızın değiştirilemeyecektir. İngiltere, Fransa, İtalya ve Japonya Milletler Cemiyeti Meclisi çoğunluğu tarafından işbu maddeler hakkında gereği gibi kabul edilecek olan her türlü değişikliği reddetmemeyi bu antlaşmayla taahhüt ederler.

Türkiye, Milletler Cemiyeti Meclisi üyelerinden her birinin bu taahhütlerden herhangi birine karşı yapılan tecavüzü yada tecavüz tehdidini meclisin dikkatine sunmaya yetkili olacağını ve meclisin gereğine göre uygun ve etkili görülecek bir hareket şeklini seçip talimat verebileceğini kabul eder.

Bundan başka Türkiye, işbu maddelerle ilgili hukuki veya milli meselelerde Türkiye hükümeti ile imzacı diğer devletlerden herhangi biri veya Milletler Cemiyeti Meclisi üyelerinden herhangi bir diğer devlet arasında fikir ayrılığı doğduğunda işbu ayrılığın, Milletler Cemiyeti Misakı'nın 14. maddesinin hükmüne göre uluslararası niteliği olan bir anlaşmazlık gibi görünmesini kabul eder. Türkiye hükümeti bu türden herhangi bir anlaşmazlığın, diğer taraf istediği takdirde Uluslararası Daimi Adalet Mahkemesi'ne götürülmesini kabul eder. Daimi Mahkeme'nin kararına karşı müracaat yolu kapalı olduğu gibi Milletler Cemiyeti Misakı'nın 13. maddesi gereğince verilmiş bir kararın güç ve etkisinin aynına haiz olacaktır.

Madde 45- İşbu kesim hükümleriyle Türkiye'nin gayrimüslim azınlıkları hakkında tanınan haklar, Yunanistan tarafından da kendi topraklarında bulunan müslüman azınlıklar hakkında tanınmıştır (Parla, 1985, s. 10-13).

EK-7

**20 NİSAN 1951 TARİHLİ, TÜRKİYE
CUMHURİYETİ İLE YUNANİSTAN KRALLIĞI
ARASINDA ANKARA'DA İMZALANAN KÜLTÜR
ANLAŞMASI'NIN ONANMASI HAKKINDA
KANUN**

Kanun No:5932 Kabul Tarihi: 12/5/1952

Madde 1- Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Krallığı arasında 20 Nisan 1951 tarihinde Ankara'da imzalanan "Kültür Anlaşması" onanmıştır.

Madde 2- Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3- Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE YUNANİSTAN
KRALLIĞI ARASINDA KÜLTÜR ANLAŞMASI**

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yunanistan Krallık Hükümeti dostane bir işbirliği ve mübadele suretiyle fikir, güzel sanatlar ve ilim sahasında kendi memleketleri arasında mümkün mertebe tam bir mutabakat elde etmek ve aynı zamanda memleketlerinin içtimai hayatının ve müesseselerinin karşılıklı olarak anlaşılmasını temin eylemek gayesiyle bir anlaşma akdini arzu eylediklerinden bu maksatla mezkur Hükümetler tarafından usulüne tevfi kanun yetkili kılınan murahhaslar aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır:

**TC YÜKSEK YETKİLİ KURULUŞU
DOKÜMANLARI**

Madde 1- Her Akit Hükümet, kendi ülkesi üzerinde bulunan üniversitelerde veya diğer öğretim müesseselerinde, diğer Akit Hükümet memleketinin dil, edebiyat ve tarihini veya bunlara müteallik başka mevzular hakkında kürsüler, dersler veya konferanslar ihdasını temin için elinden geleni yapacaktır.

Madde 2- Her Akit Hükümet, diğerinin ülkesi üzerinde o memlekette kültür enstitüleri ihdasını tanzim eden mevzuatın umumi hükümlerine uymak şartıyla bu kabil enstitüler kurabileceklerdir.

Madde 3- Akit Hükümetler, kendi memleketleri arasında, üniversite personeli, profesörler, öğrenciler, ilmi araştırma yapanlar ve teknisyenlerle diğer meslekler ve faaliyetler mümessillerinin mübadelesini teşvik edeceklerdir.

Madde 4- Şayet bir Akit Hükümetin üniversite veya ilmi enstitülerinin kayıt ve sair ücretleri bir memlekette diğerinden daha yüksek ise, ücretleri daha yüksek olan Akit Hükümet, diğer memlekette okuyan kendi öğrenci sayısını göz önünde tutarak bu ücretleri muayyen bir öğrenci miktarı için diğer Akit Tarafın memleketinde cari meblağa indirmek imkanını derpiş eyleyecektir.

Madde 5- Her Akit Hükümet, diğer Akit Hükümet memleketinin öğrencilerinin ve üniversite mezunlarının (gradués) araştırma ve tetkiklerde bulunmalarına veya teknik bilgilerini inkişaf ettirmelerine imkan vermek maksadıyla kendi memleketlerinde bir müddet kalabilmelerini temin için, tetkik bursları ve nakdi yardım tahsisatı ihdas edecektir.

Madde 6- Akit Hükümetler fikri, bedii, ilmi, medeni ve içtimai faaliyetler sahasında karşılıklı yardım maksadıyla kendi memleketlerinin ilim cemiyetleri arasında en sıkı işbirliğini mümkün merteye teşvik eyleyeceklerdir.

Madde 7- Her Akit Hükümet, kendi ülkesi üzerinde diğer Tarafın vatandaşları veya bir vatandaş grubu tarafından yapılan ilmi ve kültürel

araştırmaları, diğerk Tarafın talebi üzerine ve fiili imkan nispetinde kolaylaştıracaktır.

Madde 8- Akit Hükümetler, kanuni bir akademik paye ihzarı zımında veya muayyen hallerde mesleki bir gaye ile bir veya diğerk memleket ülkesinde yapılan imtihanlara –gerek giriş ve gerekse terfi imtihanlarına- öbür memlekette tekabül eyleyen imtihanların muadeletinin tanınması şartlarını tetkik edeceklerdir.

Madde 9- Her Akit Hükümet, a) Kendi ülkesinde diğerk memleketin b) Bu memlekette buna mukabil kendi ülksinde öbür memleketin üniversite personeline, profesörlerine, yüksek ve aynı zamanda orta öğretim öğrencilerine mahsus tatil kursları ihdasını teşvik edecektir.

Madde 10- Akit Hükümetler, kültürel ve mesleki işbirliğini inkişaf ettirmek gayesiyle, bu maksatla seçilmiş delegasyonların karşılıklı ziyaretlerini “davet ve nakdi yardım yoluyla” teşvik edeceklerdir.

Madde 11- Akit Hükümetler, terbiyevi gaye güden ve kendi memleketlerinde tanınmış olan gençlik ve ergin teşekkülleri arasındaki işbirliğini teşvik edeceklerdir.

Spor ve izcilik sahasında yakınlaşma, temas ve karşılıklı yardımları teşvik ve seyahatler ve izcilik kampları tertip edeceklerdir.

Madde 12- Akit Hükümetler, aşağıdaki vasıtalarla, her memlekette diğerkinin kültürünün daha iyi tanınmasını sağlamak maksadıyla birbirlerine karşılıklı yardımda bulunacaklardır.

- a) Kitaplar, mevkuteler ve diğerk neşriyat,
- b) Konferanslar ve konserler,
- c) Sanat sergileri ve kültürel mahiyetteki diğerk sergiler,
- d) Tiyatro temsilleri,
- e) Radyo, filmler, plaklar ve diğerk mihaniki vasıtalar

Madde 13- İki memleketin fazla parçalarına sahip bulundukları eski eserlerle müze eşyasını mübadele etmek, arkeolojik hafriyat ve araştırmalarla tarihi abidelerin tamiri ve ihyası faaliyetlerinden komşu memleketin alakalı mütehassıslarını malumattar kılmak veya onları bu faaliyete iştirake davet etmek, bu suretle gerek faaliyetlerin icrasında, gerekse elde edilen neticelerin takdirinde karşılıklı işbirliğini temin eylemek, her iki Akit memleketin kendi mevzutları çerçevesi dahilinde, eskiesya ile müze eşyasının kalıplarının alınmasına, kütüphanelerde muhafaza olunan elyazmalarının fotokopilerinin çıkarılmasına, bu elyazmalarının muvakkaten öbür Tarafa nakil ve fazla nüshalarının mübadele olunmasına, tarih tetkikleri için (mahkeme ve kadastro arşivleri de dahil olmak üzere) her türlü devlet arşivi sicil ve vesikalarından faydalanılmasına karşılıklı olarak müsaade eylemek, hususlarında Akit Hükümetler yekdiğerine yardım eyleyeceklerdir.

Madde 14- Akit Hükümetler her iki yayınlanan mektep kitaplarının, iki memleketten her biri hakkında yanlışlıklar ihtiva etmemesine, kendi mevzuatlarının kabul ettiğı hudutlar dahilinde, itina eyleyeceklerdir.

Madde 15- İki memleketin dahil bulundukları coğrafi bölgeyi ilgilendiren kültürel ve ilmi meseleleri tetkik için eksperler toplantılarıyla konferanslar teşvik etmenin muvafık olup olmayacağı hususunda Akit Hükümetler istişarede bulunacaklardır.

Madde 16- İşbu Anlaşmanın tatbikini teminen, behemehal devlet memuru olmaları icabetmeyen dört azadan müteşekkil bir Daimi Muhtelit Komisyon kurulacaktır. Bu Komisyon, biri merkezi Ankara'ad ve Türk azadan, diğeri merkezi Atina'da ve Yunanlı azadan müteşekkil olmak üzere iki şubeyi ihtiva edecektir. Her şubenin iki azası olacaktır. Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye Dışışleri Bakanlığı ile anlaşarak Türk şubesinin azasını ve Yunan Eğitim Bakanlığı, Yunan Dışışleri Bakanlığı ile anlaşarak Yunan şubesinin azasını tayin eyleyecektir. Her liste diplomatik yolla diğeri Akit Hükümete tevdi edilecektir.

Madde 17- Muhtelit Daimi Komisyon her defa ihtiyaç hissedildikçe ve sadece en az bir defa sıra ile Türkiye'de ve Yunanistan'da umumi heyet halinde toplanacaktır. Bu toplantılarda komisyonlar, başkentinde toplantının yapılacağı memleketin Hükümeti tarafından tayin edilecek beşinci bir aza ile olacaktır.

Madde 18- 1. Muhtelit Komisyonun başlıca vazifelerinden biri, bir umumi heyet toplantısı esnasında, işbu Anlaşmanın tatbikatına mütedair mufassal teklifler ihzarına tevessül eylemek olacaktır. Akit Hükümetlerin tasvibinden sonra, işbu Anlaşmaya eklenecek bir lahika halinde toplanacaktır.

2. Bundan sonra, Muhtelit Komisyon Anlaşmanın işleyişini tetkik edecek ve lahikada yapılması gereken her türlü tadilatı Akit Hükümetlere teklif eyleyecektir.

3. Daimi Muhtelit Komisyon toplantıları arasında lahikada tadilat yapılması, şubelerden biri tarafından diğer şube muvaffakati şartıyla teklif edilebilecektir.

4. Lahika'da yapılacak tadilat, Akit Hükümetlerinin tasvibinden sonra yürürlüğe girecektir. Bu tasvip nota teatisi suretiyle tebliğ edilecektir.

Madde 19- Her Akit Hükümet, işbu Anlaşmanın tatbik sahasına giren hükümlerinin icrasına yardım ve tevessül eyleyecek teşekkülleri veya şahısları tayin ve irae eylemek imkanını haiz olacaktır.

Madde 20- İşbu Anlaşma tasdik edilecek ve tasdiknamelerin Atina'da teatisinden 15 gün sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 21- İşbu Anlaşma, asgari beş sene müddetle yürürlükte kalacaktır. Bundan sonra ve işbu müddetin hitamından en az altı ay evvel Akit Hükümetlerden biri tarafından feshedilmedikçe Akit Taraflardan birinin

feshiihbar ettiği tarihi takip eyleyecek altı aylık müddetin hitamına kadar yürürlükte kalacaktır.

Yukarıda hükümleri tasdiken, aşağıda imzaları bulunan murahhaslar işbu Anlaşmayı imzaladılar ve mühürlədiler.

20 Nisan 1951 tarihinde Ankara'da, iki nüsha olarak tanzim edilmiştir.

